CHIRIL TRICOLICI
SCARA DE INCENDIU
Semicerc
*
roman – *
Editura Cartea Românească
1982
Coperta de *Socoliuc Vasile*
In memoriam; mamei mele, Ana

PROLOG

Nicicând nu i-am simţit astfel prezenţa: la început tainică, secretă, oarecum obscură; apoi tot mai precisă „tot mai concretă, insistentă; cu timpul dominatoare, chiar agresivă. Se afla în dreapta privirii, mai în spatele ei, dar el, telefonul, mi se băga de-a dreptul în ochi. Şi i-am auzit soneria. Ţin aparatul pe un scăunel, pe un taburet în apropierea mesei de lucru – am întins mâna spre receptor. Dar în loc să-l ridic, am sprijinit-o de el, gândindu-mă, stupid, că din moment ce sună, înseamnă. că-l pusesem în priză. Când însă? Când făcusem asta? Avusesem de dat un telefon?... Să fi telefonat cuiva?... Nu mi-am putut aminti şi nici n-am fost în stare să fac efortul necesar; mi se părea un efort prea greu şi mai ales inutil. O nouă rafală a vântului a făcut să se zbuciume tufele de trandafiri din dreptul ferestrei, frunzele bătrâne, fibroase, ceruite parcă, lucioase, se zbăteau disperate – câteva ramuri tinere se şi frânseseră... Şi-a început ploaia. O ploaie urâtă, rece şi rea, de sfârşit de noiembrie. Picăturile ei au ajuns pe geam, scurgându-se întâi furişat şi parcă timid, apoi din ce în ce mai năvalnic; în curând trebuia să se pornească, să se audă zuruind burlanul de lângă fereastră. Am auzit însă din nou telefonul. Răsucită de vânt, ploaia a izbit geamul. Ca pentru a surprinde invazia lichidă, privirea s-a ridicat pentru o clipă. A revenit repede la firul de fum albăstrui al ţigării ce ardea pe scrumieră, drept,

neclintit, nepăsător la ce se petrecea afară, şi a trecut la aparat. Mina continua să se sprijine inactivă pe receptorul vechi, greu, lustruit, din ebonită neagră. Am privit-o ca şi când o vedeam pentru prima oară, ca şi când n-ar fi fost a mea mina aceea. Venele ce se desenau sub piele mi s-au părut îngroşate, urâte, vene străine, ca nişte viermi greţoşi, niciodată nu-mi văzusem mâinile aşa; ce naiba o fi însemnând asta?

2

— Alo, Matei? Andrei la telefon. Alo! Jinga la telefon, mă!

— Da-da…

— Vorbesc din Bucureşti şi rămân mai mult timp. Ce faci? Cum o duci? Ia spune-mi, ai mai primit – ceva de la Teo?

— Am primit… M-a şi sunat… M-a întrebat dacă ne-am mai văzut, ce mai ştiu despre tine…

— Uite, ai ocazia să afli… a zis râzând, dar râsul lui mi s-a părut nevesel, forţat. Ce-a zis? Ce face? Unde-i acum?

— Cred că în Sicilia… Umblă, lucrează…

— Dar de stabilit nu s-a stabilit nicăieri? Nu ţi-a dat vreo adresă? Dacă ai avea ceva să-i comunici?…

— Ba da. La Academia di România din Roma.

— Atunci uite ce te rog: ia adresa, urcă-te în maşină şi vino la mine. Trebuie să-i scriu… a mai spus şi mi-a explicat cum să ajung, este la casa pe care le-a lăsat-o soacră-sa.

Cu toate că ne spuneam pe nume, nu eram prieteni în adevăratul sens al cuvântului. Relaţia noastră se născuse prin Teo şi se legase la pocher. Constituiam un careu: Teo, doctorul Ion Bania, Omi, cum îi spun toţi, Andrei şi cu mine; jucam la 25 de bani, nu se făceau diferenţe mai mari de o sută sau două de lei şi ne reuneam doar când Jinga sosea în Bucureşti. „A venit Andrei”, ne anunţa Teo, iar asta însemna că seara vom face un pocher. Jocul îl deconecta probabil, îl scotea din

ale lui, din rigorile mediului în care lucra.

Ultima oară îl văzusem în toamnă, când fusesem cu Teo la el. Ne aşteptase la o casă de oaspeţi dintr-o pădure, a doua zi participasem la o vânătoare, la care oameni special puşi ne serviseră arme gata încărcate, noi doar să tragem… în timpul mesei se ciondăniseră; aşa se întâmpla mereu. Pictorul nu-l ierta, îl luase şi de data aceea la refec: „Nu ştiu cum eşti tu dur, dar drept, însă lumea se plânge de tine! Că vorbeşti cu «mă» şi cu «tu», cu «prostule» şi, tâmpitule «… «Ai făcut facultatea degeaba» „… „Pentru că unii chiar c-au făcut-o degeaba!” „îi ameninţi cu închisoarea…” „Asta cine ţi-a spus-o? Borţan?” întrebase Jinga înfuriindu-se. „Nu, nu Borţan. Am auzit întâmplător. Şi nu de la unul!…”

Când Teo îşi prelungise şederea în Italia, Andrei mă sunase să mă întrebe ce e cu pictorul, umblă tot felul de vorbe, şi-mi povestise că primise de la el, cu vreo două luni în urmă, o misivă bizară şi pe undeva misterioasă, o vedere din Genova cu un text mărunt, absolut indescifrabil, înghesuit în acel spaţiu destinat scrisului, cu totul insuficient, cum reieşea, pentru câte ar fi vrut el să-i comunice, folosise, cu trimiteri, până şi marginile porţiunii rezervate adresei. Reuşise să descifreze ici-colo câte un cuvânt: „de groază”, „America”, „Occident” sau „accident”, „foarte mişto”, „vinde absolut tot”, „Mercedes” şi „rută” sau „rudă”. Nu-i dăduse importanţă, fiind sigur că-i o glumă de-a lui. În orice caz, o glumă tâmpită, pentru că cei cărora le-a căzut sub ochi ilustrata n-au de unde să ştie cât este el de trăsnit, puteau să creadă cine ştie ce dracu’… Îi spusesem că o „vedere” în acest gen îmi trimisese şi mie, urmaseră altele „normale”, ca apoi să-mi scrie că ceruse ambasadei noastre din Roma o prelungire de viză pentru un an; vânduse aproape toate tablourile, voia să lucreze acolo, să umble prin lume. Era motivaţia pe care mi-o servise, dar, după părerea mea, prelungirea şederii în Italia avea o legătură directă cu plecarea neaşteptată a

Onuţei de acasă, a nevesti-sii, cu dispariţia ei. Şi discutasem pe această temă.

Cuvintele lui Andrei: „Uite, ai ocazia să afli…”, ca şi râsul forţat îmi spuneau că se întâmplase ceva, poate chiar ceea ce mă temusem când citisem despre căderea socrului său, despre scoaterea lui Filip Clejan din înaltele funcţii pe care le avea, cădere care, ca un joc al sorţii, alt joc al ei, mă gândisem, nu putea să nu se repercuteze şi asupra carierei lui Jinga. M-am îmbrăcat repede, am scos maşina din garaj şi, după un sfert de oră, opream în faţa vilei cu un singur etaj de pe strada Haga.

Andrei stătuse probabil la fereastră, pentru că l-am găsit aşteptându-mă în capul scării. Mi-a urat să port sănătos maşina – schimbasem de curând „Wartburg”-ul cu „Renault-16” – ne-am îmbrăţişat şi am intrat în casă.

— Cum se comportă? Eşti mulţumit? m-a întrebat în timp ce închidea uşa.

— Aş vrea să-l văd şi eu pe ăla-care ar putea fi nemulţumit de-un „Renault-16”!

— Seamănă a „Salvare”… mai ales cele albe, asta nu-mi place la „Renault”-urile astea.

I-am spus că este o linie nouă, cu care nu suntem încă obişnuiţi, francezii au fost dintotdeauna în avangardă în materie de modele, e adevărat, însă, marii carosieri tot italienii rămân. Pătrunsesem într-un living generos, de vreo patruzeci de metri pătraţi, şi Andrei mi-a zis că este apartamentul pe care l-au moştenit de la soacră-sa.

— Ne-a făcut cunoscut într-o zi că s-a hotărât să-şi cumpere casă şi nu s-a lăsat până când nu şi-a îndeplinit dorinţa. „M-am gândit, zice, la Cotroceni, da’ am auzit că sunt străzi unde izvorăşte apa în pivniţe… Aşa că rămâne în Domenii, la Mănăstirea Caşin sau, şi mai bine, pe lângă policlinica noastră, acolo, în jurul lui «Haia Lifşiţ». Pe «Roma», «Londra»…” „Bine, mamă, zic, dar ce-ţi trebuie matale casă? Ce, nu stai bine? Stai foarte bine! Şi tot în vilă, şi tot linişte…” „Uite, să am casa mea!…” „Păi

aia nu-i tot a matale?! Ţi-o ia cineva?” „Nu-i a mea din moment ce plătesc chirie pe ea! Şi câtă chirie plătesc, te-ai gândit? Da’ cât o să plătesc dacă s-or mări la dublu chiriile, aşa cum se-aude!?! Adică, eu să plătesc chirie şi banii să se devalorizeze la CEC?!” „Cu dobânda prima încercat să-i explic că devalorizarea era compensată. Nici n-a vrut să audă. „Lasă tu socotelile astea, că nu ştii tu să faci socoteli! Nici tu şi nici Chiţa! (Cum îi spune ea Irei.) Ai văzut tu stătu să piardă vreodată?! de la noi ce-şi mai scoate el paguba… Altfel se fac socotelile!… Când am vrut să iau casa aia de nu m-aţi lăsat, cât era? Optzeci de mii. Hol de şaizeci de metri pătraţi, cu scară… Şi ce scară! Numai marmora scării şi erau banii! Dar cine ţi-o face?! Sau uşa intrării!… în fier forjat. Ca de biserică… Şi-a garajului tot aşa. Patru camere… Baia în faianţă roz… Şi marmoră încălzită pe dedesubt! Optzeci de mii. Acu se ridică la vreo două sute de mii! Aşa se fac socotelile, nu cum le faceţi voi! Da’ nu m-aţi lăsat. Că. era pe chitanţă şi alta era politica. Ăi de-au fost deştepţi „cum e Teo al tău, au luat, nu s-au mai încurcat cu… «ce-a să se zică». Şi-apoi, n-o iau pentru mine, o iau pentru voi. Şi-o fac pe numele Chiţei, să nu mai plătiţi taxe de moştenire. Pentru voi o iau, că azi eşti, mâine nu eşti, şi-i bine să aveţi casa voastră în Bucureşti, să puteţi veni înapoi, s-aveţi unde vă trage. Dacă nimic nu mai e sigur – te-asigur. i”. În primăvară voia să se apuce s-o repare, s-o zugrăvească… „O să vedeţi, păpuşă o fac”, dar n-a mai apucat primăvara. Mobila şi tot ce-a fost în casă, în afară doar de tablouri şi un covor de Ispahan, le-a lăsat unei rude mai îndepărtate, un fel de nepoată, asistentă medicală la un spital. I-am dat cheile de la apartament ca să-şi ridice lucrurile când o putea, pentru că stă în două camere la bloc, care, bineînţeles, nu erau goale. Şi-apoi mobila, masivă şi grea, fără să fie însă şi de valoare, nici n-ar fi încăput în camerele ei. A vândut-o, desigur. Fapt este că nu mi-a lăsat nici măcar o cârpă de praf. Dar nu din grija de-a nu rămâne în urma ei murdărie, murdărie a

rămas destulă, am umplut vasul pentru gunoi cu ziare vechi şi tot felul de maculatură, a luat aia până şi preşul din faţa uşii. Biroul meu… a spus Jinga deodată în timp ce intram în ultima cameră dinspre stradă şi a arătat în direcţia telefonului aşezat pe glaful ornamental de marmoră griverzui al ferestrei. Iar dormitorul e jos. Sus, biroul… jos, dormitorul… De acolo am adus scăunelul. Ca să am pe ce sta când vorbesc la telefon. În felul ăsta am rămas însă fără masă. Aşa că am fost nevoit să pun scrumiera pe jos…

Ha-ha! Nostim, nu? a sunat fals vocea sa. A simţit probabil şi el asta pentru că şi-a dres-o tuşind scurt şi a continuat: Am fost la Predeal, hotărât să rămân acolo două-trei săptămâni… în trei ani n-am făcut decât vreo paisprezece zile de concediu… Şi mi-a venit ideea să pun apartamentul la punct. Nu pot sta inactiv. Dar hai jos, să-mi iau ţigări şi să mergem. Păcat de vremea asta splendidă. Şi mâncăm undeva la aer… Do acord?

Întrebarea fusese pur formală, aşa şi sunase, ca şi când acordul meu ar fi fost subînţeles, nici nu se putea ca eu să nu fiu de aceeaşi părere cu el, un fel de: „Se abţine cineva? E cineva împotrivă?”, un tic verbal pe care îl deprinsese probabil cu timpul şi pe măsură ce se integrase funcţiei sale. Or, normal ar fi fost ca el să se fi interesat mai întâi dacă n-am vreun program, poate eram ocupat…

Îşi dădea câteodată în petec şi la întâlnirile noastre, rămâneam surprins şi mă miram în sinea mea că un om inteligent ca el, cu o asemenea experienţă de viaţă, trecut prin atâtea, poate reacţiona astfel. „Mă, da’ eu când câştig?…” îl auzeam revoltându-se deodată când se întâmpla să piardă. Şi nu pentru că ar fi fost rău de pagubă. „Când ai să înveţi să joci!…” nu-l ierta Teo. Dar mai ales se enerva Andrei când pierdea la table; pictorul îl bătea mereu, şi atunci Jinga dădea vina pe zaruri. „Mă, ce zar împuţit!” când era vorba de el. „Mă, ce baftă ai!… Chiar baftă chioară!” când era vorba de Teo. Şi începea

să-l preseze psihologic, să conteste citirea zarurilor, şi tot felul de alte tertipuri, până îl exaspera şi pictorul închidea cutia de table, abandonând partida. „Joci cu subalterni, ăia te lasă să câştigi, că de… şi ţi-a intrat în cap că ştii şi table! Dacă şi-n politică faci tot aşa, ai s-o scrânteşti într-o zi!”

Lui Andrei îi place să se îmbrace, are gust (i-l formase Cană), mai ales posibilităţi; la întâlnirile noastre venea în lucruri mai puţin sobre decât îl obliga funcţia, pe genul sportiv, dar nu reuşea să-L „dea gata” pe Teo. „E greu să mă dai gata pe mine, sunt în avangardă, tăticu’!” „Pentru că eşti pictor, poţi să pui orice aiureală pe tine! Ia imaginează-ţi ce-ar zice oamenii ăia dacă mi-aş comanda pantofi că ai tăi!… Papuci… Şi încă cu zimţi! …”

Întâlnirile acestea îmi aduceau în minte o întâmplare cu Filip Clejan. Printr-o anumită similitudine sau poate prin faptul că e socrul lui Jinga. Campania electorală era pe sfârşite şi ziarul la care lucram pe atunci mă trimisese pentru un reportaj într-un oraş de pe Dunăre, unde, duminica, Filip Clejan, candidat în acea circumscripţie pentru funcţia de deputat în Marea Adunare Naţională, avea o întâlnire cu alegătorii. Cu o zi înainte fusesem la şantierul naval, îmi notasem ce era de notat, nume de muncitori fruntaşi, dar n-am mai umblat după date şi cifre despre dezvoltarea raionului, ştiind că le voi putea lua de-a gata – fără să am probleme cu verificarea lor, şi deci vreun necaz – din cuvântarea pe care avea s-o ţină Clejan.

La sosire, aşa cum se obişnuieşte, mă prezentasem la primul-secretar, care îmi produsese o impresie cu totul dezagreabilă: un cap mare, disproporţionat, turtit, de parcă ar fi fost strâns într-o menghine, cu o faţă neobişnuit de lată şi cu o expresie tâmpă. Aveam să constat repede că era un om spiritual, afabil, plăcut, interesat de domenii de care era, prin forţa împrejurărilor, străin; am stat de vorbă aproape o oră în

biroul acela al lui, ne-am întâlnit şi seara… Şi am auzit de la acel prim-secretar de raion expresia „limitele socialismului”, căci, dornic să aflu despre una şi alta, ajunsesem şi la ceea ce nu prea se spune în adunări festive, la dificultăţi care păreau să facă parte dintr-un adevărat cerc vicios. Mi-a spus apoi că suntem o orânduire încă tânără, cu puţini ani de experienţă, pentru că am mers până atunci pe o singură linie, discontinuă şi ea, întreruptă de război, de refacere, de greutăţile de după război, absolutizată de ele, aşa cum fusese absolutizată mai înainte de revoluţie, de distrugerile ei, de şovăieli… „Experienţele, adevăratele experienţe abia acum or să înceapă, zicea, şi, vrând-nevrând, fiecare ţară socialistă va trebui să le facă. Pentru că fiecare are realităţile ei, izvorâte din condiţii specifice”. Să auzi pe vremea aceea un prim-secretar de raion, de raion neînsemnat, periferic, slab dezvoltat, gândind în afară de tipare, cu propriul său cap, obiectiv şi lucid, însuşiri primordiale, aş zice, pentru un om politic, nu era o treabă chiar de fiecare zi. Şi astfel, în loc să recurg la stratageme, lăsându-l să înţeleagă sau chiar spunându-i că aş avea „indicaţii” – un *passe-partout* al ziariştilor, la care, în cazuri mai dificile, se adaugă şi „de sus” – să iau textul cuvântării cu mine, l-am rugat pur şi simplu să mă ajute să intru în posesia lui. A zis: „Bine, veniţi după adunare la casa de oaspeţi, o să fie şi o masă acolo, o rezolvăm”.

I-am fost prezentat lui Clejan în timp ce se bea, în picioare, ţuică fiartă, pentru că, după un început de februarie călduros, se pusese iarăşi pe iarnă. În jurul său se glumea şi se râdea, Clejan însuşi era într-o foarte bună dispoziţie. M-a bătut protector pe spate, a zis: „Da, sigur că da… Ce să mai fac eu cu el?!” şi mi-a dat textul. Nu eram prea mulţi, întâmplarea a făcut să fiu aşezat la masă cam vizavi de el şi astfel, când am dat, la sfârşitul gustărilor, să-mi aprind o ţigară, un tovarăş care stătea în stânga lui Clejan mi-a făcut semn din deget că nu şi a

precizat: „Tovarăşul Clejan nu fumează!...” „Nu-nu, a intervenit Clejan, aprinde, tovarăşe!... Din când în când mai fumez şi eu o ţigară sau două... Fumează!” Am aprins ţigara şi în clipa următoare l-am văzut întinzând mâna în direcţia mea şi spunând consternat: „Mi-ai luat bricheta!” „Nu... m-am apărat. Este bricheta mea...” I-am dat-o, să se convingă. „Este bricheta mea!...” am repetat, pentru că se uita la ea ca şi când ar fi spus: „Ce, nu-mi cunosc eu bricheta? *1*” S-a căutat apoi prin buzunare şi a scos o brichetă identică. „Mă, fir-ar al dracului, ce seamănă!” a zis. Le-a aşezat una lângă cealaltă, după care mi-a întins-o pe a mea. „Da’ de unde o ai?” m-a întrebat intrigat. „De la un prieten care s-a întors de la O.N.U”. Era un „Ronson”, primul tip de „Ronson” cu gaze, lansat de puţină vreme, o noutate şi în Occident. Marius, acel prieten al meu, se trezise la aeroport că, din lipsă de timp, nu-şi cheltuise toţi banii şi, dintr-un preaplin al inimii, îmi cumpărase o brichetă ultimul strigăt. Fapt este că ea a stricat întreaga atmosferă a mesei. În tăcerea care se lăsase, Filip Clejan s-a enervat dintr-odată: „Mă, voi mai aduceţi ceva de mâncare sau nu? Că eu trebuie să plec! Ce dracu’ lungiţi masa asta atâta?!” A mâncat grăbit şi în tăcere, supărat ca un copil căruia i se luase jucăria cea mai dragă, cea mai frumoasă, şi la mai puţin de un sfert de oră de la incident a plecat la Bucureşti. Mai târziu, rămânând singur cu primul-secretar, acesta mi-a povestit cum îi uluise Filip Clejan la sediul Comitetului raional de partid cu bricheta, cum mărise şi micşorase flacăra, iar ei făcuseră cu toţii» ţţţţţ” de uimire şi admiraţie. Şi, deodată, un gazetăraş are şi el aceeaşi brichetă!

4

În timp ce traversam livingul spre acel „jos”, s-a auzit sunând la uşă. Andrei a făcut o mină mirată şi s-a dus să deschidă. Din vestibul a răzbătut o scurtă convorbire din care am înţeles că cel care sunase este zugrav, că făcuse nu ştiu cui o lucrare, fusese

recomandat de acela şi Jinga a intrat cu un tânăr, după toate aparenţele ţigan.

— Pe mine m-a sunat însă o doamnă doctor… i-a explicat zugravul. O fi vecina dumneavoastră… M-a sunat şi mai devreme, dar nu m-a găsit, eram la piaţă. M-a sunat şi mi-a zis să vin repede. „E-acasă, te-aşteaptă”, a zis. Iar eu stau în spate, la Bitolia…

— Lucrezi undeva? s-a interesat Jinga. Eşti angajat la vreo întreprindere?

— Ce vă pasă dumneavoastră unde-s eu angajat?! a protestat şi a făcut un gest elocvent. Să văd apartamentul, îmi spuneţi ce vreţi, stabilim preţul, termenul… Şi n-aveţi treabă! Meserie – te halesc! Jupân, nu? Ştab?

Şi ochii lui mici şi rotunzi au sclipit ca două diamante negre.

— Ce?

— Ministru? Ce sunteţi, ministru? Sau ceva mare în Ceceu? Ce, nu cunosc eu la oameni?! Ha-ha! Uite ce-i: eu vreau să vă servesc. Pentru că nu se ştie când pot să am şi eu nevoie de dumneavoastră. Şi cum o să vă fac eu lucrarea… Poate să mai fie vreo trei-patru zugravi în Bucureşti. Cinci, dacă-l pun la socoteală şi pe nea Zoii. Vă duc la o lucrare de-a mea să vedeţi ce poate băiatu’… Stă pisoiu-n coadă! Ăia de la domn doctor Mărăscu încă nu-i… Că omu-i scârţan, vrea treabă bună, da’ să nu bagi materiale prea multe, tot îi e frică… Vezi Doamne, îl furam eu pe el!… Ha! Dar să vă duc la domn profesor Ciupagea – chirurgu!… Să vedeţi acolo lucrare! I-am făcut pe uşi nişte imitaţii de nuc… Se lucrează deodată, cu stânga şi dreapta… Cine mai ştie astăzi să facă rădăcină de nuc? Au murit ăi de-au ştiut!… Mai sunt doar câţiva… Care-s pe ducă şi ei.

— Dumneata de unde-ai învăţat?

— De la taică-miu, de la cine altcineva?! Meseria asta, vopsitu, se ia în groapă, nu se dă nimănui! Şi chiar dac-ai vrea s-o dai… Suntem opt fraţi, toţi zugravi, da’

numai eu am halit-o. Dacă n-au mână!… Îsta-ţi trebuie: mână şi cap. Cap – ce să pui şi cum să prepari… Cu toate că nu mai sunt vopselele care erau… Iar mâna, ce să mai vorbim!… „Alcibiade Ionescu, zice taică-miu când se-mbată, dacă nu te făceam şi pe tine – că eu sunt ăl mai mic dintre fraţi – rămâneau numai uşile după mine!”

— Deci, Aici de la Alcibiade vine… Da’ cine a fost Alcibiade ştii?

— Da’ ce, mă luaţi la mişto? Dacă-i numele meu, cum să nu ştiu?! Ha-ha! a izbucnit el în râs. Maică-mea a vrut să-mi pună numele de Nelu, da’ taică-miu s-a mbătat pân’ s-ajungă la sfat şi-a uitat. L-a-nvăţat un domn acolo să-mi pună Alcibiade, că Ionescu sunt mulţi, da’ Alcibiade puţini. Ion, Gheorghe, Vasile, Nicolae… le pusese la fraţii ceilalţi… De Nelu uitase. S-a făcut foc maică-mea, adică ce nume e ăsta? Că râd vecinii şi-or să râdă şi copiii de mine. Şi-ntr-o zi a venit bătrânul c-un dicţionar franţuzesc – i l-a dat un avocat la care avea o lucrare – i l-a arătat maică-mii, s-a dus şi la vecini să le-arate… Poza. Că de citit, ce să ştie ei să citească acolo?! Le-a spus el ce-i spusese şi lui avocatu…

— Bine, Aici, să-ţi arăt apartamentul… Iar mâine poate îmi arăţi tu ce-ai făcut la profesorul acela. Dacă-mi place, fac şi-aicea la fel…

— Ce mobilă aveţi?

— Florentină.

— Mişto! Atunci vă fac un *calcio-vecchio*, un *calciovecchio* crem, patinat cu ceară. Cu ceară de albine. Trăsnet! Sau… Apartamentu acu e cumpărat, nu? Ştiţi de când nu s-a mai zugrăvit aici? De treizeci de ani pe puţin! Trebuie spălaţi bine pereţii… Bec să iasă! Şi-n livingul ăsta… Scriitorului i-am făcut toată casa în alb. Albi toţi pereţii. Nimic, nimic, nimic… albi, ca la ţară. Ca varu. Da’ nu cu var i-am făcut. I-am spălat întâi bine, i-am luat apoi la gletuit… Pân-au ieşit coală de hârtie. I-am preparat cu ulei… Pentru *calcio*, tot aşa trebuie preparaţi pereţii, cu ulei de in Am făcut rost de vopsea albă, am

mătuit-o cu ipsos… Pfff! când te uitai, jurai că-s daţi cu var!

— Şi nu era obositor atâta alb?…

— Nu, că tipu’ are multe tablouri… A pus şi-o scoarţă în camera lui…

— Cum îl cheamă? m-am interesat.

Aici mi-a spus numele, auzisem că are într-adevăr o casă frumoasă.

— Dar să vedeţi ce m-a pus să fac… M-a îmbătat într-o zi… Omu are o terasă, o logie cât o cameră, o logie pe care a închis-o cu geamuri, m-a îmbătat cu bere şi, după ce am preparat în găleţi tot felul de culori pe bază de tempera, m-a pus să moi mâinile în ele şi să dau apoi pe pereţi. Când am venit a doua zi şi-am văzut ce-a ieşit, m-au apucat durerile de măsele. Culorile le preparasem cu ipsos, cu aracet, stropul era gros, trebuia să rad, să muncesc până să-mi vină bâţu! „Nu dai jos nimic, laşi aşa!” zice. „Cum să las aşa?” m-am mirat. Şi aşa am lăsat. După aia mi-a plăcut şi mie. Dar degeaba m-am tot uitat, taurul nu l-am văzut. Păsările, da… ieşiseră, erau, da’ taurul… El îl vedea… Cam trăsnit gagiu! Tipicar – mamă, ce tipicar! – şi trăsnit. Da’ haios. Pontangiu… Râdeam şi mâncam toată ziua cârnaţi de două şase… Iar seara, dă-i cu bere. Holul, livingul ăsta aşa vi l-aş face – alb. Ar fi interesant. Alb ca varul.

— Nu cred… Să mă mai gândesc. Să vezi apartamentul… l-a chemat Andrei.

În prima cameră dinspre stradă Aici a găsit un cui mare pe jos, a început să zgârie pereţii cu el, să-i sondeze şi a pus diagnosticul:

— E putredă treaba. Deocamdată n-aveţi ce face cu mine. Vă trebuie mai întâi nişte zidari. Sunt locuri unde se macină tencuiala. Vedeţi, se fura şi pe-atunci. Fura antreprenorul. S-a furat din ciment. N-a băgat de-ajuns. De-aia se macină. Vă trebuie nişte zidari care să ia la mână pereţii. Cu ciocanul să-i ia. Şi unde se macină – jos! Asta, dacă vreţi să faceţi o treabă ca lumea!…

Am ajuns apoi la baie, la bucătărie. Aici a ciocănit plăcile de faianţă; multe din ele sunau a gol…

— Uitaţi-vă ce-aş face eu în locul dumneavoastră… Aş schimba tot! Aş lua totu’ la mână. Când te-apuci de-o treabă, o faci L.-Nu?

— Aşa m-am gândit şi eu, a mărturisit Jinga.

— Atunci de ce m-a mai chemat doamna doctor?

— Asta nu pot să-ţi spun… de ce te-a chemat. Dar n-ai făcut rău c-ai venit. Pentru că nu ştiam de unde să-ncep şi cu cine. Iar la tencuială nu m-aş fi gândit… Mi-ai putea recomanda nişte oameni, nişte meşteri?

— V-aş putea. Să mă gândesc… Dar de garantat nu garantez pentru nimeni. Pentru mine – da. Da’ nu pentru alţii. Ştiţi cum se spune la noi, în construcţii? „Banii – şi ochii pe uşă!…” Sau: „Să ţină treaba la tine cât ţin banii la mine”. Ăştia-s oamenii, ce vreţi?!

— Dumneata totuşi lucrezi undeva… la vreun Icral…

— Da’ ce, eu-s om de Icral?! Am lucrat şi la Icral… în loc să munceşti, stai. Stai să-ţi aducă ce-ţi trebuie… Şi tot ei îţi cer la sfârşit de lună producţie! Da’ de unde producţie, dacă nu-ţi dă la timp materiale?! îşi făcea directoru treaba cu mine unde avea el interes, că eram cel mai bun, iar eu luam ciuciu! Păi n-am lichidat exploatarea odată?! Nu, să nu credeţi că mă feresc… Când am văzut cum e treaba, m-am angajat la o întreprindere de construcţii. Da’ nu dau pe-acolo decât în ziua de leafă. La chenzină şi lichidare. Chenzina o iau eu, lichidarea i-o dau maistrului… Şi toată lumea-i mulţumită. Să dau cu pompa la metru pătrat? Atunci de ce-am mai învăţat meserie? Meserie adevărată, nu din asta, la normă! Şi câţi mai sunt ca mine s-o ştie?! Sunt, da-s bătrâni. Când s-or duce şi ăştia… s-a dus şi meseria! Un instalator însă pot să vă recomand. Pentru că dumneavoastră cu asta trebuie să-ncepeţi – cu instalaţiile, cu ţevăria… Date jos caloriferele, spălaţi elementii… La baie schimbat cada, chiuveta, bideul… Alt sifon de pardoseală… Alt vas la W.C… Puneţi faianţă

nouă, şi mâine-poimâine vă treziţi c-o ţeavă spartă sub ea!... Am dreptate sau nu?

Am coborât cu Andrei la demisol şi am intrat într-o cameră nu prea mare, în jur de 10 – 11 metri pătraţi, şi în care nu se afla decât o singură mobilă – o dormeză veche, micuţă, răpciugoasă... Pijamaua şi cearşaful improvizat dintr-o pânză ce lăsa să se vadă apretul de fabrică erau puse la aerisit pe fereastră; pe cuie bătute în pereţii murdari. Înnegriţi, ca şi sus, se aflau agăţate două costume, cămăşi...

— Merge, nu? a zis Jinga cu dezinvoltură şi a arătat spre chiuvetă. Am unde să mă spăl... Alături, la spălătorie, e un duş... Vechiul proprietar avusese aici un chiriaş, un chiriaş vechi, un pensionar care de câţiva ani locuia de fapt la un fiu, dar a păstrat camera cu gândul că noul proprietar îi va oferi ceva bani ca să renunţe la ea. Pe soacră-mea n-a interesat-o probabil, sau poate n-a fost de acord să plătească, zicându-şi că pensionarul îşi va face până la urmă mutaţia. A oprit-o pe nevastă-mea chiar a doua zi după înmormântare şi i-a propus să-i „vândă mobila” contra două mii de lei şi pleacă. Adică patul ăsta şi taburetul pe care l-am adus sus. Nici n-avea ce să facă probabil cu ele, n-avea fiu-su nevoie de o asemenea mobilă, şi când Ira i-a oferit o mie de lei, n-a mai stat pe gânduri, a luat banii, în orice caz, decât la hotel, mai bine aici.

Ieşind în stradă, l-am întrebat cine stă la etaj. Mi-a spus că o doctoriţă, cea care l-a trimis pe zugrav, o să-mi povestească; fiecare casă are, se vede, nebunul ei, şi a zis să lăsăm maşina acolo, ca să facem puţină mişcare. Mişcarea e cât se poate de sănătoasă, dar mie îmi place să am maşină la dispoziţie. Şi-apoi, nu vedeam ce sens ar fi avut să revin, să bat drumul la întoarcere până acolo.

— Am putea s-o parcăm lângă „Pescăruş”... i-am sugerat. Sau să intrăm în parc prin Şoseaua Nordului.

— Da, dar eu am ceva în vedere... a zis şi a pornit, punându-mă astfel în situaţia de a-l urma. Ce părere ai, a

continuat întorcând capul, dacă i-am da un telefon doctorului? Poate găseşte el un al patrulea, ca să facem diseară ceva!

I-am spus că Omi ar putea fi la Breaza, unde are o casă. După câteva minute am ajuns la Piaţa Dorobanţi şi l-am sunat pe doctor de la un telefon public. N-a răspuns nimeni.

— Să încercăm mai târziu, or fi ieşit undeva… în oraş…

Am mers un timp în tăcere, fiecare cu gândurile lui.

Ale mele erau că Andrei îmi ceruse să iau cu mine adresa lui Teo, dar, iată, nu mă întrebase de ea, fusese probabil un pretext pentru a mă aduce la el, simţindu-se singur; că nu-mi spusese nimic în legătură cu acest concediu al lui în plină campanie agricolă, în timpul căruia îi venise ideea să-şi pună apartamentul la punct… îmi vorbise în schimb despre casă, despre socotelile soacră-sii… O pălăvrăgeală în spatele căreia încercase să se ascundă, să se ascundă în primul rând faţă de el, să alunge gândurile care, se vedea bine, îl agresau, căci privirile căutaseră mereu în lături, mâinile se ocupaseră mereu de ţigări… Era parcă un alt Jinga decât cel pe care îl ştiam, cu gesturi sigure, cu o vorbire uşor gravă şi reţinută, cu o privire cu care, ai zice, te cântărea aproape tot timpul, cu o ţinută din care se simţea imediat omul obişnuit cu exercitarea puterii. Când zugravul spusese: „Ministru? Ce sunteţi, ministru? Sau ceva mare în Ceceu?”, Andrei încercase un zâmbet larg, îngăduitor, în urma căruia în colţul buzelor se desenaseră două umbre de amărăciune. Şi apoi acea cameră de serviciu în care se instalase şi mai ales dormeza, ca un pat al lui Iov… Ca şi nevoia lui de-a brava: „Sus, biroul… Jos, dormitorul…”

— Am zis să lăsăm maşina acasă, l-am auzit deodată vorbind, pentru că aş vrea să ne plimbăm în partea dinspre piaţă a parcului… Poate întâlnesc pe cineva… Duminica dimineaţa ies să se plimbe acolo şi unii

tovarăşi în măsură să ştie ce se are de gând cu mine. Î apărut însă o situaţie nouă… care va influenţa şi ea hotărârea…

— Ceva cu Clejan?

— Nu, nu cu Clejan. Clejan şi-a meritat soarta. Îi datorez reabilitarea… La Congresul IX ar fi venit oricum! … Dar faptul că mi s-a făcut dreptate i-l datorez lui. Trimiterea la „Ştefan Gheorghiu11… Documentele sunt clare. Evidenţele sunt evidenţe, nu te poţi pune cu ele! Cine a spus „beţia puterii” n-a spus o vorbă chiar goală. Cu toate că se ştie că orice urcuş are şi coborâş… Numai că una e să ştii şi alta e să cobori. Să simţi sub fundul tău, cu propriul tău fund, coborâşul! Uite un subiect, dacă-ţi dă mâna…

— De ce?… N-ai văzut câte lucruri au început să apară?! La care abia îndrăzneam să gândim. În sensul c-ar putea să apară.

— Da, dar… subiectul ăsta e încă tabu. Am ieşit ieri la prânz să mănânc… Am fost la restaurantul acela de pe Dorobanţi… cu grădină de vară, şi la întoarcere, cald şi frumos, am zis să mă plimb puţin la Şosea. Acasă n-aveam ce face… Puţin mai încolo, am dat peste o coadă. Întreb de curiozitate ce se dă. Măsline. Domnule! şi mi s-a făcut o poftă!… Mâncasem, nu? Şi totuşi mi s-a făcut o poftă nebună. Parcă aş fi fost o femeie gravidă. Le simţeam gustul în gură şi gândul mi-a zburat la o pâine proaspătă. Era mâncarea mea de ucenic. A lui Teo… Măsline, brânză… Telemea de Brăila, asta-mi plăcea. Cu chimen. Cumpăram o sută de măsline sau o litră de brânză… Şi m-am aşezat la coadă. Abia aşteptam să iau măslinele ca să mă duc după pâine.

În piaţă, tribunele erau în curs de demontare, pe albul scândurii, în lumina puternică a acelei dimineţi, ţevăria schelelor se profila ai fi zis radiografie. Am luat-o pe trotuarul din dreapta. Când am ajuns în dreptul străzii cu care începe acel cartier învăluit într-un aer oarecum nefiresc, Jinga a aruncat în lungul ei o privire – nu se

vedea nici ţipenie, poate de aici şi acel aer, acea atmosferă – şi a zis deodată cu o voce fără de veselie:

— „Să fim cu faţa la 1 Mai, tovarăşi! „Lozinca asta o striga unul, Ion M. Duţă – „M” pentru că mai era un Duţă la U.T.M., şi tot Ion, Ion V. Duţă – era lozinca lui preferată. Ca după câteva luni s-o „ajusteze 1, cum zicea, noii etape: „Tovarăşi, să-i ieşim înainte lui23 August, tovarăşi! Aşa cum i-au ieşit înainte comuniştii din greul puşcăriilor!” adăuga şi se-ntorcea spre mine, privindu-mă cu ochi plini de admiraţie. Avea organizate câteva echipe de agitatori pe care le susţinea, le anima, alergând de la una la alta. „Măi tovarăşi, ce vreţi voi?” striga pentru a porni corul: „Noi vrem pace, nu război! Jos şantajul atomic!” Iar Duţă lovea cu pumnul în aer şi striga iar. Striga în completare cât îl ţineau puterile: „Dau ei una – dăm noi două!...” „Măi tovarăşe Duţă, cum adică «dăm noi două»? Dacă am putea să dăm două, n-ar mai avea cum să facă şantaj! N-ar mai fi şantaj! Şantajul n-ar mai exista, înţelegi?” „Ei... da’ noi cum să ne mai facem atunci munca, tovarăşe Jinga?!” Munca, adică... A, dar am zis c-o să-ţi povestesc despre doctoriţă, despre cea cu apartamentul etajului. Ne-am întâlnit ieri, când m-am dus să mănânc. Eu ieşeam, ea coborâse dintr-o „Salvare” cu câteva pungi de plastic. M-am oprit, s-o salut. Într-o pungă se vedea un cartuş de „Kent”... „Să-i fie de bine!” Dar ea, după ce am schimbat câteva vorbe, îmi spune deodată, fandosindu-se: „Ştiu că fumaţi, şi cum eu n-am ce face cu ţigările astea, vă rog să le luaţi”. Şi mi-a întins cartuşul. „Dar din dar se face rai, zice. Soţia dumneavoastră e şi ea doctoriţă, iar stomatologii nu sunt mai puţin căutaţi...” Fir-ai să fii, l-ai primit, l-ai primit, ce umbli cu măgării şi-o invoci pe nevastă-mea?! Dacă am nevoie, mă duc şi cumpăr de la «Athénée»... „Vă mulţumesc, zic, am la mine o rezervă apreciabilă”. Şi ca s-o ajut să iasă din situaţia în care o pusese gafa ei, am schimbat vorba: „Chiar voiam să vă sun, să vă informez că am hotărât să punem apartamentul la punct. Să vă cer

totodată scuze, pentru că veţi fi desigur deranjată de zgomotul unor asemenea lucrări”. Nu se aşteptase la asta, sau cine ştie ce-i în capul ei – iar în capul ei sunt multe, o mulţime… – pentru că pe faţă i-a apărut o expresie de surprindere pe care nu şi-a putut-o probabil controla. Şi m-a întrebat cu nerăbdare în glas. Ba chiar cu oarecare nelinişte… „Vă mutaţi în Bucureşti?” „într-o zi ne vom muta… Şi cum nu mi-am luat de trei ani concediul, am zis să mă odihnesc în societatea zugravilor, a parchetarilor… şi a cui o mai fi”. „V-aş putea da nişte idei!… Eu am vocaţia frumosului!… Aptitudini de arhitectă! Dar părinţii nu m-au lăsat, m-au pus să dau la Medicină. Tata a fost medic… Sunaţi-mă pe la cinci… Şi a scos din poşetă o carte de vizită. Mă pregătesc pentru un simpozion, unde trebuie să ţin o comunicare… Dar dumneavoastră sunaţi-mă…” Nu mi-a plăcut acest „dar dumneavoastră sunaţi-mă…” Adică ce vrusese să spună? Are cincizeci şi, dar n-arată, îi dai în jur de patruzeci, e încă o femeie atrăgătoare. Înaltă, bine făcută, cu o faţă interesantă… Şi, după cum se îmbracă, o cochetă. Ginecologul de la policlinica neveste-mii o ştie, au fost colegi de facultate, i-a povestit Irei o mulţime de lucruri. Cică „a combătut tare şi pe toate liniile…” Mai întâi în politică, pe urmă în dragoste… Prin cincizeci şi ceva ajunsese chiar secretara organizaţiei de partid pe Capitală a medicilor, a „bărbierit” o mulţime de doctori şi nu puţini şi-au pierdut carnetul din pricina ei. Apoi, nu ştiu ce s-a întâmplat, pentru că au dat cu ea de pământ. Şi-n cele din urmă au exclus-o din partid. Despărţise al doilea bărbat de nevastă, doctor şi el, ieşise scandal, soţia doctorului nu se lăsase, o şi păruise… Treburi din astea… Dar n-au stat prea mult împreună, doctorul era şi el o poamă, au divorţat până la urmă. Pe drum, m-am uitat la cartea de vizită şi m-am mirat că scria doar „Dr. Elena Râmniceanu”. Fără nicio altă menţiune: „Medic primar”… „Doctor în ştiinţe medicale”… Medicii îşi trec titlurile… Şi e normal să fie aşa, pentru că ele, titlurile, le

atestă gradul de calificare. Pe doctoriţă, modestia în niciun caz n-o dă afară din casă… Când am cunoscut-o… O dată am găsit-o la soacră-mea… Chiar şi la înmormântare a ţinut să-mi spună cât este ea de ocupată cu diverse lucrări, că are nu ştiu ce simpozion, nu ştiu ce sesiune de comunicări, de-ai fi putut crede că e dacă nu chiar profesor, conferenţiar cu siguranţă. Un vârf. Ei, cum dracu' nu şi-a dat ea până acum primariatul? m-am întrebat. Până la acea vârstă, care era aproape a pensionării? Am sunat-o la cinci. Mi-a răspuns maică-sa: „Doamna doctor a lăsat vorbă că puteţi veni la ora şase". Nu mi-a plăcut nici tonul ei înţepat – dar el se putea datora vârstei – şi nici acel „puteţi veni". De parcă mi-ar fi făcut o favoare. „Puteţi veni, tovarăşu' prim a zis că vă primeşte". Şi-apoi formula maică-sii, cu „doamna doctor"… Ca şi cum i-aş fi cerut cu insistenţă să mă consulte, „doamna doctor" a găsit timp în cele din urmă, a consimţit, iată, să mă primească. Băga-te-aş în mă-ta!… Crezând c-o să-mi spună să urc, cum ar fi fost normal, telefonul fiind doar unul de control, pentru orice eventualitate, cum s-ar spune, o sunasem de-acasă. Şi n-aveam ce face o oră întreagă. Am citit. Nu ştiu dacă ai văzut, citesc *Corespondenţa lui Stalin cu Roosevelt şi Churchill în timpul războiului*, apărută prin cincizeci şi ceva. Formidabil ce bătaie de cap le-a dat „problema poloneză"! A constituit un fel de „măr al discordiei". În privinţa noastră n-au avut însă probleme, s-au înţeles repede. Acest Roosevelt s-a dovedit până la urmă un mare naiv. Şi-a dorit chiar un tablou în care să fie înfăţişat cu Stalin şi Churchill, drept mărturie istorică a înţelegerilor semnate la Yalta. Deci la şase am urcat şi am sunat la uşă. După ce am fost cercetat prin vizetă, mi-a deschis o bătrână înaltă, costelivă, în jur de şaptezeci de ani, mama doctoriţei. „Vă rog să poftiţi!" a zis şi a făcut un gest pompos cu mâna. Apoi s-a îndreptat, şi-a înălţat capul şi, cu gâtul ţeapăn, a pornit înainte de parcă cineva i-ar fi dat o comandă: „Drepţi! înainte, marş!"

Asta ce-o mai fi? m-am mirat. Şi m-am mai mirat că bătrâna nu mi-a zis: „Îmi pare bine că vă cunosc”… Treburi din astea. Formale, e adevărat, dar făcând parte dintr-o politeţe elementară. Le sunt doar vecin!… Vom sta într-o casă… Vom avea probleme comune, problemele casei… Mai mult, vom avea poate nevoie unul de celălalt. În mijlocul holului, bătrâna s-a oprit şi mi-a comunicat ceremonios: „Doamna doctor va veni îndată. Vă rog să luaţi loc!” Şi, printr-un gest regal, a arătat spre unul din cele două fotolii de lângă fereastră. Am zis „vă mulţumesc1, dar tare am fost ispitit să-i fac şi-o reverenţă. „Sunteţi mama doamnei doctor, nu?” „Da, dar sunt şi secretara doamnei!” După care s-a îndepărtat, plină de importanţa înaltei sale responsabilităţi. Responsabilităţi mai curând date decât asumate. Rămas singur, mi-am plimbat în voie privirile şi primul lucru care m-a izbit a fost nu atât mobila, o mobilă destul de aproximativă, compusă din obiecte disparate, cât un şemineu de carton, de un prost-gust desăvârşit. Luat parcă dintr-o butaforie. Ca să nu mai spun că la imitaţia de cărămidă aparentă fusese folosită o culoare stridentă, care te lua pur şi simplu la bătaie. Din cele povestite de ginecolog, de colegul soţiei, mă aşteptasem la un interior plin de lucruri de valoare: vaze, covoare… Poate spun cu păcat, dar mie mi s-a părut construită, regizată… într-un cuvânt, dubioasă acea atmosferă. Problema era că minutele treceau, se făcuse şase şi zece şi doctoriţa nu apărea. Mi-am zis că probabil se-mbracă, se aranjează. Nu găseam altă explicaţie. Cu toate că avusese destul timp de la cinci să se tot îmbrace, să se tot fardeze… Şi-apoi, întârzierea asta a ei era o impoliteţe. Ce voia să-mi arate? Că puţin îi pasă de mine? Din comportarea bătrânei înţelesesem că paranoia era la ea acasă acolo… Şi totuşi!… N-am întâlnit încă intelectuali, şi nu numai intelectuali, care să rămână indiferenţi la funcţia mea. Aflase probabil că fusesem debarcat. Asemenea veşti circulă cu mare viteză, au ajuns prilej de satisfacţie de

bucurie… A apărut după alte zece minute, într-un capot – altă impoliteţe – într-un capot obişnuit, şi nici măcar rujată, nici măcar pieptănată ca lumea, Ea, care-i o cochetă!… Mi-a întins mâna la sărutat, dar fără să-şi ceară scuze că mă făcuse s-o aştept. Şi a intrat în subiect, grăbită şi băţoasă: „Chiar mă miram că aţi lăsat să treacă atâta vreme fără să vă ocupaţi de apartament! a zis cu reproş. V-am adus un exemplar din regulamentul casei, în care sunt prevăzute drepturile şi îndatoririle proprietarilor imobilului atât în ceea ce priveşte părţile lor, exclusive, cât şi cele comune, indivizibile… Răsfoiţi-l până fac onorurile casei!… Şi a apăsat pe butonul unei sonerii. Ce beţi? *Whisky*, desigur!” „De ce «desigur»?” m-am mirat. „Ha-ha!” a râs ca şi când ar fi vrut să spună că ştie ea ce ştie, e băutura caselor mari. „Nu-nu, de ce «desigur»?” am insistat. Ei, fir-ar mă-ta a dracului!… „Atunci poate Cinzano? Sau un Porto?…” „Da, zic, un vin de Porto aş bea”. În uşă apăruse femeia de serviciu, gătită cu boneţică şi şorţuleţ, amândouă albe; abia când a adus farfuria cu prăjiturele am observat că avea şi mănuşi albe pe mâini. Doctoriţa i-a zis s-aducă pahare… „Nu, sticla să n-o aduci”… Probabil sticla de *whisky*… S-aducă farfurioare… Nu mai ştiu ce s-aducă şi-a concediat-o printr-un gest. „Mă scuzaţi un moment, a zis, a făcut câţiva paşi şi, ca şi când şi-ar fi adus aminte că sticla de Porto e altundeva, a schimbat brusc direcţia de mers. Lucrez la o comunicare pe care trebuie s-o prezint la simpozionul de… – o denumire de-a lor –, care m-a absorbit total 1 Este ceva cu totul nou în specialitatea noastră. Dumnezeule! şi mai am doar cinci zile până la începerea lucrărilor!” Mi-am zis că probabil de aia şi întârziase, ca să-mi poată servi povestea cu simpozionul. Dar asta înseamnă că mă crede idiot, sau ce dracu’? Pentru că toată regia cu schimbarea direcţiei de mers… vezi Doamne, e absorbită de lucrare… regia cu întârzierea era puerilă, rudimentară… iar jocul execrabil. Mi-am spus însă că oamenii trebuie luaţi aşa cum sunt.

Nu ştiu dacă ai remarcat, faţada arată jalnic. Burlanele sunt rupte, şi apa care se scurge din ele în loc să se ducă în stradă e reţinută lângă ziduri, căci panta e inversă şi se infiltrează la fundaţie… Holurile intrării şi ale scării sunt murdare, înnegrite de fum… Ca să nu mai vorbesc de subsol şi de scara de serviciu. Fostul proprietar al apartamentului era un om bătrân, trecut de optzeci de ani – soacră-mea l-a cumpărat de la moştenitorul lui –, un nepot – avea scuza vârstei… Dar de ce lasă doctoriţa să se degradeze casa într-un asemenea hal nu mai pot înţelege! mai mult pentru asta venisem, să-i propun refacerea faţadei… celelalte… Regulamentul era alături, l-am luat să văd ce scrie acolo. Din felul cum îl adusese, cum îl pusese pe măsuţă, cum aşezase palma deasupra în timp ce-mi vorbise despre el… m-am gândit că trebuie să conţină lucruri de-o anumită importanţă. Dar ce crezi că scria? „Articolul unu. Domnii proprietari îşi datorează respectul cuvenit în această calitate a lor…” M-am uitat la ultima filă, să văd când fusese întocmit. Şi am văzut că fusese autentificat cu doi ani în urmă la Notariatul de Stat: „Autentificat în ce scop? Care putea să fie sensul acestei autentificări? Nu pot pricepe. Doar e la mintea oricui că un asemenea „act”, cu formulări aberante despre respectul cuvenit proprietarilor de imobile… Nu mai ştiam ce să cred despre doctoriţă. Cu regulamentul ăla chiar că mă uluise! A adus sticla şi mi-a dat tirbuşonul să-i scot dopul. „Sunt sleită, un asemenea efort ar fi peste puterile mele!” Mi-a venit să izbucnesc în râs. Circul dracului!… M-am uitat la etichetă mai mult pentru a-i da satisfacţie decât de curiozitate, am mai băut vin de Porto… Pe sigiliul negru al dopului era bătută o serie prin care se voia să se ateste şi autenticitatea şi calitatea conţinutului… Înfăţişarea buteliei, formatul ei mai aparte, felul cum erau tipărite etichetele, sigiliul… toate aveau menirea să sugereze un vin foarte vechi. Ştiu să-şi prezinte marfa, să-i ridice valoarea… Ceea ce noi, din păcate, nu facem, neglijăm aspectul estetic dintr-o

prost înţeleasă şi păgubitoare economie. „V-am auzit umblând prin casă, zice, aţi adus şi mobilă?” „Ce rost ar fi avut s-o aduc înainte de-a termina cu apartamentul, de-a-l zugrăvi?! Şi-am atacat: Ce părere aveţi, n-ar trebui oare făcută faţada? Nu-i nicio urgenţă…” „Ba cum să nu fie?! Sigur că trebuie făcută! Eu însă nu mă pot ocupa! Aţi văzut, sunt aglomerată cu lucrări ştiinţifice… Mereu în criză de timp… Mai îmi dă şi profesorul… Ştiţi cum e: negrii să trăiască! Cu faţada n-o să avem încotro… Şi m-a întrebat deodată: Sper că n-aveţi de gând să vă-ncurcaţi cu Icralul? Ăştia-s mai rău ca un dezastru! Şi n-o să ştiţi cum să-i mai scoateţi din casă! Sigur, aveţi relaţii… Dar totuşi… Faţada, însă, cu ei va trebui s-o angajăm, n-avem ce face. Din cauza schelelor, a zis. Particularii n-au schele pentru o asemenea casă. Aveţi relaţii, angajaţi şi eu sunt gata să contribui cu partea mea”. Mi-a spus apoi c-ar vrea şi ea să zugrăvească, aşa am ajuns la ţigan, la şmecherul de Aici, care-i fusese recomandat de-un coleg. Şi a început cu propunerile. „Dacă o să fiţi de acord, am putea face împreună o mulţime de lucruri! Spălătoria e prea mare, există destul spaţiu nefolosit, de ce să nu amenajăm acolo o saună?! în locul duşului. Avem gaze la cazanul de rufe… Fac eu proiectul, v-am spus că am aptitudini de arhitectă!… Şi mai e camera caloriferistului, care stă goală şi nefolosită. Am putea s-o transformăm într-o sală de gimnastică. Cu bicicletă ergometrică – asta mă angajez eu s-o procur –, cu saltea – ce mare lucru e de făcut o saltea?! –, cu «paralelei –, spaliere şi aşa mai departe. Dar spuneţi-mi: ce ne trebuie nouă pivniţe?” începuse să devină tot mai interesant!… „Mai punem noi mărături? Nu. Şi chiar dacă am pune, să zicem, avem boxe. Unde putem ţine cartofi, ceapă… zarzavaturi pentru iarnă… Atunci de ce n-am desfiinţa peretele dintre cele două pivniţe, ca să rezulte o singură încăpere, pe care s-o transformăm într-un bar?! Dăm jos tencuiala… pentru a scoate la lumină frumuseţe de cărămidă… Pe care s-o stropim apoi c-un lac incolor… V-

am spus, am vocaţia frumosului!...” M-am prins în joc şi i-am cântat, cum s-ar spune, în strună. „Desigur, zic, mobila o s-o proiectaţi dumneavoastră... Dar ce facem de băuturi?...” „Bineînţeles c-o s-o proiectez eu! O şi văd...” „Băuturile-s problema!...” „O, nuuu! Ştiţi cum e... oamenii ţi-aduc... C-o sticlă de *whisky e cel* mai simplu... C-o sticlă de *whisky* şi-a spălat obrazul. N-am voie să beau... Ce să fac eu cu ele? Totul e să ne simţim bine!...” înţelesesem că trebuie să mă port cu ea aşa cum te-ai purta cu un ou. „V-aţi gândit foarte bine, zic, mie nu mi-ar fi venit asemenea idei, va fi extraordinar! Din sala de gimnastică la saună, iar după saună ce poate fi mai indicat ca un pahar c-o băutură, cu ceva bun?!” „Mai invităm un prieten... Vom avea prieteni comuni, nu?” Aşa că, Matei, pregăteşte-te de un *party* cu doctoriţa! „În cazul ăsta, zic, ne-ar trebui şi muzică...” A zis că are şi asta, are un magnetofon „Philips”, cu boxe, iar muzică găsim, nu-i o problemă. „De la stagiarele mele. Foarte nostime amândouă. O să le invit, o să le cunoaşteţi...” Se încălzise, îşi şi vedea, probabil, ideile împlinite, mai ales cea cu pivniţele, perspectiva de-a pune în valoare „frumuseţe de cărămidă” o umpluse de încântare... Ca şi posibilitatea, desigur, de a-şi desfăşura talentul de arhitectă, de-a proiecta toate cele. Întrevăzuse şi atmosfera viitorului bar, şi în această tot mai evidentă bună dispoziţie, mi-a propus deodată: „Ha-ha, vreţi să vă ghicesc în cafea?” „Ştiţi, vă pricepeţi?” „Sigur că mă pricep! Şi-n cafea, şi-n cărţi, şi-n vise...” „Chiar şi-n vise?” o întreb, gândindu-mă că ar putea să se ia de mână cu nevastă-mea, uite cum s-au întâlnit, abia o s-aştepte să vină de la serviciu ca să-şi dea una celeilalte în cărţi! „Dar n-a trecut încă o jumătate de oră...” şi s-a uitat la ceas. „Asta de ce?” m-am mirat. „Atâta trebuie să stea ceaşca în repaus: o jumătate de oră. Şi să n-o mişte nimeni. Aţi visat azi-noapte ceva? Care a fost ultimul vis? Ce-aţi visat ultima dată?” Vizavi se afla o oglindă... „O oglindă, zic, asta am visat”. „Oglindă înseamnă trădare”.

„Trădare? Dar n-a mai rămas nimic de trădat…” M-a întrebat dacă mă reflectam în oglindă. Deasupra oglinzii, de altfel foarte frumoasă, o oglindă veche, stil rococo, se afla un cocoş de munte împăiat. Care n-avea ce să caute în acel hol şi mai ales deasupra acelei oglinzi. I-am spus că în oglindă se reflecta o pasăre. „Ei, zice, cu păsările e-o poveste!… Nu-i chiar atât de simplu… Păsări care ţin dreapta sau se ridică – semn bun. Care ţin stânga – semn rău. Păsări care zboară sus – noroc; jos – nenoroc. Când îşi ascund capul – o veste proastă. Dacă ţin capul sub aripă – boală pentru o fiinţă scumpă. Dacă vin spre tine – păzea!” Din felul cum turuise toate prostiile astea era clar că învăţase pe de rost vreo cărticică de tălmăcit vise. Mare activistă… Mai apoi, femeie fatală… Iar acu dăduse în patima ghicitului. Şi te pomeneşti că asta făcuse, îşi dăduse în cărţi în vreme ce eu ziceam că ea se găteşte…

Ne-am aşezat pe o bancă, am fumat câte o ţigară şi, la un moment dat, l-am întrebat cât timp ar putea fi lăsat să aştepte până să-l cheme.

— Depinde… m-a întrerupt pe un ton iritat. Ţi-am zis doar c-a intervenit o situaţie nouă!

Nu înţelegeam ce-l deranjase. Socotise spusele mele o intruziune? Avusese nevoie de linişte pentru gândurile sale şi eu îl deranjasem, i le bruiasem? Sau voia pur şi simplu să se refere la acea „situaţie nouă”, de care el, într-adevăr, pomenise? De fapt, treaba mea era să ascult – mai ales că aveam ce auzi, ştiam de la Teo – să ascult, nu să vorbesc. Îmi impusesem asta de la bun început şi, deodată… Jinga tăcea. Am aşteptat.

— Da… a zis cu un oftat pe care şi l-a înăbuşit, astfel că a fost doar un început de oftat. Naiba ştie cum nu învăţăm noi nimic de la viaţă… Pentru că nu-i atât vorba de Clejan… Căderea lui a grăbit doar… Motive… Interesante nu sunt motivele, interesant este că aceste motive, reale într-o bună măsură, au fost servite, au fost de fapt construite de chiar un prieten. De un aşa-zis prieten, care s-a detaşat imediat după plenara cu Clejan.

A luat chiar poziţie!… Alt subiect, dacă vrei!… Astea-s temele despre care ar trebui voi să scrieţi! Romane în centrul cărora să fie activişti de partid, să fie viaţa aşa cum e ea! Nu pentru c-aş fi eu activist. Sau că lumea ar începe cu ei. Dar cine dacă nu activistul e implicat mai direct, mai profund în toate prefacerile?! Ei iau greul, ei iau bătaia… Judecata e altfel cu ei… A lor e „linia întâi”! Pe ei îi seceră glonţul! Asta e de scris; nu cai verzi pe pereţi! Şi situaţia asta nouă – a continuat pe un cu totul alt ton, ca şi când s-ar fi uşurat prin cele spuse mai înainte – a complicat şi mai mult lucrurile. Destul de complicate şi aşa. Sau poate că limpezite? De-abia acum limpezite? s-a întrebat, ca şi cum ar fi dat fără voia lui nişte gânduri pe faţă. Şi a tăcut. Urmărind poate acele gânduri, preocupat poate de ele?

Nu înţelegeam: de ce „limpezite”? în ce sens „limpezite”? Şi mi-a venit în minte ce-mi povestise Teo despre Ira, despre un incident bizar dintre ea şi Andrei. Se întorceau cu „Mercedes”-ul de la Bucureşti, trecând printr-o pădure, Ira îi ceruse şoferului să oprească. Coborâse şi Andrei. Vrusese să traverseze şoseaua, s-o ia în partea opusă celei în care urma să se ducă nevastă-sa, dar Ira îl chemase cu ea. Crezuse că-i este teamă să intre singură în pădure. Acolo, însă, nevastă-sa îi spusese: „Îmi trebuie”. Expresia îl şocase. Nu atât dorinţa, pofta ei de-a face, tam-nisam, dragoste, dorinţa de nimic provocată – Jinga stătuse lângă şofer, ea în spate – cât îl şocase acel „îmi trebuie”; cu o expresie identică îl chemase pe fostul ei soţ în timp ce se aflau cu toţii într-un grup, pe plajă la Eforie, abia în pădurea aceea îi desluşise Andrei înţelesul. Îi spusese că el nu-i maşină de… dacă vrea, i-l trimite pe şofer şi-i dă sarcină să se culce cu ea. „Nu-i nevoie să-i dai tu sarcină!… se înfuriase nevastă-sa. Dacă cu şoferul, atunci cu şoferul!…” Câteva zile mai târziu, şoferul îl rugase să-l schimbe de pe maşină din motive personale pe care nu i le poate spune. Un om la locul lui, însurat, nici frumos, nici urât, la aproape 40 de ani. Îi

spusese Jinga „motivele personale”, iar şoferul confirmase printr-o mişcare a capului. Teo îmi povestise că-l făcuse albie de porci pe Andrei, stă cu nevastă-sa pentru funcţie, de teama lui socru-su… „Limpezite” poate doar în acest sens. Teo îmi povestise revoltat – între el şi Ira există o veche antipatie, dar revolta lui Cană se îndreptase nu atât împotriva ei, cât a lui Jinga –, zicea că nu înţelege cum putuse să se schimbe Andrei într-un asemenea hal.

— În timp ce eram la Predeal, a continuat după un timp, m-a sunat soţia. Primise o scrisoare de la fiu-miu, prin care Vlad mă anunţă – probabil că ştii de la Teo, e din prima căsătorie – că a hotărât să nu se mai întoarcă acasă. Să nu se mai întoarcă în ţară.

— Ei, cum asta? nu mi-a venit a crede.

Cană îmi vorbise despre el ca despre un băiat cu scaun la cap, un băiat aşezat, serios, chiar studios într-o anumită măsură… Stătuse la Teo câţiva ani, împreună cu Andrei, pictorul îi fusese ca un tată. „Mamă n-am, dar în schimb am doi taţi”, spunea Vlad.

— Cum ai auzit!? Să mai ai copii… Uuu! Matei… a oftat Andrei. Dac-ai şti!…

— Ştiu. L-ai crescut singur, l-ai crescut greu…

— Nu l-am crezut în stare să se rupă de mine. Orice, numai asta nu! în prima clipă am avut senzaţia că mi s-a oprit inima în loc. Dar ea, a dracului, nu s-a oprit. Aşa cum nu s-a oprit nici cu alte ocazii. Cât adevăr!… „Doamne, nu-i da omului cât poate el să ducă!” De asta te-am rugat să iei adresa lui Teo. Ce făceai? Ce faci? Lucrezi la ceva?

— Nu, am minţit. Sunt în „gol de producţie”! N-am „materie primă”…

— Atunci stai cu mine zilele astea!… Căutăm zidari… Facem apartamentul. Şi poate-ţi furnizez eu „materie primă”…

Propunerea era de-a dreptul nesperată, ea implica indirect acordul său, prin asta era mai ales nesperată, m-

am grăbit să disimulez satisfacţia, spunându-i că o să încerc să dau de un arhitect pensionar care se ocupă cu asemenea treburi, o avea el zidari, o avea el de toate, dar Andrei m-a întrerupt:

— Vine fiu-miu într-o zi cu o carte… Era încă în liceu. Cu romanul… a numit Jinga titlul şi autorul. „Andrei”, zice, te-aş ruga s-o citeşti, aş vrea să-ţi ştiu părerea”. Le-o recomandase la şcoală. O tâmpenie! Ai citit-o? m-a întrebat.

— Am citit-o.

— O însăilare puerilă, trandafirie, despre cucerirea puterii, despre prefacerile socialiste. I-am spus părerea. Şi m-a întrebat deodată de ce nu m-apuc să scriu despre viaţa mea. „Pentru că nu-i suficient să trăieşti, mai trebuie să ştii să şi scrii ce-ai trăit! Scrisul, zic, este o meserie, o meserie la care trebuie talent. Ca să faci artă, trebuie talent. Tu nu ştii asta?” „Ba da, cum să nu ştiu?! Dar m-am gândit de multe ori ce interesant ar fi să citeşti o asemenea carte. Teo te-a făcut furcă de tors…” „Sunt mijloace de expresie diferite…” zic. Şi chestii din astea. Spune-mi, cum e cu Academia aceea di România?…

— Stă acolo când vine la Roma. Asta-i prost: că ar putea să găsească scrisoarea abia peste câteva săptămâni. Când se-ntoarce din Sicilia. La etaj sunt vreo opt sau zece camere, ocupate de obicei de oameni de artă, veniţi la studii, burse, chestii… Un dolar de persoană. Am stat şi eu, a fost o adevărată mană cerească. Există, tot acolo la etaj, o bucătărie unde poţi să-ţi faci dimineaţa sau seara ceva de mâncare… Nu i-am scris niciodată, pentru că n-am avut nimic deosebit să-i comunic. Dar înţelegerea noastră asta este… Putem face însă altceva: îi telefonez administratorului, îl cunosc, îl cheamă Pădure, şi-l rog, cum dă Teo un semn, să-i zică să mă sune urgent. De ce? Ştii unde-i Vlad? Şi-ai vrea ca Teo să-l caute?

— Da, asta aş vrea. Nu-mi pun însă speranţe prea mari, pentru că Vlad e un încăpăţânat fără pereche. Dar

Teo ar putea avea o influenţă… S-a împrietenit c-un belgian, Roger, student şi el… şi mai ales filatelist, ca şi Vlad. Aşa sau şi împrietenit. Îşi scriau, făceau schimb de timbre… Vara trecută a fost la el în vizită… Şi l-a chemat şi acum, de Paşti, să facă amândoi o excursie în Anglia, la un preţ redus, într-un grup studenţesc, i-a aranjat un loc şi lui Vlad. Am fost de acord. Roger e un băiat de familie modestă, taică-su e miner… Dar nu asta… Mi-a plăcut cum s-a întors Vlad anul trecut de acolo, cu ce imagine a venit despre acea lume necunoscută lui până atunci. O impresie matură… deloc…

— Dar ce ţi-a scris? Ce să facă el, student la Istorie? …

— Vrea să fie el însuşi… „Vreau să fiu eu însumi”. De altfel, toată scrisoarea are două rânduri. „Andrei, am hotărât să nu mă mai întorc acasă – vreau să fiu eu însumi. Nu ştiu dacă voi reuşi, ceea ce ştiu este că sunt obligat să încerc. Iartă-mă! Vlad”. Fapt este că el a premeditat pasul. Pentru că a luat cu el timbre. Lipsesc din clasoare o mulţime de timbre. Şi-atunci i-am zis soţiei să anunţe organele, să le arate scrisoarea… îţi spuneam că mi-a plăcut cum s-a întors el de-acolo… După ce-am făcut „Ştefan Gheorghiu” şi am fost trimis în provincie secretar cu probleme economice, Vlad a stat la soacră-mea, care nu mai putea după el. Era singură… După moartea meşterului meu… Uneori, în viaţa unui om pot interveni întâmplări care s-o marcheze pe tot restul ei, întâmplări hotărâtoare, definitorii, cum s-a întâmplat la mine cu Enciu. Clejan a fost primul ei soţ. O să-ţi povestesc… Viaţa

3 – Scara de incendiu e viaţă!… Altfel, cu totul altfel de cum e descrisă ea în unele romane cu ilegalişti. Şi Vlad a făcut liceul în acel cartier. Se ştie ce liceu e, a cui fii învaţă acolo. Veneau cu tot felul de lucruri străine… De la gumă de mestecat, stilouri, ceasuri… la magnetofoane, „măguri”, cum le zic ei, muzică de dans ultimele noutăţi, reviste, poveşti… în întrecere între ei,

prinţişorii. Oare părinţii lor nu-şi dau seama că-i pervertesc pe copii? Că-i cresc astfel în spiritul admiraţiei, al cultului, dacă vrei, faţă de Occident? În timp ce poziţia lor oficială este alta. Că acest Occident este înfăţişat copiilor cu ce are el mai făţos? Şi, iată, o asemenea imagine strâmbă se formează – culmea ironiei – tocmai la copiii celor cu poziţii înalte în partid şi în stat! Ei bine, Vlad… Ca să-şi facă rost de bani, stând la Roger, a lucrat vreo două săptămâni ca încărcător, adică hamal, la o făbricuţă de confecţii; încărca cutiile în camioane, împreună cu doi turci angajaţi permanent. Dar lui patronul i-a plătit jumătate din cât îi plătea pe acei încărcători turci. Iar ei, turcii, la care nemţii se uită ca la nişte gunoaie, ca la nişte păduchi, se purtau faţă de Vlad cu nasul pe sus. Adică ei aveau un statut, erau angajaţi cu forme legale, pe când Vlad era mână de lucru clandestină. La prânz, turcii mâncau la un birtaş grec – acolo duşmănia dispare, îi uneşte mizeria, dispreţul băştinaşilor – şi căutau să-i demonstreze că ei, iată, sunt primiţi ca nişte obişnuiţi ai localului, glumeau cu nevasta birtaşului, care servea la mese… Adică sunt cineva. Şi din câte şi-a dat seama Vlad, comandau mai mult ca de obicei, scoţându-i ochii că, vezi Doamne, au, dispun, sunt plătiţi dublu faţă de el. Iar la muncă îi lăsau cutiile şi baloturile cele mai grele. Voia să vadă Olanda, de-aia s-a angajat. Mi-a părut bine, pentru că a înţeles multe lucruri în cele două săptămâni. Şi mai ales cât de apăsătoare sunt diferenţele sociale, cât de umilitoare sunt ele. Din raporturile cu patronul, cu şoferii camioanelor, un sârb şi un portughez care nici cu fundul nu se uitau la el. Locuind la Roger, nu i-au scăpat nişte lucruri…

O luasem spre „Expo-Flora”, i-am zis că Teo îmi lăsase cheia de la casă, să trec să văd ce mai e, să aerisesc, şi m-am oferit să i-o dau, ca să stea acolo. A respins printr-un „nu” categoric şi cam brutal sugestia mea. Având în vedere condiţiile acelei camere de la

subsol, nu mă aşteptasem la un refuz, şi mai ales pe un asemenea ton, m-am gândit că între cei doi prieteni a existat poate cândva o discuţie, o discuţie veche, de pe vremea când Jinga locuise la Teo. Singur, apoi cu băiatul… N-am insistat şi el a adăugat:

— Trebuie să fiu lângă oameni. Să stau mereu lângă ei.

Mi s-a părut cam pueril motivul. Ca printr-o asociaţie de idei, probabil, a trecut la vecina lui, la doctoriţă, şi mi-a povestit cum i-a ghicit în cafea eu ajutorul unei oglinjoare.

— Dar eu chiar am avut noaptea, în noaptea aceea, un vis… a continuat după un moment de tăcere, în care a făcut pe neaşteptate un gest dezordonat, ca şi când gândurile s-ar fi vrut subliniate, susţinute, şi mâna a reacţionat astfel de parcă gândul ar fi trecut în vorbire. Cu toate că… mă îndoiesc, mă îndoiesc foarte tare o-ar fi fost vorba de-un vis. Citeam pe dormeză *Corespondenţa lui Stalin cu Roosevelt*… şi… şi deodată m-a încercat senzaţia unei prezenţe străine. Aruncându-mi însă privirile spre fereastră, am desluşit o siluetă şi mi-am scos ochelarii. Era silueta unei femei ce stătea chircită şi se uita prin geam. „Ce doreşti mata?” am întrebat, dând să mă ridic şi în acelaşi timp constatând că femeia e cheală; pielea capului lucea nefiresc de albă. Mă ridicasem, am vrut să mă îndrept spre fereastră, dar femeia dispăruse, n-am mai văzut pe nimeni în spatele geamului. Am crezut că fusese o nălucire de-a mea, că-mi obosiseră ochii din cauza cititului, şi-am zis să mă culc. M-am uitat la ceas, se făcuse aproape unu. Mie însă nu-mi era somn şi am reluat lectura. Sau am reluat-o pentru că bănuiam că femeia aceea va apărea din nou? Ceva din chipul ei mi se părea cunoscut.

Şi, într-adevăr, n-am apucat să citesc mai mult de-o frază sau două şi am simţit o umbră la geam. Am scos încet ochelarii, am trecut mina peste pleoape, aşa cum faci când ochii îţi sunt obosiţi, şi i-am deschis, aţintindu-i

spre fereastră. Femeia se afla la geam. În aceeaşi poziţie, chircită, ca şi data trecută. Am rămas nemişcat, ca să nu dispară din nou. Privind-o în voie. Aşa cum mă privea şi ea. Avea o faţă nefiresc de alungită, capul chel era ţuguiat ca o căciulă înaltă, pielea lui albă, fără un fir de păr măcar, se albea parcă tot mai tare, ca şi când ar fi fost de zăpadă, ca a unui om de zăpadă, ca o zăpadă, şi lucea în lumina puţină care ajungea până acolo de la becul din stradă. Aveam de gând să rămân aşa, nemişcat, nemişcat şi tăcut, să văd ce-o să facă şi cât o să stea ea aşa, chircită, la geam. Ştiu precis că aşa am rămas. Mă ţineam sub control, îmi auzeam chiar răsuflarea şi bătăile inimii, şi în liniştea asta totală mi-am auzit vocea întrebând: „Pe mine mă cauţi?” Vocea fusese a mea, a mea fusese, dar nu eu vorbisem, gura rămăsese închisă, tăcută, mută, buzele nu se mişcaseră, şi în timp ce mă gândeam şi mă miram în sinea mea cum de s-a putut întâmpla una ca asta, mi-am auzit din nou vocea punând aceeaşi întrebare: „Pe mine mă cauţi?” N-o scăpasem din ochi pe femeie şi mă uitasem în special la buzele ei – privirea nu i-o puteam prinde – deci ştiam sigur că nu ea fusese aceea care se folosise de vocea mea, ci altcineva, cineva care s-ar fi putut afla în spatele ei. Altă explicaţie nu exista. Pentru că, am spus, în cameră nu era nimeni în afară de mine. Mi-am propus să aştept, să aştept tot aşa, nemişcat şi tăcut, tăcut ca pământul, ca să văd ce-o să se întâmple mai departe. Poate că femeia o să răspundă la acea întrebare – căreia nu-i vedeam rostul, era o întrebare prostească… ei, de ce să mă caute ea pe mine?! – pusă pentru a doua oară, pusă a doua oară poate şi pentru faptul că nu răspunsese la ea. Iar cel care-mi folosise vocea crezuse probabil că ea, prima oară, nu auzise. Că femeia nu auzise întrebarea. N-a răspuns, a rămas tăcută. Tăcută ca şi mine. Tăcută şi cu ochii ascunşi de preaalbul, ca de zăpadă, al capului ţuguiat, astfel că ochii i se aflau într-un fel de penumbră. Şi, ca şi când ar fi vrut să-şi sublinieze tăcerea, a dus

pumnul la gură. Aşa cum fac femeile de la ţară. Iar în mâna aceea avea… ţinea în pumn o batistă. O batistă albă. „Vorbeşte! a îndemnat-o deodată aceeaşi voce a mea. Pe mine mă cauţi?” Deci, am judecat, vocea ştia că ea nu vorbise, că nu răspunsese. Şi n-am mai răbdat, m-am ridicat să văd cine-mi foloseşte vocea şi spune cu ea ceea ce eu nu vreau să spun. Chiar în clipa aceea femeia a dispărut de la geam. De parcă ar fi înghiţit-o întunericul grădinii cu trandafiri. De parcă s-ar fi topit în acel întuneric. M-am dus la fereastră, şi când s-o deschid, am auzit un râs, un chicotit scurt, venit din stânga, ca şi cum ea s-ar fi dat, s-ar fi ascuns după perete. Am vrut să scot mâna şi s-o apuc de fustă. Dar unei nebune orice poate să-i treacă prin cap! Altfel de ce-a venit ea acolo la geam?! Trebuia s-o gonesc! De la bun început ar fi trebuit s-o gonesc! Ce-i aia, să se uite muteşte la mine?! Am ieşit repede în curte, am ocolit spatele casei, dar n-am găsit pe nimeni lângă fereastră. Şi nici în grădină nu se vedea. Am luat-o atunci de-a lungul peretelui până în stradă. Nimic. La întoarcere, m-am uitat peste tot, m-am uitat după o tufă mare de hortensie, şi când am ajuns din nou în dreptul ferestrei, am văzut o batistă albă agăţată într-un trandafir. O batistă micuţă, şifonată şi nu prea curată. Culmea este că dimineaţa, când m-am sculat, am găsit pe geamantan o batistă la fel. O batistă de damă, o batistă străină, care n-avea ce să caute în camera mea. Doar dacă… Pentru că înainte de-a mă culca umblasem în geamantan după punga cu medicamente – avusesem impresia că mă încearcă o gripă – batista nu fusese acolo. Ei, ce zici de asta?

Nu ştiam ce să zic. Era o poveste bizară, probabil o festă a subconştientului. „Întrebările lămuritoare” erau nu doar inutile, gratuite, dar şi păgubitoare. Şi nici nu te-apuci să demontezi ansamblul când n-ai la ce să referi părţile lui componente.

— Curios… am spus.

— Să-i fi povestit doctoriţei… a zis veselindu-se. Avea ce toca, m-apuca noaptea la ea… Mâncăm la „Pescăruş”, nu?

Ajunsesem pe aleea asfaltată de pe marginea lacului, şi Andrei a fost salutat cu: „Să trăiţi, tovarăşe Jinga!” de un bărbat în jur de 50 de ani, ce ducea în mână un sac de sport din care ieşea coada unei rachete de tenis.

— A, salut, tovarăşe Granea! i-a răspuns Andrei cu căldură şi omul s-a oprit să-i strângă mâna. După care a făcut prezentările: Tovarăşul vicepreşedinte Ion Granea, scriitorul Matei Onea.

Vicepreşedintele m-a onorat cu un: „Trăiţi!”, cea mai „diplomatică” formă de-a da „bună ziua”, mi-a întins o mână moale, indiferentă, care n-a zăbovit mult în a mea, şi l-a întrebat pe Andrei ce mai face.

— Bine. Dumneavoastră?

— Cum ştiţi, pe baricade! Probabil c-aţi auzit că l-au buşit pe Mitroi… Contabil-şef la un ştiu ce întreprindere. Buf! N-a deschis ochii când a semnat contractul cu… – a numit Granea o ţară africană –, l-au tras ăia în piept; o să ne revină dolarul la vreo şaizeci de lei. Asta e… A zis apoi că se duce să facă un tenis, se bucură că l-a văzut şi ne-a urat poftă bună.

După ce s-a îndepărtat, l-am întrebat pe Andrei unde-i Ion Granea vicepreşedinte. Jinga a numit o instituţie centrală, şi eu, provocat de cele auzite de la Granea, i-am spus ce gândeam:

— Uite, eu nu înţeleg nişte lucruri… Când prinzi un gestionar c-a furat câteva mii de lei, îl bagi la puşcărie… Şi bine că se face aşa. Îi pui sechestru, îl obligi să plătească… şi-i interzici prin lege să mai fie gestionar. Iar când unul aduce pagube de milioane, îl „buşeşti” contabilşef! Cum vine asta? Astea nu-s pagube aduse avutului obştesc?! Pagube aduse din nepricepere, din prostie, din superficialitate? „N-a deschis ochii”… Păi dacă n-a deschis ochii, să deschidă punga! Să plătească

toată viaţa!

— Vorbeşti din afară! m-am repezit.

În tonul uşor iritat s-a simţit şi o notă autoritară.

— Este adevărat. Dar din punct de vedere al bunului simţ… De ce dincolo, în Occident, cei care nu „deschid ochii” dau faliment şi li se scot lucrurile la mezat, iar la noi trebuie să plătească Popescu, Dumitrescu, Ionescu, tu, eu… când ar trebui să plătească autorul pagubei?! Indiferent din ce cauză a pricinuit-o! Din prostie, din diletantism sau aventurism economic… Şi puşi să plătească şi cei care l-au promovat pe nepriceput!

— Ha-ha! a izbucnit Jinga în râs. Eşti un „poet.”!…

— Dar nu-i normal, nu-i logic să fie aşa?

Nu mi-a răspuns. Ajunseserăm în dreptul „Pescăruşului”, am urcat prin spatele restaurantului, la vederea cutiilor de „Pilsen” stivuite acolo, mi-am simţit gura şi mai uscată, dar pe terasă se aflau doar vreo zece mese la care se servea şi erau bineînţeles ocupate. Primăvara venise devreme, aprilie fusese călduros, chiar excesiv de călduros, cu temperaturi frecvente în jur de 20 de grade, ne aflam la început de mai şi cel mai bun restaurant de vară din Bucureşti, un restaurant cu pretenţii, cum s-ar spune, lucra în plină duminică cu numai a cincea sau a şasea parte din capacitatea terasei sale. Care, pe deasupra, arăta şi total inestetic: mesele neaşternute se aflau în neorânduială, cu scaunele sprijinite de ele sau aşezate deasupra, ca şi când directorul restaurantului ar fi fost luat prin surprindere de acea zi frumoasă. A făcut însă ce-a putut, aaranjat câteva mese în grabă, e adevărat, ar fi trebuit să le grupeze la marginea terasei, unde e perspectiva lacului; e o lipsă a lui, nu s-a „orientat”, dar şi ospătarilor le este mai uşor să servească, e drumul de la bucătărie mat scurt. Ne opriserăm consternaţi şi-i priveam pe cei de la mese; după aspect, în majoritate străini; afară văzusem parcate câteva maşini ale corpului diplomatic. Am vrut să-l întreb: „Paguba asta cine o suportă?”, a venit însă

şeful de sală şi ne-a invitat în salon. Eram montat.

— Acum e de stat afară, nu în salon!

— Ce să facem? N-avem personal, a zis desfăcând mâinile a neputinţă.

— Că ne lipsesc baritoni, asta ştiam, dar că ducem şi lipsă de ospătari, asta-i într-adevăr o noutate!

— În sezon ne lipsesc. Angajăm pensionari, dar numai pentru cele trei luni… Şi astea-s: iunie, iulie şi august.

Am vrut să spun că ar veni ei şi fără să fie angajaţi, Andrei mi-a pronunţat însă numele, ca şi când m-ar fi chemat la ordine, şi i-a aruncat şefului de sală: „Aranjează o masă Scurt, parcă printre dinţi, neglijent şi în acelaşi timp categoric, şi care a sunat ca o dispoziţie al cărei sens era ştiut numai de ei doi. Fapt este că omul a tresărit, mutându-şi privirea spre Jinga, a dat repede din cap în semn că a înţeles şi s-a pus în mişcare.

— Te-ai apucat să intri în discuţii cu el… mi-a zis cu uşoară imputare în glas. Cum intri în discuţii, ei ştiu că eşti unul din ăla cu teorii… Face el ceva pe logica ta!… a zis cu o nuanţă de răutate în voce. Nu logica, bunul simţ şi aşa mai departe îi guvernează pe ei, ci alte criterii… Printre care şi frica, teama… Teamă nu pentru el, pentru el la modul direct, ci pentru şef. Teama că un incident cu o personalitate s-ar putea repercuta asupra şefului său. Şi atunci… Asta-i adevărata teamă – teama ca şeful său să nu-şi piardă postul.

N-a trecut mai mult de un minut sau două, şi şeful de sală a reapărut pe terasă cu o faţă de masă şi cu două perniţe pentru scaune. Ne-am luat după el. În timp ce ne aşezam, a venit un chelner tinerel şi ne-a întrebat dacă nu vrem să ne desfacă repede o bere. Era tot ce doream. Uşile salonului fuseseră date în lături, se afla lume destulă acolo, şi m-am întrebat ce zic oare oamenii aceia văzând că pentru noi s-a găsit loc pe terasă. Îşi zic desigur că suntem cineva…

Nu sunt chiar necunoscut, mă ştie lume destulă, dar

prilejul de-a fi luat, de-a trece în ochii altora drept mărime m-a făcut să mă cercetez cum mă simt într-o asemenea ipostază. Nu mă simţeam rău.

— Teo încasase nişte bani – am început să-i povestesc lui Andrei, amintindu-mi de acea întâmplare –, mi-a zis că i s-a făcut dor de o grădină şi mi-a propus să mergem la „Cina”. Cânta o dizeuză nouă, i se spusese, care merita auzită. Auzită ca auzită, dar văzută într-adevăr merita, însă nici eu şi nici el nu ne puteam face liberi până la ora nouă, ca să ocupăm o masă din timp. „Stai, zice, mi-a venit o idee, rezolvăm imediat.1 A luat de la „Informaţii” numărul de telefon al restaurantului şi a sunat acolo. „Uniunea Scriitorilor, şeful protocolului la telefon. Cu cine vorbesc?” Răspunsese chiar directorul localului. „Tovarăşe director, zice, avem nevoie de-o masă, de-o masă foarte bună pentru astă-seară. Tovarăşul Matei Onea… Ştii cine-i Matei Onea… Ei bine, pentru dumnealui, pentru tovarăşul Matei Onea avem nevoie de masă! Şi totul să fie în regulă! Are un invitat… înţelegi?…” Am ajuns acolo nu la nouă, ci pe la nouă şi jumătate, dar nu se atinsese nimeni de masă, cu toate că restaurantul gemea de lume. Dar pe cine crezi că l-a luat chelnerul – care ne-a servit impecabil, şeful de sală se învârtea mereu pe lângă noi – pe cine crezi că l-a luat chelnerul drept scriitorul Matei Onea? Pe Teo. N-am acel aplomb… îmi lipsesc şi datele fizionomice… Nu arăt ca un om cu funcţie, am zis şi mi-a părut rău. Avusesem să-i plătesc poliţa cu „logica” şi nu mă putusem abţine.

Am vrut să continui, dar faţa lui Andrei se crispase, o stare interioară de adversitate se declanşase în el. Ar fi fost nefiresc şi cu totul exagerat ca el să reacţioneze altfel la expresia „om cu funcţie”, m-am uitat să văd ce se putuse întâmpla şi l-am zărit pe Alex, pe Alexandru Borţan, ducând de lesă un dalmaţian, un exemplar foarte reuşit al acestei elite canine. Păşea pe terasă ca şi când ar fi căutat o cunoştinţă la mese. Ne-a văzut şi el, s-a oprit şi, după o scurtă ezitare, a pornit în direcţia

noastră. Nu era prea departe de noi, eram curios ce-o să se întâmple. Jinga dusese capul în jos, sub piele i se conturau maxilarele încleştate. Era un mod de respingere categorică a tentativei lui Alex de a intra în vorbă cu el. Borţan şi-a dat seama, pentru că s-a oprit când mai avea un pas sau doi până la masa noastră. Şi a izbucnit, cu nestăpânire:

— Ranchiunosule! Te-n e… pe mă-ta de ranchiunos! Apoi, smucind enervat lesa câinelui, s-a întors şi a plecat.

8

Ştiam de la Cană ce rol nefast jucase Borţan în viaţa lui Jinga şi tocmai de aceea nu înţelegeam ce putea avea Teo comun cu acest individ. Genul de om penetrant, cunoscut cu cine vrei şi nu vrei, insidios şi obraznic, cinic şi labil, mărginit şi infatuat, mă oripila numai când auzeam de el. În mare măsură şi datorită celor făcute lui Jinga. Şi este de presupus că nu numai lui. În cele din urmă nu mai răbdasem şi îl întrebasem pe Teo. „Tu nu vezi, îmi răspunsese, că banii nu-ţi servesc la nimic dacă n-ai pe cineva care să dea un telefon?! Să te bage prin uşa din dos?!” Mă rog… Dar care putea fi interesul lui Borţan, director general într-un minister de sinteză, faţă de pictor? Pentru că e genul de individ care n-ar ridica un deget măcar fără să întrevadă un folos cât de mic. Doar acela, de a se servi de Teo ca de un paravan când are de scos o „amică” la aer? Sau că lui Cană poate să-i vorbească – căci necesitatea aceasta intervine, şi nu numai la fanfaroni – despre femei, pictorul neprezentând niciun pericol? într-o asemenea situaţie îl şi cunoscusem.

Mă găseam la pictor când Borţan a sunat să-l întrebe dacă e dispus să iasă la „un şpriţ”.

„Am o prospătură, a răzbătut din receptor, mori când o vezi!”

Ne făcuserăm un alt program, aveam de gând să mergem la Mogoşoaia, dar eu voiam să-l cunosc şi i-am făcut semn lui Teo să zică da.

L-a întrebat întâi de unde vorbeşte.

„De la un telefon public. Ce dracu’, mă Teo?!…”

„Şi când ai vrea, domn profesor?”

„Acuma. Sunt liber. Îi dau un telefon fetei şi trecem să te luăm. Într-o jumătate de oră, cel mult. Cel mult într-o jumătate de oră”.

„La Snagov vrei să mergem?”

Acolo se duceau ei mereu.

„*Ezact*!”

„Bine, dom’ profesor!… Că nu te-am văzut de-o grămadă de vreme!…”

După ce-a pus receptorul în furcă, Teo a mormăit: „Tu pe-a mea, eu pe-a ta”, şi a zis, cu un zâmbet promiţător, parcă aducându-şi aminte de o întâmplare plină de haz: „Să vezi o treabă… Tot am vrut să-ţi povestesc, da’ am uitat. Când cu «focul» acela în plus, Alex mi-a zis să trec pe la el, ca să meargă cu mine la «gaze». M-am dus la prima oră şi l-am găsit înfuriat pe unul din directorii lui. îl beştelea. Dar scena nu era construită pentru mine, nu era construită special, cum s-a întâmplat mai demult, când a vrut probabil să-mi arate ce înseamnă funcţia lui, cum ţine el «hăţurile» în mână, pentru că eu îl lăudasem, îi spusesem o dată sau de două ori, tot aşa, când mai fusesem la el în birou: «Mă, tu eşti născut să ţii hăţuri! Ai stofă de conducător, eşti făcut să conduci!… Uite, eu, chiar de m-ar bate, n-aş putea fi şef, mi s-ar urca toţi în cap.» Regizase o demonstraţie, îmi spusese să mă uit cinci minute pe ziar, are de rezolvat – cică, nişte probleme cu nenorociţii ăia ai lui, a lipsit câteva zile, totul e la pământ. «Trebuie să stau mereu cu biciul pe ei! Pentru că ăsta-i omul. Ce conştiinţă?… Prostii! El de-un singur lucru ştie – de bici!» Chemase câţiva subalterni şi începuse să ţipe la ei. «Să mă ocup eu de toate?! Asta-i treabă de director general?!» Era vorba despre un ştiu ce circulară care nu fusese întocmită la timp. «Să vă daţi dimisia dacă sunteţi incapabili!» Şi aşa mai departe, ţipase la ei ca la hoţii de cai. De data asta însă… Secretara, o baborniţă… Hoţ,

Alex, şi-a ales-o aşa ca nimeni să nu-l poată vorbi… Şi nu se dă nici la studentele lui…”

„Ce studente? La care studente?” n-am priceput.

„La studentele de la cursul lui… De la Academie… Ce te uiţi la mine aşa?… Ca viţelul la poarta nouă? După ce-a făcut «Ştefan Gheorghiu» la fără frecvenţă, a dat diferenţe la A.S.E. şi apoi şi-a luat doctoratul. Dar ca să i-l recunoască, a trebuit să dea clasele de liceu. Şi, bineînţeles, le-a dat… La Buftea, la fără frecvenţă. Am fost odată cu el, de jur-împrejurul clădirii erau numai «Volgi» şi «Pobede.» îşi completau tovarăşii studiile… Iar după ce i-a fost recunoscut doctoratul, s-a agăţat c-o jumătate de normă. Conferenţiar…”

„Deci, tu îi spui «domn profesor» pe bune?…”

„Aşa-i place să-i spui, «domn profesor». Aşa-i spun amicii. Şi fii fără grijă, mâine-poimâine îl vezi profesor plin! Şi-a asigurat spatele, cum zice: «Mi-am asigurat spatele; dac-o fi ceva, mă dă la catedră, nu cad mai jos»”.

„Dar ce predă el acolo?”

„Teoria planificării balanţei de plăţi. Ceva în genul ăsta. Publică articole într-o revistă de-a lor… Sigur, sunt compilaţii… Are lucrări, cum s-ar spune. El singur zice: «Cărţile se fac din cărţi. Ca şi planul. Planul nu se face din plan?!» Dar puneam… Secretara ştie că sunt prieten cu el… «Tovarăşul Borţan, zice, e c-un director, dar intraţi… Puteţi intra.» Nu l-a sunat să m-anunţe. Era în picioare şi ţipa enervat la acel director al său: «Cum îndrăzneşti să mă contrazici tu pe mine?!?» Revolta sa era sinceră, era cât se poate de revoltat că acel director îndrăznise să-l contrazică. «Să vedeţi…» a încercat să-i explice directorul, un om cam la şaizeci de ani şi după faţa căruia se vedea că nu era chiar ultimul dintre proşti. Să-i explice probabil de ce «îndrăznise» să-l contrazică. Ce-l determinase să «îndrăznească». «Să taci! nu l-a lăsat Alex să vorbească. E-aşa cum am spus eu şi pe viitor să nu se mai întâmple una ca asta!» Şi l-a concediat printr-un gest. «Ei, fir-ar mama voastră a

dracului, v-aţi făcut mare deştepţi!» a continuat el să se revolte şi după plecarea aceluia. Să se revolte de faţă cu mine, nerevenindu-şi din şoc”.

Borţan a venit cam după un sfert de oră, însoţit de o tânără în jur de 25 – 26 de ani, înaltă, bine făcută, cu o faţă care nu-mi vorbea că ar fi genul numit „paraşută”, îmbrăcată fără. acea atractivitate frivolă a fetelor care-şi ies din piele ca să-şi etaleze calităţile trupului. După ce-am făcut cunoştinţă, Teo l-a întrebat dacă are ceva împotrivă să mergem cu toţii, prin acest „cu toţii” referindu-se la mine, şi a motivat că din cauza lui, a lui Alex, mi-a stricat programul.

„Sigur că da… Minunat! a zis Borţan în evidentă bună dispoziţie. Şi a continuat, adresându-mi-se: Deci dumneata eşti Matei Onea… Ştiu de la Teo… Te rog să mă scuzi, eu nu sunt chiar aşa la curent, mai mult din ziare ce cunosc… Tot ce-mi permit e câte-un film, câte-o piesă… Trebuie să citesc foarte mult în specialitate, facultatea… Nu mă dă timpul liber afară din casă. Dar aş citi… Rahat, zice lumea… Nu te supăra, aşa vorbesc toţi, zic rahat, aceleaşi poveşti, aceleaşi înflorituri ca şi-n ziare. Auzii c-acu e la vogă un roman al americanului ăluia de trăieşte în Cuba… ceva cu clopote… Na, că uitai! O să-i spun însă şefei mele de cabinet să te caute în librării de-acu încolo. Să te caute în librării. Altfel citeşti o carte când îl cunoşti pe scriitor!”

„Mulţumesc!” am zis. Era să adaug: „Îmi faceţi o mare onoare”, dar am reuşit să mă abţin, mulţumescul meu fusese îndeajuns de ironic şi, apoi, nu aveam niciun interes să-i devin antipatic, aş spune chiar că dimpotrivă. Nu pentru că Alex ar fi, cum s-ar zice, o pasăre rară, dar nu-mi este dat să vin în contact cu genul acesta de „păsări”, era păcat să ratez cunoaşterea unui asemenea specimen.

Pielea lucioasă şi netedă a obrazului de ins bine hrănit atenua oarecum trăsăturile cam rurale ale feţei, pe care el încerca şi mai mult să le estompeze cu ajutorul

unor ochelari de soare de o anumită distincţie, croiala impecabilă a costumului de alpaca bej, pata de culoare a cravatei maron, mirosul de colonie de cea mai bună calitate, toate compuneau tabloul unui om prosper, bine înfipt pe picioare, la care se adăuga aerul de reprezentant al puterii. Astfel şi încercase el să mi se impună, vorbindu-mi cu „dumneata”, „te rog să mă scuzi”, „o să pun să te caute în librării”, un mod de a reclama ascendenţă, folosirea formulei de politeţe presupunând, se vede, în psihologia unor asemenea indivizi, o decădere din autoritatea funcţiei.

Eram pe punctul de-a ieşi din casă când Alex, arătând spre tânăra cu care venise, i-a cerut lui Cană părerea.

„Ce zici, Teo, îţi place de Aura? Nu-i aşa că-i mişto? Altceva decât Jana, nu? Altceva! Care s-a dovedit cam japiţă, cred că…”

Nu atât trivialitatea, cât situaţia în care o pusese pe fată, tratând-o ca pe o prostituată – ceea ce ea nu părea deloc a fi, Dumnezeu ştie ce nevoie, ce conjunctură o aduseseră în societatea lui Borţan – m-a făcut să mă simt inundat de un sentiment penibil. Nu alta avea să fie atmosfera în maşină şi la masă.

În stradă ne aştepta o „Volgă”, şi eu m-am mirat în sinea mea că Alex se dă pe mâna şoferului. Dar se vede că era omul lui de încredere, devotat – dacă se poate vorbi aici de devotament?!… –, îl verificase, desigur… A pus imediat maşina în mişcare, ca şi când ar fi cunoscut destinaţia, şi Alex, citindu-mi parcă gândurile, a rupt tăcerea.

„Subalternii ca subalternii… da’ şoferul şi secretara trebuie să ţi-i alegi singur… Nu, Gheorghe? Gheorghe a fost pe vremuri şi «pieţar»… a continuat fără să mai aştepte răspunsul şoferului, vrând să spună că acesta lucrase şi pe taxi. A avut pe vremuri maşină pe piaţă. Şi s-a întors deodată spre noi, glumind: Sper că nu v-aţi apucat s-o pipăiţi pe fată? Profitând de-nghesuială! Aura,

tu să spui… Să le dai peste mâini!

Fata a râs, nici n-avea altceva de făcut. Eram, şi eu şi Teo, numai zâmbet… Am oprit la acel „complex” de la Snagov-sat, spunându-i-se astfel probabil pentru a scoate în evidenţă şi calitatea de mare hotel, în sensul spaţiului de cazare şi nu al gradului de confort, sau pur şi simplu s-a perpetuat vechea denumire. Numai că pe atunci, din cele auzite, i se spunea Complexul C.F.R., cu referire la o bază sportivă… încăput pe mâna nu ştiu cărui T.A.P.L. bucureştean, s-au degradat nu doar denumirea şi destinaţia ansamblului – cu o funcţionalitate azi destul de obscură, de dubioasă, chiar dacă în scopul „rentabilizării” sunt cazaţi acolo elevii unor şcoli sportive –, dar s-a degradat şi clădirea, un minunat monument de arhitectură românească, într-o ambianţă cum nu se poate mai fericită a pădurii şi a lacului. Borţan era cunoscut, am fost îndată serviţi. După ce am mâncat, s-a adresat, la un moment dat, Aurei râzând:

„Ia povesteşte-ne tu cum s-a întâmplat cu tine prima dată…”

Fata s-a străduit să râdă. Bineînţeles, n-a povestit – stătea tot timpul tăcută – a povestit în schimb Alex despre Jana, apoi despre alte femei pe care le cunoscuse mai demult, cum s-a dus cu Teo şi Andrei, când uceniciseră toţi trei la acelaşi atelier, la o casă de toleranţă, cum se tocmise cu patroana acelei case, şi Cană l-a rugat să spună „poezia aia”…

Alex a tuşit pentru a-şi drege glasul şi a început, în timp ce Teo, privindu-mă cu complicitate, se prăpădea de râs.

Borţan se pornise, a urmat o altă „poezie”, şi i s-a adresat lui Teo ca în urma unei asociaţii de idei:

„Vrei pantofi că ai mei?” a întrebat şi a scos de sub masă un picior, arătându-i modelul.

„Cum să nu vreau?!”

„Du-te şi comandă-ţi. Spune-le, «modelul pe care l-aţi făcut tovarăşului Borţan», şi ei or să ştie despre ce

este vorba”.

Îi remarcasem pantofii, nişte mocasini bej, după toate aparenţele moi şi flexibili, cu o tăietură mai aparte, şi l-am întrebat pe Borţan:

„Ar fi o problemă dacă Teo ar comanda două perechi? Port acelaşi număr cu el. Numai dacă se poate…”

„De putut, se poate… Da’ dumneata cu ce mă poţi pe mine servi?”

Îmi luase piuitul, nu ştiam ce să-i răspund.

„Nu înţeleg…” am încercat să ies din situaţie, încă uluit de cinismul lui.

„Păi da!…” Adică, el fusese cât se poate de clar, se miră că eu nu înţelesesem un lucru atât de limpede, şi a repetat, scoţând în evidenţă prin ton firescul întrebării sale: „Cu ce mă poţi servi dumneata?”

„Să vă trec poate în vreo carte de-a mea…”

„Să ştii c-ai putea să scrii un roman! Am ce povesti… Că dacă cineva a făcut revoluţie… eu, unu, ştiu c-am făcut-o! Şi-am intrat în partid când alţii stăteau cu capu’ sub pernă! Nu se aleseseră încă apele când am intrat eu în partid! Nu se făcuseră alegerile din ’46, alegerile nu se făcuseră încă! Şi dacă veneau americanii, cum vorbea toată lumea şi-i aştepta, pe mine m-ar fi spânzurat printre primii! Aşa cum s-a întâmplat la contrarevoluţia din Ungaria. Pentru că am crezut în idee, am zis c-o să iasă ceva… Şi când a murit Stalin, am plâns ca un copil. Ascultam la radio ce se transmitea de la Moscova şi plângeam cu inima ruptă de durere şi ziceam c-acu o să se prăbuşească odată cu el şi întreg lagăru nostru. Nu concepeam fără el socialismul, socialismul nu-l concepeam fără el. Sunt lucruri de scris!… Lucruri trăite, nu supte din deget! Sau din ziare. Lucruri trăite! Copiii ăştia – a arătat spre Aura – iau totul de-a gata… Da’ cum era, Teo, când am fost noi ucenici? Foame şi bulumaci după cap. Doamne, câtă mi. zerie am îndurat!… Când beam o ţuică, era sărbătoare!”

„Şi-acum spui că-i băutură de gunoieri…”

„Păi tu ce-ai vrea, să rămânem ca pe vremuri? Ne-am emancipat, nu?”

La întoarcere, aflându-se într-o foarte bună dispoziţie – fără să fie însă beat, era cumpătat la băutură – ne-a cântat aproape tot drumul, îndemnat mereu de Teo s-o zică şi pe aia şi pe ailaltă, cântece de pahar, cum li se spune. Găseam dubioasă toată relaţia asta Cană-Borţan. Dubioasă în ambele sensuri, de nimic justificată. Nici măcar de faptul că fuseseră în acelaşi atelier ucenici. Motivaţia servită de Teo era un fel de praf în ochi, altceva trebuia să fie la mijloc. Aşa cum Borţan nu-l servea tot timpul pe Cană doar pentru a-l folosi din când în când drept paravan sau pentru a-i vorbi despre aventurile sale erotice.

9

— Îl ştii, nu? îl cunoşti? a zis Andrei mai curând afirmând decât întrebându-mă şi dând din cap în sens că ştiu probabil cine este cel care îl înjurase şi-l făcuse ranchiunos.

— Da, l-am cunoscut la Teo… am zis şi m-am oprit la timp.

— Şi Teo nu ţi-a povestit nimic?

— Vag… Că-i o canalie… C-ai avut de suferit din cauza lui… Treburi din astea…

— Hm… „Ranchiunos”? a făcut ca pentru sine.

Chelnerul ne-a adus comanda, am mâncat în tăcere, credeam că Andrei se gândeşte la incidentul cu Alex, care îi răscolise probabil amintiri. Dar el a spus pe neaşteptate:

— Cu femeia aia e-o poveste…

— Care femeie? am întrebat nedumerit.

— Femeia cheală… Pentru că eu o cunosc. Chiar dacă mi s-a înfăţişat ea aşa… O cunosc după buza de iepure, şi după buza asta a ei ştiu cine e.

Când îmi povestise visul lui, nu pomenise nimic că femeia aceea ar fi avut la gură un astfel de semn, un

semn din naştere, ca o tăietură la buza de sus, spusese doar că nu-i putuse prinde privirea, care rămânea, din pricina albului orbitor, ca de zăpadă, al capului ei, într-un fel de penumbră. N-am zis nimic, am aşteptat să continue.

— Femeia aia, a reluat după ce a băut din paharul cu bere, e nevasta unuia care m-a dus într-o seară cu sania, pe un viscol de nu vedeam la doi paşi, a fost o adevărată minune cum am scăpat. Fusesem trimis într-o comună, Băciuleşti, comună mare, bogată, cu oameni harnici, dar ai dracului, dârji, aprigi, neclintiţi din cele ştiute de ei, neam de oieri din Ardeal, stabiliţi cu turmele acolo. În 1907, cea mai mare răzmeriţă din judeţ ei o făcuseră şi nu se dădeau colectivizaţi nici să dea dracu-n ei! Dacă fuseseră strânse vreo douăzeci de familii într-o „întovărăşire”, vai de lume şi ea. Şi tot timpul pe punctul să se destrame. Se hotărâse să se pună capăt situaţiei şi-am fost trimis acolo cu „întărituri”. Cu un camion de miliţieni. Noaptea au fost ridicaţi toţi chiaburii, vreo optsprezece, şi duşi la oraş. Am lăsat să se răspândească vestea, iar pe la prânz am luat-o din casă în casă şi dă-i cu presiuni. Cu „munca de lămurire”, cum se spunea. Şi-n vreo nouă zile am strâns în jur de o sută de cereri. O sută şi ceva. Toate erau bune, ţineam la sfat o şedinţă, când am zărit luminile unor torţe pe şosea. Până să ne dumirim despre ce este vorba, ne-am trezit înconjuraţi, cu geamurile sparte de pietre, huiduiţi de glasurile a sute de femei. „Daţi cererile înapoi, că altfel dăm foc la clădire!” s-au auzit ţipetele lor când larma s-a mai potolit. Totul pornise, mai târziu am aflat, de la tăierea pe ascuns a unor juninci. Şeful de post a picat chiar în momentul în care împărţeau carnea şi a pus mâna în piept unei femei. Se aflau vreo zece în curtea aceea – bărbaţii nu ieşeau, stăteau în case – şi cum spiritele erau încinse, au tăbărât pe miliţian, l-au dezarmat, l-au bătut zdravăn, l-au închis în magazia pătulului şi-au pornit drăcuind şi blestemând prin sat. Aşa au început să se-

adune. Telefonul era mort, ale naibii, ne tăiaseră firele, se gândiseră la toate. Am ieşit afară, încercând să le convingem că nu le putem restitui cererile pentru că nu le avem acolo, în altă parte se aflau cererile lor. N-au vrut să ne creadă. Ştiau ele că cererile la sfat se găseau, în altă parte unde să fie?! Am trecut în faţă, să le vorbesc – până atunci le vorbiseră preşedintele sfatului, preşedintele „întovărăşirii” –, să le cer să se întoarcă la casele lor, că altfel dau de dracu’, zicând c-o să le pot speria. Aiurea! O ţineau una şi bună. Voiau cererile înapoi, altfel ne dau foc. Şi-au început să arunce cu torţe în curte. Ferindu-mă, am intrat, m-am lovit de cutia poştală şi aşa mi-a venit ideea. I-am spus-o primarului, i-am luat cheile de la casa de bani şi l-am pus să le ţină de vorbă. Cererile erau în casa de bani, le-am împăturit repede, le-am băgat în câteva plicuri mari şi am ieşit c-un „transport” sub scurtă. Cutia poştală era chiar în faţa panoului de afişaj. Protejat de cei câţiva oameni cu care ţinusem şedinţa şi stând cu spatele la cutie, le-am introdus în ea. Am mai făcut două transporturi şi am ieşit iar în faţă. „Nu vă minţirăm, zic, n-avem cererile voastre aici, iar dacă nu ne credeţi şi nu ne credeţi, căutaţi-le singure. Noi vă lăsăm...” S-a făcut linişte, nu se aşteptaseră la o propunere ca asta... Şi-o femeie a strigat: „Ieşiţi dară încoace! Unu câte unu, să vă căutăm!” „Haideţi!” au prins şi celelalte să strige. M-am dus primul. M-au primit cu drăcuieli, cu ghionturi, una înaltă m-a lovit peste cap. N-am zis nimic, am stat mieluşel, erau în stare să ne linşeze cât erau de pornite, de neînduplecate. M-au căutat prin toate buzunarele, mi-au luat cheile... Degeaba le-am spus că-s cheile casei – pe cele de la casa de bani le restituisem primarului –, le-au luat. M-au pus după aia să mă dezbrac de scurtă, apoi de haină, m-au pipăit sub pulover şi mi-au cerut să dau drumul la pantaloni. „Daţi-i, fă, jos şi izmenele! a strigat una. Daţi-i jos şi izmenele, să vedem ce are el acolo, c-o fi numa faţada de el!” Şi şi-au pornit cu măscări. Şi-ale

dracului muieri, m-au pus să-mi cobor şi izmenele. N-am avut încotro, le-am coborât, că începuseră cu ghionturile. Tot astfel i-au cercetat şi pe ceilalţi, şase fusesem cu toţii. Mai rău a păţit-o preşedintele întovărăşirii; l-au trimis acasă gol-puşcă, gol cum l-a făcut mă-sa. Au intrat după aia în sfat, au deschis sertarele, dulapurile, casa de bani, au căutat cu de-amănuntul, şi când au văzut că nu găsesc cererile, „cine ştie unde-or fi ele pitite”, şi-au pierdut răbdarea şi-au dat foc la clădire. Fuseseră pregătite, veniseră cu sticle cu gaz, nu s-au împrăştiat decât după ce flăcările au cuprins acoperişul, transformându-se într-o uriaşă vâlvătaie. A doua zi satul era parcă pustiu, nu ieşea nimeni din casă. Aşa au stat trei zile încheiate. Abia în a patra zi am reuşit, prin promisiuni, că n-o să păţească nimeni nimic, să-i aducem la căminul cultural. Cutia poştală scăpase, o apărase de dogoare panoul de afişaj. El însă se cocârjase, îi plesniseră geamurile, partea din spate cu care privise la foc era carbonizată… Cutia – nimic; scăpaseră şi cererile. M-am dus cu ele la adunare. „După cum auzii, am început, c-aşa se vorbeşte şi-aşa veniră unii la noi să ne spuie, ar fi încă mulţi băciuleşteni care ar vrea să se-nscrie şi ei. Să fie în rând adică cu lumea, să nu rămână de căruţa vremurilor noi… Pân-acuma se înscriseră următorii ţărani înaintaţi…” Şi-am luat la rând cerere cu cerere… Citeam numele de pe ea şi-o arătam sălii. Să se convingă cu toţii că-s cererile lor, semnate de ei, nu-i nicio înşelăciune la mijloc; orice-ar face, nu există scăpare. Au făcut – au dat foc sfatului şi cu asta s-au prins şi mai tare în laţ. „Da’ unde fură?” n-a mai răbdat una din mijlocul sălii. „Păi unde altundeva decât în cutia poştală?!” Şi-am luat cererea următoare. Am citit numele celui care o semnase… După adunarea aceea de la căminul cultural, dimineaţa ne-am sculat c-o zăpadă de o jumătate de metru. Pe la prânz, cerul a dat să se lumineze, am zis c-o să se oprească ninsoarea, dar, dimpotrivă, s-a pus pe viscolit, iar pe la trei a venit şeful

de post să m-anunţe că s-a telefonat să fiu a doua zi dimineaţa la primul secretar. „Gaz”-ul cu care veniseră miliţienii n-a fost chip să-l pornească, şoferul a dat la automat până s-a descărcat bateria, şi nici împins n-a vrut, ne-am chinuit prin viscol o oră întreagă cu el. În cele din urmă, preşedintele sfatului a făcut rost de-o sanie mare, cu doi cai voinici, mi-a spus că vizitiul e om de încredere, s-a înscris în „întovărăşire” printre primii, o să mă ducă la raion, iar de-acolo, în cel mai rău caz, o să plec dimineaţa cu trenul. Până să ieşim din sat, a fost cum a fost, când am ajuns însă în câmp, viscolul ne-a izbit din plin, nu se vedea la doi metri în faţă. Am mers o bucată de timp şi la un moment dat mi-am dat seama că stâlpii de telegraf – singurul punct de reper în întinderea aceea de zăpadă – dispăruseră. Temându-mă c-am luat-o anapoda, i-am spus vizitiului că ne-am rătăcit. Nu mi-a răspuns. Ca să birui şuierul vântului, strigasem, nu se putea să nu mă fi auzit. L-am tras de mâneca cojocului. Când s-a întors, l-am întrebat unde mergem. „Măi omule, unde mergem?” „Mergem bine. Ştiu eu, cunosc eu…” m-a asigurat. „Şi nu mai da în cai, i-am cerut, lasă-i domol, să nu obosească!” N-a ascultat, dădea mereu cu biciul în ei. L-am tras iar de cojoc. Dar n-a mai vrut să se-ntoarcă. I-am dat un ghiont. N-a reacţionat nici la acesta. Continua să dea în cai. L-am apucat atunci de căciulă, şi cum Bordea – aşa îl chema, Bordea Mihail, dar atunci nu ştiam –, şi cum Bordea s-a împotrivit, am rămas cu căciula în mână. Şi am văzut că avea capul chilug, fără un fir de păr măcar. Era spân sau ce Dumnezeu? m-am mirat, pentru că el părea încă tânăr. În orice caz, până-n patruzeci de ani. Slăbiţi din hăţuri, caii s-au oprit. Spuma pe ei – clăbuc… „Uite în ce hal i-ai adus! i-am zis, dându-i căciula. Ce dracu’, n-ai suflet de om?” „De-aşeea, că am”. Nu se prea potriveau vorbele lui, abia mai târziu aveau să-mi vină în minte. Atunci însă mă gândisem doar că-i moldovean şi mă-ntrebasem ce-o fi cu el. „Acu dă în ei! Porneşte-i, nu-i lăsa să-i ia viscolul aşa înspumaţi!”

„Diii!” a făcut şi i-a îndemnat şi cu hăţurile. Dar de dat cu biciul n-a dat. „Dă cu biciul, ţi-am zis!” am ţipat la el. M-a ascultat, caii s-au opintit, dar sania, grea, se afundase în zăpadă şi n-au reuşit s-o urnească. „Să-i de-ajută!” M-am dat jos, să împing. Ridicându-se în picioare, Bordea a strigat la cai, i-a plesnit cu biciul şi în clipa următoare sania a dispărut în viforniţă. În primul moment am crezut că, odată despotmolită, mişcată din loc, se va opri după un metru sau doi şi am alergat după ea. Nu se vedea nicăieri. Am început din nou să alerg, sperând că voi da peste sanie din clipă în clipă, că de vină e viscolul, el mi-o ascunde vederii şi sania-i oprită, m-aşteaptă. Am alergat până n-am mai putut. Şi m-am oprit, sleit de puteri. La un moment dat, urmele ei nici nu s-au mai văzut, le acoperise viscolul, dar eu alergasem, doar – doar… Era clar că fapta vizitiului fusese premeditată, îmi venea să-mi car pumni că mă lăsasem păcălit, prostit, şi coborâsem din sanie. Însă eu tot mai speram că el se va întoarce să mă ia de acolo. Nu-i uşor să accepţi că poţi sfârşi astfel. În cel mai bun caz îngheţat, acoperit de zăpadă… Auzisem că-i o moarte plăcută, visezi că ţi-i bine şi cald. Adică, s-aştept să mor? m-am revoltat. Să stau cu mâinile în sân şi s-aştept moartea, să vină? Barem să fac ceva! Dar ce? Să merg… încotro? Din pricina viscolului nu se putea distinge nimic. Simţeam cum încep să înţepenesc… Mă mişcasem, dădusem din mâini… Mi se păruse că nu mă pot concentra şi mă oprisem… E o senzaţie îngrozitoare! Când eram copil, scăldându-mă în Jiu, am nimerit într-o zi într-un vârtej. Am luptat. M-am dat la fund în cele din urmă – acolo vârtejul slăbeşte – şi am scăpat. În întinderea aceea de zăpadă, pe viscolul acela turbat, a lupta, a încerca să te salvezi era ca şi lipsit de sens. Aşteptam din clipă în clipă să aud urletele unei haite de lupi. Şi mi-am adus deodată aminte că împingând „Gaz”-ul, ne opriserăm în dreptul bisericii, unde era adăpost. Şi după poziţia altarului, care-i întotdeauna spre răsărit, mi-

am dat seama că vântul bate drept dinspre nord… Calea ferată e paralelă cu Dunărea, mi-am imaginat-o pe hartă. Ca să ies la ea, trebuie să merg tot timpul cu vântul în spate, mi-am spus. Şi-am pornit. Cu paşi măsuraţi, ca pentru un drum lung, respirând ritmic. Mă ajuta vântul care mă împingea din spate. Eram încălţat cu cizme, scurta o aveam îmblănită, dar îngheţasem la cap. Ce să ţină o şapcă? O şapcă din acelea de activist? O trăsesem peste urechi… Cu scurta ce mă mai ajutam. Îmi băgăm capul între umeri şi ridicam gulerul cât mai sus cu putinţă. Numai că atunci îmi îngheţa mijlocul. Iar vântul băga zăpada sub scurtă. Făceam cu schimbul – protejam când capul, când mijlocul. Nu ştiu cât să fi mers aşa, poate o oră, poate mai mult, şi-am dat peste calea ferată, însemna ceva! Pentru că între gara comunei Prundu şi centrul raional nu erau mai mult de paisprezece kilometri, iar Băciuleştii cad perpendicular pe calea ferată. Şi doi: nu mai aveam de înfruntat troiene, mersul pe terasamentul căii ferate era mult mai uşor. Calea ferată mi-a apărut ca o salvare, ducea spre ceva, nu mai mergeam în neştire. Totul era să rezist şi mai ales să nu mă întâlnesc cu vreo haită de lupi. Mergeam într-adevăr mai uşor, picioarele nu se mai afundau în zăpadă, dar pe terasament viscolul mă izbea mai din plin – mă orientasem tot după direcţia vântului şi o luasem spre vest –, mă izbea din dreapta… Mă opream, mă frecam cu zăpadă… Degeaba. Urechea, obrazul, nasul, întreaga parte dreaptă a feţei îmi fusese arsă parcă de foc, am purtat o lună şi ceva o crustă roşie pe o jumătate din faţă, toată lumea se mira ce-i cu mine. Am ajuns la gară aproape de unsprezece şi am telefonat de-acolo la Comitetul raional de partid. Nici gând să mai circule vreo maşină; drumurile erau înzăpezite, blocate de nămeţi. Am dormit pe un scaun în biroul „Mişcării” până dimineaţa, când a venit trenul, întârziat mult şi el. Cei din comună, primarul, ceilalţi, erau îngrijoraţi de soarta noastră, pentru că Bordea nu se întorsese, şi-au sunat la

regiune. Eram şi eu mirat ce se-ntâmplase cu el. Presupunându-se c-ar fi nimerit într-o viroagă acoperită de zăpadă, de unde caii n-au putut scoate sania şi nici ei să mai iasă, chiar deshămaţi, după ce s-a potolit viscolul, l-au căutat câteva zile la rând pe întreg câmpul. Nimic. Nicăieri. S-a bănuit astfel că şi Bordea şi caii fuseseră mâncaţi de lupi, iar viscolul le-a acoperit rămăşiţele, ca şi sania. Şi au luat-o la cercetări pe nevastă-sa, zicându-se că Bordea n-a făcut-o din capul lui, că vizitiul n-avea de ce să-mi poarte sâmbetele, alţii se află în spatele lui. Bordea fusese doar o „coadă de topor” a reacţiunii din sat, care-l plătise să facă ce-a făcut. Era venetic, pripăşit în comună prin patruzeci şi şase, odată cu foametea din Moldova. Avea doar un pogon, primit de la socru-su, bucuros că-i ia fata care se născuse cu buză de iepure, nu se uita nimeni la ea. Aşa că reacţionarii i-au zis că n-o să-l bănuiască nimeni pe el c-a făcut-o special, mai ales că intrase printre primii în „întovărăşire”. O să spună, îl învăţaseră, că abia târziu şi-a dat seama că tovarăşul lipseşte din sanie, coborâse probabil s-o împingă când intraseră într-un nămete. „Eu m-am întors, am căutat, am strigat... o să zică. Viscolu-i de vină... „aşa-l momiseră reacţionarii pe vizitiu, au bănuit anchetatorii. N-au putut scoate nimic de la nevastă-sa. Au stabilit doar că fusese şi ea printre femeile care veniseră la sfat să-şi ia cererile înapoi. S-a făcut apoi o legătură c-un chiabur fugit de vreun an din comună, Ion a lui Ştefan Răsculatu, de la nevasta căruia luase şeful de post caii şi sania. Era „capul relelor” din comună, fusese ridicat pentru cote, evadase pe drum şi de-atunci dispăruse. S-a pus întrebarea dacă nu cumva Bordea se dusese la el. Trimis de nevasta chiaburului, care nu se putea să nu ştie unde se află bărbatu-su. Ea însă l-a ţinut pe „nu” în braţe şi cu asta s-au încheiat cercetările. Într-o zi m-am pomenit la Regională cu nevasta vizitiului. Mi-a zis că a fost în Moldova, în comuna din care-i bărbatu-su, dar nu l-a găsit acolo. Nu mai ştie nimeni nimic despre el de când a

plecat pe timpul foametei şi, izbucnind în plâns, m-a rugat să-i spun cum s-au petrecut cu adevărat lucrurile. Pentru că el, înainte de-a pleca la drum, a trecut mai întâi pe-acasă, dar nu i-a spus ei nimic. Uite, ce-o să facă el, ce are de gând. Ca ea să ştie şi să aibă grijă. N-a vrut să mă creadă şi mă ruga să-i spun unde-i bărbatu-su. În primăvară l-au găsit în pădure, spânzurat de-un copac cu unul din hăţuri. Dar unde dispăruseră caii şi sania nu s-a aflat.

10

În timpul întâlnirilor noastre, Andrei era de obicei reţinut, nu discuta aproape deloc despre întâmplări legate direct de munca lui, ne povestea lucruri ce ţin, ca să zic aşa, de „faptul divers” şi doar uneori la Teo acasă, când eram în trei, mai vorbea despre câte un caz, despie unele greutăţi prin care trecuse sau cărora urma să le facă faţă. Dar şi atunci cu măsură, cu discreţie. Îmi plăcea asta la el – era „atelierul” lui, cum îi spusese o dată lui Cană. Iar eu, după aproape fiecare întâlnire, îl raportam fără să vreau la acel Jinga pe care îl ştiam de la pictor, cu tot sau aproape tot ce aparţinea trecutului său.

Nu rezistasem tentaţiei de a scrie despre el. Începusem un roman, folosind ce-mi povestise Teo în legătură cu Andrei: anii de ucenicie într-un atelier oarecare, puşcăria (prima puşcărie!), tinereţea lui de activist politic de după război, căsătoria, copilul, despărţirea, excluderea din partid, revenirea… Păstrasem, în această formă a cărţii, numele reale: personajele erau încă persoane. Refuzau, nu ştiu de ce, să-şi schimbe condiţia. Acum însă, când Andrei devenise dintr-odată un altul, am simţit nevoia să-l regăsesc pe cel de odinioară. Ajuns acasă, am început să citesc ce scrisesem…

Capitolul I

Odată cu vacanţa de vară, un coleg de clasă şi de internat, Mircea Măzăroiu, cu care se împrietenise încă din al doilea an de liceu, îl chemase la el, într-o comună

de lângă Turnu-Severin, şi Andrei acceptase bucuros invitaţia. Stătu vreo lună şi ceva, şi când se întoarse, găsi portiţa încuiată. Vru să sară gardul pe la vecini, dar aceştia îl poftiră în casă şi după câteva ezitări îi spuseră că Lucreţia nu mai este, nu mai are mamă: avusese o criză de apendicită, fusese dusă la spital, operată, făcuse infecţie şi la câteva zile murise. Se trezi astfel în stradă, căci adversitatea făţişă dintre el şi concubinul maică-sii făcea de neconceput şederea acasă chiar şi pentru o singură zi.

Singurătatea nu-l speria, fusese şi până atunci singur, dar de stradă se temea, strada nu-i plăcuse niciodată, poate şi pentru faptul că nu fusese niciodată sigur de casă, că n-o avusese niciodată cu adevărat. Singurul loc unde putea să se ducă era liceul, pentru a se aciui undeva prin internat. îl găsi în reparaţii. Noaptea dormi într-o clasă, pe o bancă, iar a doua zi porni în căutare de lucru – nu se putea să nu găsească undeva, la vreo firmă sau la vreun atelier… Şi astfel, poate, şi un adăpost. Zilele se scurgeau în refuzuri. În zadar spunea de clasele lui de liceu industrial, că ştie strungărie, că a făcut cinci ani lăcătuşerie şi un an mecanică de precizie… peste tot acelaşi răspuns: „N-avem nevoie”. Dormea în gară şi tot acolo îşi câştiga o bucată de pâine: căra bagajele în oraş „din ce rămânea de la hamalii oficiali, de la birjari, de la şoferii de taxiuri.

Mai târziu se împrieteni cu un văcsuitor, nea Ariton, care îşi aşeza scăunelul lângă treptele gării, şi care îi propuse să-i dădea o lădiţă cu cele trebuitoare meseriei, iar el, Andrei, să „facă peronul”, câştigul – după scăderea materialelor – împărţindu-l juma te-jumate. „Decât să te betegeşti, că te-oi rupe la maţe cu ale geamantane cât ţine de grele, şi iei cât îţi dă, o nimica… La un tren cât să iei? Un pasager… Dacă-l iei şi pe ăla… Da’ cu văcsuitul! Câţi s-înt pe-un peron la un tren? O sută. uşor! Zece văcsuituri tot faci! Dacă omu’ stă şi-i vii la nas… El tot aşteaptă, tot n-are ce face… Şi mai dai şi peste un domn

ofiţer… Asta-i douăşcinci, că-i ditamai cizma! Numai de la el, şi tot trei-patru lei îţi rămân… Iar munca-i «paca-paca», zise Ariton văcsuind prin aer cu mâinile, nu te uzmeşti s-ajungi să n-ai parte de boaşe!” „Ştiu eu…” stătu Andrei la îndoială. E adevărat, treaba nu era prea. grea, dar asta însemna să stea mereu pe peron, şi atunci când o să mai aibă el timp să caute de lucru? „Poate m-oi lua acasă la dumneata…” încercă să pună condiţii, judecând că lui nea Ariton îi convine să-l ia tovarăş, pentru că altfel nu i-ar propune. „Ei, om vedea noi…” lăsă Ariton să se înţeleagă că poate ar fi şi asta posibil. „În bucătărie… Un pat, ori chiar o saltea… Să pun capu’ noaptea… Că ziua…” „Că de-nvăţat nu-i greu. Numai să te uiţi bine la mine cum fac şi când fac, cum preumblu periile… E, şi-n asta un secret!…” îl preveni Ariton şi bătu cu peria în lădiţa de văcsuit, pentru a-i chema pe clienţi.

Peste câteva zile, după ce-l asistase şi-l întrebase pe văcsuitor de ce aia şi de ce ailaltă, iar acesta îl dojenise de ce-l întreabă faţă de clienţi, care nu trebuie să; afle de-ale meseriei lor, că în sticluţă nu-i benzină, e apă, şi de fapt stropii de apă fac lustrul mai bun – sting şi grăsimea din cremă şi-i taie şi periei asprimea – Ariton îl trecu pe Andrei pe scăunel, ca după fiecare văcsuit să-i spună când şi ce a greşit.

Prinse fără greutate meseria şi în curând îşi elaboră şi o tactică: se ducea la pasagerii care citeau un ziar sau vreo revistă, aşeza încet lădiţa lângă ei şi, apucându-le discret un pantof, îi întreba cu îndatorare: „Îmi daţi voie îi căuta mai ales pe cei pe care-i vedea plictisindu-se pe câte o bancă sau în restaurant, şi pentru toţi avea pregătit argumentul: „Tot aşteptaţi!…” Ariton îl primise să doarmă în bucătărie şi-l sfătuia mereu să-l asculte, că el îi vrea binele, şi-i pe faţă că-i vrea, uite, din ce-a fost, a ajuns să aibă un ban, are şi unde să doarmă, cât despre meserie, ce să mai umble, acu a găsit-o, banii îs a mai bună meserie.

Începuseră şcolile. Hotărâse să apeleze la profesorii materiilor practice; aveau legături cu fel de fel de firme şi ateliere, poate o să-l ajute să-şi găsească de lucru. Reîntâlnirea cu foştii colegi avea să-l pună într-o situaţie nu numai jenantă, dar şi umilitoare – va trebui să dea explicaţii, de atâta dormit în gară, ca şi de la noua lui meserie, hainele arătau ca vai de ele… Gândul la toate acestea îl făcuse să ezite, să amâne de pe o zi pe alta, dar, neavând încotro, până la urmă se duse, îşi propusese să înceapă cu profesorul Negrea, subdirectorul liceului, de care se ştia simpatizat. Răspundea de internat, şi când Andrei fusese în clasa a doua sau chiar în prima, îl întrebase într-o zi de ce stă intern dacă e din oraş. Ce ar fi putut să-i răspundă?! Tăcuse, -nu-i răspunsese nimic. „Nu te vrea maică-ta acasă? Sau nu te vrea ăla, prietenul ei? Voiajorul?” Aşa se ştia la şcoală, că Bojin e voiajor comercial. Andrei tăcuse din nou, dar printr-o mişcare a capului lăsase să se înţeleagă că aşa ar fi, asta ar fi situaţia. „Mă, da’ maică-ta asta nu vine niciodată la şcoală?…” se mirase subdirectorul mai târziu. „De ce să vină dacă eu învăţ bine şi mă port frumoas?!” „Barem când e de plătit internatul!…” Andi ei lăsase capul în jos şi fără să vrea îşi dăduse gândul pe faţă: „Bine că-mi dă banii…” „Măi Jinga, tu să mai laşi oină, tu dă-i tare cu cartea! Asta-i singura ta şansă!…” Spre norocul său, îl întâlni în curtea liceului. „Ce-i cu tine, băiete? S-a întâmplat ceva cu maică-ta?” „Da, domn profesor, muri. Chiar la dumneavoastră veneam… De două luni şi ceva caut de lucru, da’ n-am găsit nicăieri. Şi mă gândii… Mă gândii că poate oţi şti dumneavoastră ceva… Poate mă puteţi ajuta…” Subdirectorul îl chemă în birou. Dădu câteva telefoane şi în cele din urmă îl trimise la atelierul inginerului Broteanu, un atelier de mecanică auto, îi explică cum să ajungă şi-i zise să-l caute pe domnul Franz, şeful de atelier, este cel cu care a vorbit.

Atelierul era chiar în centrul oraşului – acolo nici nu se gândise să caute. Găsi o curte enormă, plină cu tot

felul de turisme şi camioane, iar în dreapta o hală lungă cât ţinea întreaga curte, totul vorbind despre o activitate intensă. Interesându-se din om în om, îi fu arătat, lângă o maşină, un bărbat blond, înalt, uscăţiv, cu o faţă blajină. „Bine, hai să vedem ce ştii”, zise domnul Franz după ce Jinga îi spuse că vine din partea domnului subdirector Negrea, şi îl duse într-o încăpere cu câteva strunguri. Înainte însă de a-l pune să dea o probă, se opri în dreptul unui muncitor care strunjea un piston. „Aaa, bine-ai venit, Enciule! Te-ai văzut cu domn inginer?” „De ce să-l necăjesc, dom’le Franz?” „Du-te naibii! râse şeful atelierului. Vezi să nu te găsească la strung!...” „Să mă găsească: eu nu bag decât pistoane strunjite de mine!” zise En-au gesticulând, şi lui Andrei îi săriră în ochi mâinile lui scurte şi groase, vădit disproporţionate faţă de corp, cu palmele mari, late, anormale aproape, cu degete butucănoase, strâmbe, deformate de muncă. Potrivit de statură, slab, chiar uscăţiv, puţin sărit de 30 de ani, dar cu un început pronunţat de chelie, în ciuda căreia, parcă, purta o mustaţă mare, groasă, zisă „pe oală”, care-i dădea o înfăţişare severă, în contrast cu ochii mici, negri, vioi, veseli, o veselie ironică, uşor ascunsă, ştiută numai de el. Şeful atelierului nu-i răspunse, trecu la strungul de-alături, se uită la piesa la care lucra strungarul, îl dădu la o parte şi îi făcu semn lui Andrei să se apropie, îi explică că-i o bucşă intermediară, cu profil, îl întrebă pe cel care lucrase la ea ce dimensiuni trebuie să aibă piesa şi-l invită pe Jinga să treacă la lucru. Andrei scoase piesa din „universal”, îi măsură laturile cu şublerul, o strânse la loc, centrând-o, apropie cuţitul, îi examină unghiul de tăiere, îl corectă, dar când să ia primul şpan, Franz îl opri: „Mi-ajunge. Să mergem la domnul inginer”. Proprietarul atelierului, inginerul Barbu Broteanu, fu însă de altă părere: „Pe mine mă interesează unde am eu nevoie, nu ce ştie el! Du-l la vopsitorie! Ajutorul lui Onofrei a plecat în armată.11

Găsi vopsitoria în fundul curţii, iar pe meşterul Onofrei retuşând aripa unui „B. MW., „nou-nouţ. Îi spuse că fusese trimis să lucreze ia el. Meşterul întoarse capul, îl examină dintr-o privire, mormăi ceva pentru sine şi îşi văzu mai departe de lucru. îl luă deodată în primire: „Ce căşti gura, ai? Ia lampa de benzină de colo şi-o scoabă şi-apucă-te de curăţă vopseaua de pe portbagajul ăla îndreptat!” Când dădu să se îndepărteze, meşterul îl opri: „Ştii să umbli c-o lampă? Mai dau de belea!...” „Da’ ce ţi-oi închipui dumneata?!” se revoltă.

Luă lampa de benzină, o aprinse, căută o scoabă şi se apucă să facă ce i se spusese. Fără nicio tragere de inimă, pentru că una e să vezi cum iese un lucru din mâna ta, iar lucrul acela l-ai gândit, şi alta-i să cureţi o vopsea. Hârşâi întâi cam în dorul lelii, apoi se îndemnă cu hârşâiturile care încetaseră să-i mai ţiuie urechile, acompaniindu-le cu vâjâitul lămpii de benzină. Se pomeni cu meşterul în spate. „Aşa, aşa, nu ţine flacăra într-un loc! Numa pân’ se arde vopseaua!” „Ştiu, se decăleşte tabla”. „Bre, da’ învăţat mai eşti! Cu cât te tocmi domn Broteanu?” „Nu ştiu. Nu-mi zise”. „Păi tu de ce nu-l întrebaşi?” „Am fost bucuros că mă luă...” Meşterului îi plăcu de Andrei. „Omul de se-mpute vorba-n el nu-i bun nici la treabă!” zicea Onofrei, el însuşi aprig la lucru, cu mâna pricepută şi ochi care rar greşeau la vopsea. Se aşeză apoi pe un scăunel şi-l cercetă de unde-i şi ce-i cu el, ca la sfârşit să-i spună că până una-alta, cât mai e cald afară, poate să doarmă în câte-o cabină de camion, aşa cum doarme şi un alt ucenic, Borţan, un fin de la ţară al domnului inginer. După ce curăţă capacul portbagajului şi o bucată de aripă, unde fusese lovită maşina, Onofrei îl puse să ia totul la mină cu şmirghel, s-o şteargă după aceea c-o cârpă, veni cu un pistol de şpriţuit, dar când să se-apuce să dea un grund de vopsea, îl văzu pe inginer şi, lăsând lucrul, îi ieşi în întâmpinare. Broteanu examină cu atenţie retuşul vopselei la aripa „B.M.W.”-ului său, zise: „Parcă nu s-ar cunoaşte”, îi făcu

semn lui Andrei să vină la el şi îl trimise să-l cheme pe mecanicul Enciu.

Făcu ce i se spuse. Enciu veni şi se opri în poziţie de drepţi: „Iată-mă-s! Adus fedeleş. Da’ eu ziceam că marţi nu-i a bună supărarea… Te cerţi şi miercuri, şi joi…” „De ce n-ai venit luni la lucru?” îl întrerupse Broteanu, supărat. „Dacă mi-a fost capul plecat… Să vin fără cap? Mai bine nu vin…” „Ia ascultă motorul! Bate ceva… Când accelerez, se-aude ceva, o bătaie”. Enciu desfăcu curelele din piele natur care prindeau deasupra capota şi se aplecă spre motor, urmărit de Broteanu. Acceleră motorul de câteva ori, îl ascultă cu atenţie şi îi spuse inginerului că motorul n-are nimic, să-l lase, să nu umble la el. „Şi totuşi s-aude o bătaie. Un fel de ţăcănit… îl aud, ce naiba!” „De la mămăligă, domn inginer!” „Ce mămăligă?… Lasă-te, mă, de vorbele tale!” îl repezi Broteanu. „Nu-s vorbe… Ce benzină băgaţi?” „De asta care se găseşte. Ce benzină vrei să-i bag?!” „Ştiu că de asta… Trebuie să ţineţi însă seama că ăsta-i motor comprimat!… Se-ntâmplă ca la mine: mă plătiţi cu mămăligă, da-mi cereţi o reparaţie capitală la trei zile! Credeţi că eu n-aud o bătaie-n mine?!” „Eu un lucru îţi spun: să nu te mai văd strunjindu-ţi singur pistoanele! Iei leafă de mecanic, nu de strungar, aşa că nu-ţi pierde vremea la strung! Şi, Onofrei, ţi-am angajat ucenic tot de aia: să-ţi foloseşti timpul de lucru pentru ce te plătesc!” „Dumneavoastră aveţi într-un fel dreptate, nu zic, da’ eu-mi strunjesc singur pistoanele nu ca să trag chiulu. Ştiţi bine că nu-s om de chiul, le strunjesc să n-am după aceea probleme şi să fie clientu nemulţumit. Pentru atelier o fac, nu pentru mine!” „înseamnă că strungarii sunt slabi!” „Eu n-am zis că-s slabi, eu am zis că-s eu pretenţios. Chiar dacă mă plătiţi cu mămăligă şi-aud o bătaie-n mine…” „Bine, duceţi-vă la treabă!” îi expedie Broteanu. Enciu era cel mai priceput mecanic din atelierul său, reparaţiile făcute de el îi aduseseră renumele de „doctorul maşinilor”, iar atelierului – clienţi

stabili şi dintre cei mai buni. Broteanu ştia asta şi se gândea să nu-i dea nas.

Terminând lucrul, se duse să-şi cumpere pâine. îl înhiase meşterul Onofrei să ia cu el dintr-o mâncare cu roşii, adusă de-acasă, luase, dar nici aşa, fără obraz, că-i era mâncarea pe-o zi. Muncind şi nemaisimţind maţele chiorăind, se gândise că pentru ziua aceea o rezolvase cu burta. Se-ngustase ea, se-nvăţase ea cu nimic, se vedea pe el că se-nvăţase, dar ceva – ceva tot trebuia să-i dea. Ce-i dăduse? Doi dumicaţi cu câte-o mânjitură… îşi făcu socoteala la bani: vreo zece zile câte-o jumătate de pâine… Tot era. Până s-or termina, i-or da şi lui ceva leafă. Cât, necât, bine că e. La coadă, toţi vorbeau de război. „Să fie, oare, maică, chiar aşa cum scrie?” „Ce, maică, ce?” „Ce vorbirăţi cu războiul ăsta al nemţilor cu ruşii. Să-i bată chiar aşa, maică? Chiar aşa cum scrie-n gazetă?” Apropiindu-se de uşă, se gândi că poate n-o să-l ţină la vopsitorie o viaţă. De ce să-l ţină? Să nu-l ţină! îi arătase domnului Franz că ştie strungărie… La strungărie n-o să-l dea, că nu-i lucrător… Să-l dea ucenic… La nea Enciu să-l dea… „E proaspătă?” „Da, proaspătă”. „E proaspătă?” „Da, proaspătă”. „E proaspătă?” „Da, proaspătă”. Întinse doar banii, cu toate că îi veni şi lui să întrebe dacă-i proaspătă pâinea.

Mânca, mângâindu-se cu gustul de pâine, şi se uita prin vitrine, când îi auzi pe băieţii cu ziare invadând strada cu strigătele lor: „*Seara*! Cumpăraţi *Seara*!” „Crimă pasională!” „Ofensiva continuă!” „Mari victorii pe front!” „Crimă pasională!”… Se întoarse la atelier, să vadă din timp unde ar putea el să doarmă, în care maşină, dar paznicul îi puse mâna în piept: „Da’ ălălalt cum doarme?” „A, e finu lui dom inginer!” „Bine, atunci stau cu matale…” Şi se aşeză jos, lângă scaunul paznicului, adăugând: „Asta mi-i ziua”. Paznicul nu mai zise nimic. Rămase tăcut şi Andrei. Stătură aşa vreme de o jumătate de oră, până când paznicul întrebă: „Şi ce dacă ţi-i ziua?” Ce să-i răspundă? Nu-i răspunse nimic.

Nu trecu mult şi veni Borţan. Era mai scund decât Jinga, dar mai îndesat, fălcos la faţă. „Uite, făcu paznicul arătând spre Andrei, zice să doarmă şi el acilea. Cică-i ucenic, venit de azi, la vopsitorie…” Borţan băgă mâinile în buzunarele pantalonilor şi-l examină cu interes pe Jinga. Tot aşa se uită şi Andrei la el, examinându-l. „De, o fi… Acu, nea Uie, cum oi vrea şi matale… La matale-i voia”. „Păi, eu… Eu zic să-l lăsăm. Că-i e ziua. Hai, mă, du-te!”

Borţan porni înainte, mergând cu mâinile în buzunare. Pe la mijlocul curţii se opri şi se întoarse spre Jinga: „Dacă ţi-i ziua, de ce nu dai şi tu ceva de băut?” „Aş da, da’ cu ce?” „Aaa!… Ei, n-ai!… Eu am!” zise şi-şi zornăi banii din buzunar. După care porni mai departe. Făcu câţiva paşi, se opri din nou şi se întoarse spre Andrei. „Las că dau eu. Şi-oi da’ tu la a mea”. Cârciuma era la doi paşi. Merseră tăcuţi. Borţan înainte, Jinga în urmă, şi tăcuţi intrară înăuntru. Cârciumarul le puse două ţoiuri cu ţuică în faţă. Borţan îl luă pe-al lui, bătu cu ţoiul în tabla tejghelei şi zise: „Hai noroc şi la mulţi ani!” şi îl sărută pe gură. Lui Andrei îi fu de mirare, nu-l sărutase nimeni aşa. Băură ţuica în tăcere, cu înghiţituri mici, rare. Apoi, Borţan mai ceru o cinzeacă şi plăti. Turnă ţuica în gură şi se puse pe fugă. Andrei se luă după el. Ajungând la poartă, Borţan îi făcu semn lui nea Ilie să deschidă gura şi deşertă ţuica peste dinţii ştirbi ai portarului. „Cinstirăm ziua. El dădu cinstea, da’ plătii eu”, îi explică Borţan şi, băgând mâinile în buzunare, intră în curte. Ajungând lângă un camion, se urcă pe scara cabinei şi, deschizând uşa, îi zise lui Andrei: „Vezi că-i sus o prelată!…”

Culcându-se devreme, se sculă cu noaptea în cap. Se învârtea prin atelier, neştiindee să facă. De ce să-l găsească meşterul stând? Să nu-l găsească. Deretică, orândui cutiile cu vopsea, cu grund, cu chit, după ce le examină cu atenţie etichetele, mai toate nemţeşti, sticlele cu tiner, curăţă şpaclurile, le lustrui cu şmirghel,

chiar şi mânerele le lustrui… Meşterul băgă de seamă, dar nu spuse nimic, cu toate că ar fi putut să zică o vorbă de laudă, şi îl puse să ia la şmirghel ce chituise cu o zi înainte. „Iei rotund… Şi fără să apeşi! îl învăţă. Uite-aşa. Iei ce iei, şi tragi cu mâna… Să simţi cu buricul degetelor orice denivelare, că ochiu’ te-nşală! Hai să te văd!…”

Se împrietenise cu Sandu, cum îl mai chema pe Borţan, dar parcă mai mult se împrietenise cu un băiat mai mare, mai mare chiar decât Sandu, şi el tot de la ţară, dintr-un sat cu nume sucit ca şi numele lui de botez: Teodot. Nu auzise de un asemenea sfânt, cu toate că se spune c-ar exista şi un sfânt cu numele ăsta. Toţi îl strigau însă Ceaşcă; îl strigau şi râdeau: „Măi Ceaşcă!” Pe el îl chema Cană, însă nimeni nu-i zicea aşa. Deşi venise de vreun an şi ceva la Borteanu, nimic nu se prinsese de el, era neîndemânatec, mintea-i era parcă plecată cu sorcova şi mereu lua bulumaci după cap. Încolo, se arăta băiat bun Cană.

În ziua lefii, Borţan zise să bea şi ei ceva, şi aşa-zise şi Ceaşcă. Merseră la cârciuma lui Crăcănel; aşa vrusese Sandu. Cârciumarul veni şi se uită cu bănuială la ei. „Da’ bani aveţi?” Borţan bătu leafa pe masă: „Uite, jupâne! Ce-oi crede matale?!” Cârciumarul aduse ţuica şi ei se-apucară pe tăcute de ea, fiecare într-ale lui. „Bre, zise Ceaşcă după ce cârciumarul mai aduse un rând, eu mă gândii să plec de la Broteanu. Nu-i meseria asta de mine”. „Nu fi prost, mă! se opuse Borţan. A noastră-i a mai prima! Să ieşi mecanic auto, ca nea Enciu, şi chiar ca nea Toma al meu, ori ca nea Gherasim… El ce-o să facă – arătă Sandu spre Andrei – cu vopsitoria lui? Da’ noi… Mecanici auto!…” „Eu nu zic că nu-i bună meseria… Da’ nu-i de mine”. „De ce, bre, de ce?” nu se lăsă Sandu. Andrei nu se amesteca în discuţia lor. Nu, nu era supărat pentru ce-i spusese Borţan cu vopsitoria, cu toate că nu-i picase nici bine, dar parcă avea gura încleştată de ţuică. Dinţii îi erau încleştaţi. O bea printre dinţi. O bea, ce era să facă, ar fi râs şi Sandu şi Ceaşcă

de el. „De ce, de nece, tâmplar mă gândii… Asta mă fac”. „Prostule! îl porcăi Sandu. Uite la el, prostu!” Cană nu spuse nimic, se uita drept în ochii lui Sandu şi, săltându-se de pe scaun, îi şterse o palmă peste faţă. Şi-n glumă, şi-n serios i-o şterse. Borţan nu avea cum să se măsoare cu Ceaşcă, se ridică supărat de la masă şi dădu să plece. „Plăteşte-ţi, bre, partea!” îl opri Cană. Sandu se făcu că n-aude. „Mă!” se supără cu adevărat Cană. Borţan nu avu încotro, se opri, şi lui Andrei i se făcu milă de el. Pentru că n-auzise de plată, i se făcu milă de Sandu. Îşi descleştă dinţii: „Lasă, Sandule, că plătesc eu partea-ţi”. „Bine, acceptă Borţan. Şi-l avertiză: Da’ nu-i ziua mea!” „Dau eu şi-atunci… Altă socoteală e aia!” „Aşa!” mai zise Sandu şi plecă.

5 – Scara de incendiu

Lui Andrei îi păru rău de Borţart: băutura, asta fusese plăcerea lui, pentru plăcerea asta îi şi chemase cu el – când intri într-o cârciumă înseamnă că ai bani şi câştigi, nu intră nimeni fără bani într-o cârciumă! Dar mai mult îi păru rău de Borţan că-l văzuse plecând ca un câine bătut. Ori poate i se păruse lui că plecase aşa? îl auzi pe Ceaşcă vorbindu-i: „Tu ce zici, mă Jinga, tâmplar să mă fac, ai?” „Păi dacă ţi-i inima la tâmplărie, tâmplar să te faci, ce? Că meseria-i una cu inima”. „Nu inima, mă, interesu!” „Aşa…” spuse Jinga fără să priceapă ce interes l-ar putea îndemna pe Cană să se facă tâmplar. După o bucată de vreme, în care tăcuseră, Ceaşcă izbucni deodată: „Interesu, mă! Să mă-ntorc în sat! Asta ar fi socoteala cu tâmplăria!” Andrei nu spuse nimic – deprinsese în satul în care crescuse că dacă vrei să afli ceva, nu te-apuci să întrebi, taci. Negraba, răbdarea, asta-i de făcut, să aştepţi! Ceaşcă îl strigă pe cârciumar să mai aducă un rând, dar Jinga, venindu-i în gură un damf care-l îngreţoşă numai la gândul că iar o să bea, îl opri: „Pentru mine, nu! Băui destul. Tu, dacă vrei…14 „Vreau! Că alde mama cu ţuică m-a-nţărcat! Aşa se-nţârcă la noi, în Ciorlocârta, pruncii, cu ţuică de dudă…

te Ceaşcă dădu ţoiul pe gât, lovi cu el de masă şi începu să vorbească: „Orice-ar fi, eu mă-ntorc! Chiar de-ar fi… Numa cu bani să mă-ntorc! Să mă-ntorc tâmplar, că la noi asta-i meseria a mai prima: tâmplăria. Nu-i alta mai bănoasă ca tâmplăria! Mă, tu ştii, mă goniră din sat… Alde tata şi mama mă goniră. Din pricina curvii de soră-mea mă goniră. Aşa, mă… oftă greu Ceaşcă. Să ştii şi tu… întâi în joacă… Şi-ntr-o zi… când ştiu că trebuie să vină alde tata, m-a tras peste ea şi în casă. Şi-a ţipat, cică se apără… Şi-a dat în mine… Şi-a zis că eu am învăţat-o şi-am pus-o să stea, că de nu o omor. Eram pierit, m-amuţise ruşinea… Mă lăsai plesnit, bătut, omorât… Fără un geamăt, fără un plânset. Da alde tata în mine muteşte şi se bucura că nu urlu, nu spun, nu strig… Să n-audă sa tu, să-i ajungă fata de râs. Şi ce era să spun? Am ştiut-o că-i în vorbă cu unul Mitroi şi-i sar ochii din cap după el… îi făcuse şi vrăji să-l lege de ea… Şi nici şaişpe ani N-avea! Mă goniră, să nu le mai calc pragul şi nici tată sau mamă să nu le mai spun. Asta şi-şi pusese în gând curva de soră-mea, ăsta şi-i fusese ei planu; că Mitroi vrea avere, iar averea era jumătate cu mine. Am plecat noaptea, mai mult m-am târât decât am plecat, dus de alde tata până-n marginea satului. Şi uite-aşa, zic să mă-ntorc să le-arăt că eu nu-s ce-au crezut ei că sunt, că am răzbit chiar dacă m-alungară de-acasă. Aşa că… ştii. Acu ştii…” oftă greu Ceaşcă.

În stradă, Cană îi propuse deodată: „Măi Andrei, hai, mă, la mine, şi-om dormi amândoi. Te-oi odihni şi tu de ale camioane de te chinui în ele”. Propunerea era atât de neaşteptată, încât Jinga nu se mai gândi să provoace o a doua invitaţie şi se grăbi să accepte cu bucurie în glas: „Merg, sigur că merg”. Făcură drumul aproape tăcuţi. Când ajunseră, Cană scoase o cheie dintr-un loc ştiut al gardului şi, descuind portiţa, intrară într-o curte îngustă, cu straturi de flori împrejmuite cu colţuri de cărămidă date cu var. Casa nu era cine ştie ce, dar îngrijită, cu preşuri curate în antreu, cu preşuri şi în camera lui

Cană, cu pat omenesc, masă şi scaune, ba era şi un dulap într-un colţ. „Este?” îl întrebă Ceaşcă, mândru, văzându-l pe Jinga cum se uită la toate. „Este”. Vru să-l întrebe dacă nu l-ar primi şi pe el cu chiria jumătate, dar îşi spuse că o asemenea vorbă n-ar fi deloc potrivită. Ceaşcă îl cheamă pe-o noapte, iar el… Dimineaţa, însă, gândul acesta – cu el adormise şi tot cu el se sculase – trecuse aproape fără voia lui în cuvinte: „Cine-i? întrebă Andrei arătând cu capul spre uşă. Pe mine nu m-ar lua cu chiria jumătate cu tine?” „Ştiu eu… se cam codi Ceaşcă. Mi-i cam neam. Să zic, chiar neam bun, c-a ţinut o soră mai mare de-a mamei. Acu-i pensionar la Regie. M-a luat, c-a zis să aibă un suflet de om lângă el. Aşa că, ce chirie?! Cu el să vorbeşti! Eu, din parte-mi… Ba, să stai, o fi chiar mai b: ine”. „Lui ce i-ai spus?” „Cum ce i-am spus?” nu pricepu Ceaşcă. Lui Andrei îi veni să se dea cu capul de pereţi. Încercă s-o îndrepte: „Că lucrezi la Broteanu şi…” Ceaşcă se dumirise între timp la ce se referise Jinga, înghiţi nodul care i se urcase în gât, iar înghiţi şi spuse cu glas neînceput: „Întâi… întâi mă ferii… Scornii o poveste cu tata… La urmă îi spusei 1, încheie scurt Cană.

Ieşiră tăcuţi, şi tot aşa tăcuţi merseră o bucată de drum, ca şi când acele cuvinte, cuvinte nedorite, ar fi stat între ei. După o vreme, Jinga deschise vorba despre atelier, se referi la meşteri, la Enciu, la domnul Franz, care n-ar da o dată măcar în ucenici şi vede meserie cât zece de-alde Prică şi chiar Gherasim sau Toma, care, pentru te miri ce, te altoiesc cu câte un bulumac după ceafă… Şi pe neaşteptate, fără să ştie cum, Andrei i se destăinui lui Cană: „Şi eu tot aşa sunt, fără mamă şi tată. Aşa sunt”. „Da, aşa se auzi, că eşti singur pe lume, spuse Ceaşcă după câteva minute de tăcere. Da’ Borţan zicea c-ai făcut nişte clase de liceu. Că l-a auzit vorbind pe dom Franz cu nea Enciu”. „Am făcut… Da’ degeaba, tot la vopsitorie mă ţine!…”

Andrei încercase să-i spună lui Ceaşcă pe numele său adevărat, dar „Cană” îi sunase tot atât de caraghios

ca şi „Ceaşcă”. Ba chiar şi mai caraghios, poate şi pentru faptul că nu-i spunea nimeni aşa; cu Ceaşcă se obişnuise de-acum. Vrusese să-i spună şi Teodot... I se încâlcea limba. Uite şi acu, când îi zice pe muteşte... Hotentot, Barbăcot, Idiot... Cam aşa sună. Nu se poate, trebuie să-i găsească un nume! Ce-i aia Ceaşcă? îl strigă şi râd: „Măi Ceaşcă! Măi Ceşeuţă!” în bătaie de joc. De la Cană ce s-ar putea potrivi? „Ană”. Nume muieresc. Poate „Odot”... „Teo”... Asta-i, Teo! „Ţie nu ţi-ar plăcea, rupse Jinga tăcerea, ca-n loc de Ceaşcă să-ţi spun Teo? De ce să te poreclească Ceaşcă şi să n-ai şi tu un nume frumos?!” „Teo! se miră Ceaşcă. Măi Teo! Se ascultă şi, după cum zâmbi, reieşi că-i plăcu. Merge! Adică de la Teodot?... Aşa-i, mă Jinga, mă! Aşa-i, mă! se bucură. Şi îndată se temu: Or să râdă L”. „Şi dă-i dracului! Or să râdă cât or să râdă... Teo, aşa o să-ţi zic. Şi chiar azi, în atelier, aşa o să te strig, Teo!”

Aşa şi-l strigă. Unii se întoarseră să vadă care ar fi ăla, alţii nici nu-l băgară în seamă. îl opri Sandu râzând: „Îl botezaşi, mă? îi scornişi: Teo! Ce nume!...” „Nu-l scornii, aşa-l cheamă! Da’ nu zise el. De la Teodot”. „Pocit nume!” „Cum, mă, Teo îi pocit?” „îl boierişi...” „Adică de ce-l boierii?” „Tâmplaru Teo!...” râse Borţan şi se băgă sub maşina la care lucra. Râdea că-l ştersese Teo peste faţă, de-aia râdea! De altceva de ce avea Sandu să râdă?

Îl găsi pe Teo rozându-şi buza de plăcere că-l strigase aşa. „Te văzuşi azi cu Borţan?” îl întrebă Jinga. „Mă văzui... Da’ de vorbit nu vorbirăm. El nu vorbi, nici eu nu vorbii”. „Acu şi tu... Că dintr-o nimica... El a zis, tu ai dat... Nu cu răutate ţi-a zis!” „Ba cu răutate! De-aia dădui!...” „Da’ fu la un pahar...” „Asta aşa-i...” se lăsă Teo mai moale. „Eşti mai mare... De dat ai dat... Aruncă o vorbă spre el!” „Adică tot eu? Aştept”. „Măi Teo, o vorbă... Ce? Ai uitat... Nici nu-i de ţinut minte. Că fu în cârciumă, nu altundeva!... Şi ce-a fost? Ia, o nimica! întreabă-l de vreo cheie... Să vezi, o să se bucure Sandu!

…”

Ajunşi acasă, se duseră la bucătărie, să vorbească cu nea Anghei. Ceea ce îl izbi pe Andrei mai întâi fu o mustaţă mare şi deasă, cu vârfurile ţepoase, răsucite în sus, galbene, de la tutun, se vede… Caraghioasă mustaţă! Care-i aduse în minte mistreţul împăiat dintr-o vitrină a liceului. Era o mână de om unchiul lui Teo, slab şi uscat, de ziceai că dacă sufli, cade pe spate. Se ridică sprinten, şi atunci zări Andrei ghetele lustruite oglindă. După ghete şi după părul pieptănat cu cărare la mijloc – nu-i plăcu lui Andrei cărarea aia la mijloc – îl cunoscu tipicar. După ce-l ascultă pe Teo, Anghei îl măsură cu ochi limpezi pe Jinga, îl întrebă de una, de alta, şi după ce îi luă seama, aduse dulceaţă de cireşe amare, făcută de el. „Ei, dacă-i aşa, spuse când terminaseră dulceaţa, şi nepotu-miu te-a adus şi se pune garant… rămâi. Oţi dormi într-un pat, că-i mare… Numai om să iasă din tine! apoi se foi, tuşi dogit şi scurt şi adăugă: în rest… Adică cu plata… spuse parcă nevenindu-i să spună, om vedea noi… Uite: lemnele, de-o fi să le ardeţi, să vi le cumpăraţi singuri. Cumpăraţi lemnele!”

După terminarea lucrului, abia aştepta să vină acasă. Îndemnându-l pe Teo, se apucaseră întâi de clanţele uşilor, desfăcuseră broaştele, cercetară giurgiuvelele ferestrelor, reparară închizătorile, veni apoi rândul gardului şi al portiţei… Toate cu nea Anghei alături, care zicea că nu avusese parte de copii, da’ acum are doi, zicea mângâindu-se. Duminica, în timp ce mătura curtea de frunze, Andrei se gândi că Borţan l-a văzut lipsind nopţile, da’ de întrebat nu l-a întrebat. Tace Sandu, tace şi el. Să nu-i pară rău dacă-i spune.

Ieşiră din iarnă, şi Andrei tot la vopsitorie era. În zadar vorbise cu şeful de atelier şi-l rugase. „Ce crezi tu, eu nu ştiu că locul tău e la mine? Te-aş da pe mâna lui Enciu… I-am spus de câteva ori domnului inginer… «Să stea acolo, că stă bine», aşa mi-a răspuns. Ai făcut rău, Jinga, că te-ai lăsat de carte!” „Ce era să fac, domnule

Franz, cu ce era să trăiesc? Şi de unde bani de internat? Pentru cărţi, pentru haine?...” „Ştiu. Fără carte, un băiat ca tine e greu să răzbească!... Şi mi-a spus domn director Negrea că învăţai bine... De ce n-ai da în particular, de exemplu? Eu pot să vorbesc. Mai ia comenzi pentru liceu...” Se mângâie un timp cu vorbele şefului de atelier, care aprinseseră. În el o speranţă. Muncind, le uită; spre primăvară, lucrul odată se aglomerase, veniseră câteva zile cu soare şi clienţii năvăliseră cu toţii, grăbindu-i. La leafă, însă, îşi socoticheltuielile, adună, scăzu, iar socoti şi în cele din urmă puse o nimica toată deoparte. Banii trebuiau ascunşi. Nevăzuţi, neştiuţi. Le căută un loc şi-l găsi în cutia icoanei din colţul pereţilor. Se urcă pe scaun, coborî icoana şi băgă banii în spatele sfântului Gavril. Râse cu poftă închipuindu-şi-l pe Teo cum o să se închine seara la bani.

Uneori, după terminarea lucrului, Teo venea să-l aştepte. Într-una din zile, în timp ce polisa „Plymouth”-ul unui avocat din oraş şi odată cu mâna i se învârtea şi capul, de pe la unşpe tot polisa, oglindă să iasă, auzi deodată vocea cam repezită a meşterului – îl ştiuse plecat – întrebând: „Ce faci, mă, acolo?” „Matale nu vezi?!...” Dar în acelaşi timp răspunse şi Teo: „Mă joc”. Tresări; uitase de Teo. Mai mult se cutremură decât tresări: Cană umblase probabil la cutiile cu vopsele sau la pistolul de şpriţuit... „Ia dă încoace!” îi ceru Onofrei lui Teo. Se grăbi spre spatele maşinii, unde se aflau cei doi. Meşterul luase din mâna lui Teo un carton pe care îl examina cu ochii plini de mirare. Se uită să vadă despre ce-i vorba. Al naibii Teo, desenase marca „Plymouth”-ului, o corabie cu pânze, exact cum era, cu catarge, cu pânze, cu tot! „Cu ce-ai făcut-o? îl întrebă curios Onofrei. Şi se întoarse spre Jinga: Te pomeneşti că i-ai dat pensula mea?” „Nu i-am dat nimic, meştere!” se dezvinovăţi Andrei. Ştia bine: pensula de tras linii, ciubucuri, cum li se spunea acestora, era încuiată în dulap. „Nu, c-o surcică mă jucai...” întări Cană spusele

lui Jinga, „Cu ce surcică? Să văd!” ceru Onofrei. Teo ridică de jos un beţişor murdar de vopsea. „Cine te-a învăţat, măi băiete, să desenezi tu aşa?” „Nimeni. Cine să mă înveţe?” „Mă, tu ai talent… Ştii, ori nu ştii?” „Aşa zicea şi învăţătoru la şcoală…” spuse Teo, parcă ruşinându-se. „Ia să vedem! Cum ai desenat corabia «Plymouth»-ului, să desenezi şi… căută meşterul ce să-i dea. Să desenezi ce-i pe cutia asta de vopsea”. Era o mână ce ţinea un pistol de şpriţuit din care ţâşneau cuvintele „Duco Wallex”, în culoarea vişinei putrede: „Şi tu, ce căşti gura aici? se întoarse Onofrei spre Jinga, luându-l la rost. Ai terminat polisatu? Ori vrei să plecăm la noapte acasă?” „Sunt gata. Mai am o ţâră sub bară”. Plecă la treabă, cu toate că ar fi vrut să vadă cum se descurcă Teo cu ce-i spusese Onofrei să deseneze. După un timp îl auzi pe meşter spunând: „Ajunge! Asta am vrut să văd – mâna, degetele cum ştii să le faci… N-ai vrea să vii aici ucenic?” „Zi da! Zi da se ruga Andrei de Teo în gând. „Vreau, nea Onofrei. Chiar mi-ar fi drag”. „Bine, atunci vorbesc cu domn Franz şi cu domn inginer să te dea la mine. Poate aşa o să scap de puturosu ăsta de Jinga!” râse meşterul spre Andrei, care ieşise la ei bucuros.

Îl dădură la Enciu. Se duse la el bucuros: „Acu sunt al matale!” Enciu se întoarse spre Jinga şi ridică mirat din sprâncene, de parcă n-ar fi ştiut nimic, de parcă nu cu el vorbise domnul Franz mai înainte. „Du-te întâi colea, la cişmea, şi clăteşte-ţi gura cum trebuie!” spuse Enciu, arătând spre robinetul din curte. Se duse fără să-l întrebe ceva, cu toate că nu pricepuse ce-l găsise pe Enciu cu clătitul ăsta la gurii. Şi, plimbând apa printre dinţi, se gândi că o să-i fie greu cu vorbele răsucite ale meşterului, ale noului său meşter. Se întoarse la el şi-i spuse că se clătise. Enciu se aşeză pe scara maşinii şi, în timp ce se ştergea cu o cârpă pe mâini, îl invită prietenos să se aşeze alături. „Fumezi?” îl întrebă, scoţând un pachet de ţigări scumpe, „R.M.S”. „Uneori. Da’ nu într-

adins”. „Serveşte!” îl îndemnă Enciu. Jinga luă o ţigară, dar refuză s-o aprindă; îi fu ruşine de faţă cu meşterul. Enciu se uită la el, râse din ochi, îi puse palma pe cap, o făcu pumn şi îl răsuci pe neaşteptate în păr. Asta ca o alintare fusese, îşi spuse Andrei. Enciu trase din ţigară, şi din felul cum ţinu fumul în piept şi cum îi dădu drumul pe nări, se văzu că meşterului îi făcea plăcere ţigara. Simţi mâna lui grea pe umăr. „Auzii că eşti singur pe lume, aşa auzii. Cum, băiete?” „Tată nu se ştie cine mi-a fost… Iar după ce-a murit maică-mea… înainte de-a mă da la liceu, m-au crescut nişte neamuri de la ţară”. În privirea deschisă a meşterului citi o dârzenie care îl făcu să se întrebe dacă nu cumva şi Enciu fusese singur pe lume. „Da… făcu Enciu, se-ntâmplă şi lucruri din ăstea pe lume… Acu, dacă tu oi vedea că-n afară de meserie poţi s-alegi şi altceva de la mine, vino, nu te feri! Asta însă cum oi vrea tu… şi-l chemă să vină cu el. Uite, îi arătă, am distantorul ăsta care-mi dă un luft nepermis. Aş putea să-i bag şi-un adaos, dar treaba n-ar fi făcută ca lumea. Ia-l, vezi că şublerul e-n cutia bancului meu, alege un fier la dimensiune sau poate găseşti o bucată de ţeavă, strungul de lângă uşă e liber, şi fă un distantor cu trei şi cinci milimetri mai lung. Ai venit?” Andrei îl privi mut: special îi dăduse distantorul ăsta să-l facă! Enciu îi zâmbi şi-l întrebă iar, grăbindu-l: „Ai venit?”

Căutând, cu şublerul în mână, o bucată de ţeavă la dimensiunile cerute de distantor, se întâlni cu Borţan. Ianuarie fusese geros, cu temperaturi sub douăzeci de grade, îl luaseră în câteva seri să doarmă cu ei. În loc să fie mulţumit că se gândeau la el, îi sărise ţandăra din nimic. Teo îl rugase să aducă vreo două cioate din magazie, ca să ţină, soba jăratec… „Da’ ce-s sluga ta?” „De ce slugă, mă? Că te rugai… „Te ţii de stăpân! Nu lăsai slugăritu din sat şi intru slugă la tine!” Se îmbrăcase şi ieşise, trântind uşa. Plecase pe ger. „Scăpaşi, ai?” îl opri Borţan. „Scăpai”, confirmă bucuros Jinga. „Şi-l îngropaşi pe Teo!…” „Cum adică, î?

îngropai?” „Ştii tu cum!… Te făcuşi prieten cu el ca să-i bagi în cap că-i bun la vopsitorie… Altminteri, ştiai tu… Nu te mai muta naşmiu cât îi lumea şi pământu’ de-acolo!” „Mă, ţie nu ţi-o fi ruşine?!” „De ce, mă? De ce să-mi fie ruşine?” „Ce, tu crezi că eu nu pricepui cum devine mutarea asta?!” „Cum devine?” „Te dăduşi bine pe lângă domn Franz, să-l mute pe Arghir ucenic la nea Gherasim în locului Teo, ca să te dea pe tine la Enciu! O aranjaşi!” „Aşa zici tu?” „Ce, nu-i?” Andrei îi povesti cum se întâmplase cu Teo, cum nu-i venise nici lui Onofrei a crede când văzuse corabia aia a „Plymouth”-ului, cum îl pusese să dea o probă de faţă cu el. „Ei, şi ce-o să iasă? Ia, un zugrav!…” „Ce dracu’, Sandule, eşti tu aşa de ciudos?” „Mie? Ciudă pe Ceaşcă? Na, c-o nimerişi! Da’ de tine nu spui cum fu cu domn Franz?” „Aşa fu cum ai spus tu! Sunt ucenicul lui nea Enciu? Sunt!” îi dădu Jinga cu sâc, să termine cu el; îi ardeau mâinile după strung şi el îşi pierdea vremea cu Sandu.

Venise ziua lui Cană, şi cum Borţan se convinsese, pe văzute şi pipăite, că aşa-i, „omu’ are talent”, pentru că Teo îşi „dăduse” drumul la mână, îi cumpărară amândoi o cutie de acuarele şi un bloc de desen. I le dădură la cârciuma lui Crăcănel, unde Teo plăti cinstea.

La câteva zile după aceea, sculându-se dimineaţa, Andrei găsi pe masă blocul de desen şi cutia de acuarele şi îşi aduse aminte că-l văzuse noaptea pe Teo la masă. Ridică coperta blocului şi de la început nu înţelese nimic. Coala era numai unghiuri unele din altele, ca celulele unui fagure, colorate în roşu şi negru, de la nuanţele cele mai deschise şi dulci la cele mai întunecate şi aspre, ce se contopeau pe alocuri într-o alunecare ascunsă vederii şi doar un mic cuib de barză, pierdut într-o margine, îl făcu să vadă, ca din scaunul tiribombei, satul Corneşti. Erau acoperişuri de case, acoperişuri stranii, fără coşuri, fără viaţă, acoperişuri moarte, şi în marginea aceea cuibul de barză atârna de o streaşină ca o căciulă bearcă.

Intraseră în vară de-a binelea, şi într-o sâmbătă, Onofrei îl luă pe Teo şi-l duse la un pictor de firme pe care îl cunoştea mai demult şi al cărui atelier era la câteva minute de mers. „Pictoru e cam sărit de pe fix, da' tu să nu te sperii de el. Cât despre meserie!... A colidant toată lui –, mea, a stat şi la Paris câţiva ani... Nu-i place însă să-l întrebi, să vorbeşti cu el despre asta. Ţi-am zis, e cam nebun, nu poţi să tăinui cu el cum tăinui de una, de alta când te-ntâlneşti cu un om.", îl găsiră în atelier. Se apropia de 60 de ani, era mic şi gras, chel, cu ochelari, şi în loc de cravată purta o fundă mare, neagră, plină de slin. Onofrei îi dădu bună ziua şi-i zise „maestre". „Bună ziua, maestre, v-am adus ucenicu despre care vorbirăm". „Care ucenic?" se miră pictorul. „Ucenicul despre care v-am spus că-i talentat la desen... şi arătă cu capul spre Teo. Ar fi păcat să n-aibă parte..." „De ce să aibă parte?" întrebă repezit pictorul şi parcă vrând să se repeadă la Onofrei. „Am vrut să zic, de-un profesor... De-un profesor ca dumneavoastră". „He-he! râse pictorul. Nu era râs, ci mai mult o tuse scurtă, icnită, venită din stomac parcă. Talentat... Talentat pe dracu'! He-he! He-he!" Teo îşi spuse că pictorul chiar că nu era în toate minţile şi se trase puţin înapoi. „Eu de asta l-am adus, să-l vedeţi şi dumneavoastră... în rest, e cum v-am spus: cuminte, harnic, ascultător... nu-i haimana. Se-ndeamnă la treabă; face ce-i dai". „La probă! La probă! He-he! He-he! Poftim! i se adresă lui Teo şi-l chemă după el. Stai jos şi fă asta!" îi arătă pictorul un desen micuţ, cu un câine ascultând în pâlnia unui gramofon. Apoi, cu mişcări iuţi, repezite, îi dădu o coală de carton şi un creion de cărbune.1 „Hai, hai!" îl grăbi. Teo schiţă întâi pâlnia gramofonului, dar când să continue, pictorul îi luă cartonul din faţă. „Pe dracu'! Talentat pe dracu'! Până la talent încă mai e! He-he! He-he! Bine, îl opresc. După care se întoarse spre Teo: Câştig la bucată! Ai înţeles? La bucată! Nu munceşti, nu câştigi! Ai înţeles?" „Am înţeles", făcu Teo timid. „He-he!

la bucată!” „Şi de când l-aţi lua?” întrebă Onofrei. „De luni”. „Ştiţi, el lucrează cu mine la atelierul; lui Barbu Broteanu. Să se desfacă de-acolo, şi vine. Poate marţi...” „De luni! He-he! De luni!” „O să caute să vină şi luni, da’ nu dimineaţa”. „Aşa, aşa. Să vină! He-he!” Spunea şi râdea, dacă râs se putea numi ăla. „Bine, maestre, atunci aşa rămâne”, nu mai ştiu nici meşterul ce să mai zică şi-i făcu semn lui Cană că nu mai au de ce să rămână acolo. „Să trăiţi!” spuse Teo cu teamă şi se retrase cu spatele. „Să trăiesc! Să trăiesc! He-he!”

Pe zi ce trecea, Jinga se apropia tot mai mult de meş-l fierul său. îl simţea cald lângă inima lui, şi dimineaţa1, când se scula, gândul îi fugea îndată la el, abia aştepta să ajungă la atelier să se întâlnească cu Enciu. Nu-i cerea doar fă asta şi asta, vorbea tot timpul cu el, îi explica de ce aia şi de ce ailaltă, nu se ferea, cum făceau alţii. „Lasă, că-nveţi tu, când te-i izbi singur. Cel mai bine te-nvaţă nevoia”, ziceau. Şi într-o zi îi încredinţă strunjirea pistoanelor, singurele piese pe care nu admitea nici în ruptul capului să i le lucreze strungarii atelierului. Lui Andrei nu-i venise aproape să creadă, dar cum Enciu se apucase de raibuirea unor lagăre, se duse să se apuce de treabă. Strungarii săriră însă în sus. „Cum adică – veni Iordache la Enciu –, mie îmi dai cu trei milimetri mai mult, ca pe urmă să le finiseze zgaibă ăsta de Jinga?! Adică eu-s o muhaia faţă de el?! Adică zici că-ţi baţi joc tu de noi?! Vezi, Doamne, nu vrei diferenţe?! Ce, că ţi-a greşit Dinu o dată un set?! Se-ntâmplă! Adică ăsta ştie meserie mai ceva decât mine?!” „Uite, Iordache – îl luă Enciu calm –, eu pe «zgaibă ăsta «–, cum i-ai zis tu, îl belesc dacă-mi greşeşte un piston, îl belesc şi plătesc eu pistonu! Una că răspunde de motor laolaltă cu mine, a doua, e ucenicul meu şi vreau să se-aleagă cu ceva de la mine! Să iasă meseriaş, să ştie de toate! Să ştie şi răspunderea pentru ce face, pentru ce-i iese din mână! Nu ca tine, să-l pun să care doar şpanul, sau să-mi aducă toate la nas! Asta e, şi nu cum zici tu, că te fac

muhaia!”

Odată, spre sfârşitul zilei de lucru, meşterul îi spuse să nu se supere, vrea să-l roage ceva. „Cum să mă supăr, nea Enciu?!” Şi se întrebă ce-ar putea acesta să-l roage ca să-i zică aşa, să-l ia cu „n-u te supăra”. „Atunci, repede-te pân-acasă şi spune-i neveste-mii că am de terminat o lucrare urgentă, o să-ntârzii, spuse. Îi făcu un semn de complicitate cu ochiul şi adăugă: E ziua la unu şi poate mă-ncurc. De ce să stea şi să m-aştepte cu grijă?!” îi deschise uşa o fetiţă. Ceea ce îl izbi la ea fură ochii ei ca două cireşe negre, iris şi pupilă aproape totuna, lucind straniu, cald şi totodată ironic. Se uita ca într-o fântână în luminiţele acelea adânci, fixe, neschimbate. O întrebă dacă maică-sa e acasă, fetiţa îi răspunse că da, este, şi, întorcând capul, o strigă, rugând-o să vină. „Te caută un nene mai mic!” Cum mai mic? Faţă de el era un ţâşti-bâşti! Nu-i plăcu ce spusese şi nici sclipirea ochilor ei nu-i plăcu: luciseră parcă în ascunsă bătaie de joc. Cât putea să aibă? Opt ani, nu mai mult.

Când apăru soţia lui Enciu, îşi dădu seama că fetiţa îi semăna ei, era leit maică-sa, numai că ochii mamei erau alţii, castanii, ochi obişnuiţi, ca la toată lumea, cu mult alb pe la colţuri. Vru să-i spună de la uşă despre ce este vorba, dar ea îl pofti înăuntru, insistând. Trecu din antreu într-o cameră, prin uşa acesteia se vedea alta, dormitorul probabil, totul lucea de curăţenie, şi el se opri, gândindu-se că uitase să-şi scoată pantofii la uşă. „Stai jos, să mănânci o dulceaţă! îi zise, sesizându-i ezitarea. Sau poate vrei chisăliţă?” „Da, chisăliţă!” se grăbi să spună şi se ridică fără să vrea de pe scaun. Se aşeză la loc, plecând ruşinat capul. „După cum văd, eşti în gusturi ca nen-tu Enciu...” observă ea râzând. Îi transmise apoi că meşterul o să întârzie la atelier din pricina unei lucrări urgente şi adăugă de la el: „Trebuie s-o termine neapărat azi!” „Chiar aşa de urgentă-i?” râse ea cu neîncredere. „Da, se grăbeşte clientul. Aşa i-i zis şi

domnu’ Broteanu: «Să nu pleci până nu termini!» „Vra să zică, tu eşti Jinga care umblă cu gândurile şi vorbeşte cu ele…”

Într-o zi, mai demult, Enciu îl întrebase pe neaşteptate: „Tu nu citeşti ziare? Nu te-am văzut niciodată c-un ziar!” „Nu citesc. Ce să citesc? Tot de război? Război şi război… Mai bine umblu cu gândurile mele”, se trezise destăinuindu-se. „Cum adică, umbli cu gândurile?” „Aşa… Vorbesc cu ele”. „Şi ce vorbeşti tu cu ele?” „Vorbesc…” Enciu se uitase la el şi, pricepând parcă, mai mult spusese decât îl întrebase: „De meserie vorbeşti”. „Da, de meserie”. „Şi de mine vorbeşti…” „şi „Bine, vorbeşte. E bine că vorbeşti…”

Dădu din cap ruşinat că da, el e Jinga. „Meşterul te laudă”. „Şi mie mi-e foarte drag nea Enciu *1*” „Acum eşti în examene, nu? Ce mai ai de dat?” Va să zică, meşterul îi spusese şi de asta. Despre toate, se vede. Îi spusese… Şi simţi urcându-i-se o căldură în obraji. „De ce? Nu-i de ruşine. E de lăudat!” înţelese soţia lui Enciu că el de examene se ruşinase. „La chimie mai am. Examenul cel mai greu”. Şi pentru a schimba vorba, chemă fetiţa la el, să se uite în voie la ea; ca atrase de un magnet, privirile îi fugiseră tot timpul în direcţia ei. „Nu mi-ai spus cum te cheamă?” „Nici nu m-ai întrebat!” zise zâmbind, adică nu mă lua cu aşa ceva, şi continuând să rămână lângă scaunul maică-sii. „Spune! Te-ntreabă acu…”, o îndemnă soţia lui Enciu. „Irăchiţa”. „Ce nume şi ochi frumoşi are fetiţa!” exclamă admirativ. De fapt, vrusese să se refere numai la nume. „Ochii-s ai bunică-mii, Dumnezeu s-o ierte. Ce ne mai scăpăra cu ei!… O dată se-aprindeau, de ziceai că-s tăciuni atunci scoşi din sobă! Cu ea seamănă fetiţa la ochi”. În timp ce maică-sa vorbise, Irăchiţa se lăsase privită, fluturându-i tot timpul pe buze un zâmbet şăgalnic, abia perceptibil, ca şi cum i-ar fi zis: „Poftim, uită-te!” Iar când îşi luă rămas bun, îi făcu o reverenţă, apucându-şi fustiţa de margini. Înţelese că asta tot în zeflemea fusese. îl petrecu să închidă portiţa. Profitând

de ocazie, Andrei se întoarse să mai vadă o dată cireşele negre ale ochilor ei. Irăchiţa îi zâmbi, de data asta însă cald şi prietenos. „Succes la examene!” strigă din urmă şi îi făcu un semn de simpatie cu mâna.

Deci, Enciu povesteşte acasă tot despre el. Şi cum umblă cu gândurile, şi despre examene…

Îi fusese greu să calce din nou în curtea liceului. Ştia – îi spusese şi şeful atelierului, îi spusese şi meşterul – că e păcat de cele cinci clase făcute, dar de fiecare dată când se gândea să se ducă, se năştea în el parcă o împotrivire care nici el nu înţelegea de unde vine, şi amânase mereu, găsind de fiecare dată motiv. În cele din urmă îşi luase inima în dinţi şi mersese să vadă cum. e cu darea examenelor „în particular”. Nimic nu se schimbase, dar totul era altfel. Clădirea nu i se mai păruse uriaşă, un palat aproape, atelierele le găsise chiar pitice, curtea, nemăturată, părea un maidan, plasa de volei, cu ochiuri rupte, atârna ca o treanţă, coridorul spre cancelaria profesorilor, pe care păşise întotdeauna cu sfială îndrăznelii, avea cimentul pardoselii crăpat, pereţii murdari, iar uşa, o uşă obişnuită, ea toate celelalte uşi ale claselor, nimic altceva, îl decepţionase liceul. Plecase de acolo parcă trist şi cu părere de rău că nu rămăsese aşa cum îl păstrase în el. Ceva se rupsese. De fapt, se rupsese înainte de-a-l revedea. Străzile îi treziseră amintiri, dar de clădire se apropiase străin. Trecea prin dreptul Liceului Militar, care era pe aceeaşi stradă şi doar la câteva sute. de metri de cel industrial, când atenţia îi fu atrasă de un elev ce stătea în faţa intrării, bătând nervos mănuşile albe de palmă, ca şi când ar fi aşteptat pe cineva şi acel cineva nu mai venea. Era Aurel al popii Lisand.ru. Primul gând fu să se ducă la el, dar îşi luă imediat seama.

Capitolul II

În ziua aceea, după ce se întorsese cu vaca de la păscut şi o băgase în grajd, vru să alerge la Aurel, dar mamă. Fana, venind cu ulcioarele de la cişmea, îl prinse

chiar la portiţa din vale… Din casa ei se ţinea minte. Din casa mamei Fana şi a lui Marinică Vardianu, alde a lui Piedică „mai mult zămnic decât casă, cu partea dinspre uliţă îngropată în pământ, să ajungi la acoperişul de paie cu mâna, şi doar faţa îi răsărea cu uşă, ferestre şi prispă de lut. De acolo se vedea moara şi începea altă comună, Sihleni, iar înspre Jiu venea casa ţaţei Mar ia a lui Ştefan a lui Pandele, a ţaţei Nicoleta a lui Ion a lui Dinte, casa popii Lisandru, biserica, şcoala şi în vale Jiul… „încotro, mă?” îl luă mama Fana la rost. Nu ştiu ce să spună, mamă-sa. Fana îl ameninţase că dacă mai calcă-n curtea popii, îl omoară în bătăi, nu vrea să se strice cu părintele din pricina lui. „Uitai codirişca când trecui apa”, minţi şi dădu. s-o şteargă, dar mama Fana fu cu mâinile în părul lui. „Iar băgaşi vaca în Jii! şi-l trase de păr. Fire-ai tu al dracu’…” „Stai, mamă Fano, că n-o băgai, uite la ea că-i uscată! Numai eu, să mă răcoresc; ea trecu pe pod… Că fuşăi cu Ionuţ al Profirei a lui Uleia…” Simţind că slăbeşte strânsoarea din păr, se trase şi o luă la fugă de vale.

Dând cu vaca pe uliţă, auzise larmă de copii în curtea popii şi-şi închipuise el cam ce putea fi: popa tocmise cu nea Niţă lemnaru scârcium lui Aurel, nea Niţă cărase câţivî bulumaci, bocănis-o vreo două zile în curte… Făcea zâmbre: l-o fi dat gata…

Scurtând prin cimitir, ieşi în drum, iar de-acolodrept la uluca gardului pe care o ştia scoasă din cuie. Uluca, însă, nici gând să se mişte. O fi bătut-o nea Niţă, aşa că n-avea pe unde, decât pe poartă. Apăsă încet clanţa, să nu scârţâie, şi, strecurându-se înăuntru, se furişă pe lângă gard până la pătul, de acolo la păier, iar de la marginea cealaltă a păierului trebuia să se vadă scârciumul. Aurel ţipa cât putea, ţipau şi Mihai şi Olguţa a notarului… Întâi, scoase de după păier numai capul: scârcium cum nu mai văzuse, cu scaun de lemn prins cu lanţuri de-o vergea groasă de fier. Scaunul cu Aurel şi cu Olguţa se ducea sus, sus, iar Aurel, ţinându-se de lanţuri

şi râzând de frica Olguţei, îşi făcea vânt şi mai tare. La urmă, ieşi cu totul şi se sprijini de peretele păierului. îl văzură, dar nu ziseră nimic. După ce scârciumul se opri, în locul Olguţei se urcă Mihai. „Hai, Olguţo, fă-ne vânt!” strigă acesta la ea. Olguţa se opinti, dar scaunul fu prea greu pentru puterile ei. „Dă-te jos şi ajut-o!” îi ceru Aurel lui Mihai. „Pe mine nu mă bagă în seamă, îşi zise. Mai bine plec... Acu, dacă venii, venii! Rămân. C-o să râdă dacă plec!” Şi se întrebă în timp ce urmărea scaunul, ce să facă el ca ei să nu râdă. Erau de-o vârstă. Pe Olguţa o ştia din curtea popii – stătea pe altă uliţă, mai la deal de răscruciu mare, şirtat-su, notaru, n-o prea lăsa să iasă; cu Mihai era prieten, iar Aurel, când n-avea cu cine să se joace, îl striga pe el, pe Andrei.

*

*

Aşa se întâmplase şi de Vinerea Mare...

Aurel veni la el şi îi întinse ceva negru şi lucios, mai mare decât o boabă de făsui, şi-l îndemnă să mănânce. Andrei gustă întâi din vârf: era bună, acrişoară, dar când muşcă, îşi rupse un dinte în sâmbure. îl scuipă în palmă* se uită la el şi-l aruncă în drum. Apoi privi bine sâmburele, în timp ce Aurel râdea cât putea. „Măsline, mă! mai vrei? Mai na!” Şi-i mai întinse una, că avea un pumn. Andrei o luă şi de-abia atunci îi simţi gustul. Aurel mâncă o măslină şi-i băgă şi lui Andrei una în gură. „Mai vrei? Mai na!” şi-i mai băgă două în gură. Când le sfărmă între dinţi, simţi alt gust şi nici sâmburi nu aveau; era căcărează de oaie. Tăbărî pe Aurel şi îl trânti în drum. Seara, când mama Fana îi duse pe el şi pe dădica Ileana la grijit, părintele întâi îl trase de perciuni şi numai după aceea le dădu să mănânce din trupul Mântuitorului celui iertător de greşeli. Dar îi plăti el popii, iar pe Aurel îl făcu să crape de ciudă.

În ziua întâi de Paşte, după ce schimbă oul primit de la mama Fana cu unul care i se păru mai tare, alegându-l din cele douăzeci câte fuseseră roşite, şi-l încercă pe oul

dădicăi Ileana, ieşi pe uliţă să se ia la întrecere cu copiii, că doar aşa să strângă şi el ouă pentru tiribombă. O săptămână în şir se dusese să vadă cum o ridică în marginea cealaltă a satului. N-apucă să spargă decât vreo două, şi Ionel al Iulicăi îl răzbi cu un ou de câţă. Cum datu era un ou nespart, mare brânză nu făcuse, dar totuşi se duse. Cel puţin să se urce o dată, să vadă cum e! Aurel era şi el acolo, cu nişte ouă legate într-o basma, şi aştepta să-i vină rândul. „Ei, eu o să mă dau, iar tu o ste uiţi!” îi făcu Aurel cu sâc. „Am şi eu două!” „Sparte!” râse Aurel. „Da”, recunoscu Andrei cu jumătate de gură. „Te dai o dată înseamnă… Iar eu de douăzeci! C-ale mele-s întregi!”

Aurel se da de mult în tiribombă când îi veni şi lui rândul la scaun. Se repezi să pună mâna pe lanţ, ca să nu se bage cineva peste el, şi, săltându-se în mâini, se aşeză pe scaun. Inima îi bătea ca la o găină fugărită. Chiar aşa îi bătea, ca la o găină fugărită, şi se uita drept înainte, fără să vadă nimic altceva decât plăcerea care acu-acu trebuia să vină. Când tiribombă porni, căscă gura de bucurie şi-i veni să râdă, dar parcă nu îndrăzni. Începu să se învârtă tot mai repede, şi urca tot mai sus. Îi veni să chiuie, ca flăcăii. Şi ce mici erau oamenii mari! apoi începu să coboare şi tiribombă se opri. Vrând-nevrând, se dădu jos din scaun. De fapt, îl ridică pe sus un flăcău. Îşi zise să mai rămână, să vadă cum se dau alţii, dar Aurel îi făcu din nou cu şic din scaunul tiribombei şi-atunci plecă, nu mai stătu.

Ajuns acasă, găsi femeile de pe uliţă strânse ciopor la marginea şanţului. Se aşeză lângă mama Fana, să asculte ce tăinuie ele acolo. „Auzi ce-mi făcu spurcatu de fiu-miu ăl mare, Gicu, fir-ar să fie, că, na, drăcui în ziua de Paşti! Când mă dusei să iau oala cu ouăle de le păstram pentru văpsit, văzui că-i uşoară, da’ nu dădui a bănuială. Zisei să nu fi pus treizeci, că treizeci văpsesc în orice an. Dai la copii, îţi intră un om în curte, cu ce duci popii pentru sfinţit, că lui îi duce tot satu’ şi cocoana

preoteasă nu mai are ce griji să aibă, cu ce mănânci în zilele de Paşti – treizeci. Pregătesc văpselele – roşu, verde, albastru, galben, că tare-mi plac ouăle galbene – şi luai un ou. Uşor ca fulgu. îl sparg – gol. Al doilea, tot gol. Al treilea, şi el. Mă, ce să fie? Mă uitai, le sucii, nu-s găurite. Cui să-i treacă prin cap că el le găurise cu acu şi le supsese – auzi, cică să aibă glas bun la cântat la biserică! – şi pe urmă le astupase cu var?!”

Din toată povestea asta lui Andrei îi rămase doar că popii tot satul îi duce ouă, şi cum pe la urechi îi mai trecuseră şi nişte vorbe de-ale mamei Fana, că părintele până şi vinul şi ţuica le ţine în altar de zgârcit ce e, ori de cine ştie ce, îşi făcu socoteala că poate şi ouăle tot în altar le ţine. Se ridică dar încetinei, se făcu că intră în curte şi o luă pe uliţă la vale, înspre biserică, să vadă cam pe unde şi cum. Când să treacă însă de clopotniţa mică, de unde se trăgea clopotul pentru vecernie şi la mort, zări covoarele scoase afară, iar pe nea Gheorghe alde Hârzoi, om de încredere al popii, măturând în biserică cu uşile şi ferestrele deschise, că se făcuse murdărie şi fumăraie în noaptea învierii. După-masă, însă, când ştia că popa doarme şi, obligat, şi Aurel, luă traista în care mama Fana îi punea de-ale gurii, de nu le mai găsea de largă ce era, şi ieşi pe portiţa din vale. În cimitir – nimeni. Se furişă în curtea bisericii, iar de-acolo fuga la uşă. Era descuiată. Atât îi trebui. În altar, de toate: şi damigene, şi curcan fript, şi afumături… Cât despre ouă – două lighene vârfuite şi încă, într-un ungher, pe jos, o grămăjoară bună. Luă de peste tot, să nu se cunoască, băgă în traistă cât încăpură. Ajunse cu bine acasă, tot pe unde venise, şi le ascunse în păier.

Noaptea aproape că nu putu să doarmă. Se scula mereu în capul oaselor să vadă dacă nu se luminează încă de ziuă, şi iar se culca, şi iar se trezea, şi zorile nu mai veneau. Când se făcu în sfârşit ziuă şi-l văzu pe unchi-su Mărinică plecând – de sărbători toată primăria rămânea doar pe seama lui –, se duse la păier, scoase

traista cu ouă, şi pe-aici ţi-e drumul. O luă pe ocol, prin partea ailaltă a satului, pe unde nu-l cunoştea nimeni, ieşi tocmai la zlătari, de se putea crede că-i din satul vecin, Murgeşti. Lumea nu venise încă şi erau doar oamenii tiribombei care meştereau ceva la o roată mare cu dinţi. „Te grăbişi?” îl întrebă unul din ei. „Mă grăbii”. „Toată-i plină cu ouă?” „Toată”. „Ba de unde le luaşi? Ori îs ciocnite?” „întregi, nene! Cum să fie ciocnite?! Ia, de la lume, cu Hristos a-nviat!” „Bine, mă, dă-le încoace!” Omul le numără – cincizeci şi şase – şi-i dădu un teanc de hârtiuţe galbene.

Nu se urcă în scaun, îl aşteptă pe Aurel. Veni cu Mihai, cu Lorica a ţaţei Veta a lui Hârzoi, cu Grigoraş a lui Trincă. „Te strigarăm la gard, să te luăm şi pe tine”, spuse Aurel, vezi, Doamne, că nu l-a uitat. „Plecai mai demult”. „Te omoară ţaţa Fana dacă te află!” îl ameninţă Mihai. „De ce să mă omoare? Că-mi dădu unchiu’ Mărinică bani de tiribombă…” „Măi să fie!?!” nu-i veni a crede lui Aurel. „Să fie!” „Bani? Uite colea, bani!” Şi Aurel zornăi banii din buzunar. „S-ar tăi! Ce-s ai mei?! Eu mă duc să mă dau”. Şi plecă să-şi ia rândul. Aurel şi ceilalţi se; luară după el şi se aşezară cu toţii la rând, afară de Lorica, care n-avea nici ouă, nici bani şi-i era şi frică. Andrei se urcă primul, în scaunul al doilea, Aurel, apoi Mihai şi la urmă Grigoraş. După ce se dădu de şapte ori, Aurel îl întrebă: „Te mai dai?” „Mă mai dau”. „Şi eu. Şi scoase banii, din buzunar; hârtiile căpătate pe ouă le terminase. De câte ori te mai dai?” „Oi vedea”. „Măi să fie!” „Să fie!” „Zece daturi!” se grozăvi Aurel şi-i întinse banii omului de la tiribombă. Când se opriră din nou, pe Aurel nu-l mai răbdă inima: „Tu nu iei bilete?” „Mai am”. Se terminară şi cele zece daturi, Aurei vru să coboare, dar văzând că lui Andrei nici prin cap nu-i trece să părăsească scaunul, se miră: „Rămâi?”. „Rămân”. „Şi eu”. Şi ceru alte zece bilete. Veni şi sfârşitul acestora, apoi al altora şaisprezece. „Tot mai rămâi?” „Tot”, răspunse Andrei, ţinându-se strâns de lanţuri, că

pământul se învârtea de parcă era globul şcolii. „Eu mă las, că mă săturai”. Şi coborî. „Zi că terminaşi banii!” „Măi, sărăntocule!” se berbecă Aurel spre Andrei, dar, ameţit, se împiedică şi căzu. Când tiribombă începu să se învârtească din nou, Andrei îl văzu cum se îndreaptă, împleticindu-se, spre Mihai şi Grigoraş, că Lorica plecase, ÎI aşteptă să se-ntoarcă şi-i dădu cu „sâc”. Dar nu fu asta singura satisfacţie. Între timp, îngrijorat că băiatul nu apăruse acasă şi ce s-o fi întâmplat, popa veni la tiribombă, unde îi spusese alde Vijulie că-l văzuse pe Aurel. Când dădu cu ochii de el, se furişă binişor prin spate, şi-o dată îl luă la palme, să-l înveţe minte, să nu-l mai bage în sperieţi. Şi ăsta fu doar mizilicu. Pentru că, luându-l acasă la întrebări şi aflând că cheltuise tot ce-i dăduse el şi coana preoteasa de sfânta zi a Paştilor, atâţia bănişori pe tiribombă, de-abia atunci bătaie să vezi!

*

* * *

Asta fusese însă atunci, şi-i adevărat că Aurel nu putuse sta o bucată de vreme pe şezut, dar acuma se dădea cât putea de tare în scârcium şi râdea cu Mihai, arătând spre Andrei. Rămăsese nemişcat, rezemat de peretele păierului, numai că ameţise tot mişcând capul în sus şi în jos, după scaun; îl urmărea doar cu privirea. Ce să facă el să nu mai râdă Aurel şi Mihai? Nu găsi răspuns, şi când scaunul porni iar în jos, se repezi să-l apuce cu mâinile, să-l oprească. De-abia la întâlnirea cu scaunul îşi dădu seama că n-are cum, că-i prea puternic scaunul pentru el. Mai ales că Mihai ridicase piciorul să dea. N-avu timp să se ferească, şi scaunul îl pocni cu muchia drept în moalele capului.

Se trezi culcat pe prispa casei, cu dădica Ileana plângând lângă el. O să-l bocească, se gândi, aşa cum l-a bocit ţaţa Maria a lui Ion a lui Pandele pe Nicuşor al ei… „Te stinseşi ca o floare, ce mă fac eu fără tine, ce mă fac eu fără tineee…” Şi-o să-i facă tron din blăni, da’ asta

înseamnă cheltuială, că un mort se-ngroapă greu, însă el e mic şi n-o să-i trebuiască blăni multe, şi poate să i-l facă şi din uluci, aşa cum i-au făcut lui Nicuşor, şi-o să-i slujească popa la groapă, şi-o să-l tragă pe furiş de perciuni. Se vede că se mişcase, pentru că dădica Ileana începu şi mai tare să plângă: „Ce făcuşi? ce făcuşi? mânca-ţi-aş gura ta!” Vru să spună: „Stai că nu murii!”, dar nu putu să deschidă gura, tare-l mai săgetase în cap.

Auzi deodată gura mamei Fana: „Aprinde, fă, luminare, nu-ţi spusăi, fir-ai să fii, toanta dracului! Că moare băi atu fără lumânare!... Ia uită-te, ţaţă Ană, la băiat, că numai cheltuieli am cu el, şi fir-ar a dracu’ şi aia de mi l-a dat şi eu de l-am luat!” blestemă mamă-sa Fana, şi Andrei înţelese c-o adusese pe moaşă. Baba Ana îl ridică în şezut, se uită la rană, îi pipăi moalele capului de-l săgetă până-n inimă şi-l culcă înapoi. „Ia vezi, Fano, poate poţi face vaca aia să se pl...! Ori fă tu-n ceva şi adă-l încoace! Să-l spăl, să nu se infecteze. Şi nu uita, o treanţă curată!”

După ce mama Fana aduse cele cerute, ţaţa Ana îl ridică din nou şi se apucă să-i spele rana. Simţea o usturime în creier de parcă moaşa îl spăla cu jăratec, nu alta. „Aşa să se ducă toate alea! Că udu e mai bun ca tintura, de-o prăpădii pe inima aia acră de Polina alde Socol, fir-ar ea a dracu’ cu pomana de i-a dat-o! Aşa, Fano, să-l speli sara şi dimineaţa, cum văzuşi că-l spălai eu, şi-l oblojeşti cu treanţa asta udă şi pui deasupra şi-o frunză de lobodă. Şi dacă o scăpa într-o săptămână, scapă de tot!” „Apoi să scape, ţaţă Ano, c-oi aprinde şi luminări la biserică”, îşi făcu cruce mama Fana. După care, o bruftului pe dădica Ileana: „Ia nu te mai smiorcăi, fă, c-auzişi că scapă, şi prinde colea un cocoş din ăia tineri pentru moaşă!” „Găină ne-a fost vorba, Fano!” „Aşa să zic şi eu, găină. Auzişi, fă? Ori ce? Şi ia oala de te du să păzeşti vaca!”

Rămas singur, Andrei se întrebă că dacă ar fi să moară, oare mama lui o să vină? Da, atunci o să vină. Şi-

o să meargă şi-o să plângă… Nu, n-o să plângă, da’ de mers o să meargă în urma tronului şi toţi copiii o s-o vadă! „Uite, aia e mă-sa!” Şi-o să zică: „Ce mamă frumoasă e mama lui Andrei!” încercă să-şi închipuie cum arată maică-sa, dar nu reuşi.

—

Într-una din zile, văzând la Mihai o armonică pe care i-o adusese taică-su de la oraş, o întrebase pe mamă-sa Fana: „Mamă Fano, da’ mama mea adevărată nu vine să mă vadă şi ea?” „De, şi lasă, c-o veni ea…” vorbi Fana vorba lui nea Mărinică. „Că vreau şi eu s-o văd! Şi s-o vadă şi copiii! Poate mi-aduce şi mie o armonică!” „Ei, multe mai vrei tu!… Nu-ţi spusei că nu se poate?” „Ba-mi spuseşi, da’…” Ştia din cele aflate de la mama Fana sau de pe uliţă, de la vecini, că maică-sa, Lucreţia, era fata Polinei, sora cea mare a Fanei, băgată la stăpân în oraş, măritată acolo cu vizitiul boierului, bărbat frumos, se vede, altfel n-ar fi avut Lucreţia cu cine semăna, şi ăsta i-a şi fost Lucreţiei norocul de-a ajuns cucoană, îmbrăcată numai în mătăsuri, de se adunase toată uliţa la ea când venise cu Andrei abia înţărcat.

Altă dată, aducând paie să facă mama Fana focul la ţăst, o auzi pe dădica pronunţând numele maică-sii, şi el întrebă ce fel de nume e ăsta „Lucreţia”, n-a mai auzit pe nimeni să aibă un nume ca ăsta. „E nume de oraş… nume boieresc”. „Şi-nseamnă că mama n-o să mă ia niciodată la ea?” „Ba, o ste ia când… când o vrea ăla… Uite, pân-acu nu-ţi spusei, că erai mic… Mă-ta. când te făcu. nu era cununată cu tat-tu… Şi el muri. Muri înainte să te fi făcut ea. Aşa că te trecu mama pe numele ei. Că ea-i tot alde Jinga, şi se cheamă că n-ai tată. Da’ tu să nu te-apuci să vorbeşti vorba de-am vorbit-o… Auzişi?” „Auzii”. „Aşa! Că râd pe urmă copiii de tine! O veni ea mă-ta când ăi mai creşte. Şi-o vedea ea atunci…” Andrei se urcase în păier, cuc, încercând să priceapă cele aflate de la mama Fana, altele decât cele mărturisite despre taică-su, după multe jurăminţi, de dădica Ileana. „Cică ăl de ţi-

i tată nu se ştie cine-i. Iar ăl de-i Lucreţia cu el nu vrea s-te ştie nici el. Şi-s tot pe drumuri plecaţi”.

Cam tot aşa se întâmplase şi-ntr-o seară… Ducându-se, anul trecut pe vară, cu vaca la păscut, zări deodată pe malul celălalt al Jiului o luntre urcată pe nisip. Rămase locului, privind-o, cu gândul s-o ia, să alunece pe apă la vale, să vadă ce locuri or fi, să vadă şi Dunărea despre care auzise atâtea. Se mai gândise la asta, stând singur pe o bucată de mai mâncată de apă, unde cădeau juveţii spre seară. Or fi tot maluri ca pe acilea? Ori în alt fel? Cu păduri mari şi dese? Trecu pe pod, că Jiul venise mare şi lutos, se învolbura spumegând de iute ce era, şi întâlnindu-se cu alţi băieţi, îi rugă să-l ajute să pună luntrea pe apă. „Văzui eu cum se cârmeşte o luntre!” îi asigură când aceştia îl preveniră c-ar putea să se înece. Şi-i încredinţa vaca lui Marin a lui Ion alde Cinzeacă. În timp ce băieţii se căzneau să împingă luntrea, aduse o scândură aruncată de apă pe mal, o legă de marginea luntrei cu funia de la gâtul vacii şi, ajutându-i pe ceilalţi să-i facă vânt, sări înăuntru.

Luată de şuvoi, luntrea se porni, cârmită de el, spre firul apei. Când se uită spre locul unde-i lăsase pe băieţi, să vadă ce zic de dibăcia lui, îi zări departe, aproape dispăruţi. Curând, malurile îi deveniră străine. Se simţi puternic şi mare. Se uită la Jiu. Aluneca sub el fără sfârşit. Ca o ameninţare. „Ţi-arăt eu!” nu se temu Andrei. Apa îi răspunse bălăcăind din gură, înecându-se de supărată ce era în vorba ei mânioasă. Lângă un sat dădu peste câteva fetişcane ce se scăldau goale-goluţe, speriindu-le, în timp ce nişte femei spălau albituri. Veni apoi o pădure, inundată până departe şi prin care soarele se cernea când într-o perdea de aur, când în toate culorile curcubeului, ca după o ploaie de vară. Andrei ar fi vrut să întârzie, dar apa îl trase după ea. Îi fu ciudă pe Jiu şi pe luntrea grea, îndărătnică – să fi fost mai uşoară, ar fi intrat cu ea în pădure –, cârmi scândură şi îndreptă luntrea, a răzbunare, drept spre mijlocul Jiului. Apa primi

lupta, înşfăcă luntrea şi-o repezi la vale ca pe-o surcea. Speriat, nu atât de furia Jiului, strâmtorat acolo de maluri înalte, cât de podul mare de piatră, apărut de după cotitură – ştia ce vârtejuri neiertătoare se fac la picioarele podurilor –, apucă cu amândouă mâinile cârma, încercând să îndrepte luntrea spre mal, dar ea nu vru să-l asculte.

„Fie ce-o fi!” îşi făcu el curaj şi, cu ochii la cei doi stâlpi groşi de piatră, mişcă cârma încolo şi încoace. Jiul aşeză singur luntrea pe spinarea-i şi o băgă cu bine sub pod. La ieşire, însă, vârtejul de la piciorul din stânga apucă luntrea de bot şi o răsuci cu atâta putere, încât Andrei se trezi deodată în apă. Se dădu îndată la fund – vârtejurile slăbesc din putere acolo. Intră cu capul în mâl, căci vârtejul îl aruncase în apropiere de mai. Când, dezmeticindu-se, se ridică în picioare, luntrea nicăieri, nici urmă de ea.

Ajunse în sat când amurgise de tot. O luă pe la moară, de acolo la cişmea şi pe urmă la portiţa din vale, tacindu-şi socoteala că-i mai bine să audă întâi ce tăinuie despre el alde mama Fana cu unchiu’ Mărinică. dacă o fi venit de la primărie, ori cu dădica Ileana. Nu de alta. dă să ştie la ce să se aştepte. Auzind glasul dădicăi. se strecură în curte şi se pitulă după cunie. Nu desluşise ce spusese dădica, dar după vorbele ei urmă îndată o plesnitură de palmă. „Degeaba dăduşi în faţă, că are dreptate! glăsui unchiu’ Mărinică. Cum era să urce ditamai vaca în luntre, tu nu te-oi gândi?!” „Ba mă g îndii, da’… de supărată că s-o fi înecai!…” „De, fă, şi lasă, că vine el!… Acu-l vezi că vine…” „Auzi, să ia el luntrea să se ducă pe Jii?! Na, că nu mai auzii una ca asta! Se cunoaşte el că l-a făcut aia-n tren, fir-ar ea dracu’ Lucreţia, că n-a mai dat pe-acilea, să zică ce să-i zicem, că una a fost atunci, şi alta-i acu, când a crescut şi-ntreabă”. Cum „în tren”? nu-şi putu el închipui. Ştia că femeile nasc în casă ori pe câmp dacă-s la muncă… Cum adică „în tren”? Şi cum „să zică ce să-i zicem, că una a

fost atunci, şi alta-i acu, când a crescut şi-ntreabă”? înseamnă că nu ştie nici ea, aide mama Fana, şi tot ce-i spusese le scornise de la ea! Şi nici dădica nu ştie… Şi ea tot o scorneală a aflat. Că nu se ştie… Că nu vrea ăla să-l ştie… O scorneală!…

Se întunecase de-a binelea. Andrei se trăsese pe prispă – începuse să se înzdrăvenească şi chiar vorba să-i revină, întâi anevoie, apoi mai slobodă –, când îl auzi pe unchiul Mărinică trântind portiţa şi înjurând cleanţa, că-i arată el mâine, şi-l cunoscu că-i băut. Se aşeză pe prispă lângă Andrei, de-abia atunci desluşindu-l. „Aci erai, mă? Capu’ ce-ţi face? Mai căzuşi de-a-n-picioarelea?” „Nu, nu mai căzui”. „Ei, dacă nu mai căzuşi… Poate-oi scăpa. Să scapi. Altcumva… O vorbă s-o ştii de la mine: să-ţi cauţi singur de grijă, că la alde mă-ta să nu tragi nădejde! Şi încă o vorbă să ştii: orice să te faci, numa ţăran nu! Că ţăranu-i a mai vită, mă! Nima nu-i dă, da-n schimb toţi îi iau! Iau toţi de la el! Şi doar el ţine ţara L. Ţara pe el să ţine. nu pe altcineva. Şi-n războaie, şi cu bucatele… în care vită dai? în a care trage! Aşa că tu s-o iei spre oraş… Că dacă n-ai ăl pământ şi cine să-ţi lase… Pe ţăran ce-l ţine? Pământu’! Iar tu, dacă te făcu mă-ta cum te făcu… şi n-ai parte de ea…” „Mărinică!” îl strigă Fana ieşind din cunie. „Ce-i, fă?” „Hai ş-om vorbi! Ori ţi-i de vorbit alte alea? P Şi-l trase de pe prispă.

Peste câtva timp, Andrei se duse la nea Niţă tâmplarul – „Niţă-Tronu” îi zicea lumea – mai la deal de răscruciu mic, să-l roage să-i arate şi lui cum să-şi facă scârcium. Nu chiar ca al lui Aurel, da’ aproape, şi-n orice caz cu scaun. Ce-l învăţă nea Niţă ştia şi el: două funii c-o blană legate de-o cracă; dar ce văzu acolo îl minună. „Nea Niţă, pot să mă uit şi eu cum lucrezi alde matale?” „Poţi, mă, poţi”. „Da’ ce-i aia din mâna matale de dai cu ea pe blană şi ies covrigei, covrigei?”, Rindea”. „Aha, rindea. Da’ ce vrei să faci cu blana?” „Pervaz. Ia ţine aci, să nu fugă!” Andrei apucă bucata de scândură cu amândouă mâinile şi-o strânse cât putu de tare,

simţindu-se tare mândru că nea Niţă îi arătase atâta încredere. „Da’ asta ce-i de dai în ea?” „Daltă. Uite colo, arată nea Niţă spre un raft. Şi mai mari şi mai mici, după cum e nevoie la lucru”. „Nea Niţă, da’ cu cât tocmişi scârciumu popii?”

Veni la atelier şi a doua zi şi a treia, iar în a patra nea Niţă îl luă să-i ajute să aducă nişte scoabe de la Niculai fierarul, din celălalt sat, Sihleni. Încă de departe se auzi cântec de ciocane, şi trecând pragul potcovăriei, Andrei se minună cum dădeau ciocanele într-un soare care se turtea, se lungea, se încovriga de durere, iar ciocanele, în el şi în el. Cântau şi dădeau. Când dădea fierarul, ciocanul mânuit de ajutor cădea pe nicovală, când dădea ajutorul, cădea pe nicovală ciocanul fierarului. Şi nea Niculai era ca dudu din curtea ţaţei Maria a lui Ion a lui Dinte, trunchios, îmbrăcat numai în nădragi scurţi până mai jos de genunchi, da’ încolo negru şi lucios ca potcovăria. „Te asurzirăm, ai?” îl auzi pe Andrei vorbindu-i aşa cum se auzise pe el când, în toamnă, îşi trăsese pe cap garniţa de untură şi vorbise din ea, şi mult îi plăcuse cât sunase de tare vorba-i. „Nu, nu!” se apără Andrei. „Da’ cine-i băiatu’?” îl întrebă fierarul pe nea Niţă. „Al Fanei a lui Mărinică Vardianu alde lui Piedică, de-l luară să-l crească”. Şi întrebă de scoabele pe care le comandase fierarului. Sinică, ajutorul lui nea Niculai, aduse scoabele, nea Niţă plăti şi plecară.

În dimineaţa următoare nu se mai duse la tâmplar, o luă spre satul Sihleni. Ajungând însă în apropierea potcovăriei, se opri deodată cu teamă: să nu-l gonească. Să nu spună că-i încurcă. Prinzând curaj, intră în potcovărie. Meşterul se opri din bătut. „Ei, ce mai vrea nen-tu Niţă?” „Nu, nimic… Venii aşa… Singur venii…” „Singur? Ei, dacă venişi, venişi. Să te uiţi venişi?” „Da, să mă uit la alde matale”. „Atunci, treci colea şi trage la foaie! zise nea Niculai arătând spre un burduf mare, mult mai mare decât cel al armonicii lui Lache ţiganu’, care cânta cu Vicuţă la horă. Unu cu lucru, altu’ cu uitatu,

cum ar fi, ai?!” Şi-i făcu semn lui Sinică să-l înveţe cum se trage la foaie. La o astfel de primire nici nu visase! Sinică apucă de-un mâner de sârmă care atârna de sus. Burduful, larg la o margine şi îngust la celălalt capăt care intra într-un fel de vatră, se strânse şi suflă de zece, de o sută de ori mai tare decât ar fi suflat în vatra ţăstului lor şi unchiu’ Mărinică, şi mama Fana, şi dădica Ileana, şi el, cu toţii la un loc. Nu era mare lucru de priceput. Aşeză o bucată de scândură pe maldărul de cărbuni de lângă perete, se urcă pe ea şi-i făcu semn lui Sinică să-l lase pe el să tragă la foaie. „Aşa, mă!” îl lăudă nea Niculai, de parcă ar fi bătut clopotul mare al bisericii.

Trăgea şi se uita cum se aprind cărbunii din târişoara de jăratec, cum se roşesc – şi-i drept, fumul îl cam îneca şi-i venea să tuşească, dar el zicea că aşa-i la început şi, uite, nici Sinică şi nici nea Niculai nu tuşesc –, apoi cum se albesc de-ţi luau ochii, nu alta, ca şi soarele, până îi ăl mai sus vara, tot aşa orbitor. „Ei, cum îi?” îl întrebă, meşterul, venind de afară. „Bine!”. „Bine pe dracu’!” mormăi nea Niculai. Sinică luă apoi cleştele, apucă bucata de fier care se albise de fierbinte ce era, o aşeză, pe nicovală, fierarul ridică barosul deasupra capului şi, făcându-i vânt, dădu. Săriră scântei; fierul se lăţi ca un covrig de lut. Şi cântecul începu. Iar Andrei trăgea la foaieşi nu mai putea de mândrie că el roşise fierul şi acum roşeşte altul, şi cântecul o să răsune fără încetare, de parcă ar fi luat foc tot satul. „Mă, las-o mai încet, mă! îl auzi pe nea Niculai. Eşti tot o apă! mai odihneşte-te şi tu o ţâră!... Da’ inimos mai eşti, mă!” Andrei dădu drumul minerului, dar când să coboare de pe bucata de scândură, călcă pe cărbuni şi căzu cu fundul pe ei. Meşterul şi Sinică pufniră în râs. Andrei nici nu-i băgă în seamă. Ridicându-se, se duse să caute o sfoară ori o bucată de sârmă, s-o lege de mâner şi astfel să nu se mai urce pe scândură.

Când ajunse acasă, mama Fana, care se întorsese de

la câmp, îşi puse mâinile în cap de cum intră în bătătură: „Umblaşi prin coşurile oamenilor, ori ce?!” Se examina cu nevinovăţie şi dădu a se şterge. „Fusăi la nea Niculai, potcovaru, de mă uitai. „Auzi pe unde umblă el! Păi „fir-ai tu al dracu’ cu babă-ta! nu te uitaşi că eşti plin de funingine şi cărbuni?! Acu, s-te speli la Jii, cu năsâj? că sare bătaia pe tine cât capra! auzişi, mă?”

Seara, după ce terminară de mâncat şi unchiul Mărinică se aşeză pe prispă să fumeze o ţigară, Andrei Veni lângă el şi, după un timp, îl încercă c-o întrebare: „Matale de ce nu te făcuşi fierar, ori chiar lemnar, ca nea Niţa Tronu?” „Păi, eu de la cine era să-nvăţ?! Da’ de ce?” „Aşa… că m-aş face şi eu potcovar. Ca nea Niculai, Că dacă n-am tată şi… nici pământ n-are cine să-mi lase…” „Aşa, mă! îl aprobă nea Mărinică. Tu meserie să-nveţi. Dac-ai putea, aia să-nveţi, meserie. Că meseria-i a măi prima-ntâi! Nu-i alta mai bună ca meseria!”

În ziua aceea, pe la vremea amiezii, se pomeniră în bătătura potcovăriei cu copiii boierului Sihleanu. O domnişoară care strunea caii cu hăţurile petrecute peste mănuşi, iar alături, frate-su, îmbrăcat ofiţer, stând amândoi în spate, înveliţi peste picioare cu un cearşaf mare, alb.1 Ofiţerul îi ceru meşterului să se uite la o roată care începuse să joace pe drum. În timp ce căsca gura la cei doi – până atunci nu mai văzuse boieri –, Andrei se pomeni cu domnişoara adresându-i-se: „Ce te uiţi? Caută o piatră şi pune-o sub roată!” Mai apoi, nea Niculai şi Sinică avură de terminat două osii şi abia după aceea se apucă Andrei de ascuţit gura la toporişcă. Uite, na, face şi el ceva pentru casă! Şi brici, nu alta, o să iasă din mâinile lui. Se pomeni cu dădica Ileana venind într-un suflet. „Haide, mă, c-a venit mă-ta!” strigă ea sprijinindu-se de tocul uşii, să-şi tragă răsuflarea. Nu înţelese de la început despre ce este vorba, dar duşmănia din glasul dădicăi îl făcu să tresară. „Mă-ta a bună! continuă ea cu răutate. A venit! I-acasă!…”

Fugea cât putea, gândindu-se că mama lui a venit şi-

are s-o vadă, şi-au şi văzut-o pe uliţă toţi copiii, şi precis i-a adus şi lui o muzicuţă, o armonică de suflat! Da, da, precis i-a adus! Aproape de casă încetini paşii, apoi se opri, cuprins parcă de-o teamă. Simţind cât de tare îi bate inima, se lipi de peretele casei şi se uită de după colţul ei: pe un scaun scos în bătătură, o cucoană sta de vorbă cu unchiu' Mărinică. I se păru tare frumoasă. Să fie asta mama lui? Şi ieşi. Văzând-o cum se uită la el ca la altă arătare, se opri locului. „Hai, vino! Vino! îl îndemnă Lucreţia. De ce eşti aşa de sălbatic?" „Sălbatic?" se miră în sinea lui şi se duse să-i sărute mâna. Ce albă! Ca de mort. „Aşa, foarte frumos!" îl lăudă Lucreţia. Şi îl întrebă pe unchiul Mărinică de ce e aşa de murdar. „Şi negru… Mai rău ca un ţigan!" „Păi, spusei că – se ridică Mărinică de pe prispă – se mai duce la alde Niculai potcovarul, la potcovărie…" „Auzi?! Potcovărie!…" Apoi, scoţându-i treanţa cu care era legat până sub bărbie, să nuU coacă soarele la rană, Lucreţia zise îngreţoşându-se: „Dar aici e-o adevărată infecţie!" Andrei rămăsese cu o adâncitură destul de pronunţată, rana se închisese, dar marginile ei mai puroiau, iar din pricina oblojelii şi a căldurii, pielea din jur era numai băşici. „Noi îi spuserăm să nu se ducă la Aurel, că se plânsese popa… da' el… Moaşa, cât s-a priceput ea… Am chemat-o, l-a îngrijit…" „Ce moaşă?! Trebuia să-l vadă un doctor!" „Noi am fi scris… Acu ştii cum e cu scrisu la noi… Mai bine mă pui să tai un car cu lemne decât la ale litere să mă chinui! Fata făcu trei clase, şi-o scoaseră că-i fată… Şi nici n-o să dea cu condeiu la sapă! Pentru scrisoarea de-o scriserăm îl rugai pe secretaru primăriei… încolo, îl îngrijirăm. Fir-ai a dracu' şi tu, Fano, unde-oi fi de nu vii! Unde-i, fă, mă-ta?" se răsti unchiul Mărinică la fată. „Păi unde să fie, tată, ce, matale nu ştii că-i la pătlăgele?!" răspunse dădica Ileana ţâfnoasă. Stătea mai încolo pe prispă, uitându-se la vară-sa asta frumoasă, îmbrăcată în mătăsuri, cu ciorapi şi pantofi în mijlocul verii, slabă-blană, cu buzele văpsite cum şi le văpsea cu hârtie roşie

Maria alde Vicol, nebuna satului, şi tot ca ea, despletită. Lucreţia întrebă dacă n-au tinctură sau spirt. De unde să aibă ei aşa ceva?! Aşa că dădica Ileana fu trimisă la cârciumă să cumpere ţuică.

După plecarea fetei, rămaseră tăcuţi, stingheriţi, neştiind despre ce să vorbească. De parcă şi-ar fi adus deodată aminte, Lucreţia îl întrebă pe Andrei, care se afla, în spatele scaunului, cum stă cu şcoala. „Trecui clasa. O terminai”. „Nu s-ar zice că ţi-ar plăcea cartea! …” „O-nvăţai”. „Ce e cu el e lucru de mirare! intră în vorbă Mărinică. De plăcut nu s-ar zice că-i place, da’ când o vrea el, îi uluieşte, nu alta!” „Cum aşa?” se miră Lucreţia. „Păi aşa… Că mă opri învăţătoru, anume mă opri, să-mi zică cum fuse când îi veni inspecţia… Din toţi, zice, inspectoru nu l-a întrebat nici pe Aurel al popii, că-i premiantu întâi, nici pe Dorina a Păscuţei a lui Ion alde Măgură şi nici pe alţii, care-s mai buni, da’ tocmai pe el, pe Jinga l-a nimerit. De-am îngheţat, zice. Şi unde a început să-i turuie gura şi să-i tot zică şi să-i zică de nu-l putea nima opri. «Brava elev!» i-a zis inspectoru. Şi i-a zis şi învăţătorului tot brava şi i-a făcut o cântare a mai prima întâi în cartea aia a lor de inspecţie, că nu mai putea învăţătoru de bucurie şi se minuna cum de-a ştiut Jinga să-i spună atâtea. Că atunci când îl întreabă, leagă colo nişte vorbe şi s-aşază în bancă, cu ochii drept în ochii lui, de parcă i-ar zice: «Nu vezi, ştiu, ce mai? *I*» Aşa-mi zise învăţătoru şi-mi dădu nişte parale, să-i iau doi covrigi. Să spui, nici eu nu pricep, că nu-l prea văz cu cartea-n mână”.

Lucreţia îl chemă, îl întrebă dacă aşa este şi îi ceru să se uite la ea. Andrei se lăsă examinat, după care Lucreţia clătină din cap, răspunzându-şi parcă la o întrebare ştiută numai de ea. „Bine, zise deodată, te iau cu mine. Vrei? Spălat, îmbrăcat, ai să arăţi altfel…” îl privi apoi gânditoare şi se adresă unchiului Mărinică: „Nu-i aşa că ochii-s ai mei? Verzi, ca şi-ai mei…” „Şi eu tot aşa zic: seamănă. N-a dat în neam… Şi tu tot aşa te

poţi bucura. Nu vezi Ileana cum creşte? Să fi fost băiat… Da’ aşa… oftă Mărinică. Şi săracă, şi urâtă… A dat înspre partea mă-tii, Dumnezeu s-o ierte… Cu tine să fi semănat!… Că poate şi norocu i-ar fi fost al tu. Tu… Ei…”

În timp ce vorbeau, Andrei încercă să-şi închipuie oraşul. Nu reuşi să strângă la un loc decât casele cele mai mari ale satului şi se gândi că va trebui să ia cu el o pietricică să şi-o bage în gură când va intra în oraş, că aşa se spune că-i bine de făcut. Apoi Lucreţia îi spălă capul cu ţuică şi el abia aştepta să scape din mâinile ei, nu atât din pricina usturimii, cât să se ducă la grajd după dădica: o văzuse îndreptându-se într-acolo, să mulgă vaca, şi el simţise că ceva se petrece cu ea. Ileana nu-l băgă în seamă, iar când Andrei trecu în faţa ei, îl repezi: „Ce venişi?” „Venii… spuse Andrei ca şi când ar fi rugat-o să-l lase să rămână cu ea. „Du-te de-aci! Du-te la mă-ta! C-o să-i puţi a balegă, mă!” zise arătând printr-un semn al capului spre spatele vacii, care tocmai se bălega. „Ce dacă? Să-i pută!” Şi luând o mână din grămada vacii, se unse cu orbire pe piept, pe gât. Dădica îmbrăţişă piciorul vacii şi izbucni în plâns, într-un plâns nervos, în care era şi bucurie şi ciudă, durere şi răutate. Andrei o privi şi o înţelese. Lacrimi mari îi apărură în ochi. Fără să plângă, o mângâie pe cap, punând în mângâierile sale tot ce simţea pentru dădica. Treptat, în el îşi făcu loc şi un sentiment nou, pe care nu-l cunoscuse încă. Pentru prima dată plângea cineva pentru el, şi el pentru prima dată se simţi pe sine.

După ce se spălă la cişmeaua din vale, ieşi pe uliţă, bănuind-o strânsă toată în şanţ, cu copiii trimişi să dea târcoale pe la gard. „Ce, mă, veni mă-ta?” îi aruncă vorba înainte ţaţa Nicoleta a lui Dinte, din cioporul de femei strânse ca cojile de seminţe la colţul gurii. „Veni”. „Şi ce, mă, dacă veni?” „Veni, ce dacă?” şi se îndepărtă, gândindu-se cu părere rău că să fi ieşit mă-sa cu el, barem până-n răscruci. Sau până la biserică. Cică să se-nchine. S-o vadă lumea că, uite, asta-i mama lui. S-o

vadă nu numai prin ulucile gardului.

A doua zi se sculară de cu noapte să prindă cursa şi ieşiră la răscruciu mare, petrecuţi de mama Fana, unchiul Mărinică şi dădica Ileana şi de toată uliţa de după ferestre. Se opriră în staţie aşa cum merseseră, fără să scoată un cuvânt, fiecare cu gândurile lui. Andrei se închipuia cum o să se grozăvească el la întoarcere în faţa băieţilor, Lucreţia se întreba probabil ce-o să zică Bojin, dădica Ileana, cu sfârşeală în suflet, era dusă aiurea, uitându-se la degetele răşchirate ale lui Andrei, care lăsase urme în praf, şi doar gândurile Fanei şi ale lui Mărinică se potriveau, se vede…

Când dinspre Sihleni se auzi uruind cursa, dădica nu mai răbdă: „Şi nu-l mai aduci înapoi?” întrebă ea încet şi cu teamă. Prinsă în ale ei, Lucreţia n-o auzise. „De, fă, şi lasă!” oftă Mărinică. Dar fata nu se lăsă: „Şi nu-l mai aduci înapoi?” crescuse vocea ei până se sparse în plâns. Cum adică să nu-l mai aducă înapoi? nu pricepu Andrei. Ce vorbă o mai fi şi asta? Şi îi şopti dădicăi că o să-i ceară bani mă-sii ca să-i cumpere de la oraş oglindă ori basma, începuse să plângă şi mama Fana, iar asta Andrei nu mai pricepea de ce. Se uită cum se şterge la ochi cu colţul basmalei şi se gândi: Ei ce să-i spună? Ei ce să-i aducă? Nu mai apucă. Unchiul Mărinică îl trase într-o parte, să nu-l lovească a maşină, şi strecurându-i în mână gula pe care i-o făcuse din părul ţesălaţ de pe vacă, îl sărută lângă tâmplă, pe păr.

Se trezi urcat în maşină şi cursa porni. De-adevăratelea, nu aşa cum pornea când sta pe scaun şi se făcea că învârte de volan. Uitându-se la şofer, se gândi ce multă pricepere îţi trebuia să mâi ditai maşina, mult mai multă decât să faci ce face nea Niţă ori nea Niculai. Nu întrebă de nimic şi ar fi avut destule să întrebe, tot pipăia gula în sân. Oare de ce i-o fi dat-o unchi-su Mărinică? Să se joace, poate, cu ea la oraş?… Da’ ce, de jucat gula o să-i ardă lui, când sunt atâtea?! Ce, nici el nu ştia.

Nu-şi dădu seama de la bun început că intraseră în

oraş. E adevărat, toţi începuseră să se foiască pe scaunele lor, încolo, casele erau aproape ca şi cele din sat. Văzu apoi câteva conace, unele lângă altele, din ce în ce. mai multe conace, mai ceva decât conacul din Sihleni, şi de uimire uită să-şi bage în gură pietricica pe care o ţinea strânsă în pumn. Se pomeni tras de maică-sa şi cursa se opri. Ca la o comandă, toţi începură să vorbească, să se împingă, iar jos, lumea mai dihai ca în zi de târg înainte de Paşti, iar curse ca broaştele după ploaie. Şi oamenii alergau de parcă dăduse strechea în toţi.

Se îndreptară spre un şir de trăsuri. Îi fu de mirare că vizitiul îl pofteşte în loc să ţipe la el, anume pe el îl pofteşte… Şi cum aşa? Orişicine se poate urca în trăsurile boierilor de la conacele pe care le văzuse? „Spitalul Mare! spuse Lucreţia vizitiului. Şi se întoarse spre Andrei: Tu să nu te sperii! Acolo o să te îngrijească, o să te facă bine… Iar când o să vin să te iau, o să-ţi aduc haine frumoase, şi pantofi, pantofi frumoşi… Acu o să-ţi iau o ciocolată. Şi-i ceru vizitiului să oprească la o cofetărie. La spital însă să nu-mi spui mamă. Să-mi spui tanti. Ai înţeles? Ia spune!” îl îndemnă maică-sa. Andrei o privi ca şi când ar fi vrut să priceapă mai bine ce-i spusese şi zise, repetând parcă o lecţie: „Tanti”. „Foarte bine! Aşa să-mi spui. Şi completă: Numai la spital”.

Nu înţelegea: de ce să nu-i zică mamă dacă spunea că-i mama lui? Şi cum adică numai la spital? Apoi, în cap i se învălmăşiră o sumă de cuvinte care nu se legau între ele, se întâlneau doar: „spital”, „cofetărie”, „tanti”, „să nu-mi spui mamă”, „haine frumoase”…

Rămase pe o bancă afară, în curtea mare şi plină de copaci a spitalului, mâncând din ciocolată, aşa cum îl învăţase Lucreţia, şi nu doar încercând-o cu limba, cum făcuse de la început şi cum de fapt era mai bine – ronţăind-o, prea se ducea repede. Dintr-odată i se făcu teamă. Se strânse mic şi-i veni să se uite în spate, de parcă ar fi fost întuneric, bezna prin care îl trimitea

mama Fana noaptea după paie sau cu ciurul la magazie. Păianjenii rămăseseră acasă, n-aveau cum să-l urmărească, ridicaţi mari pe picioare, păroşi, cu ochii bulbucaţi, să-l îmbaţe de ceafă… Untul era însă urât. Puse ciocolata deoparte pe bancă. O împinse apoi mai încolo. Mai bine n-ar fi venit după el! Şi se simţi pustiit, şi singur, şi fără rost cum nu se mai simţise vreodată. Pierdut ca într-o pădure din care nu avea cum să mai iasă, pierdut fără scăpare.

Capitolul III

Enciu nu venise de două zile la lucru. Ce-o fi cu el? Ce s-o fi întâmplat? Şi, dimineaţa, în drum spre atelier, Andrei se hotărî să-i ceară voie domnului Franz să se repeadă până la piaţă, unde soţia lui Enciu avea o prăvălie cu zarzavaturi. Trecuse vreo jumătate de oră de la începerea lucrului, voia să facă ce hotărâse, când Enciu apăru pe poartă. îl cunoscu îndată că-i băut şi se grăbi să-i iasă înainte. „Broteanu-i foc, a-ntrebat de două ori de matale. «Cum, nici azi n-a venit *1*» Mai bine du-te acasă… Ai fost bolnav, aşa să-i spui”. „Dă-l în mă-sa! îl împinse Enciu din drum. îl sting eu dacă-i foc!” Şi se duse să se schimbe de haine.

Era cu arţag, nu-l văzuse niciodată aşa… De la acest arţag s-a şi pornit scandalul. „Ce-mi eşti, nevastă, să-mi numeri paharele?!” „Mă Enciule, cu cine vorbeşti tu aşa?” se supără Broteanu. „Cu dumneavoastră vorbesc! Dumneavoastră cum îmi vorbiţi?! Ce-s eu? Otreapă?” „Parcă spuneai că fără cap nu vii la lucru!…” „Acu am venit…” „Atunci poţi să te duci de unde-ai venit! Tot nu-ţi plătesc ziua!” „Da’ ce, ne-am cununat amândoi?!” „Mă Enciule, ai să vii să te rogi!…” „Eu?! Lăsaţi şagamaga! Nu dumneavoastră mă daţi pe mine afară, plec eu! Singur! Să vă căutaţi altul mai bun!” Şi plecă.

Andrei vrusese să alerge la domnul Franz ca să intervină între ei, dar rămăsese ţintuit locului, rugându-se în gând când de meşter să nu se ia cu Broteanu, să lase arţagul, când de inginer, să nu-l ia în seamă pe

Enciu, e băut, aşa-i omul băut... Stătea cutremurat de plecarea lui Enciu, când Broteanu se întoarse spre el: „Să te-apuci să termini direcţia! Poţi ori nu poţi?” „Pot, domn inginer!” se auzi spunând bucuros. „Ia vino încoace!” îl urma pe inginer şi în urechi îi răsuna tot timpul vocea lui săltăreaţă: „Pot, domn inginer! Pot, domn inginer! Pot, domn inginer...” îi venea să-şi bage degetele în urechi. Lucrând, se blestemă şi se spurcă toată ziua.

Un timp trăi cu gândul că Enciu va veni înapoi. Mai târziu se jură să răspundă într-o doară şi chiar să spună prostii la examenul care-l califica lucrător. În faţa comisiei, întrebările părându-i-se jucării, făcu scăzământ conştiinţei, şoptindu-şi că-i vorba de soarta lui şi că pe Enciu oricum nu mai avea cum să-l întoarcă la atelier. îl întrebase şi pe Franz şi pe Onofrei dacă nu auziseră unde lucrează. Nu, nu auziseră. Se mirase: Onofrei era bun prieten cu Enciu! Omul îl uită pe om... El nu-l uitase pe Sandu? Nu, nu-l uitase, îl aşteptase, crezând c-o să vină şi el la examen. Ce-o fi păţit? Nu s-o fi simţit în puteri? De când se mutase la Toma, care se apucase să repare motoare de moară – erau bani de câştigat, nu ca la Broteanu – Borţan dăduse rar pe la atelier, şi mai mult aşa, să arate că-i merge bine şi lui, nu numai lui Teo, iar când trecuse ultima dată, încă înainte de plecarea lui Enciu, îi spuse c-o să dea examen de lucrător. „Tu nu dai?” îl întrebase atunci. îl întrebase cu teamă, parcă. „Nu, cred că nu”, spusese, ca să nu-l necăjească, şi Borţan, liniştit, îl sfătuise: „Ei da, să dai când t-oi simţi în puteri”. Poate de asta nu se prezentase Borţan, nu se simţea în puteri.

Mergea cu gândurile lui şi, fără să-şi fi vorbit dinainte, ştia încotro merge: la Enciu, să-i spună cum se bucurase atunci ticălos că Broteanu îi încredinţează să facă direcţia „Ford”-ului la care lucra. Vrusese mai demult să se ducă, dar amânase mereu, sub diferite pretexte. O mână de ajutor îi dăduse şi Teo. „Păi care nu

s-ar fi bucurat, mă?! Care ar fi spus nu? însemna că n-ai învăţat nimic în doi ani! Şi doar se ştia ce încredere căpătase Enciu în tine! Ştiau şi Franz, şi Broteanu…”

Se schimbase mult Teo. Prinsese repede meseria şi lucra parte cu pictorul. Şi, de fapt, el conducea atelierul.

7 – Scara de incendiu

El trata cu clienţii, el făcea preţul, el încasa banii. Nu, nu-l fura, tocmai de aia îi dăduse pictorul atelierul pe mână. Şi i-l mai dăduse pentru că Teo ştia cum să-i ia pe clienţi, cum să scoată un preţ mai bun pe lucrări. Nu câştiga cine ştie ce. destul însă să se îmbrace şi să mănânce bine, iar la îmbrăcăminte Teo avea gust. Îşi făcuse pantofi cu talpă groasă, purta ciorapi albi, pantaloni înguşti, scurţi, să se vadă ciorapii… sacouri largi, cu umerii căzuţi, cravate înguste…

Aşteptă „cireşele negre”, dar îi deschise chiar Enciu. Era cu prosopul în mână, şi Andrei de-abia atunci îşi dădu seama că venise la vremea mesei. Să nu creadă că special… se gândi. „Fără o sticlă de vin?” spuse Enciu, desfăcând mâinile a mirare în loc de răspuns la bună ziua fostului său ucenic. Andrei simţi cum i se urcă sângele în obraz; nu pentru asta venise. „Dora! îşi strigă Enciu soţia. Avem musafiri. Jinga, gineri-tu!” „Aha! se auzi spusa ei bucuroasă. Ce naiba, Gicu, ţii băiatul la uşă?!” Şi-l pofti pe Andrei înăuntru. „Stai niţel! o opri Enciu. Nu vezi c-a venit cu mâinile goale?! Fără o sticlă de vin!” Pe Andrei îl trecură năduşelile. Soţia lui Enciu îl rugă să nu-l ia în seamă, îl dădu la o parte pe meşter şi-i făcu loc lui Jinga să intre. „Îl ştii doar nărod!…” „Nu-s nărod!” o ţinu Enciu pe-a lui, urmându-i. „Băiatul a ieşit lucrător şi-a venit la meşter! Aşa-i, Jinga?” „Aşa-i”, răspunse Andrei cu o jumătate de gură. „Ei, am glumit… Tu mă ştii… Bravo! Şi-l îmbrăţişă. Ce-ai crezut, că nen-tu Enciu a uitat? N-am uitat, mă! Cum era să uit?! Ei, acu ai şi patalama! Că meseria e-n tine! Bravo!” Ar fi vrut să-i spună să nu-l laude, să-i spună cât de ticălos se bucurase atunci, dar vorbele nu-i ieşiră din gură şi-l întrebă la cine

lucrează. „Ei, s-a găsit şi pentru mine un loc… Să cinstim, cum s-ar zice, examenu, nu? Să bem un păhărel, că doar ai ieşit lucrător!” îl invită în timp ce nevastă-sa aşeza sticla cu ţuică pe masă, asistată de Irăchiţa, care venise din urmă, aducând două farfurii cu gustări.

Andrei înţelese că Enciu ocolise întrebarea şi, în timp ce o salută pe fetiţă, aşteptând-o să se întoarcă să-i vadă cireşele negre din ochi, se gândi că meseriaşi ca Enciu erau căutaţi. De ce atunci nu-i spusese?… „Ce-a crezut Broteanu, c-o să mă rog să mă ia înapoi? A doua zi am intrat la cutare!” aşa ar fi trebuit să-i răspundă. Ciocni paharul cu ţuică, gustă din ea şi iar întrebă, temându-se deodată că Enciu n-a intrat nicăieri: „Un loc bun?” „Bun…” „La cine?” „Cum la cine? La Gonţea”. „La Gonţea? Păi ce să faci matale la el?” „Cum ce? Strungar!” Strungar? se miră în sinea lui Jinga. Mecanic auto ca Enciu, strungar? Ce să câştige la Gonţea? Jumătate cât lua la Broteanu! S-a încăpăţânat şi n-a mai vrut să vină înapoi? „Ia, o ambiţie… C-am zis că să dea dracu-n mine şi de-ntors nu mă-ntorc la Broteanu!” „Mai bine lăsai ambiţia… ” făcu Dora. „Vin şi eu la Gonţea, nea Enciule! „spuse pe neaşteptate, pe neaşteptate mai ales pentru el. „Auzi-l, lui Jinga nu-i da apă, nu-i da pâine, da’ lasă-l la strung! Aşa-i, Jinga? De ce taci?” „Mă gândeam cum să fac să vin la Gonţea şi eu… M-ar primi? Matale ce zici?” „Să pleci de la Broteanu?…” stătu Enciu pe gânduri. „Plec!” „Bine, mă, de aia te-am învăţat eu meserie? Ori te gândeşti că-n ochii lor tot ucenic rămâi, chiar dac-ai ieşit acu lucrător? Gonţea te ia, că-i crapă buza după strungari. Iar ţie nici leafă prea mare nu trebuie să-ţi dea… Ia spune tu drept: de ce vrei să vii tu la Gonţea?” Ce să-i răspundă? zise: „Fără matale sunt străin la Broteanu”. „Bine. Vino. Mă cauţi şi mergem amândoi la şeful de atelier. Da’ nu te-apuca să vorbeşti… că ne-am întâlnit… c-am vorbit… Te desfaci… găseşti tu…”

Domnul Ţiroi, şeful strungăriei, îl puse să dea o

probă şi, declarându-se mulţumit, îl duse la etaj, în biroul directorului. Tânăr, în jur de 30 de ani, cu o înfăţişare plăcută, inginerul Traian Gonţea îl examină dintr-o privire şi, aflând de la Ţiroi că Jinga dă liceul industrial în particular, mai are un an şi îl termină, îl invită să ia loc. „Eşti, cum s-ar spune, un element cu perspectivă. Cu perspectivă chiar de-a fi trecut la birou! Mă bucur. Bineînţeles, totul va depinde de tine. De felul cum vei lucra, de felul cum te vei comporta…”

Lucrul se dovedi o bagatelă – strunjea capace pentru carcase de obuze, le dădea ghivent exterior şi gata. Alteori îi veneau carcasele; aici lucrurile se complicau puţin, dar faţă de ce ştia să facă nu era nicio greutate în asta. Fabrica fusese de maşini şi unelte agricole, dar bătrânul Gonţea, care stătea mai mult la Bucureşti, obţinuse o comandă importantă de la armată, iar fiul său o reorganizase din mers pentru noua producţie, mai ales că întreprinderea dispunea de o mare turnătorie de fontă. Îi lipsiseră strunguri, cele mai multe le adusese din Germania, numai că Andrei nu avu parte de unul din acestea, ci de un strung vechi, ca vai de mama lui. Degeaba calculase cuţitului unghiuri peste unghiuri, şpan mai sus de „mi” – cum zicea – nu reuşea să scoată din el. îl încercase şi în „fa”, dar pe hodorog nu-l ţinuseră balamalele şi-l apucase o bâţâială, să plece la plimbare, nu alta!

Într-o zi forţă iar nota şi rupse o bunătate de cuţit. Iar asta însemna că era bun de plată. Ţiroi, care nu-i slăbea din ochi şi se plimba mereu printre ei, veni la Jinga şi-l luă la refec: „Mă, nu umbla cu prostii, tu-i ceri ce nu poate! Şpan mai gros decât ai luat nu scoţi cu el!” „îi trebuie viteză…” „Da, da’ viteză de unde? N-ai ce să-i faci, astea-s turaţiile lui. Aşa e calculată cutia. Vorba vine, cutia!… Angrenajele de transmisie”. Aşa era, Ţiroi avea dreptate. Se înfuria mereu pe hodorogul său şi într-o zi umblă la angrenaje. Treaba însă nu era simplă, trebuiau calculate patru plan-şaibe, turnate din

aluminiu… iar Ţiroi ştia una şi bună: „Daţi zor! Daţi zor!” Dădea zor, dar nici de ale lui nu se lăsa, în locul plan-şaibelor se gândise să bage nişte intermediare şi, când putea, fura din timp pentru ele. După calculele pe care le făcuse, mai avea de luat şapte milimetri la intermediara de la viteza a doua. Gândindu-se s-o bage în strung, se întoarse să-l caute din priviri pe şeful de atelier.

„Ce, mă, şi la tine?” îl întrebă nea Ilie, strungarul de alături, care mereu îl privea zâmbind cu îngăduinţă – ceea ce îl făcu nesuferit lui Andrei – şi rar se întâmpla să scoată vreo vorbă. Nu înţelese: adică ce să fie şi la el? Trase cuţitul înapoi şi se duse la nea Ilie, să vadă ce-i, ca să poată fi şi la el. De sub cuţit ieşeau pori mari şi deşi. care pistruiau întreaga suprafaţă strunjită a carcasei. „Şi la voi, bre?” întrebă strungarul din spate, în timp ce Andrei se întorcea să se uite la carcasa la care lucra. O văzu plină de pori deşi şi mărunţi ca un vârf de creion.

Gândindu-se la plan-şaibele lui, nu le dăduse nicio atenţie. Şi-apoi ce era? O carcasă… Nu se puneau probleme de fineţe „de precizie, de rezistenţă… Aoleu!… îşi dădu el seama deodată.

În scurt timp, Ţiroi începu să alerge de la un strung la altul, apoi veni cu Traian Gonţea în persoană. Însemna că treaba-i groasă! Şi într-adevăr, de ce intra cuţitul mai adânc în carnea carcaselor, de ce se măreau porii. Din dispoziţia lui Gonţea, prinseră alte carcase în strunguri. Se dovediră şi acestea poroase. A doua zi lucrară mai mult să nu stea, pentru că, puse la presiune – înainte de a fi expediate la o fabrică de muniţii, carcasele erau înghiventate la o instalaţie care le supunea la patru atmosfere – toate carcasele poroase fuseseră rebutate. Andrei profită de faptul că Ţiroi nici nu se văzu în hală, termină ultima plan-şaibă, iar până la sfârşitul lucrului le montă. Muncea 12 ore, nu mai putea de picioare, dar rămase să vadă ce poate acum hodorogul. Centra carcasa în universal, când se trezi cu Gonţea şi Ţiroi în spatele lui. „Am făcut modificări la angrenaje, la

transmisie – se justifică – şi vreau să văd…” „Când le-ai făcut?” se repezi Ţiroi în el. „Pe apucate… când. am putut”, se scuză. „Dă-i drumul!” îi ceru Gonţea. Termină cu centrarea carcasei, alese un unghi mediu pentru cuţit, ca să nu se facă de râs, şi porni strungul. „Altă treabă-i acu!…” spuse, văzând că Ţiroi şi Gonţea nu scot o vorbă. „După calculele mele, viteza de aşchiere trebuie să fie aproape dublă”. Şi ca să le demonstreze că poate lua şpan şi mai gros la aceeaşi viteză, opri strungul şi dădu să corecteze unghiul cuţitului. „Iar ai să-l rupi!” îl preveni Ţiroi. „Îl plătesc”. „Nu plăteşti nimic! spuse supărat Gonţea. Du-te acasă!” în timp ce curăţa strungul de şpan, îi văzu pe cei doi trecând în revistă stivele de carcase.

A doua zi, lucrând tot aşa, mai mult să nu stea, carcasele fiind în continuare poroase, Enciu veni la el „Altă viaţă!” făcu Andrei bucuros. „Alte vieţi… Tu… tot aşa, nu citeşti ziare?” „Nu citesc. Acu, dacă învăţ, nici timp nu mai am”. „Bine, învaţă, om mai vorbi noi…” şi plecă. Se gândi şi pricepu ce vrusese Enciu să spună cu „alte vieţi”, şi aşa şi era, numai că şi Enciu dădea producţie mare, lucra la un „Guss” nou-nouţ. Carcasele strunjite de el nu hăcuiau vieţi? Hăcuiau!

La o săptămână, primiră carcase dintr-o nouă turnare, şi Andrei îl făcu pe hodorogul său întinerit iar să se bâţâie. Schimbând unghiul de tăiere, auzi cum duduiau toate strungurile din jur – nerăbdători, toţi băgaseră cuţitele cât mai adânc în carnea carcaselor – şi în întreaga hală: nu se auzea decât acel dârdâit. Simţind durere în degetele încleştate pe manivelele căruciorului port-cuţit, vru să le dezmorţească un pic, dar cu senzaţia că dintr-o clipă în alta ar putea exploda o carcasă în spatele său, le încleştă şi mai tare pe cuiul manivelei. Ţiroi lunecă prin spatele său şi, trăgând cu coada ochiului, Andrei îl văzu cum se uită peste umărul lui Ilie. „La a mea au ieşit!” răsună vocea lui Vreju din capătul celălalt al atelierului. Al dracului ce viteză avea Vreju la

strung! Toţi se întoarseră. Ţiroi pornise glonţ într-acolo. Pe drum se opri lângă Enciu – Vreju avea tot un „Guss”. „De ce nu zici, mă, c-au ieşit şi la tine?” ţipă Ţiroi luându-l la rost. „Da’ ce bucurie e-n asta? Dumnezeii mamii lor de pori!” se strofoli Enciu. „Şi la a mea au ieşit!” anunţă Gheorghiu, despre care se spunea că-i cel mai bun strungar şi pe care oamenii îl porecliseră Zaraclie pentru că-i plăceau cămăşile albe. Jinga văzu şi el primul por, dar se abţinu să strige. Dacă Enciu tăcuse, tace şi el. În scurt tiihp, toate carcasele se dovediră pline de pori. Chemat de Ţiroi, Traian Gonţea coborî în atelier. Examină câteva carcase, le suci, le învârti, trecu pe la toate strungurile parcă nevenindu-i a crede că toate carcasele sunt poroase, şi, fără să spună un cuvânt, îi făcu semn lui Ţiroi să vină cu el. „O să iasă dandana mare!” făcu Dobrică îndată ce rămaseră singuri. „Lasă, mă, că ştiu ei turnătorii ce fac!” râse Stănoiu. „Ce umbli, mă, cu macafale?! se răsti Ilie la el. De unde ştii tu că-ntr-adins? Ia, aşa, să-ţi umble gura teleleica! Să te afli-n treabă şi tu!” „Tocmai dumneata, nea Ilie?” se miră Stănoiu. „Taci, mă! Mă, taci, mă!” îl potoli Păsat. „Tac, uite tac. Dacă-i pe tăcute, tac”.

Era ziua lefii; când se duse să-şi ia banii, casierul îi spuse să treacă pe la domnul director. Traversând curtea reasierul făcea plăţile în ghereta portarului –, urcând scările la etaj, apoi aşteptând în anticameră, îşi făcu cu serie de gânduri, tot întrebându-se ce-ar putea să aibă Gonţea cu el. Îl primi încruntat şi parcă neaducându-şi aminte de el. „Da, da, zise, şi scoase din birou o cutioară cu plicuri. Cum te cheamă pe tine?” Andrei îi spuse. „La mine e-aşa: cine arată ataşament faţă de fabrică, faţă de interesele ei, cum ai făcut tu, de pildă, este răsplătit. Răsplătit în mod confidenţial. Poftim! Şi îi întinse un plic. Bagă-l în buzunar!...” mai spuse şi se încruntă din nou. Găsi în plic o hârtie de cinci sute de lei. Se bucură – aveau să ia drumul sfântului Gavril.

A doua zi întreaga fabrică vuia că sus, în biroul lui

Gonţea, erau veniţi doi comisari care-i cercetau pe cei de la turnătorie şi că pe Fănică Mardare l-au şi dus la Chestură, bănuindu-l c-ar fi comunist. Apoi, că-l luase şi pe altul, Ştefan Dima, de la forjare. Şi se mai auzi că pe lângă cei doi muncitori care dădeau câte un şpriţ de vopsea peste carcase mai fuseseră, angajaţi doi. „Chituiesc porii, să nu se cunoască! se râdea. Om l-a făcut Gonţea pe recepţioneru armatei!”

După terminarea lucrului, Andrei îl aşteptă pe Enciu şi-i povesti cum primise cinci sute de lei de la Gonţea. „Şi vrei să dai o ţuică pe chestia asta?” îl întrebă Enciu râzând. Nu-i plăcu lui Andrei râsul meşterului său; altfel râdea Enciu, fusese un râs parcă scremut. „Aş da!” Din când în când, şi obligat de Paşte şi de Crăciun, Broteanu îi da lui Enciu, tot aşa, plicuri cu bani, şi n-a fost dată ca Enciu să nu-i facă parte din ei şi lui Jinga, ba cu cincizeci, ba c-o sută de lei. Merseră tăcuţi până la cârciumă şi tot tăcuţi îşi băură şi ţuica. Din tăcerea asta, lui Andrei i se păru că Enciu se înstrăinase de el de când îi povestise de plic. „Mă, fir-ar să fie, vorbi Enciu deodată, ce-o fi cu carcasele astea?” „Cum adică ce-o fi? Ce, matale nu ştii?” „Păi eu de unde să ştiu?!” Andrei se uită la Enciu plin de mirare: face pe prostu’ sau ce? „Ce-i cu matale, nea Enciule? E pe faţă doar că treaba-i pusă la cale! Să nu-i mai toace pe ruşi cu carcasele astea! „Cum, mă, pe faţă? Ce vorbă e asta?” „Atunci, de ce-i luară pe cei doi comunişti?! Pe Ştefan Dima…” „Ştefan Dima? Ăsta care o mai fi? Ce comunişti?… Vezi-ţi tu de treabă!… Greşiră fonta…”

„Greşiră o dată „Măi, la turnătorie sunt multe unde se poate greşi! Cine ştie ce-o fi fost şi la seria asta, a doua!… Una e ce făceau ei pân-acum… ce făceau ei cu sape, cu grape, cu dracu’, cu făcu, şi alta cu carcasele astea!…” „Asta aşa-i, că la carcase fonta ar trebui să fie de-o densitate moleculară… ca la segmenţi să fie, ca la segmenţii pistoanelor”. „Păi vezi?!” Se despărţiră. În drum spre casă, Andrei se gândi la cele vorbite de Enciu.

hâu-i plăcură. Era prima dată când nu-i plăcuseră vorbele lui – le simţea prefăcute.

Gonţea stătu două zile la turnătorie pentru a supraveghea. noua şarjă de fontă şi, odată cu carcasele turnate sub ochii lui, veni la strungărie. Ştiindu-l cel mai bun strungar, îl alese pe Gheorghiu, zis Zaraclie, care avea tot un „Guss”, aşezându-se, însoţit de Ţiroi, lângă acesta, îşi pironi privirile pe gura cuţitului. Sperând că porii carcasei la care lucra or fi mai la suprafaţă decât la cea a lui Gheorghiu, Andrei dădea şi el bătaie hodorogului său. „În puşcărie vă bag! se auzi deodată Gonţea răcnind. Sabotaj? Vă satur eu de sabotaj!” şi plecă cu paşi repezi şi hotărâţi din hală.

Cum ieşi Gonţea, Stănoiu se şi porni: „Ce să ne bage-n puşcărie? Ce, noi? Da’ ce?...” „Gura! Lasă gura, Stănoiu, că dai de dracu’!” îl ameninţă Ţiroi şi plecă după Gonţea. Strungarii lăsară lucrul mai moale şi începură să vorbească între ei pe şoptite. Andrei se pomeni cu Enciu lângă el. „A ta cum e?” „Dracu’ să-l ia de hodorog, nu dădui încă de pori!” „Tot aşa înveţi după-amiezile?” „învăţ... „Vezi că duminică e ziua fetiţei... împlineşte zece ani, aşa că vii pe la noi. I-ai intrat la suflet neveste-mii, cică ai fi bun pentru Irăchiţa!... zise Enciu şi se puse pe râs. Doamne, ce-s cu femeile astea! ...”

A doua zi, la scurt timp după începerea lucrului, Ţiroi veni la Andrei. „Tu te pricepi şi la mecanică, nu?” „Da, mă pricep”. „Uite, domnu’ Gonţea a zis să mergi până acasă la dumnealui, să vezi ce-i cu robinetul băii. Curge. Pătează marmura, zice. O fi garnitura... O fi robinetu... Vezi tu...” Şi-i dădu un bileţel pe care era scrisă adresa. Era treabă de instalator, nu de mecanic... dar Ţiroi îi vorbise ca şi cum Gonţea îi făcuse o mare favoare; îi arătase adică încredere că-l trimisese acasă la el.

Trecuse nu o dată prin dreptul unor case boiereşti din oraş, dar niciodată nu se oprise la ele cu gândul.

Păşind însă pe aleea largă, acoperită cu dale lucioase, galben-roşcate, a curţii lui Gonţea, cu nuci bătrâni şi umbroşi, apărată dinspre stradă de un gard şi o poartă imensă de fier, încercă 1 să-şi închipuie ce-ar putea fi înăuntru. Nu reuşi să-şi imagineze decât nişte pereţi înalţi, de un alb orbitor, ca zăpada în soare pe câmp. Trecu pe lângă uşa grea de stejar, cu tot felul de ornamentaţii pe ea, şi ocoli casa în căutarea intrării de serviciu. Îi deschise o codană durdulie care, aflând despre ce-i vorba, îl introduse pe un coridor şi, punându-l să se descalţe, îi spuse că se duce să vadă dacă nu cumva doamna mai e încă în baie. Se întoarse în scurt timp şi îl chemă după ea. Parcurgea încăperile mut de uimire – cele văzute acolo, nicăieri, nici măcar în vise nu le-ar fi putut întâlni –, şi el, ca să nu-i dea satisfacţie servitoarei, care-l conducea ca pe propria-i moşie, nu se uita, trăgea doar cu coada ochiului. Când să intre însă în baie, nu putu să nu se trădeze – rămase în prag uluit. Vedea aievea şi nu credea ochilor: pereţii de sus până jos, tavanul întreg, totul era în oglinzi de cristal, prinse la colţuri cu bumbi mari, negri, ce se reflectau, alungându-se, ai fi zis într-o joacă, de pe un perete pe altul. „Pân’ m-am învăţat, mi s-a tot învârtit capu’”, zise fata cu sinceritate, văzând cât îi el de uimit.

Păşi pe plăcile mari de marmoră albă cu care era pardosită încăperea, temându-se parcă să calce pe ele, şi ajungând la bazinul din mijloc, din marmoră albă şi el, îi ceru servitoarei o cârpă pe care să aşeze pachetul cu scule. Apoi îşi scoase ciorapii şi coborî cele câteva trepte ale bazinului, ud încă, pentru a examina robinetele bateriei. Fata trase cu piciorul covoraşul de lângă chiuvetă şi, împingându-l până la marginea lângă care se afla Andrei, îşi lipi, vezi Doamne ruşinându-se, fusta de pu’lpe, ca şi când Andrei ar fi încercat să se uite sub ea. Îi răspunse la provocare făcându-i cu ochiul şi se aplecă să demonteze robinetul care lăsa să curgă o şuviţă de apă. Odată cu mişcarea aceasta, privirile îi alunecară

peste peretele din faţă şi o văzu în oglinzile lui pe soţia lui Gonţea privindu-i din uşă. Se ruşină la gândul că asistase la ce se petrecuse între servitoare şi el, că ar fi vrut cu adevărat să i se uite sub fustă. „Maria! o strigă ea pe fată. Să duci o carte doamnei Glodeanu!” Şi fără să răspundă la „sărut mâinile” lui Andrei, se întoarse şi părăsi încăperea.

La baterie, lucrurile nu erau defel complicate – garnitura din pile se adâncise pe călcătură, o întoarse şi făcu şi cu cea de la robinetul de apă caldă la fel. În timp ce strângea holenderul, se pomeni cu soţia lui Gonţea. O salută din nou şi, în aceeaşi clipă, privind-o, recunoscu în ea pe fata boierului Sihleanu din satul care-i purta numele. Ea îi ceruse atunci să pună o piatră sub roata trăsurii, acolo, în bătătura potcovăriei lui nea Niculai. Aceiaşi ochi, aceleaşi sprâncene drepte, apropiate… „Ai terminat?” îl întrebă. Îi răspunse că da, să-şi strângă doar sculele. Apoi îl petrecu până la uşă. Întors la fabrică, îi spuse lui Ţiroi ce avusese de făcut şi se apucă de lucru.

Spre seară, la vreo oră după ce ajunsese acasă şi se apucase de învăţat, se pomeni în cameră cu un bărbat la vreo 40 de ani, urmat de nea Anghel. Auzise portiţa şi pe cineva vorbind în curte, dar nu dăduse faptului nicio atenţie. Necunoscutul veni la el încruntat. „Zi, tu eşti? şi îl plesni peste faţă, răsturnându-l în pat. Scoate ceasul!” îi ceru în timp ce Andrei da să se scoale. „N-am ceas! Care ceas?” se ridică îndârjit, aproape strigând. „Ridici vocea la mine?” Şi, înjurându-l, se pregăti iar să-l lovească. „Da’ cine sunteţi dumneavoastră?” întrebă Andrei după ce se feri, spunându-şi că necunoscutul trebuie să fie el cineva, altfel n-ar fi îndrăznit chiar aşa. „Poliţia! Faci pe prostu’ cu mine?! Scoate imediat ceasul domnului Gonţea! Hai! Mişcă!” „N-am luat niciun ceas! Credeţi-mă! Care ceas?” „Lasă, că ştii tu! Ceasul din baie!” „Dar în baie nu era niciun ceas! N-am văzut niciun ceas!” „Domnu’ Gonţea minte, zici tu?! Mă, nu fi prost:

scoate ceasul, că altă pretenţie n-are! El atâta vrea: să-i dai ceasul înapoi. Scoate-l, că dacă-l găsesc eu, e de rău!” „Scoate-l, mă Andrei! se rugă nea Anghel de el. Poate-ai greşit… Se-ntâmplă… Auzi, altă pretenţie n-are!” „Bine, nea Anghel, aşa mă ştii dumneata? Zău dacă am luat eu vreun ceas! Poftim, domnule, căutaţi! Căutaţi prin cameră, căutaţi-mă pe mine, căutaţi pe unde doriţi! N-am luat niciun ceas!” „A, nu vrei să-l scoţi?! Bineee! O să-ţi pară rău mai târziu! îl dai tu! Nu vrei acu, de bunăvoie „îl dai tu pe urmă!… Cine intră, mă, pe mâna noastră, nu există, mă, să nu spună! Spun ei ţiganii din Vale, învăţaţi cu bătaia, da’ tu!” Tăcea. Ce era să zică?! Ce fel de ceasdispăruse? De unde? Exact: de unde? „Unde era ceasul de care vorbiţi?” „Ştii tu unde!… Spune, mă, cu binişoru!…” „Ce să spun? Nici nu ştiu unde se găsea ceasul!” „Cum nu ştii? Nu-ţi spusei că-n baie?!” Aşa-i, îi spusese. Se zăpăcise cu totul. „Unde în baie? Eu de lângă bateria băii nu m-am mişcat!” „Las că ştii tu unde! Te-ntret> pentru ultima oară: dai ceasul sau nu? Sau te iau la Chestură, şi-acolo, vrei, nu vrei, tot o să-l dai! Ei?”

Agentul îl duse la Chestură şi, introducându-l într-o cameră cu mai multe birouri, îl arătă unui comisar ce-şi ridicase ochii de pe un dosar. „Ăsta-i, raportă agentul. Nu vrea să recunoască nimic”. Comisarul, un om negricios, mic şi îndesat, cu o mustăcioară cât o şuviţă pe marginea buzei, îl privi măsurându-l, cu un zâmbet ironic, de parcă ar fi spus: „Tu, mă? Prin faţa mea au trecut hoţi încercaţi, nu ca tine!” Andrei îi susţinu privirea, vorbindu-i cu ea: „Sunt nevinovat! E-o nenorocire care a căzut peste mine!” Pe drum presimţiri grele îl goliseră până şi de gânduri, îl urmase pustiit şi tăcut pe agent, fără să vadă nimic în jur, fără să audă ce-i spusese acesta într-un rând.

Comisarul rânji: „Bine, mă băieţică, cu noi te pui tu? … Mă băieţică!… Şi ţipă la agent: Hai, Gavrilescule, fă-i «toaleta» şi bagă-l în «probă»! Până eşti gata, termin şi

eu”.

Îl urmă pe agent, simţindu-şi picioarele parcă rupte de trup, până la o cameră situată chiar la intrarea în clădirea Chesturii, cu un pat şi o masă la care stătea, în dorul lelii, un tânăr înalt, frumuşel. „Îl băgăm jos, domn comisar11, îi spuse Gavrilescu arătând spre Andrei. „Cu ce eşti, mă?” îl chestionă comisarul ridicându-se în picioare. Nu-i răspunse. Aproape că nu auzise întrebarea. „C-un ceas”, îi explică Gavrilescu. „Daaa? se miră comisarul. C-un ceaaas? şi îl plesni peste faţă. Mulţumit că dăduse, se aşeză pe scaun. Cum te cheamă?” Andrei îl privi drept în faţă. „Cum te cheamă, n-auzi? ori vrei să mai încasezi una?” Andrei îi spuse numele, scăpând un oftat. „Porecla!”, „N-am”. „Cum n-ai? Cum îţi mai spune?” „Aşa – Jinga. Andrei Jinga”. „Porecla, mă dobitocule!” „N-am., „Biserica mă mă-tii, nu vrei să spui, ai?” Şi comisarul se ridică în picioare să dea. „N-are încă, domn comisar”, se puse Gavrilescu pentru el:

I se luă tot ce avea prin buzunare, apoi cureaua, şireturile, Gavrilescu îl duse într-un birou din celălalt capăt al clădirii, şi acolo un alt comisar îl întrebă din nou cum îl cheamă, porecla, când şi unde s-a născut, cum îi cheamă pe părinţi… „Ia măsoară-l, mă Gavrilescule!” îi ceru agentului acel comisar în timp ce nota ce-i spusese Andrei. Agentul îl duse la tocul uşii, gradat cu briceagul, îl măsură şi raportă: j, Unu şi şaptezeci şi opt”. Nu ştiuse până atunci ce înălţime avea. Aflase. Al dracului mai crescuse! întrebat, îi spuse comisarului că n-are „semne particulare”, apoi acesta îl chemă la o măsuţă înaltă, de un format cu totul aparte. Când comisarul turnă tuş pe o placă şi-l întinse c-un rulou, îşi dădu seama despre ce este vorba. Îşi dădu seama mai ales când îi luă mâna stângă şi, trăgându-i-o sub braţul lui, îi roti un deget pe placă. Nu reacţionă. Beacţionă abia când îi puse acel deget pe fişa în care scrisese de toate. Sau, mai bine zis, când văzuurma neagră lăsată de deget. Amprenta. îl

însemnau hoţ! Hoţ pe-o viaţă! Hoţ ca Bojin! îşi smulse mâna, apucă fişa şi-o mototoli în pumn. „Nu-s hoţ! Nu mă-nsemnaţi!” ţipă.: Se năpustiră cu pumnii, ca turbaţii, şi Gavrilescu şi comisarul. Doborât la podea, îl loviră cu picioarele. În piept, peste şale, în cap, pe unde nimereau… Până când Andrei îşi pierdu cunoştinţa. Când se trezi, avea degetele de la ambele mâini pline de tuş. „Ce-i, băieţică, îl întoarse comisarul Cristea cu talpa pantofului, n-ai vrut să-ţi facem fişa de hoţ? Lasă, că te cuminţim noi! Te cuminţim noi acuşi! Du-te şi ia sculele, Gavrilescule! Ia-le pe-ale noastre, că iar se supără Bratu!”

Îl duseră în fundul curţii, într-un grajd pustiu, cu rămăşiţe ici-colo de fân. „Ei, băieţică, vrei sau nu vrei să spui? Te mai întreb o dată, dai ceasul?” „N-am furat niciun ceas”. „Bine, mă băieţică, dacă aşa vrei Gavrilescu sosi, ducând o frânghie, un băţ şi o fâşie lungă de cauciuc, groasă de vreun deget, lată cam de patru, tăiată, după straturile de pânză, dintr-o margine de anvelopă de camion, înţelese că aveau să-l bată cu ea… Da’ de ce le trebuia băţul? Un băţ lung, lustruit… lustruit de cât fusese folosit… „întinde mâinile!” îi ceru Gavrilescu. Se supuse. Văzând cum îi leagă încheieturile împreunate ale mâiniloiynu mai răbdă şi izbucni în plâns. De necaz că o să ia bătaie degeaba, nu mai răbdase. „N-am furat eu ceasul”, spuse printre lacrimi şi încercă să-şi stăpânească plânsul. I se făcuse ruşine că plânge. Şi ruşinea asta ridică în el o încrâncenare teribilă. „Spui tu şi «da»! Aşază-te jos!” Se supuse. Gavrilescu îi împinse genunchii între coate, introduse băţul deasupra cotului stâng, îl împinse pe sub genunchii lipiţi până ieşi deasupra cotului drept, apoi trăgându-i cu frânghia încheieturile mâinilor până la gleznele picioarelor, i le înnodă de acestea, făcându-l astfel pachet, cu tălpile în sus, pregătite pentru bătaie. Că de descălţat avuseseră grijă să-l descalţe de când intrase în grajd. „Ei, băieţică – luă comisarul capătul frânghiei, rotindu-l cu tălpile spre

agent – spui tu acu şi laptele care l-ai supt de la mă-ta!” „Nu l-am supt de la ea!” „Aşa? Spui tu!...” Şi-i făcu semn lui Gavrilescu să înceapă. La prima lovitură de cauciuc crezu că i s-a oprit inima de usturime. Dar nu mai avu timp să-şi dea seama dacă se oprise sau nu, pentru că veni a doua usturime. Din pricina genunchilor, care-i acopereau faţa, nu-l putea vedea pe agent, dar pe comisar îl vedea cum dădea din cap la fiecare lovitură de cauciuc ce se rânduia când pe o talpă, când pe cealaltă. Nebunească usturime! Care se ducea drept în creier. Şi de fiecare dată inima i se oprea. Se oprea în fracţiunea aceea de secundă. Ţinea ţipetele în el, înăbuşindu-le cu ruşinea acelor lacrimi. La un moment dat nu mai rezistă şi scăpă un oftat. „Ei, băieţică, spui «da»?” întrebă comisarul. „De ce?” făcu uşurându-se. „Auzi, Gavrilescule, că nu ştie de ce!” Gavrilescu da şi icnea. Apoi, obosit, se opri. „Mai daţi şi dumneavoastră, domn şef”. „Bine, mă băieţică, de ce ne dai, mă, de lucru? De-alde tine avem noi timp, mă?” şi lăsă frânghia din mână. Nemaiţinut de frânghie, se răsturnă într-o parte şi abia atunci simţi că făcuse pe el. Făcuse de toate. „Uite, mă băieţică, domnul Gonţea n-are alte pretenţii... Aşa mi-a şi spus: «Să dea ceasul şi n-am nicio pretenţie de la el. Chiar vă rog, mi-a zis, nu cumva să-i dresaţi acte! Mă supăr, să ştiţi! Aşa mi-a zis. E tânăr, de-abia a ieşit lucrător... Dă şi liceul în particular... Nu vreau să-l nenorocesc pentru o prostie.» Aşa-i, mă băieţică, dai liceul?” Tăcu. „Bravo, mă băieţică! O rătăcire de moment, zicea domnul Gonţea. E şi el băiat tânăr... Şi-o fi dorit şi el poate un ceas. Dar nu un «Schaffhausen» de aur! «Să-l dea, şi-l iert.» Auzişi, mă băieţică, ce om de omenie!” Andrei tăcea, şi comisarul iar o luă: „Altul ar fi zis: băgaţi-l în puşcărie! A furat – să-şi primească pedeapsa! Nu, băieţică, domnul Gonţea nu vrea aşa ceva; el vrea ceasul înapoi. Şi are dreptate: ce, pe toate drumurile se găsesc ceasuri din astea?! Şi-auzi, cică-i de la soţie cadou! De ziua lui! mai bine-l dădeai de-acasă şi

nu te mai aduceam pe la noi. Hai, băieţică, du-te cu Gavrilescu acasă şi scoate-l de unde-l băgaşi! Hai, băieţică!” „Domnule comisar…” „Măi băieţică!… Eu înţeleg: ţi-a plăcut ceasul, cum zicea şi domnul Gonţea, te-a tentat, şi-ntr-un moment de rătăcire l-ai luat. După aia poate ţi-a părut rău, da, de ruşine… Eu am văzut şi cazuri din astea… Căieşte-te acum, băieţică, până nu ţi-am făcut încă acte!” „M-aş căi, da’. cu ce?” „îţi pierzi pâinea… Te dă afară şi de la liceu… Faci puşcărie… Pentr-un ceas, mă băieţică?! Dă-l dracului de ceas! Scoate-l de unde l-ai băgat şi nu ne mai face să ne pierdem vremea cu tine! Hai, băieţică!” „Domnule comisar, daţi-mi voie să vă spun cum a fost!” îl rugă. „Bine, vorbeşte…” „Mi-a deschis servitoarea domnului Gonţea…” „Băieţică, tu lasă poveştile, tu spune cum s-a întâmplat!” „Întâi a stat servitoarea cu mine, apoi a venit doamna Gonţea… N-am rămas singur decât un minut, două cel mult”. „Ai văzut ceasul pe cristalul de deasupra chiuvetei, continuă comisarul în locul lui Andrei, ţi-a plăcut şi ce ţi-ai zis…” „Nici nu m-am uitat într-acolo!” „Să-l iau, ţi-ai zis. O crede că i-a căzut de la mână… Din câte are pe cap, nu şi-o aduce aminte că l-a uitat în baie, pe cristal. Mă băieţică, eu, în meseria mea. am văzut multe!… Că-s de douăzeci de ani numai aici, la Judiciar, comisar! L-ai luat…” „Domn comisar, eu nu vreau să dau vina pe nimeni, ştiindu-mă însă nevinovat… Dar dacă l-a luat servitoarea? Profitând că am venit eu în casă şi că bănuiala o să cadă pe mine?” Se gândise la asta încă în timp ce îl duceau la grajd, la bătaie, dar parcă nu-i venise să dea vina pe ea. Auzindu-l, însă, pe comisar că ceasul fusese pe cristalul chiuvetei, şi cum servitoarea trăsese covoraşul de-acolo… Comisarul îi zise să lase prostiile, fata e-o fină de-a doamnei Gonţea, o are de trei ani în casă şi nu i-a dispărut un capăt de aţă. „Recunoaşte unde-ai ascuns ceasul, că punem iar bătaia pe tine! Gavrilescu, ia cheamă-l pe Scurtu, că aici e de bătaie, nu glumă!” „Domnule comisar, încercă să-l

înduplece, nu mă bateţi, că mă bateţi degeaba!” „Nu degeaba, te batem până recunoşti! Nu te lăsăm din bătăi până nu spui ce făcuşi ceasul! Să ştii de la mine!...” „Dacă n-am furat ceasul, cum să recunosc, domn comisar?” „Aşa, bine...” Agentul se întoarse cu un gardian înalt, lat în spate, şi cu un ţigan, de vreo 20 de ani. „Întâi să vadă cum e, şi după aia îl băgăm şi pe el în «probă»”, îi explică Gavrilescu comisarului de ce îl adusese pe ţigan. Comisarul luă din nou frânghia şi îl întoarse cu tălpile în direcţia gardianului. Era, se vede, specialist în bătaia la tălpi; scuipă în palme, apucă fâşia de cauciuc, o ridică deasupra capului, îşi făcu vânt „îâââi” şi lovi, opintindu-se „în! „Andrei scăpă un ţipăt fără să vrea – lovea, nu se juca ăla! „Recunoaşte, mă!” îi ceru comisarul. „Nu recunosc!” spuse şi simţi o uşurare. „Fir-aţi ai dracului, chiar dacă ar fi să-mi dau sufletul, şi tot nu spun «da»!” Gardianul îşi făcu vânt şi iar lovi, opintindu-se cu acel „în”. „Recunoaşte, mă!” „Nu recunosc!” „Spune, mânca-ţi-aş gura, se rugă ţiganul de Andrei, că eu spui tot!” Gardianul dădu din nou. Andrei nu mai aşteptă să-i ceară comisarul să recunoască, i-o luă înainte: „Nu recunosc!” Gardianul dădea şi Andrei striga după fiecare lovitură că nu recunoaşte. Până când leşină.

Îşi reveni pe cimentul arestului. Era culcat cu faţa în jos şi nu înţelegea ce se-ntâmplă. Iar îl băteau? Unul îx îndoise picioarele şi îl ţinea de ele, cu tălpile în sus, iar altul bătea toba pe ele. „Scoală, mă, să joci ţonţoroiu!” îl îndemnă cel care îl ţinea de picioare. Nu pricepea nimic. De ce trebuia să joace dacă era bătut? „Scoală, mă! Noi te-nvăţăm de bine! spuse un altul. Uite, aşa să joci!” şi ţopăi pe ciment. Încercară să-l ridice de jos. Nu. reuşi să stea pe picioare. Tălpile îi erau ca nişte perne în care se aflau înfipte milioane de ace. îl culcară cu faţa în jos, îi îndoiră picioarele şi se apucară iarăşi de treabă. Unul îl ţinea de picioare, altul picura dintr-un urcior apă pe tălpi, în timp ce un al treilea bătea toba pe ele. „Rabdă,

mă, îl îndemnau, că altfel nu mai pui încălţări în picioare câtă viaţă oi trăi!” Răbda. Apoi se schimbară între ei şi trecură alţii la rând. Se săturară în cele din urmă şi-l ridicară de subsuori. „Fă ce-oi face şi joacă ţonţoroiu! Oricât te-ar durea! Îsta-i singurul leac!” Îi puseră mâinile pe umerii lor şi nu-l lăsară până nu începu să joace ţonţoroiul în apa pe care o turnaseră pe ciment. Ştiau ei ce ştiau, pentru că după un timp simţi cum începe să-i revină vlaga în picioare. La un moment dat, cineva le ceru să se potolească. „Vrem şi noi să dormim!” „Hai sictir, jigodia dracului!” înjură cel care îi ţinuse picioarele şi îl îndemnă: „Bate înainte! Că ăsta-i priponit din greşeală şi mâine îi dă drumu’...” Pe Andrei îl socoteau adică de-al lor. Se odihni, apoi jucă din nou, pleosc! pleosc! prin apă. Iar se odihni, iar jucă, animat de un singur gând: să-şi salveze picioarele vede el pe urmă.

Dormi până la prânz, când aduseră mâncarea; se miră că nu-l treziseră să-l cheme la cercetări. În timp ce mânea, îl văzu pe unul că se uită la el. Într-un anumit fel se uita. Faţa arestatului i se părea cunoscută. Măi, unde l-am mai văzut eu? Şi adormi. Când se trezi spre seară, îl găsi pe arestat aşezat lângă el. „Te bătură rău...” zise acela încet. „Mă bătură”. „Da’ ceasul tot nu l-ai dat...” „Ce să dau dacă nu l-am luat?!”. „Da’ de când eşti la Gonţea?” înţelese că era unul din cei doi luaţi din pricina carcaselor. „De aproape două luni. Mardare ori Dima?” îl întrebă. „Dima. Trecurăm şi noi prin ce-ai trecut tu”. Vorbeau pe şoptite, fără să se privească unul pe altul. Auzind însă că şi Dima fusese bătut, Andrei se întoarse fără să vrea şi îşi aduse aminte de unde îi era cunoscut: îl căutase într-o zi la Broteanu pe Enciu; vorbiseră ceva trăgându-se în spatele unei maşini. Atunci de ce făcuse Enciu pe prostul? „Ştefan Dima? Ăsta care o mai fi? Ce comunişti?... Vezi-ţi tu, mă, de treabă!...” Şi vru să vadă, Dima ce zice. „Am lucrat la Broteanu, iar după ce-am ieşit lucrător, m-a adus Enciu la Gonţea. La strungărie, cu el”. Dima nu zise nimic. „Nu-l ştii?” întrebă Andrei.

„Voi sunteţi mulţi acolo… la strungărie. Gheorghiu e unu… Stănoiu… De Enciu nu auzii.’1 „Gheorghe Enciu…” Ştefan Dima clătină din cap că nu şi-l îndemnă să doarmă, că somnul e cel mai bun leac. A doua zi, după ce îl aduseră de la cercetări, nu-i mai găsi; îl duseseră în altă parte probabil.

Îl scosese Gavrilescu şi-l dusese la Cristea în birou. „Uite ce-i, băieţică, dacă tu n-ai dat ceasul, înseamnă că l-ai vândut. Spune-mi cui l-ai vândut şi noi îl luăm înapoi”. „N-am furat niciun ceas!” „Bine, băieţică, să scriem atunci declaraţia. N-ai furat, n-ai furat”. Luă un formular de declaraţie şi vru să se-apuce de scris. Andrei îl opri: „Nu, scriu eu declaraţia. E declaraţia mea, eu o scriu!” îl învăţaseră în arest să nu-l lase pe comisar să scrie el declaraţia: „O suceşte cum vrea… plus mai bagă ceva de la el, şi te-nfundă. Tu spui «nu» iar el scrie «da». Şi când ţi-o citeşte, citeşte aşa cum ai spus tu, nu cum a scris el acolo, şi tu, ca prostu, semnezi”, îl învăţaseră. „Bine, mă băieţică – scri-o tu. Şapte, ori câte clase de liceu ai… Tu scrii şi eu mă uit. E bine aşa?” Se apucă de scris fără să-i mai spună dacă-i bine sau nu. La un moment dat, Cristea nu mai răbdă. „Văd c-ai scris data şi chiar ora când te-am arestat, că te-am bătut la tălpi…” „Scriu adevărul! Scriu cum. a fost. N-a fost aşa?” „Lasă, băieţică, nune purta tu de grijă!… Mai bine ţi-ai purta-o pe-a ta! Bani de avocat ai? Adică, ai bani de pe ceasul vândut…” „N-am eu bani…” „Ei, banii pe ceasul vândut îi ai tu, da’ nu vrei să-i dai. Nu vrei, nu vrei!… Scrie: La întrebarea domnului comisar Ion Cristea, îi dictă el, declar că n-am furat eu ceasul domnului Traian Gonţea şi că nu posed nicio sumă de bani în afară de cei paisprezece lei găsiţi asupra mea cu ocazia percheziţiei corporale”. După ce semnă declaraţia, „asta declar, susţin şi semnez”, Cristea îi luă hârtia din faţă, o introduse într-un dosar în care mai erau câteva hârtii şi începu să-şi frece palmele ca în urma unei afaceri bine încheiate. „Da’ banii din icoană ce-s, băieţică?” „Au pus

mâna pe bani!” i-a fost gândul şi în aceeaşi clipă înţelese ce prostie enormă făcuse că nu spusese de ei. Cu toate că, chiar dacă spunea, tot ar fi zis, se gândi, că-s banii de pe ceasul furat. „Ei, băieţică, amuţişi? îţi pieri glasul…” „îmi pare rău de bani, asta-i. Numai eu ştiu cum i-am strâns şi câte zile m-am culcat nemâncat. Sunt bani pentru cărţi… Şi bani pentr-un costum mai ca lumea”. „Îhî! râse strâmb Cristea. Cine mai ştie că strângi bani acolo?” Vru să spună că ştie Teo, dar nu era adevărat, Teo nu ştia de banii aceia şi ei l-ar fi putut prinde. „Nimeni”. „Ei, vezi?! Oricât te-ai ţinut, băieţică, să nu te dai cu ceva, noi tot cu corp delict te trimitem! N-ai putut să ne spui cui ai vândut ceasul pentru că nici tu nu ştii cui. Cum ai ieşit din casa domnului Gonţea, i-ai şi făcut vânt. Păcat de ceas, că l-ai dat pe nimic. L-ai arătat pe stradă şi imediat s-a găsit unu care să-l ia. Aşa chilipir, cred şi eu! Spui tu cum a fost!… N-am cunoscut unu, mă băieţică, să-i reziste comisarului Cristea! întreabă şi tu în arest!…”

Îl lăsară două zile în pace, se şi mira ce-ar putea fi, iar în a treia îl scoase un agent pe care nu-l mai văzuse, îl duse într-o altă aripă a clădirii şi-l introduse într-un birou elegant, în faţa unui comisar cu un nas mare şi gros înfipt între ochi, plin cu urme de coşuri. „Stai jos!” îl invită comisarul, amabil, arătându-i un scaun. Asta ce-o mai fi? se miră. Rămase în picioare. „Fumezi? şi-i întinse portţigaretul din care luase mai întâi o ţigară. Stai jos!” Se gândea că le-o fi teamă să nu iasă vreo dandana cu bătaia… Sau mai curând c-a găsit Gonţea ceasul, şi acum… „Mulţumesc, rămân în picioare”. „Nu-nu, eu te rog să stai jos! Nu pentru cercetări te-am chemat. Te-am invitat la o discuţie… Ia loc!” Aşezându-se, avu deodată senzaţia că s-a descoperit, c-a rămas fără apărare în faţa comisarului. „Ţi-am văzut dosarul, domnule Jinga… începu rar comisarul. Situaţia dumitale e gravă. Am stat de vorbă cu Cristea, la care eşti în anchetă. Este convins, absolut convins, că dumneata ai furat ceasul. Şi cine-l

cunoaşte pe Cristea ştie că el n-o să se lase până n-o să completeze dosarul cu toate probele necesare unei condamnări. Inclusiv recunoaşterea dumitale, recunoaştere scrisă, că suma aceea de bani descoperită la percheziţie, în icoană, provine din vânzarea ceasului furat. Dar nu pentru a-ţi spune toate acestea te-am invitat aici. A apărut o şansă. Ea şi este de fapt motivul discuţiei noastre. O şansă unică pentru dumneata şi, după părerea mea, nu trebuie s-o laşi să-ţi scape. Am vorbit cu domnul Gonţea, şi el este gata să-şi retragă reclamaţia. Să şi-o retragă chiar şi fără ca dumneata să-i restitui ceasul”. „Dar n-am furat ceasul!” „Te rog să m-asculţi şi să nu mă întrerupi!” Andrei începu să intuiască, destul de vag însă, despre ce era vorba. „Cu alte cuvinte, continuă comisarul, domnul Gonţea te iartă, închide ochii la cele întâmplate. Şterge tot cu buretele! înţelegi?” Zise că da. „A avut în vedere că urmezi liceul, că mai ai un an şi-l termini… Iar domnul Gonţea în special asupra acestui fapt a insistat. Că printr-o modificare pe care ai făcut-o la strungul la care lucrezi ai demonstrat că eşti ataşat intereselor domniei-sale. Fapt pentru care te-a şi premiat cu cinci sute de lei”. „Sunt o parte din banii găsiţi în icoană. Hârtia de cinci sute de lei, aia-i hârtia”. „Mai mult, s-a gândit să te treacă mai târziu la o muncă de birou, să nu mai stai cu toţi râtanii de muncitori. Eşti doar băiat de liceu! Şi, bineînţeles, să-ţi mărească în mod corespunzător leafa! Am fost de acord; într-adevăr, e păcat să te nenoroceşti pe-o viaţă întreagă de tânăr! Pentru că, să fim obiectivi, domnule Jinga, chiar dacă este vorba doar de aparenţe, aşa cum încerci să susţii, ele sunt categoric împotriva dumitale. Ceasul a fost în baie, nu putea să-l ia altcineva. Nici nu ştiu de ce se încăpăţânează comisarul Cristea ca dumneata să recunoşti neapărat că suma aceea de bani provine din vânzarea ceasului. Lucrurile sunt şi aşa evidente. Fără trei ani nu scapi. Iar cazierul e cazier, domnule Jinga! Te urmăreşte o viaţă întreagă! Oriunde te-ai duce! Cine te

mai angajează? Nimeni. Puşcăriaşul tot puşcăriaş rămâne orice-ar face! Toţi îl arată cu degetul. Şi când se mai fură ceva, pe cine să cadă bănuiala? Normal, pe cel care a mai furat. Aşa-i de când lumea. Domnul Gonţea şi eu te putem absolvi de aceşti trei ani de puşcărie şi de groaznicul ei stigmat! Aşteptăm, însă, din partea dumitale o comportare în concordanţă cu aceste gesturi de clemenţă ale noastre. Eşti gata să dai dovadă de-o asemenea comportare?” „Da, sigur. Dar…” „Niciun dar! Fapt este că domnul Gonţea a suferit o pagubă importantă prin pierderea ceasului, un «Schaffhausen» de aur, aşa că dumneata trebuie să contribui la recuperarea ei!” „îi dau toţi banii pe care i-am strâns şi muncesc până-i plătesc şi restul de bani”. „Nu despre restituirea banilor este vorba… Poţi contribui la recuperarea pagubei suferite de domnul Gonţea cu pierderea ceasului, ajutându-l să evite alte pagube. De exemplu, cele pricinuite prin rebutarea carcaselor de obuze. Ca strungar, ai lucrat la ele şi, bineînţeles, ţi-ai dat seama că la mijloc este o mână criminală, nu?” „S-a greşit fonta la turnătorie…” „Greşit o dată, hai, de două ori… Nu mai poate fi vorba de o greşeală! Oricine-şi dă seama! Şi mai ales muncitorii din fabrică îşi dau seama şi vorbesc, nu-i aşa?” „Vorbesc…” „Ce spun?” „Fel de fel de presupuneri. Că s-a greşit fonta… că astea nu-s grape. sau ce se făcea înainte… Nu le punea nimeni la presiune”. „Bine, dar ce vorbesc pe ascuns?” „Pe ascuns, nu ştiu. Eu sunt nou, nu-i cunosc”. „Vezi, nu eşti sincer! Cum nu-i cunoşti? Da’ pe Gheorghe Enciu?” înţelese că puseseră ochii pe meşter. „Da, pe el îl ştiu, mi-a fost meşter la Broteanu. Mai rar mecanic ca Enciu! Beat, s-a luat la harţă cu domnul Broteanu. Lipsise câteva zile… L-a dat afară”. „El ţi-a zis să vii la Gonţea?” „Nu, am venit singur. După ce-a plecat de la Broteanu, n-a mai dat pe-acolo. L-am găsit în fabrică când să m-angajez şi m-am bucurat c-ar putea să pună o vorbă. Ştie câtă meserie cunosc. Nu-s beţiv. Întrebaţi-l şi pe domnul Franz, şeful

de atelier de la Broteanu, ce fel de om sunt”. „Atunci, de ce-ai plecat dacă erai atât de bine văzut?” „îmi place strungăria mai mult. Şi-a mai fost ceva… într-un fel… Adică, degeaba ieşisem eu lucrător, în ochii lor tot ucenic rămâneam”. „Şi ce spuneai că zicea Enciu de povestea cu carcasele?” „Asta spunea: una-i să torni o grapă, şi alta-i cu carcasele astea. Şi chiar aşa-i! La carcase fonta trebuie să aibă o densitate moleculară cu mult mai mare…” „Faci ce faci şi fugi de mine!” „Cum, domnule comisar?” „Laşi. impresia că nu vrei să fii deloc sincer! Nu vrei să scapi de puşcărie?” „Cum să nu vreau, domnule comisar?!” „Comuniştii care au pus la cale sabotajul în fabrică nu lovesc numai în interesele domnului Gonţea – deci, implicit, şi-n interesele dumitale, pentru că de la fabrica lui Gonţea mănânci dumneata pâine! –, dar lovesc şi-n interesele ţării! Ale frontului! Zeci de mii de oameni îşi dau sângele pentru patrie, luptă eroic pe front… Bratu încerca să-i exalte sentimentele patriotice, dar Andrei aproape că nu-l asculta, se gândea că puseseră ochii pe Enciu şi se gândea mai ales la propria lui soartă, la ce-o să se întâmple cu el. „Nu eşti atent la ce-ţi spun? îl întrebă comisarul deodată şi-l fixă cu ochi răi, /-care imediat se îmblânziră. Să punem în balanţă: pe de o parte, iertarea totală, terminarea liceului, avansarea într-un birou… bine plătit. Şansa unei vieţi cinstite. Iar pe de altă parte, trei ani de puşcărie pe care îi iei sigur. Trei ani de puşcărie! Ştii ce-nseamnă asta? Băiat tânăr, cu viitorul în faţă… Când ai să ieşi, ai să fii un om terminat. Puşcăriaş cu cazier judiciar, condamnat pentru furt, nu te mai primeşte nici dracu’ la lucru! Să te caute noaptea gardienii pe-acasă? Când s-o mai fura ceva să fii primul bănuit? Da, de stigmatul puşcăriei n-ai cum să scapi toată viaţa! Comisarul Cristea intenţiona să te bage într-o nouă probă. Nu, lasă-l, i-am zis. Să stau mai întâi de vorbă cu el. Şi i-am cerut dosarul. Uite-l, i-l arătă. Am posibilitatea să-l distrug, să rup totul în faţa ta. Şi nimeni

nu va şti nimic. Domnul Gonţea va spune c-a găsit ceasul… l-a găsit căzut după noptieră, îi pare foarte rău că te-a bănuit pe nedrept. Distrug şi fişa pe care ţi-au făcut-o la cazier. O singură rugăminte are domnul Gonţea: să ne-ajuţi să-i prindem pe cei care au pus sabotajul la cale. Este cel mai bun prilej să ne dovedeşti că eşti într-adevăr un om cinstit cum pretinzi! Şi n-avea nicio grijă, nu va afla nimeni despre cele discutate acum. În afară de domnul Gonţea şi de mine nu va şti nimeni, absolut nimeni. Îţi dai seama şi singur, în privinţa discreţiei suntem interesaţi în primul rând noi! îmi pare rău c-ai fost bătut, dar semnele astea o să-ţi prindă bine…” La un moment dat, Andrei se gândise să fie de acord. Fusese foarte aproape de acest pas. Acceptă ca să scape, iar apoi îi spune lui Enciu cum a fost. Nu avusese încotro, trebuise să primească. „De formă, nea Enciule, altfel nu ţi-aş fi spus…” îl avusese, însă, tot timpul în faţă înstrăinat, aşa cum fusese când îi povestise de plicul dat de Broteanu, cum se răcise de el, cum se ferise şi-l iscodise cu vorbele acelea prefăcute, ca şi cum şi-ar fi pierdut dintr-odată încrederea. Nu avea pe altul în afară de Enciu. Teo se boierise, dăduse de bani… altfel era Teo acum. Se încurcase cu proprietăreasa unui magazin de galanterie al cărei bărbat era concentrat, venea pe-acasă doar să se schimbe. Singurul om pe care-l avea lângă inima lui era Enciu. Îi fusese ca un tată, aşa şi-l iubea, ca pe-un tată. Îşi plimba degetul pe marginea cristalului de pe birou şi aducea mereu în priviri chipul meşterului, ca şi când ar fi vrut să se sfătuiască, să-l întrebe ce-i de făcut. Numai că Enciu tăcea, nu scotea nicio. vorbă. „Nu, dom’le comisar, spuse Andrei ridicându-se, nu sunt bun pentru treburi din astea. Mă duc la închisoare”. „Mă, tu nu eşti zdravăn la minte!… Cum, eu îţi ofer o şansă şi tu-i dai cu piciorul?!” „De ce să mă mai bateţi?! Eu spun, recunosc: eu am furat ceasul. Şi banii găsiţi în icoană sunt banii de pe ceasul furat”. „Ia termină cu prostiile! Hai, stai jos! spuse comisarul ca şi când i s-ar fi făcut

milă deodată. Tu nu-nţelegi că eu îţi vreau binele? Ce-a fost a trecut... Uită! Ia coala asta de hârtie... poftim şi stiloul... Stai jos, ce dracu'! Mare prost mai eşti!... Scrie! Şi după aia distrugem dosarul. «Angajament, îi dictă. Subsemnatul Andrei Jinga mă angajez să colaborez cu organele Serviciului de siguranţă de la Chestura de poliţie...» Mă, angajament ţi-am spus să scrii, nu «declaraţie»!" Andrei însă continua să scrie, ca şi cum nu l-ar fi auzit: „... recunosc prin prezenta că eu am furat ceasul domnului Gonţea. L-am vândut pe stradă unui necunoscut cu o mie patru sute patruzeci de lei, iar banii i-am ascuns în icoana din casă. Drept care semnez". Iscăli declaraţia şi se ridică de la masă. Comisarul îl fixă gânditor cu privirea, nevenindu-i parcă a crede că ceea ce el calculase perfect eşuase, şi răcni deodată: „Afară! Grijania mă-tii!" Şi ordonă unui agent să-l bage în celulă a treia.

Capitolul IV

După două zile, îi puseră cătuşe la mâini şi-l porniră la închisoare împreună cu alţi trei arestaţi. Mergea absent, ca prin ceaţă, înainta mecanic, golit şi parcă năuc, incapabil de a gândi la ceva. Nici trecerea portiţei închisorii, nici luarea amprentelor digitale, apoi tunsul, hainele vărgate, nici noul său nume, „318 de la 23 comun", coridoarele lungi şi întunecoase, cu zăvoare, rând pe rând descuiate şi încuiate la loc, nu-l scoaseră din starea aceasta, ca şi când nu despre el ar fi fost vorba, cu altcineva, complet necunoscut lui, se petreceau toate prin câte trecea. Fu oprit în faţa unei uşi şi, după ce-o descuie, gardianul îl îmbrânci cu putere înăuntru. Nimeri într-un perete vărgat, care, urlând şi râzând, îl aruncă într-un alt perete, tot urlător şi vărgat. Fu prins şi aruncat iar. Azvârlit dintr-un perete în altul, zbura ameţit, asurzit de zbieretele şi răgetele lor. Încercă să se agaţe de braţele unuia. Nu reuşi şi fu proiectat în partea opusă. Vru să se smulgă, să se lase la pământ, ca să se prindă de picioarele lor, dar ei îl ridicară şi-l azvârliră din

nou. „Ajunge!” strigă cineva cu putere. Cei de la „23 comun” îl lăsară să alunece din braţele lor pe ciment şi se traseră în lături. Sculându-se, dădu. cu ochii de o namilă ce stătea tolănită într-un cot pe o tăblie mare de fier, un pat comun, un prici pe care să încapă zece sau chiar cincisprezece oameni. Namila îi făcu semn cu degetul ca unui ţânc, să vină la el. Înţelese că este şeful, starostele acelui „23 comun, „, şi se supuse instinctiv. Pe umerii laţi şi puternici, anormal dezvoltaţi – ridicându-se în capul oaselor, namila îşi încrucişase braţele –, era aşezat aproape direct, fără gât, un cap micuţ, ca de muscă, cu gura şi nasul ieşite mult înainte, fruntea îngustă, izbită ca de un pumn, cu ochi cu tot, mult înapoi. Aşa îi era şi porecla: „Cap-de-Muscă”. „Aici toată lumea ascultă de mine!” Jinga nu spuse nimic. Ar fi vrut să-i susţină privirea nu atât în sens de înfruntare, cât atras de ochii mici şi rotunzi, ca nişte ochi de găină şi tot aşa de inexpresivi, dar nu reuşi şi o coborî în pământ. Cap-de-Muscă îl concedie printr-un gest. În timp ce-şi căuta un loc să se aşeze, ceilalţi se strânseră ca la o comandă lângă priciul lui Cap – de-Muscă şi reluară bâza întreruptă pentru a-i face primirea.

Şedea de dimineaţa până seara retras în colţul pe care şi-l făcuse al lui – îndată ce toaca suna deşteptarea, priciurile erau ridicate, prinse în cârlige sus pe pereţi – ascultând absent ce vorbeau între ei, cum se lăuda fiecare că a făcut şi a dres, cum îi „blătuiau” pe comisari şi agenţi… Erau mai toţi recidivişti, borfaşi care furau de prin curţi sau intrau dimineaţa în case escaladând ferestrele lăsate deschise, escroci care „palmau” banii sau făceau „din unu doi”, spărgători, „trăsnitori”, cum li se mai spunea, pungaşi de buzunare care operau prin… pieţe şi târguri şi faţă de care „şuţii”, de pe trenuri se ţineau cu nasul pe sus… Gradele nu se acordau însă decât în raport cu anii la care fuseseră condamnaţi şi după puterea din pumni. Erau locotenenţii lui Cap-de-Muscă şi îşi aveau locul pe priciul lui, niciodată ridicat.

Aproape că nu-i auzea, de parcă urechile i-ar fi fost vătuite. Se spurca mereu şi mereu că nu făcuse şi pe dracu-n patru ca să-l anunţe pe Enciu că Siguranţa se interesează de el. Să-i fi trimis vorbă prin vreun arestat căruia urma să i se dea drumul şi care să prezinte încredere. Dar care?... Şi-i trecea în revistă, fără să se poată opri la niciunul. Şi atunci îşi spunea că nu-i cântărise el bine, nu se poate să nu fi fost barem un om potrivit, care s-o facă cel puţin pentru bani, pentru o răsplată în bani. Apoi se întorcea iarăşi la el, blestema ziua în care venise la Gonţea, ca în cele din urmă să-şi spună că aşa i-a fost scris, să fie însemnat hoţ ca Bojin, asta şi face: îşi urmează destinul...

...Spitalul îl impresionase atât de puternic, totul era atât de nou pentru el, şi baia, şi felul cum erau îmbrăcaţi oamenii, şi cărucioarele văzute pe coridor, şi saloanele, încât încetă să se mai mire. Se obişnui însă repede şi începu – să colinde peste tot, de parcă ar fi fost internat de când lumea. O singură dată îşi aduse aminte de sat – atunci când se gândi dacă n-o să se piardă cumva gula printre lucrurile acelea multe din magazie. Pentru o clipă văzu uliţa, curtea pustie, toţi plecaţi, unchiul Mărinică la primărie, mama Fana cu dădica la câmp, şi asta fusese tot. Până într-o zi, când maică-sa, care-i spusese să-i zică „tanti”, veni să-l ia acasă. Pe stradă, cu el de mină, îmbrăcat în haine noi, albe, cu guler albastru de marinar, tighelit pe margine cu câteva dungi din şiret alb, încălţat cu săndăluţe, albe şi ele, Lucreţia îi spuse: „Tatăl tău adevărat a murit. Demult. Încă înainte ca tu să te naşti. Nu ţi-a spus Fana? Ţi-a spus. Eu însă m-am căsătorit cu un alt bărbat... Tu trebuie să-l asculţi şi să fii cuminte! Să nu-l superi niciodată, pentru că mama ta îl iubeşte mult, mult şi nu poate trăi fără el”. Apoi se urcară într-o birjă care îi lăsă pe un bulevard la capătul căruia se vedea o clădire mare, cu trăsuri oprite în faţă, una în spatele alteia, şi cu forfotă nemaipomenită de lume. Lucreţia îi spuse că acolo e gara, îl luă de mină şi porni cu el mai

departe pe o străduţă, ceea ce îl făcu să se întrebe de ce coborâseră înainte şi nu chiar la poartă, ca să-i vadă lumea venind cu trăsura, acasă. Gardul în dreptul căruia se opriră i se păru prea înalt, curtea lungă şi îngustă, stearpă, duşmănoasă, presărată, înspre partea gardului, de parcă l-ar fi sprijinit, cu pietre mari, albe, înalte, şi doar şopronul din fund, cu lucruri pe care nu le putea desluşi, îl îmbie, cu o promisiune de joacă. Însă casa era frumoasă, cu ferestre mari şi intrare boierească. Din antreu, Lucreţia încercă clanţa uşii din dreapta şi, deschizând-o, băgă capul în cameră. „Ai venit?” întrebă şi, întorcându-se spre Andrei, îl trimise să se joace în curte. „Nu, adu-l încoace!” răsună din cameră o voce poruncitoare de bărbat. Era Bojin. Când intră, îl găsi ridicându-se de pe o dormeză pe care stătuse culcat. Acesta îl examină încruntat, îi aruncă o privire Lucreţiei, îl cercetă iar, şi arătând spre un scaun, îi spuse să stea jos. „Ca să lămurim lucrurile de la bun început!” preciză. „Ce rost are?...” se rugă Lucreţia de el. Dar Bojin o repezi, spunându-i să nu se bage, şi i se adresă lui Andrei: „Maică-ta spune că-te-a făcut cu mine. Dar eu nu cred. De-aia nu te-am vrut şi nici nu te vreau. Ai înţeles? Nu te-am vrut şi nici nu te vreau. Nu, nu-mi trebuieşti! Clar? Aşa că n-ai să-mi spui tată! Nu ţi-s eu tată! Ai să-mi spui «nenea Nelu». Nu, se răzgândi, ai să-mi spui «nenea Bojin». Aşa să-mi spui. Acu, pentru c-ai fost bolnav şi te-a adus maică-ta, fie!... O să vedem noi ce-o să facem cu tine... încheie, se întoarse spre Lucreţia şi arătă întrebător cu capul spre uşă. „A zis că da şi mi-a cerut bani, îl lămuri Lucreţia. E-n criză de bani. Şi cum îi are, îi bea. E beat mai tot timpul. Nu ştiam însă ce-ai să hotărăşti...” Şi-l trimise pe Andrei să se joace în curte.

Ieşi, vru să sară „clasa” pe cărarea de cărămizi ce venea de la poartă – săndăluţa albă, cu cataramă lucioasă, se bontea, se lăţea, se strâmba prin lacrimile ce începuseră să-i curgă şiroaie. Din cameră se auzeau prin fereastra deschisă vocile celor doi, şi el, cu gândul precis

de-a asculta ce vorbesc, se aşeză într-un loc de unde să-i poată auzi cât mai bine şi fără ca să fie surprins. Vorbea Bojin: „În Bucureşti sunt prea mulţi de hrănit. Iar «înuntru» ziceau că ăsta-i finuţ, tânăr, cu carte… Face pe răul… Trebuie să ştii cum să-l iei. Cu cele două «mori» de pe drum, m-am dus de-a dreptul la el. S-a ridicat, ha-ha! şi-a zis să iau loc. Mulţumesc, zic, şi-am rămas în picioare, să nu se-nfurie mai târziu. Domn comisar-şef, eu sunt Bojin, zis Boieru, poate aţi auzit de mine… Mda. Spune! Stai jos! Nu, mulţumesc, sunt băiat de inginer, îmi cunosc lungul nasului, am cei şapte ani de-acasă… M-am prezentat la dumneavoastră, zic, pentru că vreau să mă stabilesc aici, în oraş. Aici? s-a-ncruntat. Da, dar vă asigur că n-o s-aveţi nicio problemă cu mine. Numai cu domiciliu… Soţia-i din oraş… în rest, parohia dumneavoastră o să fie sfântă pentru mine. N-o să am treabă în ea. Cine-mi garantează? m-a luat el la fix. Libertatea mea. Şi vă rog să fiţi atât de amabil şi să nu refuzaţi o mică atenţie. Şi-i pun pe masă un «Movado» de aur, nou-nouţ, foiţă de ţigară, nu alta. Celălalt e-un «Schaff», nu era să i-l dau lui. Bine, zice, îmi placi. Eşti în felul tău un tip! Cred şi eu, de la cine mai pupă el un «Movado» extraplat, de aur?! O singură rugăminte o să am, zic, dom’le şef, dacă-mi permiteţi… Da, spune, a râs. Vezi Doamne, am şi început să mă întind. N-aş vrea, zic, să se afle şi să fiu deranjat de fiecare mitocan de agent! mai trec eu pe la dumneavoastră… N-ai să fii. Până în momentul în care nu-ţi vei călca promisiunea! N-o să mi-o calc niciodată. Fiţi sigur. E-n primul rând interesul meu!…” „Şi dac-o întorcea?” se temu Lucreţia. „Nu putea s-o-ntoarcă. Nu l-am întrebat dacă primeşte sau să-i dau de înţeles, i-am pus «moara» pe masă! Şi-un «Movado «nu iartă! Nu eram cu «fapt» la el sau adus… Casa-i frumoasă, rămânem aici. E tot ce ne trebuie: aproape de gară… ăsta-i singur… Dacă-i şi beţiv, cum spui… Cine-i? Ce-nvârte? Că doar nu din cioplitul crucilor şi-a ridicat el casa?! Şi chiar mobila… După

pietre şi ce-i în şopron, n-a mai lucrat nimeni de mult!...” „Pietrele le-a ţinut de ochii fiscului când s-a apucat de lumânărărie cu asociatul cu care i-a fugit nevasta... O stricase luxu, zice, o să-ţi povestească el... De-atunci bea şi. lucrează cu bucata când la un atelier, când la altul...” „Ce-ar fi să ne vândă casa?” „S-o cumpărăm?” „De ce nu?! încetul cu încetul. Crezi că-i rău să ai nişte bani băgaţi într-o casă?! O casă se vinde uşor!...” „Numai să vrea...” „Da’ cine-l întreabă?! îţi cere bani înainte? Dă-i! Nu eu, tu să-i dai! N-am mutră de fraier. Îi dai şi iei chitanţă. Fără să scrii că în contu chiriei. Lucreţia, spune drept: cu cine-i băiatu’? o întrebă deodată. Cu mine sau cu judecătoru de instrucţie?” „Cu tine. Ai numărat, ai socotit... Rămăsesem când mi-ai zis să mă culc cu el, numai să schimbe corpu delict...” „Treaba ta. E-al tău, te-nţeleg... creşteţi-l! Numai să nu ne încurce...” „N-o să ne încurce. Are camera lui. Ştiam c-o s-o dea, vrea bani”. „Foarte bine că vrea! Dă-i, împrumută! Dă-i cât îţi cere. Beţiv, o să se-nnădească la luat... Şi când o să se-adune o sumă mai mare, să n-o poată găsi şi plăti, mă pregătesc cu bani şi-l strâng cu uşa. E-aproape de gară, cu gardul ăsta înalt să nu-i ştii, să nu te ştie vecinii... Voiajor comercial... Băiatul să nu iasă pe stradă! Să se joace în curte. Până hotărâm ce-o să facem cu el”.

Plecă, ducând cu sine cuvintele „până hotărâm ce-o să facem cu el”. Se aşeză pe o piatră de cruce, sub şopron, unde se gândi, întorcând pe toate feţele, la cele vorbite de Bojin şi Lucreţia. Spre seară, când proprietarul se întoarse acasă, Andrei tot acolo stătea. Clempănind din proteza piciorului drept, pe care-l grăbea de preaplinul băşicii, Uţă veni drept spre el. îl văzu abia în ultimul moment, bombăni şi schimbă drumul spre closet. După ce ieşi, îl întrebă ce face acolo. Dar nu pentru că ar fi avut cine ştie ce sub şopron şi Andrei ar fi putut umbla cu stricăciuni, ci, dimpotrivă, că-l văzuse stând prea cuminte. Andrei se ridică de pe piatră şi vru să se îndepărteze. „Stai, stai! îl opri. Că n-am spus nimic!

Cum te cheamă pe tine?” îl întrebă Uţă, dând să-l mângâie, numai că băutura îl făcu să se dezechilibreze şi, repezită în pământ, proteza trosni din toate încheieturile. Toată lumea ştia că n-are un picior şi când mergea se vedea de departe că-i şchiop, dar el rămăsese cu o jenă pe care nu şi-o putuse învinge – căuta pe cât putea să-şi ascundă beteşugul. Îşi comandase la Bucureşti o proteză care-l costase o grămadă de bani, apoi alta şi mai scumpă, la un specialist din Timişoara, însă nici a doua nu-l mulţumise şi el pusese pe la încheieturi garnituri de cauciuc, să nu se mai audă, iar gheata o umpluse cu pâslă, să nu bocăne. „Ia vino cu mine, să-ţi dau eu ceva!” îl chemă, luându-l de mână. Îi arătă casă, îi spuse cu mândrie că-i făcută de el, din puterile lui, alta mai frumoasă nu-i în Mălina, cum se chema acel cartier, antreu cu parchet, nu cu ciment, cu oglindă şi cuier, cu loc pentru galoşi şi şoşoni şi găuri pentru umbrele ori bastoane, apoi îi arătă sobele, mobila, îi spuse cine i-o făcuse, cât îl costase, dădu drumul aparatului de radio şi începu să-i vorbească despre nevastă-sa, pe care o aşteptase cu aparatul cântând, abia cumpărat, zicându-şi că trebuie să vină din moment în moment… îi făcuse toate poftele, a crezut că-l iubeşte, că nu putea fi alta mai mulţumită, era bucuros că avea lângă el un suflet cu recunoştinţă şi dragoste, chit că dragostea era din interes, dar avea, pentru că o viaţă întreagă a fost tot mereu singur… Andrei îl asculta şi uitându-se în ochii buni şi calzi ai lui Uţă, îi venea să-i spună să nu mai ia bani, uite ce plănuise Bojin. Apoi, ridicându-se de pe pat, Uţă scoase din dulap un drâmb şi i-l întinse lui Andrei. „Ia de la mine… Cântă din el…” Andrei luă drâmbul şi dădu să plece, dar Uţă îl opri. „Stai să-ţi arăt…” îşi potrivi drâmbul în gură şi începu să cânte cântec după cântec.

Cum n-avea voie să iasă din curte, şedea mai tot timpul sub şopron, într-o roabă de lemn, şi se uita la gardul lung şi înalt, ale cărui uluci le învăţase după

noduri, după tăietura de sus a dinţilor, după semnele rindelei sau ale fierăstrăului, după locul lor lângă stâlpi şi mai ales după faţa fiecăreia. Dimineaţa, când ieşea din casă – şi de-abia aştepta să iasă şi să se întâlnească cu ele – îl primeau, unele mai zgomotos, altele dând doar cuviincios din cap, fiecare după cum îi era firea, mai veselă sau mai tăcută, mai isteaţă sau mai târzie la minte… Le cuprindea pe toate dintr-o privire, zâmbindu-le cu dragoste, apoi se îndrepta spre locul lui sub şopron, fără să se grăbească, sau, mai bine zis, fără să le arate că se grăbeşte, aranja bucata de ţol, aşternând-o frumos pe fundul roabei, şi abia după aceea se urca în ea, aşezându-se în aşa fel încât să se sprijine cu spatele de marginea mai înaltă şi mai lată, ca într-un fotoliu. Îndată ce era gata, ulucile şi începeau să se înghesuie la vorbă, care mai de care să fie întâi. Andrei o preferă pe împintenata. „Ei, cum fuse? Ce zise dădica Ileana de oglindă şi basma? îi plăcu basmaua?” „îi plăcu, cum să nu-i placă?! Se băgă după cunie, se legă cu ea şi se tot uită în oglindă. Până o strigă mama Fana. Ascunse atunci repede basmaua şi oglinda în sân şi-mi zise să vin după ea la platagele, să ne vorbim vorba în linişte. Da’ eu uitai s-o întreb cam în ce parte îi locul, aşa că bătui câmpurile, loc după loc… „Nu te gândişi că înspre Jii, înspre partea apei se pun platagelele?” „Ba mă gândii, da’ după ce le măsurasem pe toate. Când o găsii, era plânsă”. „Plânsă? Basmaua, ori ce?” „Nu, nu-i de basma vorba. În timp ce da cu sapa, se gândi să-ţi trimită o bucată de Jii, băgă dară basmaua şi oglinda sub o tufă lângă care lăsă sapa semn, luă toporişca şi fuga la vale, la Jii. Când începu să dea, să despice din Jiu, o simţi Hoţu, câinele negru al Jiului dinspre partea aceea. O fi auzit văităturile lui stăpâne-su, că odată se repezi ca o nălucă, şi dădica abia avu timp să smulgă toporişca înţepenită în Jii. Hoţu apucă toporişca cu dinţii şi începu să se caţere pe coadă, spre mâna dădicăi. Ce era să facă? Dădu drumul la toporişcă şi se puse pe fugă. Parcă poţi de câine fugi?! O

apucă de fustă şi i-o croi în două, norocu a fost c-a sărit Pistruiata „pe care o trimiseşi la undit, altfel nu ştiu ce se-alegea de dădica”. „Aş fi ajuns eu mai devreme, da’ eram tocmai pe malul râpos, unde face Jiul dracului cu ochiul. Abia-l gonii, fir-ar el de câine cu sufletu’ lui!” „ăl cu urechile tăiate, negru la păr, de-i aruncară unii boţuri de mămăligă cu ace, să-i sfârtece maţele, că nu puteau undi din pricina lui, da’ el doar mirosi boţurile şi le împinse în apă cu botu’! Lasă, că-i punem noi pielea pe băţ! La noapte, să iei vreo zece uluci, le-alegi pe care crezi tu… O iei şi pe Subţirica cu tine… Nu, pe Subţirica nu, pe Subţirica o s-o trimit la Aurel. Lasă, că vă-nvăţ eu cum să faceţi să nu vă mai scape”, îi promise împintenatei şi îşi mută privirea la Trei-Ochi-la-un-Loc…

Până într-o zi, când Andrei dădu de adevărat cu ochii de plopul din curtea vecină, dinspre spatele casei, crescut cine ştie cum în acel cartier, căci Mălina fusese înainte maidan, groapa de gunoi a oraşului, şi casele răsăriseră, una câte una, numai după ce fuseseră construite calea ferată şi gara. îl văzu şi i se făcu de harţă cu plopul. Aduse. roaba, o sprijini de gard, trecu dincolo, în curtea vecină, se urcă pe cocina porcului şi se apucă de o creangă. Ştia cum să prindă copacul între tălpile picioarelor, braţele îi erau numai vine, şi el se ridică sus, tocmai sus, din creangă în creangă, cuprins de nebunia urcuşului, de nebunia că ar putea să vadă Jiul de sus. De la coaja copacului, crăpată pe alocuri, cu marginile ca nişte dinţişori de fierăstrău, îşi zdrelise pielea picioarelor, a braţelor, însă el nu se lăsa. La un moment dat nu mai reuşi să apuce creanga următoare. Se săltă din nou şi tot nu putu s-o ajungă. Se săltă încă o dată. Şi încă o dată. Avântându-se iar, se agăţă. Puterile îi erau însă sleite, simţi cum îi slăbesc degetele, cum se desfac. Norocul i-a fost că acoperişul cocinii nu era prea solid, făcut din nişte scânduri învelite eu carton asfaltat, şi că porcul se afla înăuntru, astfel că şocul căderii de la mai bine de douăzeci de metri fuse în mare măsură

atenuat. îl ridicară vecinii, alarmaţi de zgomotul scândurilor rupte. Lucreţia era plecată cu Bojin din oraş, însă Uţă se nimeri acasă – băuse până noaptea târziu şi nu se mai dusese la lucru. O rugă pe nevasta cizmarului, în curtea căreia căzuse Andrei, să se repeadă până la un doctor care stătea nu prea departe, pe Gării, şi luându-l în braţe pe An-*l*

drei, îl duse acasă. „Bine, mă, în plop, mă?! Cine-a mai văzut, mă, om în plop?! Să nu fi păţit ceva la şira spinării, să rămâi cocoşat!”, „Nu, numai mâna şi umărul, acolo mă doare. „Şi îi zise ceea ce de mult ar fi vrut să-i spună: „Domnule Uţă, să nu mai luaţi bani înainte! Să nu mai luaţi! Aţi şi luat chiria pe un an şi ceva! Dacă o să cereţi… O să vă dea cât o să cereţi. Şi-o să vă ia casa!” „Casa? Să-mi ia casa?” „N-o să vă mai îndatoraţi, nu-i aşa?” Uţă nu-i răspunse, dădu doar din cap.

La două zile de la internarea lui Andrei la spital, în patul din dreapta fu adus un băiat de aceeaşi vârstă cu el, Bogdan. Îndată după plecarea surorii, acesta scoase dintr-o servietă o *geografie* şi începu să înveţe. „Măi să fie!” îşi spuse Andrei. Culcat cu faţa în sus, singura poziţie cu putinţă – din pricina claviculei fracturate şi ea, mâna îi fusese aşezată, ca o aripă frântă, pe o scândurică, totul într-o platoşă grea şi groasă de ghips – Andrei îl privea cu uimire cum citeşte şi apoi repetă în gând, cu ochii închişi, pe de rost. Şi cum lui nu i se întâmplase niciodată să citească o lecţie de două ori, darmite s-o mai spună pe dinafară, izbucni în râs. Bogdan se întoarse, intrigat, şi Andrei încercă să se justifice: „Mi-adusei aminte de ceva”. „Doi, treci la loc!” glumi Bogdan, aţintindu-l cu degetul. „Mai ascultaţi-mă, vă rog! Eu ştiu, dar…” se prinse Andrei în joacă, râzând. Apoi îl întrebă pe Bogdan de ce învaţă aşa, pe de rost. „Mă dă la liceu şi trebuie să obţin medie mare. Pe tine nu te dă? N-ai terminat şcoala primară?” „Ba o terminai”. „Şi nu te dă la liceu?” „Nu ştiu”, spuse Andrei indiferent şi îşi aduse aminte că şi Aurel zicea de liceu. „Cum nu

ştii? Nu vor părinţii tăi? N-au bani pentru taxe?” Andrei nu-i răspunse; ce era să-i răspundă? „N-au bani, nu-i aşa?” deduse Bogdan. Andrei îi confirmă printr-o mişcare a capului. „Nici ai mei n-au. Însă tata mi-a spus c-o să muncească cât o să poată, ca eu să învăţ, pentru că în afară de un nume cinstit, altceva n-o să aibă să-mi lase. Iar dacă n-o să învăţ bine, o să mă dea la liceul industrial, să învăţ meserie. Dar eu sunt bine pregătit…” „Unde să te dea? îl întrerupse Andrei. Ce să faci? La ce liceu să te dea dacă n-ai să înveţi bine?” „La liceul industrial. Şi-n loc să ajung avocat, sau doctor, sau ofiţer, o să ajung meseriaş…” Vorbele unchiului Mărinică despre meserie, că pentru el, Andrei, care-i fără tată, o meserie ar fi a mai prima întâi, îl făcură să-i spună Lucreţiei, când veni să-l vadă, că ar vrea să dea examen la liceul industrial. „La liceu?” întrebă, privindu-l surprinsă. „Da, dar trebuie bani pentru taxe… „Dacă ar avea internat… întrevăzu ea o soluţie… Dar crezi că vei putea reuşi?” „Reuşesc! învăţ pe cărţile lui Bogdan. Cel din patul de-alături. Îmi dai bani pentru taxe?” „Da, o să-ţi dau”. De bucurie, Andrei vru să-i sară de gât, s-o sărute, dar în aceeaşi clipă pielea i se făcu ca de gâscă, de parcă un frig i-ar fi cuprins tot trupul. Se porni să vorbească pe nerăsuflate: „Aflai tot de la Bogdan. Se cere actul de naştere, certificatul de absolvire a şcolii primare, patru fotografii… Certificatul medical mi-l dă de-aici. I-l dă şi lui Bogdan. „Se pregăti după manualele colegului său de salon, ascultându-se reciproc, şi se duse la prima probă a examenului, matematicile, plin de încredere în forţele sale. îl sperie oarecum clădirea impunătoare a liceului, curtea vastă, plină de candidaţi şi părinţi, privirile tuturor îndreptate asupra platoşei de ghips care îi imobiliza mâna stângă… Avusese grijă să ia cu el un mâner de alamă de la o clanţă pentru a fixa coala de hârtie, dar nu se gândise s-o roage pe Lucreţia să-i destupe sticluţa cu cerneală, îşi dădu seama când profesorul începu să scrie problemele pe tablă. Cu peniţa

era exclus să-l scoată şi o şi strica pe deasupra; încercă să bage dopul înăuntru cu celălalt capăt al tocului. La un efort reînnoit, acesta cedă şi din sticluţă ţâşni cerneala ca dintr-o fântână arteziană, împroşcându-i faţa, mâinile, hainele albe de marinar, banca şi, ceea ce i se păru mai grav, coala de hârtie cu ştampila liceului. Se pierdu. Ce să facă mai întâi? Să-şi cureţe mâinile, banca, sau să transcrie problemele de pe tablă? Şi pe ce să transcrie? Coala era pătată şi ea. îl cuprinse disperarea şi se sculă în picioare. „Domn profesor, vă rog! spuse plângând. Vărsai cerneala pe coală!” Profesorul zâmbi când îl văzu cum arată, îl trimise să se spele, iar când reveni îi dădu o coală nouă şi-l aşeză într-o bancă din primul rând, alături de un alt candidat.

Liceul cu ateliere de tot felul, prin care colinda după terminarea meditaţiilor, cercetându-le cu nesaţ, întrebând, mereu întrebând, cu viaţa de internat în mijlocul celor de o seamă cu el, cu farse şi jocuri, cu grija lecţiilor, îl absorbi. Când mai rămăseseră doar câteva zile până la terminarea cursurilor şi întregul liceu, ieşind din încordarea încheierii mediilor, începu să trăiască exuberanţa vacanţei de vară, Andrei fu cuprins de un sentiment de singurătate; privea tăcut şi trist cum ceilalţi se bucură – pe el, dincolo de porţile şcolii, nu-l aştepta decât curtea din care nu avea voie să iasă.

Dar nu se întâmplă aşa. Sezonul băilor şi al vilegiaturii începuse, Lucreţia îl chemă într-o zi şi îi spuse că ei vor lipsi mai mult timp de acasă, a vorbit cu cârciumarul din colţ, de pe strada Gării, se va duce în fiecare zi să mănânce la el. Şi îi dădu două sute de lei, să aibă de-un cinema, de-o îngheţată. Îi plăcu veşnicul du-te-vino al cârciumii. Se aşeza la masa domnului Uţă – rar se întâmpla să nu-l găsească acolo – mânca, apoi rămânea să privească la lume, să asculte vorbele fiecăruia, să se uite la cârciumar cum aleargă cu băutura la mese, încercând să priceapă semnele ascunse între el şi nevastă, care servea la tejghea. Când îl vedea intrând,

Uţă mişca scaunul e? 3 alături, în semn de invitaţie, dar nu scotea un cuvânt. Se uita tot timpul, tăcut, prin uşa deschisă, în stradă, bea câte puţin din pahar, când se golea îl umplea cu preocupare dintr-o sticlă de-o litră, iar când se golea şi aceasta, bătea cu ea în masă şi trăgea cu o bucăţică de cretă, ţinută alături, ca la table, rândul pe care-l băuse. Andrei vrusese să intre în vorbă cu el, dar Uţă nu-i răspunsese. Nici nu se întorsese măcar. Abia la întrebarea pusă aproape fără voie; „De ce bei, domnule Uţă, atâta?”, acesta îşi mutase privirea pe el şi duse degetul la gură în semn de tăcere. În vacanţa de Paşti tot aşa se întâmplase, rămânând singuri acasă, îl întrebase nedumerit de ce mai ia bani cu împrumut, îi spusese doar ce urmăreşte Bojin! Atunci însă gestul fusese mai mult în semn de secret decât de tăcere.

În scurt timp îl cunoscu pe Lucian, băiatul cârciumarului, elev în a treia la „Carol”, şi prietenii acestuia deveniră

9 – Scara de incendiu şi ai lui. Până într-o zi, când se întâlni cu şeful dormitorului, un „domn elev” din a VI-a, de la care află că, în perioada verii, unii elevi din clasele superioare, ca să câştige un ban, lucrează în atelierele liceului la comenzile primite de la diverse instituţii sau firme. Deveni nelipsit din mijlocul lor, făcea tot ce i se cerea. După un timp, „domnii elevi” începură să-l ia la filme şi de multe ori îl primeau să joace oină cu ei – gula, foarte asemănătoare cu oină, îi era d, e folos. Aşa se făcu că în a patra deveni un fel de erou al clasei, singurul elev din cursul inferior care juca în echipa liceului, câştigătoarea cupei după un meci dramatic cu reprezentativa Şcolii normale. Un coleg de clasă, Ovidiu Nicolau, îi căuta de mai multă vreme prietenia, îi dăduse de câteva ori să se plimbe cu bicicleta, un „N.S.U., „nou-nouţ, cu pneuri groase cum nu mai văzuse alta în oraş, îl invitase acasă, la cinematograf… Rugat de Ovidiu, Andrei aranjă cu membrii echipei ca Nicolau să primească în grijă echipamentul şi deci să fie considerat

ca făcând parte din oficiali la meciul cu cei de la „Fraţii Buzeşti”. Aşa se şi întâmplă. Numai că, după terminarea meciului, Ovidiu nu-şi mai găsi bicicleta. O lăsase lângă uşa atelierului de tâmplărie, o ţinuse mereu sub observaţie, o văzuse cu câteva minute înainte de fluierul final al arbitrului... Odată dispăruse! O căutară prin toată curtea, prin ateliere, prin spatele lor, pe coridoarele liceului, zicându-şi că-i vorba de-o glumă a vreunui coleg. Dar bicicleta nu fu găsită şi, în cele din urmă, Ovidiu, ştiind ce-l aşteaptă de la taică-său, plecă acasă plângând. A doua zi, la sfârşitul orelor, la liceu îşi făcu apariţia domnul Nicolau, însoţit de un agent de poliţie. Odată cu Andrei, fură chestionaţi toţi cei care participaseră la căutarea bicicletei sau care spuseseră că văzuseră bicicleta acolo, lângă uşa tâmplăriei, ca în final agentul să ajungă la concluzia că autorul furtului este foarte greu de stabilit, deoarece la meci asistaseră şi o mulţime de băieţi de la alte licee. Colegii lui Ovidiu se jurară însă că nu se vor lăsa până n-or să prindă ei hoţul. Aşa că în ziua următoare, cei care găsiseră pe acasă pipe sau şepci, fără de care nimeni nu putea fi un adevărat Sherlok Holmes, le aduseră la şcoală. Ovidiu fu numit detectiv-şef, clasa împărţită pe brigăzi, fiecăreia repartizându-i-se câte un obiectiv, în primul rând maidanele mai cunoscute, unde se juca fotbal. În prima duminică nu se obţinu niciun rezultat, iar în cea următoare cădeau Paştile. Hotărâră să nu întrerupă cercetările, pentru că, fiind sărbătoare, hoţul ar putea ieşi la plimbare cu bicicleta. Brigăzile fură reorganizate cu cei rămaşi în oraş pe timpul vacanţei, dar speranţele puse în acea duminică nu se adeveriră. În drum spre casă, Andrei se opri la cârciumă cu gândul să-l caute pe Lucian; îi spusese despre bicicletă, poate aflase ceva. îl găsi la tejghea. „Cum, nu ştii nimic? se miră Lucian. N-ai fost acasă? I-a dat foc Uţă! S-a spânzurat!” Apropiindu-se în fugă, văzu lume adunată pe stradă, iar din acoperiş doar un rest. Curtea era plină de lucruri scoase din casă,

azvândte unele peste altele, totul plin de apă, care se mai prelingea încă din pod, pe pereţi. Fu luat de gardianul care îi dăduse drumul în curte şi dus înăuntru la un comisar ocupat cu interogarea unui vecin. Acesta îl întrebă unde îi sunt părinţii, îi spuse, apoi, dacă îl văzuse în ziua aceea pe proprietar, nu, nu-l văzuse, şi comisarul îl expedie. Trecând în camera de alături, lăsă uşa întredeschisă şi află astfel că Uţă se urcase în pod, legase o frânghie de-o grindă, stropise pe jos şi lemnăria cu gaz şi, după ce îi dăduse foc, îşi băgase capul în laţ. Norocul a fost că un vecin, care îşi cumpărase radio de sărbători, se urcase pe acoperiş, ca să-şi instaleze antena, a văzut focul şi a dat alarma la timp. La plecare, comisarul îi spuse că în camera proprietarului fusese găsit un bilet în care Uţă a scris că el a dat foc casei, iar ce-o să mai rămână din ea, ca şi locul, lasă cu limbă de moarte domnului Bojin, în contul banilor pe care i-a primit de la el cu împrumut. „Aşa că taică-tu să se prezinte la mine!” La cimitir veniseră doar vecinii – Uţă n-avea pe nimeni, sau poate avea, dar nu se ştia. Uimit de cele văzute acolo, se uită la cavouri şi monumente şi o luă încet spre casă. Şi, deodată, privirile întâlniră într-o curte bicicleta lui Ovidiu, rezemată de zid. Da, era fără îndoială „N.S.U.”-ul colegului său. Nu mai stătu pe gânduri, deschise încet portiţa, se strecură înăuntru, trase cu băgare de seamă bicicleta afară; când fu în stradă, sări în şa şi începu să apese înfrigurat pe pedale. Fapta sa căpătase proporţiile marilor acte, se şi vedea purtat pe braţe de băieţi într-o faimă definitivă de detectiv sadea. Şi domnul Nicolau şi Ovidiu fură cât se poate de bucuroşi de găsirea bicicletei, băieţii îl sărbătoriră, e adevărat, nu chiar aşa cum se aşteptase, dar peste câteva zile lucrurile luară o cu totul altă întorsătură. Se pomeni acasă cu un agent de poliţie care se arătă neîncrezător în cele povestite de el şi îi ceru să-l însoţească, pentru a-i arăta curtea unde descoperise bicicleta. Lucreţia şi Bojin plecaseră la un avocat, în

legătură cu biletul lăsat de Uţă, nu avu încotro, se supuse. Când ajunseră în marginea cimitirului, se încurcă în străzile mici şi întortocheate din jur, complet necunoscute lui. Gândindu-se la Uţă, le parcursese absent, iar după descoperirea bicicletei, gonise în febra faptei mai repede împlinite. Fusese un prost: trebuia să fi lăsat bicicleta unde era, să fi luat doar adresa, strada şi numărul casei. Agentul îşi pierdu repede răbdarea şi-l drăcui că-l pusese să facă drumul degeaba. „Nu, pe undeva pe străzile astea… o găsesc eu îndată! „Îl asigură. „Mă, spune, mă, adevăru!” Şi în aceeaşi clipă îl pocni peste faţă, încât Andrei, pierzându-şi echilibrul, căzu pe caldarâm. Îl cuprinse o furie oarbă, căută o piatră, dându-şi însă seama de gravitatea gestului său, o rupse la fugă. După plecarea agentului, continuă căutarea casei în cauză. Fără rezultat. Se înserase de-a binelea, fu nevoit să întrerupă cercetările. Acasă, temându-se de agent, nu se putea duce şi tot din această cauză respinse posibilitatea de-a dormi la liceu. Dacă agentul trecuse pe acolo şi lăsase vorbă să-l prindă? La colegi nu putea apela… Ce să le spună? El, care descoperise bicicleta furată, era acum bănuit?!… Singurul loc unde putea să se culce era parcul oraşului. Se gândise la el de la bun început, dar frigul nopţii îl făcuse să caute aiurea. N-avea altă soluţie. Tremură pe o bancă mai dosnică până în zori, iar odată cu ivirea lor se apucă din nou de căutat. Ca să poată reconstitui drumul făcut, porni de la ieşirea din cimitir şi luă, sistematic, stradă cu stradă. În scurt timp găsi casă, îşi notă adresa şi se duse triumfător acasă, gândindu-se că poate agentul îl aşteaptă acolo. Bojin îl primi încruntat şi îl chemă înăuntru. Pricepu că acesta aflase cele întâmplate. Intră şi se rezemă cu palmele de perete. De la aducerea acasă era prima lor înfruntare. Vorbeau rar, ea doi oameni care n-au ce să-şi spună, complet indiferenţi unul faţă de celălalt; în timpul vacanţelor, Andrei îl evita cât mai mult cu putinţă, lucru nu prea

greu, pentru că Bojin era mai tot timpul plecat. „Ce-i cu bicicleta aia?” îl luă Bojin la întrebări. „Nimic. Am descoperit-o la cel care o furase”. „Atunci de ce l-ai lăsat mască pe agent? De ce-ai întins-o? Unde-ai umblat toată noaptea?” „Să recunosc strada şi casa unde am descoperit bicicleta furată. Şi-am recunoscut-o!” „Faci pe detectivul? „râse ironic Bojin. „Da, pe detectivul, nu pe boţul!...” îl sfidă Andrei. Bojin îl plesni peste faţă. Rămase nemişcat, privindu-l drept în ochi. Şi Bojin îl mai plesni de câteva ori, fără ca Andrei să reacţioneze în vreun fel; se lăsase plesnit – vreo două săptămâni nu auzise cu urechea dreaptă – privindu-l în ochi până ce Bojin îl dădu afară şi-i spuse să plece înapoi la internat.

Bicicleta... Acum ceasul... Şi iată-l însemnat hoţ, hoţ ca Bojin; i-o fi ăsta destinul...

La vreo două săptămâni, îl scoaseră să-l ducă la judecătorul de instrucţie. Mergea cu capul în jos, ruşinându-se de ce-ar putea gândi cei care-l vedeau escortat, purtând cătuşe la mâini, că a omorât pe cineva sau a intrat în vreo casă... Oameni, altfel de oameni decât cei de la „23 comun”, oameni ce se duceau la treburile lor, cu gândurile lor, cu grijile lor, mergând fiecare în direcţia voită de el.

Pe un coridor al tribunalului, înainte de a intra în încăperea pentru arestaţi, se pomeni deodată cu Teo. Cum de-i dăduse oare prin minte? se întrebă, nevenindu-i aproape să creadă că-i Teo, şi se simţi bucuros şi uşor. Dacă a venit să-l aştepte, înseamnă că s-a interesat mai demult, a aflat c-o să-l scoată la judecătorul de instrucţie, o să facă şi pe dracu-n patru ca să stea de vorbă cu el; prin Teo o să-i transmită lui Enciu că Siguranţa se interesează de el. Şi mai înseamnă că Teo nu s-a îndoit în legătură cu ceasul. Cu toate că s-ar fi putut îndoi – nu-i spusese de banii ascunşi în icoană. De ruşine nu-i spusese, de ruşine că nu mănâncă şi strânge.

Îl văzu strecurându-se pe uşă când începuse să se teamă că Teo nu putuse aranja cu gardianul. Se

îmbrăţişară, apoi Cană îi spuse că-l încorporează, în câteva zile îi vine şi ordinul de prezentare la regiment, să n-aibă însă nicio grijă, îi lasă bani lui nea Anghel să-i pună avocat, o să se limpezească ele lucrurile, o să se limpezească precis. „Şi uite nişte bani”, mai zise Teo, strecurându-i-i în mână, după care dădu să plece. „Stai! îl opri Andrei. De Enciu ştii ceva? „Nu, da’ de ce?” „Să nu-l fi arestat… Te duci în piaţă – acu să te duci! – unde are nevastă-sa prăvălia cu zarzavat, aşa-i zice, «La Dora», şi-i spui că Siguranţa îl bănuieşte pe meşter în legătură cu carcasele ălea, a încercat să mă bage votru printre ei, să plece imediat de la Gonţea. De aia a şi scornit Gonţea povestea cu ceasul, ca să mă poată băga votru în fabrică, Acu să te duci!” „Enciu?” se miră Teo. „Da, nu ştiu nici eu de ce l-or bănui tocmai pe el, care-i strungar, dar dacă m-a întrebat şeful Siguranţei de el şi nu de altcineva, înseamnă c-au pus ochii pe meşter. Du-te! Du-te, să nu dea cineva peste tine aici!” Se îmbrăţişară şi Teo plecă.

După puţin timp, gardianul îl duse în camera judecătorului de instrucţie. Acesta era ocupat, redacta, se vede, un act. Uitându-se la bărbatul din faţa sa, se trezi întrebându-se dacă nu i-o fi cumva tată. Dar nu, în alt oraş probabil se întâmplase povestea aceea cu judecătorul de instrucţie. Interogat, declară că fusese bătut la poliţie, recunoscuse că a furat ceasul şi că banii găsiţi în icoană provin din vânzarea acelui ceas sub presiunea bătăii. „Toţi spuneţi aşa! Toţi spuneţi c-aţi fost bătuţi la poliţie! Bine, să zicem că te-au bătut. Ceasul a fost recuperat însă 1 Recuperat şi restituit păgubaşului. Domnului Gonţea. Uite-aici… începu judecătorul să răsfoiască dosarul. Numitul Vărzaru Ion declară că l-ai oprit pe stradă şi i-ai oferit spre vânzare un ceas, spunându-i că l-ai găsit în parc lângă o bancă. Nu ştie cum te cheamă, dar te-a descris în amănunţime. «Înalt cam de un metru şi aproape optzeci, citi judecătorul din acea declaraţie, în jur de optsprezece ani, ochii verzi,

părul închis, pieptănat pe spate, drăguţ la faţă, îmbrăcat într-o cămaşă în dungi şi pantaloni gri. Mi s-a părut a fi un băiat cinstit şi am cumpărat ceasul cu suma de o mie patru sute patruzeci de lei, adică exact banii pe care îi aveam asupra mea. În niciun caz nu bănuiam că ceasul ar fi putut proveni din furt. Mai mult decât atât, l-am întrebat pe tânăr unde anume în parc a găsit ceasul, iar el mi-a spus că pe o alee, lângă o bancă, şi că nu are ce să facă cu un asemenea ceas, mai bine îşi cumpără un costum de haine dacă tot i-a ieşit norocul în cale. → Ei, ce mai ai de zis, Jinga?” „Ce să mai am de zis, domnule judecător?! Am hotărât că trebuie să fac închisoare, o fac. Fac închisoare/1

După o lună şi ceva fu scos la primul termen de judecată. Sala era plină de lume; uitându-se după nea Anghel, întâlni privirile soţiei lui Enciu, şi din semnele pe care i le făcu ea din cap, din felul cum îi zâmbi, înţelese că fusese înştiinţată, îi mulţumeşte, totul e bine. „Cireşele negre” erau şi ele acolo, alături. Îndemnată se vede de maică-sa, Irăchiţa se ridică în picioare, înălţă mâna pe jumătate, ca o jumătate de gest, şi-o retrase, de parcă brusc s-ar fi răzgândit, se aşeză în bancă şi, din câte îşi dădu seama Andrei, începu să plângă. Din pricina hainelor de puşcăriaş, se gândi şi hotărî să spună, când i se va da dreptul la cuvânt, cum s-a întâmplat cu ceasul, ca ele să afle, să ştie adevărul şi să-i povestească după aceea lui Enciu. Şi, deodată, îl văzu pe nea Anghel aşteptându-i privirea, chiar acolo, în faţă, pe o bancă, aproape de el. Clătină trist din cap, apoi îl întrebă pe muteşte ce-i cu Teo. Gardianul de-alături îi trase un ghiont.

Când îi veni rândul, preşedintele completului de judecată îl întrebă dacă îşi menţine sau nu declaraţiile date la ancheta penală. Spuse că nu, nu le menţine. „Am fost bătut, am recunoscut sub presiunea bătăilor…” „La obiect!” îl întrerupse judecătorul. „La obiect este faptul că toată povestea cu ceasul e o minciună care a fost

inventată, ca să devin informatorul Siguranţei!” „Se suspendă şedinţa!”. anunţă preşedintele şi se ridică în picioare, dar Andrei continuă, aproape strigând: „Dacă acceptam propunerile Siguranţei, nu eram astăzi aici!” Gardianul îl şi înşfăcase de mână şi îl împinse în camera de alături, destinată arestaţilor. După câteva minute veni la el un bărbat între două vârste şi-i spuse că-i avocatul lui. „Ce-ai făcut? îl certă. Îţi agravezi situaţia! Care şi-aşa-i fără ieşire! Dosarul e beton armat, i-am spus şi domnului Anghel, vă iau banii de pomană. Singurul lucru pe care pot merge e să solicit clemenţă. Că eşti tânăr… că eşti un element bun… dădeai liceul în particular… Eşti cu corp delict! Şi declaraţia cumpărătorului te-a înfundat fără scăpare. N-am ce face, sunt legat şi de mâini şi de picioare”. La reluarea şedinţei fură audiaţi servitoarea lui Gonţea, moş Anghel, care fusese martor la găsirea banilor ascunşi în icoană, şi, în cele din urmă, Ion Vărzaru, „cumpărătorul” ceasului, un bărbat de vreo 40 de ani, înalt şi slab, ce străbătuse sala şchiopătând. La cel de-al doilea termen, solicitat de avocat pentru depunerea la dosar a probelor de „bună purtare”, nu-l mai scoaseră, i se comunică doar hotărârea prin care fusese condamnat la doi ani şi şase luni închisoare.

Spre primăvară, când se gândea că o să înceapă munca la grădina închisorii, aşa cum auzise vorbindu-se, şi o să se poată cere la lucru, fură scoşi pe coridor şi întrebaţi care ştie fierărie sau dacă e vreun lăcătuş ajustor printre ei. Ieşi primul din rând: „(1 Eu! Am lucrat şi unaîşi alta”. „Nu fi dobitoc, mă, că tot cu zeamă de mălai te hrăneşte!” auzi pe unul din spatele său. Ca răspuns, Andrei făcu încă o jumătate de pas, ca şi când s-ar fi temut că nu va fi remarcat, cu toate că, după cum constatase, era singurul de pe întreg coridorul care răspunsese la apelul gardianului-şef. „Mă, ştii ori tragi la căldură?” se îndoi acesta, apropiindu-se de el. „Cum să nu ştiu, dom’le şef, că-s în meseria asta de mic!” Gardianul-şef îl luă cu el, îl dădu apoi în primire unui

subaltern, iar acesta îl duse în spatele corpului principal al închisorii, la o construcţie curioasă, un fel de magazie lungă, de piatră, cu ferestre mici, zăbrelite, cocoţate aproape de acoperiş. Înăuntru fusese încropit un fel de atelier în care lucrau vreo treizeci de oameni; gardianul de la uşă îi notă numărul şi se adresă unui deţinut din apropiere: „Ia cheamă-l, mă, pe Pumn-de-Fier, să vedem ce ştie ăsta să facă!” Andrei se aşteptă la vreo namilă, ceva în genul lui Cap-de-Muscă, şi când colo veni, legănându-se uşor, un bărbat spre 40 de ani, nu prea înalt, dar bine legat, cu o faţă frumoasă, căreia o chelie pronunţată şi ochelari rotunzi de miop îi dădeau un aspect de intelectual, de profesor. Fără să vrea se uită la mâinile lui. Nu găsi să aibă ca înfăţişare ceva care să îndreptăţească porecla. Pumn-de-Fier îl examină ca pe un obiect oferit spre vânzare, îl întrebă cu vorbă leneşă, rară şi moale, ce ştie să facă, Andrei îi spuse, şi Pumn-de-Fier dădu din cap în semn că-l opreşte acolo.

Treaba nu cerea prea multă pricepere, era vorba de un gard de fier pentru casa directorului. Nu lăsa o clipă lucrul din mână, muncea şi râdea din nimic, inventa fel de fel de poveşti, punea pe seamă-i ce auzise la „23 comun”, umfla apoi minciuna până plesnea şi, odată dată pe faţă, râdea cât putea. Mulţi credeau şi spuneau că special o întorsese la urmă pe glumă, alţii doar râdeau, fără să creadă nimic. Seara cădea mort de oboseală şi adormea mulţumit că mai trecuse o zi. Ca să fie mai aproape de atelier, îl mutaseră la „67 B”, într-o încăpere mai mică, cu paturi individuale de fier, suprapuse, aşternute cu rogojini, unde dormeau o parte din cei cu care lucra. Se nimeri la etaj, alături de un deţinut, Nelu Busuioc, cu vreo şase ani mai mare, condamnat pentru spargerea unor case de bani. Ceea ce îl intriga la acest Busuioc era obsesia cu care îşi îngrijea dantura. Într-adevăr reuşită, frumoasă. N-avea însă ce să-i rămână între dinţi, mâncau tot timpul aceeaşi zămârcă de mălai, rar de arpacaş, dar Busuioc, de câte ori avea ocazia, se

clătea pe mâini, lua apă în gură şi îşi freca dinţii cu degetul.

În primăvară, când directorul închisorii veni din nou la atelier, să vadă cum merge lucrul la gardul casei pe care începuse s-o ridice de un an şi ceva cu puşcăriaşii, Andrei nu lăsă să-i scape prilejul, ieşi la raport şi-i spuse la ce se gândise în legătură cu autocamionul din curte, un „Ford” scos la reformă. „Nu, aleluia cu el! Nu se mai poate face nimic. Ce crezi, că eu…” râse directorul, adică el l-ar fi lăsat să zacă în curte dacă s-ar fi putut repara?! „Aşa căzut cum e, numai să-mi daţi voie, şi să vedeţi cum îl fac eu să meargă! M-am uitat bine. îl iau la mână piesă cu piesă! Mecanic auto, asta mi-i meseria de bază! N-aveţi ce pierde! Am ieşit lucrător la Broteanu. De la Gheorghe Enciu am învăţat meserie, cine nu ştie de Enciu?!” simţi Andrei nevoia să vorbească de meşter. „Măi, tu…” „Domnule director, dacă vă spun! Nu-i păcat să zacă, când ar putea căra de toate?! Chiar gardurile astea… Sau câte nu sunt de cărat la o casă!… Oricât, e camion, nu-i căruţă cu cai!” „Mă, tu ştii, mă, cum ai să trăieşti tu la mine dacă faci camionul ăsta să meargă? Nici la mă-ta acasă… Tot ce-ţi trebuie şi n-ai cum să faci singur, îi spui lui Pumn-deFier… Ai auzit, Pumn-de-Fier?” Acesta spuse repede: „Da, să trăiţi!” dar directorul nu-l băgă în seamă şi se întoarse din nou spre Andrei: „Şi dacă n-o să poţi nici aşa, te ceri la raport şi-oi vedea eu… Chiar de azi să te-apuci!”

De-abia demontând, aşa cum spusese, piesă cu piesă, îşi dădu Andrei seama că se luase cu camionul la trântă, dar n-o să-i fie uşor s-o scoată la capăt cu el. Principalul era că şi cutia de viteză şi diferenţialul aveau pinioanele „sticlă11, în atelier existau chei destule, aparate de sudură, electrică şi autogenă, fără strung însă – găsise segmenţii cocsaţi – n-o să se poată descurca. Lucră cu migală, îl luă ca ajutor pe Busuioc, ce s-ar fi putut face într-o oră dura de multe ori zile întregi, şi în cele din urmă se împotmoli. Directorul vorbi cu

proprietarul unui atelier, transportă motorul cu o căruţă, şi Andrei, escortat de un gardian, se ducea zi de zi să lucreze acolo. Între timp, Busuioc şi un alt deţinut îndreptară ce era de îndreptat la caroserie, o vopsiră cu pensula, alţii îi făcură ladă nouă şi, pe la mijlocul lui iulie, camionul fu gata, cu motorul mergând să-i numeri bătăile. Mai rămânea doar să fie încălţat. Şi spre surprinderea lui Andrei, directorul apăru peste câteva zile cu cinci cauciucuri nu chiar noi, dar aproape. „De unde?” „întreabă-i pe ăia care dorm la grădină, şi ţi-or spune ei de unde şi cum!… „îl lămuri Busuioc.

Ştia mai tot ce se petrece în închisoare, se şopocăia mereu când cu unul, când cu altul, şi mai ales cu PumnderFier, iar când Andrei se arăta curios, îi trântea o minciună şi schimba vorba. Încercase să-l ducă şi cu „trusa de scule”. Azi un şperaclu, mâine altul, apoi pârghiile şi, în cele din urmă, le veni rândul şi gurilor-de-lup. Le începuse pe toate în atelier, apoi, când ajunseseră să se cunoască ce sunt, le terminase afară, la maşină, şi toţi crezuseră că lucrează ceva pentru ea. Într-o zi, vrând să mute rogojina ca să monteze oberlagul la arcuri, Andrei descoperi dedesubt o rangă cu vârful ascuţit ca de daltă. îl lăsase, nu-i spusese nimic, să vadă până când o să tacă. Busuioc tăcuse şi Andrei era sigur că dacă n-ar fi avut nevoie să călească gurile-de-lup, nu i-ar fi spus niciodată nimic. Na-l întrebase ce-i trebuie la închisoare „trusa cu scule”, erau lucruri pe care prefera să nu le cunoască, dar când directorul îl unse şofer pe camion şi i-l dădu pe Busuioc ca ajutor la încărcatul şi descărcatul maşinii, fără ca Andrei să-l fi cerut, faptul îl puse pe gânduri. Spre deosebire însă de el, care primise haine „civile”, hainele lui, pentru a putea conduce în oraş fără să atragă atenţia, urmând să se schimbe seara, la terminarea lucrului, în cele vărgate, Busuioc nu se bucură de acest regim şi asta îl mai linişti pe Andrei.

Păziţi de gardian, aduceau dimineaţa de la Manutanţă mălaiul, tărâţele, arpacaşul; de la grădina

închisorii – zarzavaturile, apoi, pe la ora 9 sau 10, după ce terminau, treceau la căratul materialelor pentru casa directorului. Era ridicată la roşu, se dădea zor la acoperiş, la ferestre, la uşi, să n-o prindă ploile neacoperită. De la început, gardianul, om la vreo 40 de ani şi ceva, într-un fel cam tăcut, se ţinuse băţos. Ce? Că se aveau bine cu directorul?... Să se aibă, el răspunde de ei! Încet-încet, aflându-se zi de zi împreună, bătând drumurile alături de ei în cabină, o lăsase mai moale, nu mai făcea pe răul, iar într-o zi le dădu chiar voie să-i zică „domn Năstase” când sunt între ei, în afara închisorii, să nu-i mai zică domn gardian. Însemna mare lucru, că doar nu erau la primărie cu el! „L-ai văzut pe Năstase, cum s-a dat omu’ pe brazdă?” se bucură Busuioc. Contribuise la „darea pe brazdă” a gardianului şi nu se opri aici. Nu-i stătea gura o clipă, susţinea cu vorbe peste vorbe tot ce spunea gardianul, îl linguşea cât putea, nemaiştiind cum să-i intre în voie.

Într-o zi umpluse în aşa fel sacii cu mălai, încât unul din ei rămăsese gol mai bine de jumătate; luase sacul în cabină şi, pe drum, îl momi pe gardian: „Ăsta-i în plus, nu-i nicio socoteală cu el. Să-l ducem la dumneata, domn Năstase. Adică ce, dumitale nu-ţi trebuie?! Că nu-s mai mult de cinci-şase chile...” „Ba de trebuit, cum să nu-mi trebuie, da’... Nu ştii? Te păzeşti de dracu’ să nu dai peste diavolu!” „Ei lasă, că diavolu e-n porţie mare!... Nu se uită el la cinci-şase chile de mălai!... Că doar împreună am cărat de la rampă lemnele închisorii! La domn director, la domn contabil, la domn intendent, la domn gardian-şef... Fiecăruia după grad. Închisorii, ia, colo, câţiva steri! O mânjitură de steri! Şi lasă închisorii... La noi i-o pedeapsă.”!

am făcut-o, o tragem... Da’ mă uit la dumneata, domn Năstase, că eşti funcţionar ca ceilalţi!... Făină de cărat le-am cărat... Că nouă, ştii bine, ne dă ca la păsări, uruială de mălai cu tărâţe, nici n-ai după ce să te e...! Untură de cărat le-am cărat... Carnea cine-o vede...

Adică ei cu camionul, iar dumneata nici la cinci chile de mălai să n-ai dreptu?!” „îs mină în mână, ce vrei?! Aia din Bucureşti îi acoperă, că-şi primesc daru… Dar barosan! Ştiu eu… Aşa-i. Pe mine, dacă mă toarnă vecinii, cine să m-acopere?! Şi-aşa-s cu ochii pe mine! Că dacă-s gardian la închisoare… cine ştie ce afaceri fac la închisoare…” „Da’ de-o ţigară tot îţi trebuie şi matale! Sau de-o ţuică…” „De-o ţuică… ei, nu zic… Da’ împreună! …” se temu, se vede, gardianul să nu-l spună cumva Jinga la director. „Aici e voia matale! Matale ţi se cuvin, nu nouă. Am eu un loc unde-l putem da fără durere de cap. Noi, nişte puşcăriaşi, ne facem puşcăria, iar dacă ai vrea matale să ne dai şi nouă o cinzeacă, ţi-om zice săru’ mâna, că nu din altceva, din bunătate ne dai. Ia-o, mă, pe-acolo, să ieşim în spatele pieţei!” îi ceru Busuioc lui Andrei, făcându-i cu ochiul. Şi se întoarse la Năstase. „Când te-a dat să ne păzeşti, într-o vorbă am fost amândoi: «Mă, mare noroc am avut c-am dat peste un om cumsecade!» Care-i bun la suflet şi după mers îl cunoşti. Dumneata după ochi te cunoşti. Zău, după ochi!” îl ţinu tot aşa pe Năstase până se opriră în dreptul unei curţi, şi Busuioc îi explică lui Andrei: „Vezi că-i în fund o casă c-o scară pe-afară. Urci la etaj şi întrebi, chiar la prima uşă, de Nu-ţi. Spune-i c-o aştept în stradă, la poartă, da’ nu-i spune de ce”. Nu-ţi, o fată frumuşică, de vreo 20 de ani şi ceva, doar cu un furou pe ea, se făcu ca varul când Andrei îi spuse de Busuioc. „A ieşit?” îl întrebă speriată, privindu-l cercetător pe Andi-ei. „Nu, e cu gardianul în maşină, vrea să-ţi spună ceva”. „Uite vin. Iau pe mine ceva şi-am venit”, îl asigură. Şi într-adevăr veni îndată după Andrei. În loc de bună ziuă sau ce mai faci, Busuioc îi puse sacul în braţe. „Sunt vreo cincizeci de chile de mălai – minţi iar, în realitate erau vreo 25 – 30 de kilograme –, socoteşte la negru, pune ceva pe deasupra şi adu repede banii, că n-avem timp de pierdut!” Nu-ţi nu scoase o vorbă. Când se întoarse şi-i dădu banii, Busuioc îi făcu semn din deget a luare-

aminte: „Nici trei ani n-am şi mă-ntorc!”

Lui Năsase atâta i-a fost, până să se spurce – îşi găsise un băcan lângă Târgul de săptămână şi vămuia tot ce cărau. Le dădea şi lor ba urî pachet de ţigări, ba o ţuică, nu era rău, dar de la un timp, la gândul că ar putea da de belea, iar libertatea de pe maşină să se ducă, s-ar fi lipsit şi de ţigări şi de ţuica lui. „Las-o, domn Năstase, mai moale!” îl ruga Busuioc. „Aşa-i, domn Năstase, las-o mai moale!” îl susţinea Andrei. „Spumuieşte… Nu băga polonicul, că să ştii că ne prinde!” „Fiţi pe pace, nu ne prinde. Ce, eu nu-i am la mână?! Adică ce, eu nu trebuie să mănânc?! Eu n-am burtă?!”

În primăvară, când la grădina închisorii apărură trufandalele, Andrei îi spuse gardianului că ştie o negustoreasă cu prăvălie de legume şi zarzavaturi în piaţă, poate-i amatoare să cumpere. Năstase se învoi, dar când Andrei opri camionul, gardianul bătu în retragere. „Cam multă lume pe-acilea… Se ginesc, pricep…” Andrei era cu un picior pe scara camionului, îi aruncă: „S-o întreb şi vedem noi”, şi porni în fugă în direcţia prăvăliei. Înăuntru se aflau câţiva clienţi; ca să poată vorbi cu soţia lui Enciu, ciocăni în geam, invitând-o astfel să iasă afară. Veni bucuroasă la el, îl îmbrăţişă şi-l întrebă dacă a scăpat. Îi spuse că nu, a reparat camionul închisorii, lucrează pe el ca şofer, păzit de un gardian, păzit vine vorba, au căpătat încredere în el; ştiu că n-are să fugă. „Şi-am trecut să văd ce mai faceţi, ce face meşterul”. „Bine. Şi eu care mă bucuram c-ai scăpat…” „Mai am şapte luni, ce-a fost greu a trecut. Nea Enciu ce face?” „Bine! S-a întors la Broteanu”. „De-atunci?” Dora confirmă printr-o mişcare a capului, se repezi în prăvălie, luă bani din sertarul tejghelei, hârtii cât apucă mâna, şi întorcându-se, vru să-i bage în buzunarul hainei lui Jinga. Andrei pricepuse însă de ce-l lăsase singur şi se feri. „Nu-nu, am şi ţigări, am de toate, n-am pe ce cheltui”. „Nu ţi-i ruşine?” se supără Dora, îl trase de haină şi-i băgă banii în buzunar. Treaba asta cu banii nu-i plăcu lui

Andrei: adică ce, îl răsplăteşte? Se despărţi de ea cu un gust amar, mai birie n-o căuta.

Busuioc nu-l spurcase pe gardian la furat doar ca să trăiască mai bine, să aibă şi ei de-o ţigară, de-o ţuică, altele erau planurile lui, altceva visa el, îl încercase pe Jinga în câteva rânduri cu vorba şi într-o zi îi puse întrebarea direct: „Ce zici, mergem pe din două, parte pe parte?” Andrei era pregătit. „Şi dacă ne prinde?” „Nu ne prinde. Tu doar să te rogi de director să dormim la grădină. Dacă-l rogi tu, o să vrea. I-ai făcut camionu’...” „De Năstase ai uitat?” „Cum o să uit! îi leg mâinile amândouă! Ce, degeaba i le înnod eu de-aproape un an?! Te umplu de bani, domn Năstase!... îl înşurubez eu!... Întâi să-i bag ranga câş, să nu cădem cu toţii din pricina lui, că prea de face de oaie! Tu să vrei, de Năstase am eu grijă. Tu cu camionu’ şi şestu, eu cu sculele şi treaba. De pont am făcut rost...” „De unde ai făcut rost?” „Ce-ntrebare e asta?” „închis?... Sau l-aveai mai demult?” „Nici asta nu-i întrebare! îl am! Pont gras! E burduşită cu aur şi bani... Să ne-ajungă la toţi trei pe-o viaţă! îs priponit, n-au gaborii cum să mă bănuiască pe mine. Ei?” „Vezi întâi de Năstase...” „Da’ tu?” nu se lăsă Busuioc. „Dacă vrea Năstase, facem aşa cum ai zis”. „Mă, nu mă «întoarce cu acu» pe mine! Asta, când ai zis «da», nu-i de glumit!” „Nici n-am glumit”. „Atunci de ce te-ai făcut a nu pricepe când te-am luat mai pe departe, aşa?” „Nici tu cu sculele nu te-ai dat...” „M-am dat, cum nu m-am dat?! Dacă nu voiam eu să le vezi, nu le vedeai!”

Când Busuioc încercă să-i bage „ranga câş” gardianului, acesta, cam băut, i-o tăie, sigur pe el: „N-are cum! îs blat. cu bucătaru!... Magazionerii lucrează jumate cu el... Am acoperire! îmi semnează ei de primire? îmi semnează!” Asta-i, semnătura contează! Ai primit, te-ai prăjit!” Era mai deştept decât îl credeau ei... Busuioc nu avea însă de gând să se lase, îl amânase, atât; umbla cu Năstase cum umbli cu un ou.

La o săptămână şi ceva, în timp ce se îndreptau spre

casa directorului, îi prinse alarma şi ea se dovedi a nu fi o simplă sperietoare, cum fuseseră celelalte. Venind din Italia sau întorcându-se la bazele lor, avioanele americane trecuseră mereu deasupra oraşului, antiaeriana hămăise de fiecare dată la ele, umplând cerul cu norişori albi, acum însă acestora toate ştiute li se adăugară, deodată, şuierat năprasnic de bombe, explozii de zguduiră pământul. Se refugiară toţi trei într-o curte şi se băgară într-un şanţ anume săpat, plin de lume. „Gara! De-acolo se-aude!” îşi dădu unul părerea. „Să nu dea şi-n închisoare vreo bombă, că nu suntem departe de gară!” se temu gardianul. „Lasă, domn Năstase, c-atunci...” Andrei nu mai auzi ce, dar îl văzu pe Busuioc gudurându-se în timp ce-i şoptea ceva gardianului. Fără să mai stea pe gânduri, le spuse că uitase motorul mergând, dădu fuga în stradă, se băgă sub camion, smulse pachetul cu scule, băgat în spatele rezervorului de benzină, şi îl aruncă în curtea vecină cu cea în care se ascunseseră.

Abia după vreo zece zile observă Busuioc lipsa sculelor. Trăseseră maşina lângă atelier ca să schimbe uleiul motorului, era un loc mai retras, şi Andrei ştiu că Busuioc o să profite de ocazie ca să verifice cum stau sculele în ascunzătoare. îl aşteptă să se aprindă, dar Busuioc nu se aprinse. „Ce le-ai făcut?” întrebăcalm în timp ce ieşea de sub lada camionului. îl lua la sigur. „Ce?” „Sculele. Unde-s?” „Nu-s?” „Nu-s!” „Nu se poate!” făcu Andrei şi intră sub maşină. Busuioc îl urmă. Pachetul cu scule fusese băgat între rezervorul de benzină şi lada camionului, într-o adâncitură de unde era greu să cadă, mai ales că Busuioc îl legase cu o sârmă. Capătul ei atârna, aşa cum rămăsese atunci când Andrei smulsese cu putere pachetul. „De atâta zdruncinătură... Şi asta numa pe drumul grădinii. Unde-i tocată şoseaua ca dracu’. S-a mişcat, şi-a făcut loc, şi la o frână s-a dus”. Busuioc nu-l scăpa din priviri. „Cum «la o frână s-a dus»?” Andrei ieşi de sub camion şi îl aşteptă pe Busuioc

pentru a-l înfrunta privindu-l în ochi. „Adică ce vrei să spui? Că ţi-am luate eu sculele? Spune!” „Măi Jinga, mi-ai luat sculele!” „Sculele făcute de mine!” „Mă iei în caracude, ai? Ce ţi-oi fi zis, lui Busuioc îi convine… da’ eu-s aproape afară. Nu mai am nicio jumătate de «cot»… Pe camion n-o duc rău… Nu eşti tu şui! Aaa, că faci pe şuiul şi râzi din nimic! Da’ când te-apucă, de ce taci zile întregi şi nu mai eşti şui?” „Busuioc, fără tine la ce mi-ar trebui sculele? Dacă treaba-i unsă, cum spui… Năstase depune că n-am făcut un pas fără el…” Busuioc îl privi în faţă. „O fi şi cum spui… Că di-n zdruncinături. Da’ de ce atârnă sârma în jos? De ce nu-i covrig?” „S-o fi agăţat pachetu-n ea… Pân-a scăpat şi-a căzut. Numa ce gropi sunt pe dealul Brabeţilor!…” „Fac rost de altele. Tu să-mi spui hotărât: vrei sau nu vrei?” „Ţi-am zis şi-ţi mai zic: vreau, mă, de ce să nu vreau?! Când ies, de ce să m-am şi eu o «saltea»?!”

Primul drum îl făcuseră, ca întotdeauna, la Manutanţă. Andrei era urcat în camion, îl aştepta pe Busuioc să aducă alt sac de pe cântar, şi deodată se trezi strigat de nevasta lui Enciu, răsărită ca din pământ lângă el. „Mâine la prânz, spuse, înainte de-a ajunge la Biţă, fă camionu’ stricat, o să mă opresc să vorbim”. Şi se îndepărtă, ca şi când şi-ar fi continuat drumul. Primul gând fu că-l arestaseră pe meşter, îl depuseseră la penitenciar. Dacă ar fi fost însă aşa, i-ar fi zis… „Nen-tu Enciu e la voi”, i-ar fi zis. Dar de ce n-a venit meşteru dacă-i liber şi nu-i arestat? De ce-a trimis-o pe ea? Deci, tot s-a întâmplat ceva!… Ce? Ce putea să se-ntâmple ca el să nu poată veni şi s-o trimită pe ea? Să fie ceva cu Ştefan Dima? Să fie Ştefan Dima la ei? Vor să-i transmită vreo vorbă… Sau poate ăluilalt, lui Mardare? Din moment ce aflaseră care sunt drumurile lui… De Manutanţă, de Biţă… e clar că e-o treabă serioasă! O vorbă sau un bilet unuia care-i la ei… Şi ăsta ce poate să fie dacă nu comunist?!… Sau a călcat pe bec vreun neam de-al ei, şi nevasta meşterului face în secret, nu vrea ca

Enciu să ştie că ea se amestecă, face, intervine?... Mai curând asta trebuie să fie, de aia a venit ea şi nu Enciu.

A doua zi, înainte de-a ajunge la cârciuma lui Biţă, unde îşi beau ţuica, iar Năstase mânca şi câte un mizilic, Jinga se plânse că motorul nu trage. Opri maşina, coborî să „vadă ce se întâmplă” şi, în timp ce desfăcea cu o mină clemele delcoului – Busuioc ar fi putut să coboare – cu cealaltă trase furtunul ce ducea la pompa de benzină. Băgă pe ştuţul pompei un cep de lemn pregătit din timp şi împinse furtunul la loc. „Mă uit când ne-om opri la Biţă”, zise întorcându-se în cabină. Camionul înaintă cam atât cât calculase Andrei, când benzina aflată în bazinul carburatorului se termină, motorul începu să „tuşească” şi se opri. „Dumnezeii mamei ei de maşină!...” începu Andrei să înjure şi le ceru să se dea jos, ca să poată lua cheile de sub pernă. „Asta-i lipsă de benzină ori e ceva la aprindere”, presupuse Busuioc; începuse să se priceapă. „Trebuia dat de mult carburatorul afară!...” Adică e treabă de făcut. „Bine, zise Năstase, vezi ce. are şi vino după noi”. Până la cârciumă nu erau mai mult de treizeci de metri; aşa se şi gândise: gardianul n-o să stea în soare când cârciuma era la doi paşi!

Atent la ce se petrecea în jur, demontă de formă un jicler de la carburator şi în curând o văzu pe soţia lui Enciu venind... „Ce-i cu meşteru?” i-o luă înainte. „E bine, el m-a trimis să te rog. Te lasă singur... da’ camionul îl controlează la poartă când ieşi?” „Nu, nu-l controlează. La început, da, controlau. Acu, dacă se uită, atât”. „Trebuie să-l scoţi pe unu. Un prieten de-al lui nen-tu Enciu. Ai să poţi? Ai curaj?” „Ce-a făcut?” „Nu-ntreba. Vorba e, ai curaj?” „Am”. „Atunci ascultă: îl găseşti la bucătărie, scos la corvoadă. Ca să-l cunoşti şi să te cunoască, fluieri *Piatră*, *piatră*, *de* e *piatră*... O să te întrebe «De unde eşti, frate-miu?» «Din Prundeni, soro, din Prundeni», îi răspunzi. Ţine minte: «Prundeni»! Altă cale n-ai, zice meşteru, decât să-l ascunzi în lada camionului, dacă ai o prelată s-o pui peste el... Saci, lăzi,

coşuri, adună cât mai multe. Ştii tu… Şi potriveşte în aşa fel încât să faci drumul grădinii. Coasta Brabeţilor e numai hârtoape, n-o să se-audă când sare. La pilcul de salcâmi o să sară, aşa că ai grijă, încetineşte, cică schimbi viteza, zicea meşteru. Şi ambalează, zicea. L-au adus în transfer, aşa că luni ar putea să-l pornească. Nu-i timp de pierdut!… Dimineaţa, când ieşi şi-o iei pe strada Zamfirului, scoate mâna pe fereastră. O ţii în jos, înseamnă că nu se poate face nimic. Sus, la acoperişul cabinei, că da şi potriveşti doar momentu'. Meşterul o să-l aştepte cu haine în salcâmi". Andrei dădu din cap în semn că a înţeles, şi pentru că îl văzuse pe Busuioc scoţând capul pe uşa cârciumii, o grăbi: „Bine, să nu iasă gardianul!…" „Nu uita de Prundeni! Şi dă de ştire cu mâna!" îi aminti soţia lui Enciu.

În timp ce monta jiclerul la loc, se îngrozi deodată: Dacă-l prinde? Mai avea douăzeci şi nouă de zile… Nicio lună. Alţi ani! Puşcăriaş încă cinci-şase ani! Nu, de prins n-o să-l prindă, la poartă nu-l mai controlează de mult, dar de bănuit o să-l bănuiască precis. Bănuiala nu se poate să nu cadă pe el! Pe unde pe altundeva decât pe poartă?! Şi cine altul îl putea scoate dacă nu el?! La el o să le fie în primul rând gândul. Da, o să-l bănuiască, da' fără dovezi. Trebuie să facă în aşa fel încât să nu aibă dovezi! Cu bătaia n-o să scoată nimic de la el şi poate că nici n-o să-l bage la „probă"; ştie prea multe, n-o să-i convină directorului, o să se teamă că spune. Iar dacă n-o să aibă dovezi, n-o să-l poată nici condamna. Asta e, totul e să facă în aşa fel încât să n-aibă dovezi!

Când intră în cârciumă, Năstase stătea de vorbă cu unul la o masă; întinzându-i ţoiul comandat dinainte, Busuioc îl întrebă ca într-o doară: „Ce-a vrut aia?" „Are nişte lemne de adus de la rampă. Cică două transporturi…'1 „A, lemne… Eu crezui că-ţi spune ceva. De aia nici nu venii să te-ajut…" „Mie? Ce să-mi spună ea mie? Căpiaşi? Ori ce?" „Eu aşa crezui… Nu fu tot aia de la Manutanţă?" „La Manutanţă?" se prefăcu Jinga că

încearcă să-şi aducă aminte şi îl înjură în gând pe Busuioc, îl drăcui cu ochii lui de „trăsnitor”. „Te-ntrebă una...” „Când mă-ntrebă?” „Ei, lasă...” „Mă, tu eşti nebun! Ai luat-o ca şi cu sculele!...” în cârciumă intră, băut, un bărbat între două vârste, urmat de doi ţigani care îi cântau, unul la vioară, celălalt la ţambal, *Mulţi ani trăiască*. Chefliul opri cântecul şi, în liniştea care se făcuse, îl anunţă pe cârciumar: „Băiat, nea Biţă, băiat! Băiat, cum am vrut!” „Bravo! Să-ţi trăiască, domn Florică, îi ură cârciumarul. Ce bei?” „Un lichior. Să-mi trăiască! Că-i băiat, să-mi trăiască! Şi se întoarse spre ţigani: Cântaţi, mă baragladine!” „Cum, dom Florică, mânca-ţi-aş curu’, noi nu bem? Tot drumu-ţi cântarăm!” se revoltă ţambalagiul. „Aşa-i, dom Florică! îl susţinu scripcarul. Să ne udăm glasu, trăi-ţi-ar flăcăul!” „Flăcău, mă, flăcău! Cântaţi, baragladine, vă plătesc! Rustemu ziceţi-l! Cu băutura o să văd eu...” Şi în timp ce ţiganii porneau cântecul, domnul Florică închină paharul spre cei de la mese. Gestul acestuia îl făcu pe Andrei să se gândească din nou că ajunsese la sfârşitul pedepsei, mai are douăzeci şi nouă de zile şi, iată, se băgase într-o treabă care l-ar putea încălţa cu alţi ani de închisoare. Ani grei, faţă de care ăştia făcuţi pe camion, în oraş, o să i se pară o glumă. Alungă gândurile cu melodia rustemului. Îşi aduse aminte cum îl jucau flăcăii la horă, cum, împreună cu alţi băieţi, îi imitau, şi, fără să ştie nici el cum şi de ce, se ridică de la masă şi începu să joace, îngânând cântecul. Lumea se întoarse, mirată, podeaua cârciumii, aşezată pe pivniţă, duduia sub călcâiele lui, făcând să zăngăne sticlele în rafturi; nu-i păsa, nu vedea şi nu auzea decât cântecul pe care ţiganii, crezând, se vede, că-i băut, le-o pica şi lor un ban, îl învioraseră pe dată. „Haideţi, mă, baragladinelor, că eu vă tocmii!” se supără domnul Florică şi se îndreptă spre ieşire.

Îl recunoscu după felul cum ridică privirea când începu să fluiere *Piatră*, *piatră de e piatră*, dând apoi din cap după cântec. Mişcări care i se părură stângace şi

făcute parcă împotriva voinţei, în silă. Poate şi pentru faptul că faţa îi rămăsese aspră, încruntată. Luă un coş de nuiele şi, continuând să fluiere, îşi făcu drum spre locul unde era aşezat cu mai mulţi, la curăţat cartofi. „De unde eşti, frate-miu?” fu întrebat de acela. Andrei îi răspunse: „Din Prundeni, soro, din Prundeni11, şi îşi văzu de treabă. De teamă să nu se răzgândească, pentru că întrebarea: „Dacă se întâmplă ceva şi mă prinde?” revenea tot mai des, hotărî să nu mai amâne, şi când ieşi pe poartă, scoase mâna afară şi o duse la acoperişul cabinei. Mai avea de făcut un drum sau două la grădină. Când se întoarse la închisoare, după ce-l lăsă pe Năstase cu Busuioc la magazie, trase camionul la o fereastră a bucătăriei, să descarce ceapa acolo. „Ia, mă, să vină unu încoace, să ajute la descărcat!” Aşa cum se aşteptase, nu se ridică nimeni, se urneau greu, ştia, de la o treabă la alta. „Hai, mă, nu veniţi careva? îi îndemnă din nou, trecându-şi privirile peste ei, şi când ajunse cu ele la grupul în care se afla cel cu Prundenii, făcu semn din cap, adică, hai, unul din voi! Deţinutul se ridică încet şi se porni cu paşi leneşi. „Hai, dom’le, mai repede, că n-o să stau toată ziua aici!” „Nu vezi că vine?! Ce urli aşa? Ce-ţi suntem servitori ţie?!” se zborşi unul. „Gura!” interveni bucătarul şi-l întrebă unde-i Năstase. „La magazie, domn şef. Acolo îl lăsai”. Apoi se adresă, cu voce ridicată, deţinutului, ca să-l audă bucătarul: „Parcă pentru mine le-aş căra, nu pentru voi! Să iau şi-o mătură, să curăţăm camionu’...” în timp ce descărca ceapa, îi strecură „Doamne-ajută”, iar când terminară, strigă ca şi când acela ar fi vrut să mături camionul acolo: „Stai, nu aici! La groapa de gunoi”. Groapa era în partea cealaltă a curţii. Trase camionul cu spatele la ea şi, coborând de la volan, îl grăbi: „Hai, repede, şi pe urmă te bagi sub oergă, colea. Când mă-ntorc, mă uit să nu se cunoască. M-am dus”. Ar fi vrut să-l roage, aşa cum plănuise, că dacă ar fi să-l descopere, să spună că s-a ascuns singur, şoferul n-a ştiut, s-a ascuns văzându-l plecat. Îi fu greu,

se gândi c-o să-i povestească lui Enciu. Năstase şi Busuioc îl aşteptau în faţa magaziei. Le făcu semn că îndată şi se repezi înapoi la camion. Deţinutul nu mai era, se ascunsese sub cergă. Prevenindu-l: „Sunt eu, din Prundeni”, se urcă în spate, pipăi cerga pentru a se convinge că ăla se afla acolo, aruncă peste ea câţiva saci goi, aşeză deasupra un coş, câteva lădiţe, pe celelalte le adună în neorânduială în jur. „Când m-oi apropia, spuse, de coasta Brabeţilor, reduc şi ambalez de câteva ori. Ăsta-i semnalul. Să te ţii de oblon, să nu-ţi dai drumul decât în dreptul pilcului de salcâmi. Nu-i zi de târg ca să fie cineva pe şosea!” mai spuse, făcându-şi curaj. La poartă, îndreptându-se s-o deschidă, gardianul îl rugă să-i mai aducă o lubeniţă. Andrei dădu din cap în semn c-o să aibă el grijă şi ieşiră în stradă. O luă direct spre grădină. După ce trecu de pilcul cu salcâmi, deschise uşa cabinei şi se aplecă în afară, ca şi când ar fi vrut să se uite dacă n-are pană la cauciucul din spate. Deţinutul se furişa în salcâmi. Şi-l închipui pe Enciu aşteptându-l cu haine. „Vezi, ziceai că nu urcă!” făcu Busuioc. „Ori patinează ambreiajul, ori e-nfrânată o roată… Văd eu la grădină ce are…” Conducând, i se făcu iar teamă: „Pe unde, dacă nu pe poartă?! Şi cum altfel dacă nu cu camionul?! Altfel cum?!”

La grădină îi aşteptau brazde de iarbă aduse cu căruţa din poiana unei pădurici din apropiere, pentru curtea directorului – casa era gata, îmbrăcată în fier forjat, mai rămăsese doar curtea –, le încărcară, zarzavaturile mai puteau aştepta. Când traseră la marginea trotuarului, perdeaua unei ferestre fu dată la o parte şi servitoarea îi făcu semn lui Năstase să vină repede înăuntru. Se dăduse probabil alarma, îşi spuse, după primul „nu ştiu”, îl vor băga la bătaie. Se îngrozi deodată. Şi pe Busuioc o să-l bage în „probă”, cum de nu se gândise? O să-l bage poate chiar primul. Iar Busuioc o să zică şi fără să-l bată: „A, păi asta a vrut aia cu Jinga… Întâi la Manutanţă…”

Busuioc aducea roaba din spatele curţii, ca să care cu ea brazdele de iarbă, şi Andrei îi ieşi înainte: „Vreau, să-ţi spun o vorbă, ca să ştii cum stai! îl avertiză privindu-l drept în ochi. Dacă ar fi să iasă vreo încurcătură, să-l ţii pe «nu» orice-ar fi şi oricât te-ar bate. Altfel te iau parte cu mine şi te ţin de mână c-ai ştiut ş-ai ţinut şestu pe lângă Năstase. Spui tu lucruri aiurea, spun şi eu tot! Cu zarzavaturile, cu făina, cu mălaiul, cu arpacaşul… Tot! Şi-i pun pe urmele voastre. Dacă e să intru, intru, da’ cu voi amândoi!” „Ce-ai înnebunit? Ce tot spui c-aş putea spune?” „Ţi s-a mai năzărit ţie odată ceva!… Cu femeia aia cu lemnele… Să nu ţi se năzară din nou, că te trag de mână cu mine! Vă trag pe-amândoi! Ţi-am spus, ca să ştii! O ţii pe «nu», oricât te-ar bate! De la mine n-or să scoată nimic. N-or să scoată, că nu ştiu nimic. N-au ce să scoată!”

Năstase ieşi din casă şi-i luă la rost: „Ce vă şopcăiţi, mă?” „Noi?” se miră Busuioc. „Vă şopcăiţi ce să-mi spuneţi?” „Ce vorbă-i asta, domn Năstase?” protestă Andrei. „Ştii tu ce vorbă-i asta! Ai dus unu la groapa de gunoi; ce făcuşi, mă, cu el?” „Cum ce făcui cu el?” „Ai dus un deţinut la groapă, să cureţe camionu’, ori nu?” „ăl de descărcă ceapa cu mine. Unde altundeva decât la groapă eba să cureţe camionu’?! Da’ ce?” „Ce l-ai făcut de la groapă?” „Cum ce l-am făcut? Nimic. I-am zis să cureţe camionu’ şi-am venit la magazie, să văd dacă sunteţi gata sau nu. Mata doar ştii bine c-aşa-i!” „Şi ce-l făcuşi de la groapă?”. „Era plecat când m-am întors să iau camionu’”. „Cum plecat? Unde?” „înapoi, la bucătărie. De-acolo îl luai. Da’ de ce?” „Fugi. Nu-i nicăieri. îl scoseşi cu camionu’ pe poartă, că altfel n-avea pe unde şi cum! Te momiră comuniştii cu bani?! Vezi tu! Spui tu!…” „Ce comunişti?” se apără Jinga. „Stai, domn Năstase! sări Busuioc. Cum fugi?! N-am fost toţi trei?! Toţi trei am fost! Controlară camionu’ la poartă…” „Când controlară?” întrebă Năstase, privindu-l cu bănuială. „Eu aşa ştiu, că-l controlară. Şi-aşa o să zică şi domn gardian

Berbecaru! Asta-i era datoria! L-a controlat! Să spună şi Jinga!... De când am plecat, nu te-ai mişcat un pas mai încolo! Nu căuta să ne bagi! Ai fost cu noi, domn Năstase! Toţi trei am fost! Dacă e să intrăm... intrăm, da' cu toţii! Jinga... Şi nici eu... Eu de ce să ţin la bătaie? Spun. Şi-om intra şi de altele!... Nu numa cu ăsta care cică fugi, ca să ne pună, ce ştiu eu cine, o vină în spate!" „Aşaaa?!..." miji ochii Năstase. „Da' cum?!

se ţinu tare Busuioc. Noi de ce să intrăm? Că vrei matale aşa?!" „Zi, mă luarăţi părtaş?!" „Nu că te luarăm, eşti dacă nu ne ţii partea! Nu ne ţii partea să scăpăm de belea, de noi te legăm! Te legăm, că sunt ele destule, şi cu noi te-mbracă!" „Aşa, mă, aşa!... Zi, mă, zi! zi!" „Te-mbracă cu noi, domn Năstase! Te tragem de mină şi n-ai cum să scapi!" continuă Busuioc stăpân, crezând că Năstase nu-l pricepuse ce vrusese să spună. „Păi ce, am zis eu că nu? se miră Năstase şi ochii îi sclipiră şiret. Am ştiut. Am ştiut, da' am tăcut. Eu-s prost, mă?" „Cum ai ştiut?" „Am ştiut. Am ştiut că-i pitit în spate, sub cergă. Am ştiut şi-am tăcut. Să le fac un serviciu. Să-mi cadă la fix mâine, poimâine, când le-o veni vremea şi-or fi la putere. Că nemţii-s pe ducă... «Are Chira socoteală!»..." „Şi te laşi pârnăit?" nu-i veni lui Busuioc să creadă. „Cum să mă las?! Voi o-ntindeţi şi scăpaţi. Şi scap şi eu dacă trag un foc, două în aer. Nu s-au ales încă apele..." „Şi dacă tragi în noi?" se temu Busuioc. „Ce interes aş avea? Hai, mă!" îl îndemnă Năstase şi-l împinse spre camion. Busuioc rezistă. „Cum, ce interes ai avea?" „Interesu meu e să scăpaţi, mă! Pe-amândoi nu vă pot împuşca... c-o să-ntrebe de ce. De ce pe-amândoi? Şi cum?" „Să nu umbli la pistol, că te-atacăm amândoi! îl preveni Busuioc. Şi-o să spunem c-ai vrut să ne-mpuşti ca să nu te dăm în gât cu afacerile. Şi fără să-l slăbească din ochi pe gardian, îl grăbi pe Jinga: Urcă, mă, la volan!" Andrei se retrase cu spatele, urcă în cabină, şi când porni motorul, se urcă şi Năstase, urmat de Busuioc. Se îndreptară în direcţia închisorii, cu intenţia de-a ajunge

pe o stradă mai dosnică, şi la un moment dat gardianul îi spuse lui Andrei să oprească. Era exact ce le trebuia lor. „O să spun c-aţi făcut camionu’ stricat, şi când am dat să cobor, aţi întins-o. Colţu’ e la doi paşi. O luaţi la dreapta, să am motiv că n-am nimerit când am tras. Până să scot pistolu… Hai!” îl îndemnă el pe Busuioc să schimbe locurile. Busuioc să treacă la mijloc, iar Năstase la uşă. Stătură să se îndepărteze o femeie care trecea pe trotuarul de peste drum, apoi, în timp ce gardianul puse mână pe clanţă, Andrei cuplă în viteză. Aşteptă să coboare cu un picior de pe scară şi demarăcu putere. Calculase bine: lovit de lada camionului, Năstase îşi pierdu echilibrul şi, răsucindu-se, căzu pe trotuar. „Cale-o pe coadă!” strigă Busuioc, făcându-se ghem pe duşumeaua cabinei.

Detunătura de pistol se auzi când virau după colţul al doilea… „Ai unde să te-ascunzi?” îl întrebă Busuioc. Chiar, unde s-ar putea el ascunde? La Anghel o să-l caute… Şi nici nu l-ar primi. Ce era el pentru Anghel? Un străin. La Enciu. Însemna să-l bage în belea. Comisarul Bratu ar putea face o legătură între el, comunistul evadat şi Enciu. „N-am. Să căutăm o pădure până-ţi fac rost de nişte haine…” „Ce pădure?! A mai bună pădure-i oraşu! Să ieşim repede în spatele pieţii, la Nu-ţi, mi-aduci hainele la maşină şi mă laşi la o prietenă de-a ei, Gina, în Făgetului. Duci camionu’ la gară, să creadă c-am întins-o cu trenu, şi vii după mine la Gina. Lovelele ce le făcuşi?” „Care lovele?” nu pricepu Andrei. „De la aia! în caracude mă iei?! N-am evadat pentru tine?!… Nu pentru tine m-am încărcat cu alţi ani?! Una, evadarea ăluia, a comunistului… Alta, a noastră… Ţi-am ţinut partea? Parte facem şi banii, aşa-i legea!” Banii primiţi de la soţia lui Enciu – în general bancnote mărunte, dar printre ele şi o hârtie de cinci sute de lei, aşa cum se nimeriseră când luase din sertarul tejghelei – îi legase într-o cârpă şi-i ascunsese sub tabloul de bord, ca să-i aibă când o ieşi. Trebuia să-i dea, n-avea ce face, era la mâna lui

Busuioc. Căută, scoase legătura şi i-o dădu. „Da’ restu’? Grosul ce-l făcuşi? Unde-i?” întrebă Busuioc după ce desfăcu cârpa. „Care gros, mă? Ăştia-s banii…” „Tu de husan mă iei?!” „îţi dau, voie să cauţi unde vrei tu. Ăştia-s singurii bani care-i am”. „Cum, mă?… Tu nu eşti sănătos la minte! Adică pentru şase sute două de lei?!… Pentru şase sute două de lei l-ai ajutat pe ăla să evadeze, să te-ncaici cu noi ani?!” „Atâta a dispus femeia. Alţi bani n-a avut”. „Şi ce dacă? N-ai bani, nu evadezi!” „Femeia mi-i neam… Aşa că nu pentru bani am făcut-o… Banii mi i-a dat aşa…” „Asta era treabă de cincizeci de mii pe puţin! Cinci «coţi», atât ne dă! Cum, mă, izbucni Busuioc în râs, un «cot» o sută de lei?!!!”

La început, Gina nu se arătă prea încântată de oaspeţi. Andrei, însă, nu-i displăcu şi Busuioc o convinse fără greutate că special îl adusese pe Jinga la ea, o „gaură” să dea şi o umple de bani. Acceptă să-i găzduiască până când Nu-ţi, a cărei adresă Năstase o ştia, va găsi prin apropiere o cameră cu chirie. Când Gina se duse să cumpere ceva de mâncare, Busuioc îi ceru lui Andrei să se dezbrace de haine, vrea să-l caute de bani. „Alţi bani n-am decât ăia care-s la tine. Da’ tu caută…” Busuioc întâi îl pipăi, apoi cercetă pantalonii, îl puse să se descalţe… „Tu eşti chiar şui, nu te prefaci…” Tăcură un timp, şi Busuioc îl întrebă deodată, privindu-l în ochi: „Da’ la treabă mergi să-mi ţii şestu?” „Merg, spuse cu hotărâre Andrei. Merg, da’ cu ce?” „Mergi, că asta-i acu… Fac eu rost şi de scule, să se mai potolească potera. Gaborii or fi ca dulăii acum!”

Jucau de dimineaţa până seara cărţi sau barbut, Busuioc mai arunca câte o vorbă, să-l descoase pe Jinga, şi într-o zi, înainte de a se culca, îi spuse că au stat destul, are de gând să se ducă la cineva după guri-de-lup şi restul de scule, poate i le dă cu plata pe urmă. „Adică să ieşi?” îl întrebă Andrei şi gândurile îi zburară la Enciu. Dacă Busuioc s-a hotărât să iasă, înseamnă că şi el s-ar putea duce la Enciu; o să-i găsească meşterul un loc

unde să stea ascuns o bucată de vreme. Iar dacă îl primeşte mai nu ştiu cum… pleacă. Are el un loc, o să-i spună, unde să se-ascundă. Unde? La nea Anghel. Îl ascunde nea Anghel, să nu-şi facă griji.

Ieşi în curte ca şi când s-ar fi dus să urineze şi de-acolo, în stradă. Ocoli centrul oraşului, o luă pe străzi mărginaşe, cu ochii după gardieni. Ajungând la casa lui Enciu, constată cu mirare că de la toate ferestrele răzbea lumină pe lângă hârtia de camuflaj. Ce să fie oare? Era trecut de 12 noaptea! Dădu să traverseze strada şi în aceeaşi clipă se deschise uşa şi un plânset deznădăjduit izbucni dinăuntru. A murit Irăchiţa! se îngrozi. „Ţaţă!” chemă la gard femeia care ieşise cu vreo treabă în curte. Aceasta veni şi întrebă cine-i. „Un ucenic de-al lui Enciu”. „Ce-i? Aflarăţi ceva?” îl întrebă-ea în şoaptă. „Ce să aflăm? Ce s-a întâmplat? Spune, nu ştiu nimic!” „îl omorâră, izbucni ea deodată în plâns. Nu mai e nen-tu Enciu, îl omorâră”. „Pe Enciu? nu-i veni să creadă. Cum? Cine?” „Cică nemţii… Lângă Calafat. Ce i-o fi trebuit, Doamne, să-şi caute moartea acolo, ce i-o fi trebuit, Doamne, ce i-o fi trebuit să se ducă în gloanţele lor? S-o chem? Sau vii înăuntru să te-nchini?” îl întrebă femeia văzând că nu spune nimic. Stătea prostit, refuzând să creadă ce auzise, aşteptându-l parcă pe meşter să apară pe uşă: „Fără o sticlă de vin?” Aşa îl şi găsi soţia lui Enciu, privind ţintă spre uşă. „Ce-i cu tine? Ce-i cu tine, auzi?” „Am evadat. N-am avut încotro. După ce l-am scos pe ăla, a trebuit să evadez, n-am avut încotro”. Dora se apucă de cap, izbucni în plâns, zise: „E-un blestem peste noi! Şi, cuprinsă deodată de o mare nelinişte, îl zgâlţâi, ca şi cum ar fi vrut să-l aducă la realitate: Fugi! Fugi, Andrei, şi ascunde-te!” îl imploră.

Îl iubise pe Enciu cum nu iubise pe nimeni. Poate pe dădica Ileana… Nu, dădica Ileana fusese altceva pentru el. Plângea încet, străbătând în neştire străzi după străzi. Picioarele îl duseră la gară. Se traseră acasă. Caii tot aşa fac. Un soldat se ridică de pe o bancă şi Andrei se grăbi,

strecurându-se printre cei ce se aşezaseră pe cufere în intervalul dintre bănci, să ocupe locul rămas liber. Erau majoritatea soldaţi, şi el se gândi că fiecare din ei avea un rost acolo, în sala de aşteptare. Fiecare se ducea undeva. Chiar pe front dacă se duceau, principalul era că ştiau unde se duc. El unde să se ducă? Mereu ascuns, mereu hărţuit... Chiar pe front dacă se duc, o speranţă tot au! Cu speranţa asta trăiesc, c-or să scape, or să se-ntoarcă acasă la părinţi, la neveste... acasă. Bună-rea, casa lor. La asta se gândesc chiar dacă nu li se vede pe faţă.

Zgomotul unui camion oprit în stradă îl smulse din gânduri, făcându-l deodată să simtă pericolul. Ţâşni pe peron şi fu cât pe-aci să se lovească de-o santinelă germană ce păzea intrarea în sala de aşteptare a clasei I. Făcu o fentă şi se-ndreptă în fugă spre întunericul magaziilor de marfă, bine ştiute de el. Din spate răsună un „stai!”, apoi o detunătură de armă. Glontele fluieră doar. Gara rămase departe, trecu rampa de lemne, ieşi în câmp. Continua să alerge orbeşte. Orice, numai să nu-l prindă şi să-l închidă din nou! Călcă deodată în gol, se prăbuşi într-un şanţ şi, izbindu-se cu capul de-o roabă, îşi pierdu cunoştinţa.

Îl găsiră dimineaţa muncitorii care lucrau acolo la terasamentul unei linii de cale ferată. Cum barăcile în care dormeau nu erau prea departe, aduseră o sticlă cu gaz şi se apucară să-i spele rana de la frunte. Se trezi probabil de usturime. Teama îl făcu să rămână nemişcat. Din vorbele lor înţelese că erau de la ţară, veniţi să câştige un ban până a începe culesul porumbului. Vocile de femei le acopereau pe cele ale bărbaţilor, puţini la număr şi în vârstă, aşa că se hotărî să nu se mai prefacă leşinat. Vru să se ridice, dar o femeie aşezată alături nu-l lăsă. Îl opri: „Stai, bre, liniştit, că eşti alb cum îi varu. Ai pierdut sânge, ai o rană la cap. Cum de căzuşi? Fuseşi beat ori ce?” Se auzi cineva strigând de departe. Era un tânăr care venea în fugă dinspre fabrica de vagoane.

„Pace, măăă! strigă din nou acela. Pace! S-a făcut pace! Antonescu-i capul! S-a făcut pace f S-a făcut pace, mă! Voi pe ce lume trăiţi?” Andrei se uită la tânărul pirpiriu ce se oprise la marginea şanţului şi încerca să înţeleagă sensul veştii pe care o adusese. Realiză doar că nu mai este război, dar nu mai mult decât atât. Rămase indiferent, avea războiul lui, el pe acesta îl trăia. O femeie izbucni în plâns, alţii începură să strige şi ei: „E pace, mă!” Tânărul îi chemă: „Haideţi la fabrică, să mergem cu toţii în oraş! Aşa mă trimiseră să vă spun”. „Păi noi... noi ce să căutăm în oraş?” întrebă o femeie. „Haideţi, bre, nu fiţi proşti! Că-i pace şi poate o fi rost de ceva!...” zise o alta şi, îndreptându-şi basmaua, porni hotărâtă. Se luară cu toţii după ea. Rămas singur pe acel câmp, Andrei duse mâna la cap; îl durea de parcă îl strângea cineva într-o menghină. Sub degete, deasupra tâmplei, simţi o umflătură şi o rană adâncă, părul, căci de când conducea camionul nu-l mai tunseseră, îi era plin de sânge închegat, îşi dădu drumul în şanţul adânc şi lat, ca să nu dea cineva peste el.

Capitolul V

Îl scoase foamea. Zilierii se întorseseră după câteva ore, îşi luaseră din barăci ce avuseseră acolo şi plecaseră la casele lor. Nu lăsaseră niciun codru pe pâine, nicio bucată de mămăligă. Cămaşa îi era murdară de sânge, o spălă, se spălă şi el, îşi curăţi părul, îşi turnă gaz pe rană, uitându-se într-un ciob de oglindă, şi se aşeză în faţa barăcii, cu spatele rezemat de peretele ei. Privea indiferent peste câmpul uscat, ars, crăpat de atâta neploaie, scormonit de bombe, presărat cu gropi, inundat de buruieni, lor seceta la priise, crescuseră înalte, bogate în spini, şi peste tot gunoaie, cutii goale de conserve, hârtii purtate de vânt.

La un moment dat, dinspre baraca de alături apăru o fată subţire, înăltuţă, de vreo 20 de ani, suptă la faţă. Nu spuse nimic şi se aşeză lângă el. Tot aşa, cu spatele rezemat de perete. Îşi trăsese fusta peste genunchi şi

rămase tăcută. Nu-i trebuiau vorbele ei, dar de spus s-ar fi cuvenit să fi spus ceva. „Stau şi eu colea lângă tine”, să fi spus. După un timp se întoarse, ca şi când ar fi vrut să-i ia seama, şi se gândi – aşa cum avea să-i mărturisească mai târziu – că o să aibă două neveste, asta înseamnă gropiţa în bărbie, o să aibă, că-i frumuşel, ochii-s mari, verzi, cercănaţi… „Ce păţişi, bre, la cap?” îl întrebă. Îi spuse, fără să se uite la ea, că se îmbătase cu unii din sat de la el, vrusese să ajungă la rampă, unde lucra la descărcat lemne, dar se rătăcise şi căzuse noaptea în şanţ peste o roabă. „Muieri primesc?” „Unde?” nu înţelese. „La descărcat lemne”. „Păi ce, aia-i treabă pentru femei?” „Da’ eu pot!” îl asigură. „Opriră lucru”. Fata nu mai spuse nimic. „Mâncaşi?” îl întrebă deodată. „Nţ”. „Nici eu. Hai şi-om munci undeva. Pe mâncare. La vreo casă de om”. „Hai”, se hotărî Andrei şi, ridicându-se, se duse să-şi ia cămaşa de pe o frânghie unde o pusese la uscat.

Fata merse în spatele lui, apoi, grăbind paşii, veni lângă el. Andrei îi simţise mirosul sudorii adus lângă baracă de o adiere de vânt – a ud de cal şi a iarbă călcată, strivită, fusese mirosul acela –, întinse mâna şi o cuprinse de mijloc. „Ce-ţi veni?” se miră ea, dar nu se desprinse. „Îmi veni…” „Şi ce dacă?!” „Tu nu?” Fata nu-i răspunse şi-i îndepărtă mâna. „De ce nu plecaşi?” se interesă Andrei după o bucată de vreme. „La ce să plec? C-abia venii!…” „La casa ta… Şi la munca ta… Aici ce să mai faci?!” „Fu ea şi casa… Fu şi munca…” „Aşa? Păi cum aşa?” „Aşa. Dacă am fost proastă, am fost. De-aia şi omora alde tata la mine. Dac-ai fost proastă, na! Şi omora. Nu era zi să nu omoare la mine după ce-a venit Sile în sat cu aia, s-ovadă ai lui. Nu era zi să nu omoare la mine. C-am fost proastă şi-am crezut în vorbele lui, că el numa asta a şi vrut de la mine. Că dacă el – «nu», şi eu «nu» trebuia. De ce nu m-a cerut, dacă aşa şi pe dincolo? De ce nu m-a cerut înainte de-a pleca militar? Da’ el nu m-a cerut de frică „zicea. Că nu se mai întoarce, şi-i

rămân oasele cine ştie pe unde, zicea. Când s-o întoarce, atunci da. Poate c-am fost. proastă… Şi ce dac-am fost? Nu-mi pare rău. Că eu l-am iubit. Şi dacă l-am iubit… l-am iubit. Şi el, Sile, ce era să facă? Nu trebuia să scape de front? Trebuia. A dat, a. împins… şi-a ajuns ordonanţa colonelului. Mi-a scris… A. venit şi-n permisie… Pân' i-a umflat burta ăleia… servitoarei. Iar dacă i-a umflat burta… Ce era să mai facă dacă i-a umflat burta?! Colonelul nu-l lăsa, neam: «S-o iei dacă i-ai umflat burta», zicea". Găsiră de lucru în marginea aceea a oraşului – Andrei nici nu s-ar fi aventurat, mai departe – la o femeie mai în vârstă. Avea de tăiat lemne, de spart şi de stivuit în magazie, lucru pentru bucata aceea de zi şi încă de una întreagă. Seara, femeia, îi hrăni – se tocmiseră pentru o sută de lei şi mâncare – iar la plecare le dădu sticla cu ţuică de-o jumătate de litru, din care băuseră la masă.

Trecură câteva zile fără să vină un semn că lucrul la terasamentul căii ferate ar putea fi reluat, toate zăceau ca abandonate acolo, fără stăpân, şi Andrei o trimise pe Ana. la fabrică în recunoaştere. Se întoarse şi-i spuse că ridică, o clădire nouă, s-a interesat, angajează zilieri, da' numai bărbaţi, muieri nu le trebuie. „Dacă te-or primi, poate m-or lua mai târziu şi pe mine", îşi spuse ea gândul.

Cu acest gând începu să-l întovărăşească la fabrică. Seaşeza într-o parte, se uita, apoi sărea să ajute la o treabă, sau alta, nici păsându-i de râsul femeilor: „Ce-i, fă, îţi păzeşti Mutu?" într-o zi, opintindu-se la o roabă, o muncitoare îşi pierdu echilibrul, călcă în gol şi se prăbuşi de pe schelă într-un ţipăt prelung. Ana se repezi într-acolo împreună cu cei care cerneau nisipul pentru mortar; doi muncitori coborau femeia de pe stiva de cărămizi pe care căzuse. „Dumnezeu s-o ierte!" îşi făcu cruce Ana. „Cobeo!" o înghionti o femeie de alături. „De ce cobe, ţaţă?" se apără Ana. „Aşa-i, fă, că ne dorişi moartea la toate!" se luă şi alta de ea. „Ia mai tacă-vă

gura! interveni un zidar. Ce-aveţi cu fata? Ori aşa… nici lângă mort?…”

Jinga se afla în spate, sosise la locul accidentului printre ultimii – lucra în partea cealaltă a construcţiei, la groapa cu var –, şi văzând cele petrecute, îşi spuse că o să vină poliţia. N-avea altceva de făcut, trebuia să dispară de acolo. Se gândi apoi că toţi or să priceapă de ce a întins-o şi astfel n-o să mai aibă unde să doarmă. Iar dacă rămâne. s-ar putea fofila – comisarul sau agentul care-o veni n-o să se-apuce să-l ia pe fiecare la rând. Pe ăi care au văzut, pe martori. Şi se duse la treabă.

Spre prânz veni, adus de Vrabie – lumea îi spunea Vrăbioi – maistrul construcţiei, un comisar de la secţie, îi înjură că umblă beţi pe schele, netreziţi din băutura de duminică – era luni – să-i dea lui bătaie de cap, luă câteva declaraţii de la unii cu care maistrul vorbise dinainte, îi puse pe alţii să semneze în partea de jos a unei coli de hârtie pe care scrisese sus „Proces-verbal”. „o să-l întocmească la secţie”, şi-i zise maistrului să se îngrijească de transportarea decedatei la morgă, de unde o s-o ridice familia, dacă o vrea, dacă nu, or îngropa-o şi ăia, că pentru asta-s plătiţi. Aflat în spatele grupului de muncitori, Andrei îşi spunea mereu că nu-i niciun pericol, se vedea bine, comisarul era pus pe plecate, îl mânjise el maistrul, în zadar, oricât îşi spunea că n-are de ce să se teamă, neliniştea nu şi-o putuse învinge, şi când comisarul plecă, se simţi străbătut de un tremur nervos. În timp ce se întorcea la groapa cu var, Ana îl ajunse din urmă. „Acu să vorbim să mă ia”, îi spuse luându-l de mână. Şi-o eliberă, în semn că să-l lase în pace. „Ce vrei, fă, de la mine, ce vrei?” o repezi şi grăbi paşii.

Anei îi păru rău că venise la Jinga. Se obişnuise cu muţenia lui, i-o credea în fire. De fapt, îşi spuse, nici n-aveau de ce să discute ei, se înţelege că era angajată. TTrcă schelele până la ultimul etaj, se opri la roaba rămasă vacantă, scuipă în palme şi, luând-o de coarne, se opinti s-o urnească din loc. Era împreună cu Andreiaş,

cum îi zicea când se iubeau, asta era!... O să schimbe roaba cu alta, ca să nu-i poarte vreun ghinion, o s-o schimbe în aşa fel ca nimeni să nu bage de seamă.

Spre sfârşitul lucrului. Vrabie veni sus să vadă cum merge treaba, o găsi descărcând cărămizile cărate de jos şi o chemă într-un fel care nu prevestea nimic bun. „Ce, fă, eşti pe moşia lui tac-tu?!” Ana lăsă privirile în pământ, ca şi cum i-ar fi cerut iertare. „Cu mine ai vorbit?” răcni maistrul, punându-şi mâinile în şolduri. Mic, sfrijit, chel, cu ochii bulbucaţi, îi plăcea ca oamenii să-i ştie de frică, să nu mişte nimeni în front, cum spunea el. „Vorbii cu...” dădu Ana să spună o minciună. „Cu mine trebuia să vorbeşti! Peste voi eu sunt stăpân! Ori tu... Lasă, c-ai să mă ştii tu! Hai, ia-mă în cârcă şi du-mă jos la dulgheri! Altfel n-ai ce să mai cauţi la lucru!”. Ana se miră întâi de ce-i trăsnise maistrului prin cap şi se văzu purtându-l pe umeri, în râsul tuturor. Îşi spuse însă repede că dacă-l duce, nimeni n-o s-o mai poată clinti. Se întoarse cu spatele şi, lăsându-se pe vine, îi făcu semn să urce. „Lăsaţi-o, domn Vrabie, c-o deşelaţi! Nu vedeţi câtu-i de slabă?!” se puse pentru ea un zidar mai în vârstă. Dar Ana sări la el, protestând: „S uscată, nu slabă. îl duc!” „Să nu vă scape, năroada!... Aia căzu...” continuă zidarul fără s-o bage în seamă, cu gândul, se vede, să-l înfricoşeze pe maistru, ca s-o scape pe ea de ruşine. „Mă ţin eu! N-avea tu grijă!” îl asigură Vrabie, urcându-se pe umerii Anei. Coborî puntea îngustă de scânduri, apoi o luă pe schelă de jur-împrejurul clădirii, gândindu-se – când unul strigă: „Ia uitaţi-vă, mă, cum o călăreşte dom Vrabie pe aia a lui Mutu!” – la ce-o să spună Andrei când o vedea-o aşa. O să spună că pentru el, să fie pe-un loc amândoi. Aproape că nici nu-i păsa de hohotele celor pe lângă care trecea, de măscările lor, de încercările celor de jos, făcute fără fereală, să i se uite, printre scânduri, sub fustă, de faptul că o să rămână de râsul lor încă mult timp de-acu înainte. Dar cu toate că îşi spusese că Andrei va înţelege că din dragoste pentru

el îl ducea pe maistru în cârcă, totuşi spre groapa de var se temea să se uite.

Îl depuse la dulgheri şi dădu să se întoarcă la roabă, când dinspre hală se auziră bătăi de toacă în semn că lucrul încetează. Se adunară cu toţii în faţa construcţiei, să vadă ce se întâmplase. Nu trecu mult, şi un muncitor, „Vasile Hânţa, care se ocupă de noi”, veni să-i cheme la o adunare convocată de comitetul de fabrică, „unde să se hotărască ce-i de făcut cu viaţa lor, care tot de câine a rămas”. „N-avem noi treabă cu comitetul vostru! strigă Vrabie, ieşind înainte. Aici eu comand!” Hânţa nu-l băgă în seamă, se urcă pe o stivă de scânduri şi-i chemă: „Veniţi mai aproape, tovarăşi!” Cuvântul „tovarăşi” îi sună ciudat lui Andrei. Pe lângă ureche îi mai trecuseră nişte vorbe că dacă ar fi să vină comuniştii la putere, atunci s-a terminat cu bisericile, le dărâmă, ca în Rusia, că în planul lor e să ia pământurile, iar lumea să mănânce de la cazan, că ruşii opresc oamenii pe stradă şi le iau ceasurile de la mână…

„Odată cu răsturnarea dictaturii fasciste – spunea Hânţa – am căpătat libertatea de organizare şi noi vom obţine lucruri mari dacă vom şti să ne apărăm uniţi drepturile!” „Ţi-arată el ţie domn colonel! ţipă cât putu Vrabie, ameninţând cu pumnul. Ţi-arată el ţie!” şi o luă din loc, de parcă s-ar fi dus să-şi pună ameninţarea în practică. „Vom cere la adunare, continuă Hânţa ca şi cum nu l-ar fi auzit pe maistru, să ni se dea salarii la nivelul scumpetei. Pentru că nu se mai poate cu atâta foame! Cerem să fie trecută cantina sub conducerea comitetului de fabrică, iar direcţiunea să contribuie cu cincizeci la sută din costu mesei! Să ni se plătească orele suplimentare! Să ni se aducă lemne de foc şi alimente, că nu se mai poate cu specula asta!” „Şi bocanci! strigă unul. C-avem dreptul la o pereche pe an, da’ n-am primit de doi ani!” „Tovarăşi! Despre toate astea o să vorbim la adunarea noastră, la care vă chemăm să participaţi cu toţii. Pentru ca, uniţi în jurul comitetului de fabrică, să

forţăm direcţiunea să le aprobe! Haideţi, tovarăşi!”

TJrmându-l pe Hânţa, ajunseră în faţa unei hale, lângă peretele căreia erau adunaţi vreo două sute de oameni, vorbind zgomotos între ei. În timp ce unii începură să strige: „Trăiască libertatea de organizare”, „Trăiască comitetul de fabrică, reprezentantul muncitorilor!”, Andrei se strecură în hală şi o găsi plină de strunguri. Se uită, cele mai multe erau modele noi, nemţeşti, cu piese în ele, aşa cum le prinsese toaca adunării. Tresări, simţind pe cineva în spatele lui. Era Ana, ce tot vrea de la el? „Hai!” o chemă, făcându-i semn spre ieşire.

În curând fu adus un transportor cu o ladă şi un bărbat cu faţa lată se urcă deasupra, ca să poată fi auzit cât mai bine. Începu cu drepturile căpătate, de a se întruni, de a se organiza în sindicat, de-a-şi spune liber cuvântul, de a-şi face simţită voinţa în viaţa politică a ţării, dar că direcţiunea nu vrea să le recunoască aceste drepturi şi asta pentru că muncitorii au cerut oprirea lucrărilor de la clădirea pentru birouri şi reluarea lor la linia de garaj. „De noi e vorba!” spuse Ana speriată, înghiontindu-l pe Jinga. „Noi putem, adică, lucra iarna afară, pe viscol şi ger, că-ţi rămâne pielea palmelor pe fierul îngheţat al vagoanelor, iar direcţia nu poate răbda încă o iarnă cu birourile în barăci?” „Da’ cu noi, care lucrăm la clădire, cum rămâne? întrebă un zidar. Noi să murim de foame?” „Aşa e! Cu noi cum rămâne?” întrebară şi alţii. „Tâmplarii. să fie trecuţi la reparatu vagoanelor, zidarii să lucreze în hală… Să astupe găurile făcute de bombe. Acoperişul e şi el spart, acuşi vine iarna…”… De zilieri nu spuse nimic!” se îngrijoră din nou Ana. îl cărase de pomană pe spurcatul de maistru. „Le-om trebui la linia de garaj, presupuse Andrei. Ne-or trece acolo”.

A doua zi, Vrabie îi luă la rând: „Ei, v-a săturat dracu’ de sindicat? O să rămâneţi pe drumuri! Asta şi vor comuniştii! Lasă, că văd ei! Nu-i chiar aşa, că de-acu,

gata!...” Ştia Vrabie ce ştia. Direcţiunea nu numai că refuză să-i primească pe reprezentanţii comitetului de fabrică, dar luă şi măsuri. La aviziere apărură anunţuri semnate de directorul Pavelescu şi comandantul militar al fabricii, colonelul Căpăţâneanu, prin care se aducea la cunoştinţă întregului personal din ateliere şi birouri că pentru neexecutarea ordinelor şi chemarea la nesupunere, cei vinovaţi vor fi pedepsiţi cu carceră, anularea ordinelor de mobilizare pentru lucru ori chiar cu trimiterea în faţa Curţii Marţiale. Nu trecu mult, şi pentru a arăta că nu este vorba de o glumă sau de o simplă ameninţare, Nicolae Cornea, preşedintele comitetului, şi alţi doi membri fură convocaţi de plutonier la biroul mobilizării, unde li se înmânară ordine de prezentare la unităţi militare. La prânz avu loc o nouă adunare; de data aceasta, cei care lucrau la noua clădire nu mai fură chemaţi. Se hotărî izgonirea din fabrică a directorului Pavelescu şi înlocuirea lui cu inginerul Pitiş, „stimat şi iubit, deoarece le înţelesese şi înainte viaţa grea şi necazurile11, după care îl scoaseră pe Pavelescu din birou şi-l petrecură cu huiduieli dincolo de porţile fabricii.

Odată lucrul oprit la clădire, Andrei fu repartizat la repararea acoperişului, iar Ana ta, terasamentul liniei de garaj. Trei zile nu se întâmplă nimic, însă în a patra, chiar la prima oră a dimineţii, se dădu alarma că fostul director a intrat în fabrică cu poliţia. Prefăcându-se că n-aude, Andrei continua să lege balotul de tablă pe care trebuia să-l tragă cu ajutorul scripetelui sus, pe acoperiş. „Haide, mă!” îl chemă un tinichigiu ce lucra alături la un banc improvizat în curte. „Du-te, că vin eu...” După ce tinichigiul plecă, Andrei se uită în jur, nu mai rămăseseră decât doi necalificaţi, care se învârteau cu un teu lung de fier, nveştiind unde să-l pună. Îşi spuse că ar putea asista la înfruntare, amestecându-se printre oameni. Porni în fugă spre baraca administraţiei, dar dând colţul antrepozitului, se pomeni în faţa gardienilor şi a doi

comisari în uniformă, care îl încadrau pe fostul director. Prima reacţie fu să se retragă. Parcă împotriva propriei sale voinţe, rămase locului, ca înfipt în pământ. „Aveţi încă timp, striga Pavelescu muncitorilor care baraseră intrarea în baraca direcţiei, făcând zid cât ţinea întregul perete, să vă desolidarizaţi de cei care vă aţâţă la anarhie! Treceţi fiecare la locurile voastre de muncă, altfel veţi fi arestaţi!” „Huooo!” fu huiduit într-un glas. Când huiduielile încetară, Nicolae Cornea vorbi: „A trecut vremea arestărilor de muncitori! Cerem comisarilor şi gardienilor, care sunt nişte resturi ale unui regim fascist, să părăsească imediat fabrica! Altfel vă scoatem noi afară, şi-atunci e de rău!” „Desolidarizaţi-vă! Nu-l ascultaţi pe acest anarhist!” strigă Pavelescu, mai mult a rugăminte acum decât a poruncă. Cornea se întoarse cu faţa la muncitori şi, făcându-le semn să înceapă cântecul, dădu tonul: „Sculaţi, voi oropsiţi ai vieţii…” Oamenii nu cunoşteau însă cuvin

— Scara de incendiu tele, unii nici melodia, nu ieşi mare lucru, şi cântecul se stinse. Cornea începu să strige „Afară!” Vrând parcă să repare eşecul dinainte, muncitorii îşi uniră cu toţii glasurile: „Afară! Afară!”… strigau în cor. Dinspre terasamentul liniei de garaj sosea alergând Vasile Hânţa, urmat de oamenii repartizaţi să lucreze acolo. Cei doi comisari se sfătuiau între ei. Simţind că se întâmplă ceva în spatele lor, întoarseră capetele. Cornea prinse momentul, strigă: „Haideţi!” şi zidul de muncitori porni spre poliţişti. „Afară! Afară! Afară!” scandau. Cei şase sau şapte gardieni încărcară armele. Fu clipa în care Andrei simţi cum i se urcă sângele în cap. Alergă la Cornea şi, alăturându-i-se, începu să strige cu îndârjire: „Afară!” Prinşi din două părţi, poliţiştii bătură în retragere. Asta spori hotărârea oamenilor, mai ales a celor sosiţi de la linia de garaj. Ana era printre ei. Văzându-l pe Andrei în faţă, se repezi la el şi-l trase de mână. „Nu te băga, c-o să tragă!” „Să tragă, făcu Andrei eliberându-şi brutal mâna, c-atunci îi

mănânc! Şi întorcându-şi capul, îi îndemnă pe cei din spate, ajutându-se prin gesturi: Haideţi! Peste ei!” „Uşor! îl potoli Cornea. Să-i scoatem din fabrică, atât!”

La câteva zile, Mirea, tinichigiul pe lângă care lucra, îi spuse ca şi când ar fi vrut să-i afle părerea: „Mă, eu mă-nscriu la comunişti, ai?... Că ţărăniştii, fi-le-ar burta a dracu’, numa cu vorba ne-au dus! Fi-le-ar politica să le fie!... adăugă Mirea văzând că Jinga nu spune nimic. Or face ăştia ceva? Or face...” fu înclinat să creadă tinichigiul. Andrei nu ştia de ţărănişti, auzise doar de legionari. Când era în a doua sau a treia de liceu, fuseseră împuşcaţi câţiva, aduşi în Piaţa Prefecturii să-i vadă lumea, asta ţinea minte. Iar la Broteanu se vorbea despre Toma, la care Borţan era ucenic, c-ar fi fost legionar. Oamenii râdeau şi spuneau în spate: „Vărzuliu, prăzuliu, fi-ţi-ar capu’ tău diliu...” „Tu ce zici, mă, or face? Ori şi ăştia, până vin la putere?...” „La cine te-nscrii?” îl întrebă Andrei. „Cum, mă, la cine? Nu-ţi spusei?! La comunişti, în partid...” „Da’ la cine? Care-i ăla la care te duci?” asta vru să afle Andrei. „Aaa... la Nicolae Cornea. El e cu astea. Da’ ce, şi tu te gândişi?” „Mă gândii”, minţi Jinga; treaba cu „înscrisu” de la tinichigiu o auzise.

Într-o dimineaţă îl văzu pe Cornea în curte. Se duse la el şi-i spuse c-ar vrea să-i vorbească. „Te-ascult, zi!” îl îndemnă Cornea. Era cu Hânţa şi încă vreo doi; Andrei se jenă. „Sunt mai multe... Dacă s-ar putea undeva...” „Bine, vino după mine şi-om vorbi la baracă”. Cornea rămase singur înainte de-a ajunge la baracă şi Andrei îi spuse că a fost ucenic la Broteanu, a învăţat meserie de la Gheorghe Enciu, se miră în sinea sa că Nicolae Cornea nu reacţionă în niciun fel la numele meşterului, apoi că, ieşind lucrător, s-a angajat la Gonţea strungar. „Păi tu nu eşti în curte, zilier?” îl întrerupse Cornea. „Pentru că sunt evadat, de asta...” „Evadat? Ai făcut puşcărie?” „Am făcut. Ajung şi la asta”, oftă Andrei şi-i povesti cum fusese acuzat de furtul ceasului, cercetat şi bătut, cum

fusese momit să devină informatorul poliţiei şi tot ce se întâmplase după aceea până la evadare. Cornea îl învăţă să se ducă la Tăcu, şeful personalului, să-i spună că l-a trimis el, să-l ia în evidenţă, pentru că în două săptămâni, cel mult, lucrările la noua linie de garaj vor fi terminate, o să facă încă un schimb. Cât despre înscrierea în partid, o să-i dea să completeze o adeziune, aia trebuie să poarte semnăturile a doi membri de partid care îl recomandă, unul ar fi el, Cornea, iar al doilea, Vasile Hânţa, locul lui, al lui Jinga, nici nu-i în altă parte decât la comunişti dacă-i adevărat ce i-a povestit. îl sfătui totodată să se ducă la judeţeană P.C.R., să-l caute pe tovarăşul secretar Ghiale, să-i spună tot ce i-a spus şi lui şi să probeze, cu nevasta lui Enciu, cum l-a ajutat pe ilegalist să evadeze. „Eu sunt pus sub urmărire, nu pot ieşi în oraş”, se temu Andrei. „S-a dat o amnistie. N-ai ştiut? S-a dat o amnistie mare, n-ai auzit?” „O amnistie?” întrebă fără să vrea Andrei. „De-o lună şi ceva!… Tu nu citeşti ziare?” „N-am citit, c-am stat numai aici… Dorm la barăci…”

La biroul de personal i se spuse că ar putea fi angajat ca strungar, chiar de săptămâna viitoare, să vină cu carnetul de lucrător şi să facă o cerere. Încercă să-şi aducă aminte unde îi este carnetul: rămăsese la Gonţea sau i-l dăduseră înapoi. Dacă i-l dăduseră, nu se putea să nu-l fi pus bine nea Anghel. La întoarcere, intră în hala de strungărie. Mai dăduse în două rânduri pe acolo, dar rămăsese II*

În prag şi aruncase doar o privire. De data aceea, intră ca la el acasă, se opri lângă un strungar tinerel, cu faţa deschisă, îl aşteptă să intre în vorbă cu el, să-l întrebe ce vrea, iar el, Andrei, să-l roage să-i dea şi lui voie puţin, vezi Doamne, poate n-a uitat chiar de tot. Mai ales că avea un strung nou, nemţesc, o frumuseţe de strung. Culea îi simţise prezenţa, întoarse capul, dar nu spuse nimic. Abia mai târziu, când şi răbdarea lui Jinga ajunsese la margini, mai ales că strungarul lucra în dorul

lelii, Culea se adresă vecinului său: „Ce vrea ăsta, nea Mihai? S-a proţăpit lângă mine şi stă”. Acesta, un om la vreo 50 de ani, îl măsură pe Jinga de sus până jos, vru să spună ceva, dar Andrei îi zise lui Culea: „Mă uit cum tragi la «fasole»!” „Ce mă?” nu-i veni lui Culea să creadă. „Asta faci, tragi la fasole! Pute locu sub tine!...” Culea apucă o cheie, să dea, dar Andrei îl prinse de încheietura mâinii şi-o strânse. Culea scăpă cheia şi se chirci de durere. „Mă doare! se văită. Mă doare, mă! Nea Mihai! ...” Andrei îi dădu drumul. „Dă, mă, cu mâna, nu cu cheia!...” şi-l lăsă în plata Domnului.

Cum îl văzu, Nisim, şeful de echipă, îl luă în primire de ce lipsise atâta. Era un om cât un munte, dar degetele de la mâna stângă le avea chircite, căci, trimis pe front, se împuşcase în palmă. Făcuse un an şi ceva puşcărie, el însă era mulţumit că scăpase cu viaţă şi nu murise pe front. „Pe aici am fost, nu vru Andrei să-i spună unde şi de ce. N-ai decât să-mi tai ora lipsită.’1 Nisim îl înjură şi îl trimise să care baloturi cu tablă. Mereu îl înjura Nisim şi nu fusese o dată să nu-l trimită acolo unde era mai greu. În dormitor fuseseră vecini, dar cum Nisim îşi transforma în fiecare seară patul în masă de barbut, fără să-i pese că Jinga nu poate dormi din pricina lui, când se eliberase un pat, Andrei se mutase acolo şi nu mai avusese de-a face cu el decât după ce-l numiseră şeful lui de echipă.

După-amiaza se schimbă în hainele câştigate prin curţile oamenilor – pantalonii îi veneau cum îi veneau, dar haina îi era strâmtă, iar în pantofi băgase la vârfuri jurnal – şi porni în oraş. Pe drum, se uită într-o vitrină şi izbucni fără să vrea în râs: parcă se ducea în peţit. Se apropie cu sufletul greu de casa lui Enciu. Bătu la uşă, gândindu-se că „cireşele negre11 crescuseră binişor, erau doi ani şi jumătate de când n-o mai văzuse pe fată. „Ei, pe cine cauţi mata?” îl strigă o vecină venind la gard. Recunoscu în ea pe femeia cu care stătuse de vorbă în noaptea aceea. „Dacă pe alde Enciu, nu-s, se

mutară. Pe el îl împuşcară nemţii, chiar în ajun de-a veni la putere…11 „Cum se mutară? Unde?” întrebă Andrei, neînţelegând de ce a trebuit să plece din casă soţia lui Enciu. „A venit bărbatu-su ăl dinţii, care mai mult prin puşcării a stat, să ia fata la Bucureşti. Irăchiţa-i făcută cu el. Şi-o luă şi pe Dora. Că, de e mama fetei. Or sta poate pe-un loc… S-or şi împăca… Câte nu se-ntâmplă!…” „Morţii cu morţii, viii cu viii11, îşi spuse Andrei şi dădu bună ziua. Va să zică, Irăchiţa nu era a lui Enciu… N-ai fi zis, îl iubea ca pe un tată. Ca un tată o iubea şi el pe fetiţă. Ca un tată fusese şi pentru el Enciu.

I se spusese că Judeţeană P.C.R. se găsea pe strada Cuza-Vodă, dar cum aceasta se întindea pe o jumătate de oraş, tăindu-l în două, chiar prin centru, întrebă un domn care i se nimeri în cale. „Fir-aţi ai dracului de golani, v-a intrat judeţeană asta în cap!” reacţionă acela, cu totul neaşteptat pentru Andrei. Revenindu-şi din primul moment de uimire, izbucni în râs. Nu mai râsese de mult. Judeţeană de partid era la câţiva paşi mai încolo; întrebă un tânăr cu o banderolă roşie la braţ, care făcea de gardă în holul intrării, de tovarăşul secretar Ghiale. „Sunt într-o şedinţă. De-abia au intrat, îl informă acesta. Apoi, aplecându-se spre Jinga, îi spuse în secret: E c-un tovarăş de la Ceceu11…

Peste drum, lumea ieşea de la cinematograf, şi Andrei se opri să se uite la puhoiul de oameni ce se revărsa gălăgios şi vesel dintr-un gang. Fu izbit să-i vadă atât de fără griji, cum i se păru lui. Le aveau, dar le uitaseră la film. El uitase că mai există filme pe lume. *Casa din Malta*, citi pe afiş. „Cu Viviane Romance şi Louis Jouvet. Elevii nu au acces.11 Ce femeie!… îşi zise aducându-şi aminte de un alt film în care o văzuse jucând, *Ménage parisien*. Se gândi să intre la cinematograf, iar cât ţine filmul, s-o termina şi şedinţa. Amână pentru a doua zi, hotărând să se ducă la Anghel, poate o avea mai mult noroc cu carnetul.

Aproape de Târgul de săptămână întâlni câteva case

distruse de bombe şi tresări la gândul că nimeriseră şi casa lui Anghel. Nu, era în picioare, dar peretele dinspre stradă crăpase, se vedeau urme de schije, acoperişul fusese cârpit, vai de lume cum fusese cârpit. Se miră că bombardaseră acel cartier în preajma căruia nu exista niciun obiectiv, nici militar, nici industrial, gara era şi ea departe, la câţiva kilometri… Descuie portiţa aşa cum ştia, băgând mina după o şipcă. Când auzi cine e, Anghel deschise, îl lăsă să intre, dar rămase lângă uşă şi-l privi lung, ridicând mustăţile zbârlite spre Jinga. „Acasă venişi?” întrebă el deodată, făcând ochii mici. „De ce acasă? se supără Andrei că-l luase aşa. Am venit să te rog să-mi dai ce mi-a mai rămas pe aici. Carnetul de lucrător… Mai ales de el am nevoie. Pentru fabrica de reparat vagoane, unde m-am angajat strungar. Şi mai vreau să te-ntreb şi de Teo. Ce face? Pe unde-i?” „De două luni şi ceva n-am mai primit nimic de la el, oftă Anghel. Se aşeză pe un scaun şi-i făcu semn lui Andrei să se aşeze şi el. A dezrobit Ardealul şi de-atunci n-a mai scris”. Se lăsă o tăcere grea. Şi deodată Anghel îl întrebă cu voce străină: „Da’ de stat unde stai?” „în barăci, la fabrică”. „Ei, e bine atunci… Casă de la stat, căldură de la stat…” „Păduchi de la stat”, îl completă Andrei. „Te-ai schimbat… Erai flăcău şi-acu eşti bărbat. A fost greu, ai?” „Greu, uşor, a trecut”. „Bine, carnetul şi nişte acte să le caut în casă… spuse Anghel, înţelegând din felul cum îi răspunsese Andrei că acestuia îi este peste mână să vorbească de puşcărie, şi se ridică. În schimb, lucrurile tale… lucrurile tale şi cărţile sunt urcate în pod. Ţi le cobor acu sau vii altă dată… c-un geamantan…” „Alt dată. Că mi le fură acolo şi rămân fără ele”. Anghel îi aduse carnetul. În timp ce Andrei se uita la el, bătrânul tuşi dogit şi scurt şi îşi înghiţi vorba. Când Andrei dădu să plece, spuse parcă nevenindu-i să spună: „Ei, dacă n-oi mai putea acolo… şi nici în altă parte n-oi avea unde… eu te primesc. Mă-ntreba Teo şi-n scrisoarea din urmă dacă n-ai venit încă. Să vii… Că pe unde-ai fost… te-oi fi

chinuit destul!” Andrei rămase tăcut. Cu Ana ce să facă? O simţise nu o dată povară, încercase să se elibereze de ea fără însă s-o alunge sau să-i spună ceva. Ana înţelesese, se ferise să-i mai iasă în cale. Şi atunci, ochii ei mari căpătau privirea unui câine bătut, căutau mereu în pământ. Această privire îl făcuse de fiecare dată să se întoarcă la ea. „Nu pot, nea Anghel, sunt c-o femeie acolo”. „Aşa?... Ei... atunci... Nu ţi-i nevastă, nu?” „Nu”. „Ei, aşa... câte n-are bărbatu... Nu te-oi gândi să te-nsori, nu? Să-ţi faci rostu, şi te-oi însura tu... Aşa, Andrei, să vii înapoi, să vii în casă de om. Să vii mai devreme, c-oi face leşie, or colcăi păduchii pe tine!” spuse Anghel şi se uită speriat spre picioarele lui Jinga, ca şi când păduchii ar fi coborât de pe el pe podea.

Nu reuşi nici a doua zi să stea de vorbă cu tovarăşul Ghiale. „Este cu împroprietăririle”, i se spuse, şi Andrei intră cu Ana la film. La primul ei film. Îi promisese că-i va explica la sfârşit cum e cu cele ce se petrec pe ecran, dar în drum spre casă, discutând cu ea, îşi dădu seama că Ana nu pricepuse nimic din cele. văzute. Înţelese brusc ceea ce ea încerca să-i ascundă. „Nu ştii carte, nu?” o întrebă cu indiferenţă în glas. „De iscălit ştiu...” „Câte clase ai făcut?” „Una. Şi mă luară. De iscălit mă-nvăţă un frate mai mare”. Andrei aduse vorba despre intrigile mărunte ale şantierului, întrebându-se ce-i trebuie lui beleaua asta pe cap. Ana o forfecă cu o vădită plăcere pe cea care se zicea că trăieşte cu Nisim, dar în suflet îi rămăsese un ghimpe şi ea îşi blestemă părinţii că o luaseră de la şcoală. După ce băură câte o cinzeacă de ţuică într-o cârciumă din apropierea fabricii, îl rugă: „Mai cere un rând. Fir-ar a dracu’ ea de viaţă că mă născui cum mă născui!” Andrei se uită la ea şi se văzu pe sine.

Nicolae Cornea şi Vasile Hânţa îşi puseseră semnăturile de recomandare pe „adeziunea” completată de el şi Cornea îl sfătui din nou să-l caute pe tovarăşul secretar Ghiale, să nu se lase până nu l-o găsi. „Tu ai

merite, mă, în faţa clasei muncitoare! Să te duci să ţi le recunoască!” Se duse, însă fără nicio poftă. Ce merite avea el? O făcuse pentru Enciu. Şi să nu zică ăla, Ghiale, c-a venit să-i scoată ochii, că uite ce-a făcut el. Îşi imagină convorbirea cu Ghiale şi-o văzu fără rost. Nu-l găsi nici de astă dată, fu chiar mulţumit de răspunsul primit.

O puternică manifestaţie de la sfârşitul săptămânii i-l aduse în faţă. Sosise în Piaţa Prefecturii cu coloana de muncitori ai fabricii. După ce-şi ocupaseră locurile, Vasile Hânţa îi arătă în balconul clădirii cinematografului „Select”, de unde avea să fie condus mitingul, un bărbat la 40 de ani, cu sprâncene mari, stufoase, frumos arcuite. „Ăl-ai tovarăşul Ion Ghiale, secretarul Judeţenei P.C.R”. Zări mai apoi, chiar sub balcon, vitrina unei librării şi se strecură într-acolo. Nu o găsi. Şi totuşi îi văzuse firma. Era intrarea cinematografului, o cofetărie, un fotograf… De librărie, nici vorbă! îşi aminti că erau una sau chiar două mai jos, pe stradă, şi îşi făcu loc pe lângă zidurile clădirilor. Află ceea ce căuta şi cumpără un abecedar pentru Ana. Când se întoarse în piaţă, Ghiale începuse să vorbească mulţimii. „… Numai în câteva luni am câştigat poziţii pe care mulţi, înainte, nici nu le-ar fi bănuit! Pe întregul cuprins al ţării a fost recunoscută libertatea de organizare. Şi noi vom face ca ea să fie respectată! Clasa muncitoare a reuşit să-şi trimită reprezentanţii în guvern! Cu toată situaţia critică de azi, am cucerit şi unele poziţii economice… Dar lucrurile sunt departe de-a fi aşa cum le dorim noi. Lipseşte carnea, lipsesc ouăle, lipsesc uleiul şi zahărul… Până şi chibriturile lipsesc! Nu se găseşte gaz, lumina se-ntrerupe, se-ntrerupe şi apa… Cerem să se facă ordine în gospodărirea oraşului, pentru că nu se mai poate cu specula asta! Dar cine s-o facă? Colonelul Pretorian a dat bir cu fugiţii. Se ascund, unu acasă, altu’ cine ştie unde-a plecat, şi cei doi ajutori de primari. Şi-atunci cine să facă ordinea asta? O s-o facem noi, Frontul Naţional

Democrat! Vom încerca să stabilim mai întâi stocurile existente. Adică să vedem ce-avem în sac. Apoi, ce-am găsit, să raţionalizăm în mod egal pentru toată lumea. Dacă vor fi cinci sute de grame de pâine pe om, apoi cinci sute de grame să se mănânce! De jos pân' la prefect! Nici prefectu să nu mănânce mai mult de cinci sute de grame!" Izbucniră urale, începură să se scandeze lozinci, şi Andrei îşi făcu loc spre acea parte a pieţei unde o lăsase pe Ana. Se simţi tras de haină. „Stai într-un loc, nu te foi!" Era vocea lui Borţan. Se întoarse. „Sandule!" „Tu, mă? Fir-ai să fii!" râse Borţan. Cei din jur se revoltară, pentru că Ghiale reîncepuse să vorbească, şi ei fură nevoiţi să tacă. „În interesul nostru, al tuturor a, trebuie să organizăm cât mai repede cu putinţă comitete cetăţeneşti de control. Să-i luăm de guler pe speculanţi, să semnalăm forţei publice depozitele clandestine de mărfuri, ca acestea să fie distribuite populaţiei. Să fim fără milă cu speculanţii, cu îmbuibaţii! Să fim fără milă cu sabotorii!" Lumea izbucni din nou în urale, dar Ghiale ceru printr-un semn să se facă linişte. „Umblă vorbe şi sunt şi unele semne că domnul Gonţea ar intenţiona să închidă fabrica pe motiv că-i lipseşte materia primă. E cazul să-l întrebăm pe domnul Gonţea: Cum se-ntâmplă că tocmai acum, când a trecut din nou la producţia de pluguri şi grape, îi lipseşte deodată materia primă, şi nu i-a lipsit atunci când producea carcase de obuze sau bucătării de campanie? O să răspundem noi în locul domnului Gonţea: Atunci era vorba de sprijinirea războiului antisovietic, iar acum este vorba de sabotarea economiei ţării! Să nu creadă domnu' Gonţea – o spunem, să se ştie! – că dacă cumnatu domniei-sale, colonelul Sihleanu, este acum prefectul judeţului, pe noi acest lucru ne sperie. Nu ne sperie! Economia ţării are nevoie de producţie aşa cum omul are nevoie de hrană! Şi muncitorii de la Gonţea, iar dacă va fi nevoie, muncitorii din întregul oraş, toţi patrioţii, nu vor permite închiderea fabricii! Ţăranii trebuie să aibă

cu ce ara pământurile expropriate de la moşieri! Şi noi ne dăm cuvântul că ei vor avea aceste pluguri!! Acestea sunt problemele de moment. Noi însă trebuie să privim în viitor! Să ne gândim la viitorul ţării! Să cucerim puterea politică, să naţionalizăm fabricile, uzinele, băncile, să înfăptuim reforma agrară! Avem o clasă muncitoare puternică… Avem o ţară bogată… Hărnicia şi dragostea pentru pământ a ţăranului român se ştiu… sunt cunoscute! înlăturând exploatarea omului de către om, gospodărind bogăţia ţării ca lumea, vom face să nu existe popor care să trăiască mai liber şi mai bine ca noi!” împreună cu întreaga piaţă, Jinga începu să strige: „Trăiască comuniştii!” Apoi strigătele se transformară în urale şi Andrei cunoscu pentru prima oară exaltarea. Odată cu primele cuvinte ale *Internaţionalei*, cântată de mii de oameni, „Sculaţi, voi oropsiţi ai vieţii! Voi, osândiţi la foame, sus!”, simţi lacrimi în ochi. Un oropsit era şi el. Şi le şterse, ferindu-se să nu-l vadă Borţan. Acesta îşi dădu însă seama ce e cu Andrei. „Te văpsişi?” îl întrebă Sandu în timp ce se puneau în mişcare. „Ce, mă?” nu pricepu Jinga. „Te-nscriseşi la comunişti?” „Mă-nscrisei”. „Aşa?… Şi Toma se-nscrise”. „Păi el nu fu legionar?” „Ce dacă?! Tot dracu’…” „Cum, mă?… Ce, comuniştii sparg magazinele ovreieşti?!” „Te-nsuraşi?” schimbă Borţan vorba. Înseamnă că Borţan nu ştie nimic de cele întâmplate la Gonţea, îşi spuse Andrei şi îi răspunse că nu, nu se însurase. „Da’ tu?” îl întrebă. „Eu, să zic, poate… Poate m-oi însura. Mă-ncurcai c-o nepoată de-a lui Toma. E ţesătoare la fabrica de postav, da’ tat-su mârâie că-s sărac, fir-ar maţele lui! Dacă i-aş umfla burta, n-ar mai mârâi el, da’ Viorica nu rămâne neam, fir-ar ea a dracu’!” „Păi sărac de ce? Nu mai faci motoare cu Toma?” „Ba tot cu el, da’… Sunt mulţi, măăă, şi Toma nu prea le vede. Aşa că poate mă bag mecanic de întreţinere la fabrica de postav, că au nevoie de-un om. Da’ tu? Tot la Gonţea? Că trecu iară la pluguri”. „M-angajai la fabrica de vagoane…” „La fabrica de vagoane, mecanic auto?”

„Strungar, mă!” „Aaa, strungar… Da’ cu abecedaru ce faci? Dădeai zor cu liceu, acu luaşi abecedaru la rând?” râse Borţan. „Tot aşa ai rămas… De ce nu te luă naş-tu la el lucrător?” îşi potrivi Andrei vorbele după cele ale lui Sandu. „Dă-l în mă-sa! Să mă bag slugă la el? El asta ar vrea: să-i muncesc de pomană! Ucenic şi acu! Dar-ar Dumnezeu prafu’ şi pulberea!… Da’ nu s-alege… Nu dai şi tu ceva?” „Al dată… Ne-om mai vedea noi…”

Odată cu organizarea unui nou schimb, Jinga fusese trecut la maistrul Bălăşan, care, ştiindu-l zilier în curte, nu-l primise cu prea multă încredere. Nu-i plăcuse nici lui Andrei, de la început, de Bălăşan. Arăta ursuz şi greoi, cu toate că nu era niciuna, nici alta. Totul pornea de la faţă, sau mai curând de la ochelarii mici, rotunzi, legaţi cu sfoară în loc de braţe, cu lentile groase, în spatele cărora ochii păreau de bursuc. Cele două strunguri libere la care îl trimisese la alegere erau aşezate chiar lângă uşă, gândindu-se că oamenii fugiseră de ele din pricina frigului, se oprise în dreptul celui care arăta mai bine şi îl luase la cercetate cu de-amănuntul. Era un „Hendell” destul de nou, dar şi destul de hârbuit; căzuse, se vede, pe mâna unuia de-alde Culea sau chiar a mai multora de-alde el. Faţă de „Hodorg”… ca avionul pe lângă căruţă. Bălăşan se oprise în spatele lui Jinga să vadă ce-i iese din mână şi, plăcându-i, îi dăduse una peste ceafă în glumă. „L-ai băgat în draci, ai?!” observase, zâmbind satisfăcut. Nu stătea o clipă locului Bălăşan. Glumea, râdea cu fiecare pe rând şi ochii lui mici alergau mereu peste lucru. Ceea ce îi dăduse lui Jinga să facă nu era mare lucru, flanşe de cuzineţi, dar unui om cu meserie în sânge nu-i trebuie mult să vadă când celălalt o are în sânge şi el. Dacă nu-i plăcea ceva, tuşea scurt, ca şi când şi-ar fi dres glasul, nu spunea nimic, îl dădea pe cel în cauză la o parte şi se apuca să lucreze. Pleca apoi, se oprea în dreptul vreunuia şi glumea cu acesta.

Într-o zi, când cei de la montaj fuseseră „luaţi în

căruţă” pentru că de la o vreme nu reuşeau nicidecum să ţină pas cu secţiile celelalte, iar în vestiar, după terminarea schimbului, n-a fost mult ca glumele să se transforme în ceartă, Bălăşan se înţelese cu Jinga şi cu alţi câţiva din priviri şi se adresă maistrului de la montaj: „Măi Andone, eu aş zice o vorbă…” „Lasă, nu mai zice… Ştiu eu vorbele tale!…” îl întrerupse Andone, cunoscând felul de-a fi al lui Bălăşan. Dar acesta continuă fără să-l bage în seamă: „Dacă ne primiţi vreo două-trei zile, care or vrea din ai mei, îşi lasă treaba şi vin să v-ajute. Ne-om scoate noi zilele… „Când să le scoatem, nea Bălăşan, că şi noi tot în acord…" nu-i conveni lui Culea. „Mă, tu nu vrei, nu vii! Am zis cine vrea”. Bălăşan ştia că nu va fi uşor, oamenii munceau peste ore ca să recupereze ieşirile în stradă, demonstraţiile, mulţi făceau parte din comitete cetăţeneşti de control… „Cine nu vrea nu vine. Şi ca să fie o treabă şi pentru tine, Culea, o treabă pe inima ta, rămâi maistru cât lipsesc eu. Dacă-i el maistru – râse Bălăşan arătând spre Andone – tu de ce n-ai fi?!”

Andrei îi spusese Anei, fără să-i dea însă prea multe explicaţii, că se mută la Anghel, şi ea sperase că de aici înainte vor avea unde să se întâlnească mai des, iar mai târziu poate ar lua-o cu el. Pe măsură însă ce timpul trecea, şi cum Andrei n-o dusese niciodată la Anghel, gândul că era minţită, că, de fapt, Jinga îşi găsise vreuna, începu să nu-i mai dea pace. Altfel arăta el acum… Curat, îngrijit… E drept, îi spusese că în primăvară, când s-o încălzi, o să vorbească cu Anghel s-o primească la el… Poate îi spusese doar aşa, să nu-l bănuiască?… Până s-o împrimăvăra… cine ştie… Acum, strungar, printre alţi oameni, cu câştig mare, la casa lui, Andrei, chiar dacă nu-i încurcat cu vreuna, mai târziu o s-o lase, se temea Ana. Ce să facă ea să nu se întâmple cum îi spuneau presimţirile? Se apucă, în râsul femeilor, să înveţe din abecedarul pe care i-l dăduse şi despre care n-o mai întrebase nimic.

După terminarea şi celei de-a doua linii de garaj, la

fabrică se organiză schimbul trei, dar în acelaşi timp fu redus numărul de necalificaţi. Ştiută harnică, Ana scăpase; dar nimerise la Nisim în echipă, iar acesta se agăţa mereu de ea. îl ocolea, se ferea cât putea, degeaba. Într-una din zile o apucă de mână: „Ce-i, fă, eu nu-ţi sunt în gusturi?” „Ce vorbă-i asta?!” protestă Ana şi-i trase mâna. „Vezi că eşti lotu doi! o ameninţă Nisim. Îţi spusei, ca să ştii...” „Aşa merge?” se înfurie ea; dacă nu mai lucrează în fabrică, înseamnă că-l pierde pe Andrei. „Aşa! Cum altfel?!” râse Nisim. „Da’ ce, sindicat n-avem?! Mă duc la Cernea!” „Cânte ia, fă, în seamă pe tine?!” continuă el să râdă. „Faşistule! ţipă Ana la Nisim şi începu să strige cât o ţinură puterile: Săriţi, oameni! Săriţi, oameni!” De după vagonul din care descărcăm cărbuni pentru forjă veniră în fugă câţiva din echipă. Speriat, Nisim apucase să sară în lături. „A-nnebunit! se dezvinovăţi el. Înnebunişi, fă? Se bagă în mine şi tot ea strigă! Ce-ţi făcui, fă, de ţipaşi? isterica dracului!”

Seara, îl aşteptă pe Andrei – în săptămâna aceea lucra în schimbul de noapte – cu gândul să-i povestească ce păţise cu Nisim, dar când se întâlniră, îi spuse doar căi Nisim se leagă de ea. „Repede-l”, făcu Jinga absent. În ziua aceea descoperiseră un depozit clandestin de sodă caustică, stătuse cu încă doi membri ai comitetului cetăţenesc până când soda fusese vândută populaţiei la preţ oficial, cu o zi înainte, împreună cu cei din schimbul de noapte, fusese într-o comună ca să le repare ţăranilor uneltele agricole şi în faţă avea o – nouă noapte de muncă. Ana nu insistă şi nici mai târziu nu-i spuse nimic lui Andrei.

Nisim continuă însă să n-o lase în pace, iar într-o seară Ana îl găsi pândind-o pe întuneric afară. Alergă într-un suflet la Jinga şi, făcându-i semn să iasă din hală, îi povesti plângând tot ce se întâmplase atunci lângă vagonul cu cărbuni, cum se năpustise acum, aşteptând-o ascuns după baracă. Andrei rămase tăcut. Cu vorbă bună, cu Nisim nu se putea face nimic, ştia, dar nici nu

voia să se ia la bătaie cu o lepădătură ca el. „O să vorbesc mâine cu nea Anghel… Acu du-te şi te culcă, eşti vânătă toată de frig”.

A doua zi însă, înainte de a ieşi din schimbul de noapte, Vasile Hânţa îi chemă la el pe Bălăşan şi pe Jinga. „Aseară, le spuse, s-a hotărât să-l dăm jos pe colonelul Sihleanu şi să punem un prefect de-al nostru, că nu se mai poate aşa! Acu ascultaţi: la manifestaţie or să ia parte şi reprezentanţi ai ţăranilor din întregu judeţ. Voi o să-i aşteptaţi pe ăi care vin din satele dinspre Bariera Jiului şi-i duceţi drept la Frontul Plugarilor. Asta-i misiunea voastră. Ne găsiţi în Piaţa Teatrului, în dreapta tribunei. Iar de-acolo pornim la Prefectură cu toţii”.

Pe drum constatară că acţiunea organizată în acea zi devenise cunoscută şi acelora împotriva cărora era îndreptată. Îndată ce trecură de centrul oraşului, fură opriţi de o patrulă mixtă din militari şi gardieni, care ocupa ambele trotuare, îndrumând lumea spre un locotenent cu banderola Comenduirii Pieţei la mână. Acesta îi cercetă de unde vin şi încotro se duc, cu ce treburi. „Da’ ce-i cu razia asta?” se făcu Bălăşan că nu înţelege. „Îi căutăm pe fascişti. Nu cereţi voi arestarea fasciştilor?” Până la barieră se întâlniră cu încă două patrule, iar acolo găsiră o adevărată demonstraţie de forţă: tot ce venea spre oraş era oprit, controlat, Jăranii trimişi înapoi acasă şi doar celor care dovedeau că se duc la serviciu li se permitea trecerea. „Ce facem?” întrebă descumpănit Jinga. „N-o să îndrăznească!” „Şi dacă îndrăznesc?” „îi mănâncă ţăranii!…” „Ce-ar fi însă să ne strecurăm cu ei peste câmp? îi propuse Andrei, arătând pe unde ar putea s-o ia. Îi aşteptăm la vreun kilometru şi trecem cu ei peste câmp”. Bălăşan fu de acord şi se porniră să le iasă înainte ţăranilor.

Era un început de februarie, cu geruri încă puternice; cât timp se mişcară, frigul îi pişcase doar la obraji, însă în plin câmp începură să îngheţe de-a binelea. Tropăiră să-şi încălzească picioarele, se luară la

trântă, dar săniile cu delegaţii ţăranilor nu apărură decât după mai bine de-o oră. Îi opriră, şi Bălăşan le povesti celor din prima sanie ce se întâmplă la intrarea în oraş. „Dăm bice la cai şi trecem prin ei!” înjură gros un ţăran. „Cel mai bine e tot cum v-am spus. Să-i păcălim!…” îi îndemnă Bălăşan. „Şi cu săniile ce facem?” vru să ştie cel care mâna caii. „Şi ele tot peste câmp, îşi susţinu Andrei ideea. împingem la ele unde n-or putea caii. Locui drept, uite-l!” Curioşi să afle ce se discută atâta în faţă, ţăranii din celelalte sănii coborâră şi făcură roată în jur. Bălăşan povesti încă o dată ce-i la barieră, ţăranii se declarară de acord cu cele propuse şi, întorcându-se la sănii, o luară peste câmp în direcţia caselor ce se zăreau prin pâcla dimineţii, fumegând liniştit.

La un moment dat, Andrei îşi dădu seama că cineva i se-alăturase, privindu-l cu insistenţă. Era o femeie. Broboada îi ascundea faţa aproape în întregime, dar el o recunoscu după nas. „Dădică!” exclamă, nevenindu-i a crede. Se îmbrăţişară. Şi în timp ce dădica plângea, lipindu-şi faţa de pieptul lui, Andrei îşi aduse aminte cum îi ţinuse ea capul în poală după ce-l lovise scrânciobul lui Aurel, cum îl păzise de muşte, cum îi făcuse chisăliţă din vişine furate din via lui alde Trincă a lui Spânzuratu, cum se unsese el cu balega vacii să-i arate că nu-i pasă de aia care venise să-l ia, şi zicea că-i e mamă. Oamenii treceau pe lângă ei făcând cărare alături şi doar unul se opri, privind tăcut în zăpadă. „Lasă, dădică, lasă… căuta Andrei s-o liniştească, văzând cum plânge şi nu spune nimic. Ce mai e pe-acasă?” „Muri alde tata, spuse ea după ce-şi şterse ochii cu colţul broboadei. De Sfântu Nicolae se-mpliniră doi ani. Încolo… cu vremurile astea. Poate om scăpa şi noi de sărăcia lucie… Tovarăşu-i preşedintele comitetului sătesc, arătă ea la cel care se oprise lângă ei, şi adresându-i-se, îi explică cine-i Jinga: Andrei, nea Crânciule, Andrei… Al de-i zicea lumea… de-l crescurăm la noi… Ei, matale nu l-oi şti, că era un copil…” „Jingoi” îi zicea lumea. Aşa îi ziceau şi copiii la

şcoală, îşi aduse aminte Andrei. „De auzit am auzit, da… Haidem şi noi! îi îndemnă Crânciu. Să nu rămânem de ceilalţi”. Porniră, şi Andrei se interesă ce e cu moşia Sihlenilor. „Păi, pentru ea stăturăm, şi eu şi nea Crânciu, şi alde… alţii doi, n-ai cum să-i ştii, o săptămână închişi. Ne luară la legiunea de jandarmi, duşi din post în post, pe un frig… Crăpar-ar să crape inima-n ei!” „Da, că Sihleanu ăl tânăr, ofiţeru, îi prefect acu…” „Păi, altfel ne răzbeau ei?! zise Crânciu cu năduf. Şi-acu-s două plutoane la conac, de-l păzesc!” „Da’ mama Fana? Tot iute?” „Mama, cum o ştii, neschimbată. Da’ mă-ta? Tu cum?…” întrebă dădica uitându-se la hainele lui; Lucreţia era cucoană când venise să-l ia. „Eu-s la fabrica de vagoane, strungar”, evită Andrei întrebarea dădicăi şi se interesă dacă mai trăieşte Niculai potcovarul. „Trăieşte, da’ Sinică-i acu… A venit, în vară doi ani, fără un picior de pe front. Se-nscrise şi el… Că eu-s secretaru de partid în Cornu şi Sihleni împreună!” spuse ea şi îşi aranjă broboada. „Tu? Păi cum aşa, dădică?” nu-i veni lui a crede. „Eu, c-am fost a mai întâi în comună! Îmi făcui şi eu rostu, să ştiu că ăsta-i şi-l am. De-acu ăsta mi-i rostu. Că dacă aşa’ mă făcu Fana urâtă şi aşa crescui… Şi săracă, şi urâtă, şi slabă, cine mă ia?! Cic-aş avea o tenie în mine, şi cât n-aş mânca… Ori o fi, cum zice una, că mă suge deochiu… Ei…” oftă ea greu. Cu ochii mici, apropiaţi, cu nas lung şi ascuţit, era un fel de Ţăndărică dădica, se gândi Andrei, ferindu-se să se uite la ea. „Ei, că doar n-oi rămâne tu nemăritată! Ce, parcă…” Crânciu se oprise să-i aştepte şi dădica îi făcu semn să tacă – n-avea ăla ce s-audă „discuţiile” lor.

În faţa sediului Frontului Plugarilor găsiră adunaţi sute de ţărani veniţi din toate colţurile judeţului, şi cum acestora începuse să li se împartă pancarte, ceea ce însemna că nu mai era mult până să pornească coloana, Jinga şi Bălăşan rămaseră pe loc, pentru a merge împreună cu ţăranii până în Piaţa Teatrului, unde urma să aibă loc adunarea. Ajunşi însă în centru, îşi împărţiră

trotuarele şi, luând la rând magazinele, se apucară să strige, deschizând uşile: „La manifestaţie!” Multe aveau obloanele trase, iar în celelalte rar se afla câte un client. Când coborâră spre Piaţa Teatrului, văzură o mare de capete peste care erau agitate steaguri, pancarte, lozinci şi mereu veneau alte coloane să se alăture mulţimii de acolo. Pe ai lor urmau să-i găsească, după cum le spusese Hânţa, în dreapta tribunei ce se afla ridicată în faţa intrării principale a Teatrului Naţional şi, ajungând la locul unde erau grupaţi muncitorii fabricii de vagoane, Jinga îl zări pe Borţan căutându-l. Se mai întâlnise odată cu el la o demonstraţie, Sandu i-o prezentase pe Viorica, fata cu care trăia, îi spusese că-l lăsase pe Toma şi intrase pe leafă la fabrica de postav. „Tu ce zici, iese ceva din chestia asta? îi ceru Sandu părerea după ce-i povesti cum încercase Papaianopol, proprietarul fabricii, să-i oprească de la demonstraţie, ameninţându-i cu neplata zilei. Iese ceva ori ne pierdem doar banii pe ce n-am lucrat azi?” „Să-l punem pe omu’ nostru prefect şi vă plăteşte el, n-avea tu grijă!...” „Vorba e, îl punem ori...?! N-ai văzut că au adus armată în piaţă?!” arătă Borţan spre Piaţa Prefecturii. „Să ne sperie... N-au ei curaju să tragă!” Sandu spuse ceva, dar Jinga nu auzi, întreaga Piaţă a Teatrului începuse să răsune de strigătele mulţimii, declanşate de apariţia la tribună a reprezentanţilor Frontului Naţional Democrat. „Vrem guvern F.N.D! Vrem guvern F.N.D!” scanda întreaga piaţă, îi văzu pe ai săi strângându-se cu interes în jurul cuiva, îi aruncă lui Borţan: „Stai, că mă-ntorc” şi se repezi într-acolo.

Era Cornea – de puţin timp fusese ales preşedintele Comisiei locale a sindicatelor – însă din pricina strigătelor mulţimii, Andrei nu putu să audă ce spune acesta. După ce Cornea plecă, se duse la Bălăşan să afle despre ce-i vorba. „Spune să rămânem aici o mână de oameni, iar restul să se împrăştie pentru susţinerea maselor. Hânţa a zis. să rămân. Rămâi şi tu lângă mine”.

„Rămân. Numai să-l caut pe unu şi vin”. Borţan nu mai era acolo unde-l lăsase şi, cum mitingul începuse, se întoarse la Bălăşan să-l asculte pe Ghiale ce spune.

„Ce ne-a determinat, tovarăşi şi prieteni, să ne ridicăm cu toţii, mii şi mii de oameni, pentru a da lupta decisivă împotriva fascismului şi reacţiunii? Tovarăşi! Au trecut şase luni de la răsturnarea dictaturii lui Antonescu şi libertatea în numele căreia a fost înfăptuită nu este încă a noastră! Ce s-a petrecut azi în oraş, pe străzi şi la bariere „ce se petrece în Piaţa Prefecturii este cea mai bună dovadă! Ca pe timpul dictaturii fasciste, Rădescu trimite armata împotriva poporului!” Piaţa începu să scandeze „Jos Rădescu!” Apoi, strigătele se schimbară: „Vrem. guvern F.N.D!” „Astăzi, după şase luni, continuă Ghiale, în loc ca aparatul de stat să fie curăţat de elementele fasciste, acestea sunt nu numai menţinute, dar şi încurajate de guvernul Rădescu, care le-a transformat în uneltele sale. Cetăţeni paşnici sunt bătuţi pe străzi, bande de huligani protejaţi de poliţie se dedau la provocări împotriva muncitorilor. În loc ca în fruntea administraţiei să fie aşezaţi oameni care să lucreze pentru popor şi prin popor „sunt menţinuţi prefecţi militari, reprezentanţi ai capitaliştilor şi moşierilor. Ce-i altceva colonelul Sihleanu?! O moşie, ştiţi cu toţii, de-o mie şi ceva de pogoane la Sihleni, alta de opt sute la Seaca; cumnat cu fabricantu Gonţea… Să-l schimbăm, tovarăşi, şi-n locul lui să punem un prefect, democrat, reprezentant şi slujitor al poporului! Pentru această funcţie de mare răspundere, Frontul Naţional Democrat îl propune pe inginerul Ion Milea. El a arătat prin fapte, de când a fost instalat la conducerea primăriei, că merită această încredere! A fost adusă o cantitate îndestulătoare de lemne de foc, gazul se găseşte la toate distribuţiile, uzina electrică funcţionează normal… De toate aceste probleme s-a ocupat tovarăşul Ion Milea! Să auzim părerea Sindicatelor Unite, a Partidului Social-Democrat „a Frontului Plugarilor, Apărării Patriotice, şi

dacă veţi hotărî că-l vrem cu toţii, atunci să mergem şi să-l instalăm prefect!” Izbucniră urale, întreaga piaţă începu să scandeze: „Vrem pe Milea prefect!” în locul lui Ghiale, la microfon trecu un alt vorbitor, dar din pricina neîncetatelor scandări: „Vrem pe Milea; prefect!”, acesta se văzu în imposibilitate de-a-şi rosti cuvântarea. Ghiale ceru să se facă linişte şi vorbi din nou mulţimii: „Să transformăm atunci dorinţa dumneavoastră în faptă şi să-l instalăm pe Ion Milea prefect al poporului! Haideţi, fraţilor!” îi chemă Ghiale;

Răzbiră cu greu, Hânţa înainta, Bălăşan şi Andrei ţinându-se strâns după el, în spatele vorbitorilor care coborau de la tribuna şi cărora, în urale, mulţimea începuse să le deschidă drum spre Piaţa Prefecturii, pentru a-l închide imediat după trecerea lor; fiecare voia să fie, cât mai aproape de Ghiale şi ceilalţi. Când mai rămăseseră doar vreo cincizeci de metri până la Piaţa Prefecturii, unită printr-o scurtă stradă de Cea a Teatrului, în aer răsună o salvă de arme, trasă de pe acoperişul Prefecturii. Îndrăzneala actului îi surprinse pe toţi, făcându-i să se oprească, pentru o clipă. Porniră îndată, reluând scandările: „Vrem pe Milea prefect!”, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat.

Intrarea în piaţă era barată de o companie de soldaţi. Văzând hotărârea manifestanţilor, un ofiţer le ieşi în întâmpinare şi ridică mâna în semn de oprire. Era un maior în uniformă de jandarmi: „Domnilor! Vă rog să vă retrageţi! Am ordin să trag dacă forţaţi intrarea în piaţă!” Manifestanţii încetiniseră pasul, dar nu se opriră. Scandările lor deveniră mai apăsate. Maiorul alergă spre soldaţi. „Pregătiţi arm!” ordonă şi ridică mâna. Soldaţii şovăiră. Înfuriat de nesupunerea lor, maiorul duse mâna la pistolul de la şold şi strigă cât îl ţinură puterile: „Pregătiţi arm!” De data aceasta, soldaţii executară comanda. În aceeaşi clipă, un ofiţer se desprinse din flancul drept al companiei şi, desfăcându-şi braţele, se aşeză în faţa soldaţilor: „Nu tragem în români!

Companie! în lături, rupeţi rândurile, fuga marş!” Soldaţii executară grăbiţi ordinul, îmbrăţişându-i, luându-i pe sus în coloană, manifestanţii năvăliră în piaţă. De pe acoperişul Prefecturii se auzi răpăit de mitralieră. Temându-se că de data aceasta se trage în plin, alergară cu toţii spre zidurile Prefecturii. Golul fu într-o clipă umplut de puhoiul omenesc revărsat năvalnic în piaţă. Răpăitul mitralierei încetă, căci tras în scop de intimidare „contrar aşteptărilor celor din clădire, focul avu ca singur rezultat asedierea Prefecturii într-o singură clipă… Se făcu o pauză.

În piaţă nu se mai putea mişca nimeni în voie, iar din spate masa Re oameni continua să preseze. Câţiva cetăţeni ridicară armele luate de la soldaţi, în semn de victorie. Cornea reacţionă imediat: „Înapoiaţi armele! N-avem nevoie de arme! Or să spună c-au tras pentru că ne-au văzut înarmaţi!” Şi trimise un soldat după ofiţerul care oprise compania să tragă. „Auzi, i se adresă Bălăşan lui Jinga, soldaţii sunt de la «30 artilerie», numai maioru-i jandarm! Ştiu ei în cine să se-ncreadă!…” „Şi-acum ce facem? vru să ştie Andrei. Stăm? Nu spargem uşa?” „Păi dacă o fi s-o spargem, o spargem… Da’ o fi vreo politică… Hai să vedem ce zice şi Cornea”.

Cornea fu de părere că cei din Prefectură vor cere să ducă tratative. „Odată piaţa ocupată, ştiu ei că partida-i pierdută”, argumentă. „Să nu aştepte să cerem noi tratative…” îi puse Jinga alternativa în faţă. „N-avem ce discuta noi cu ei! Să deschidă uşile! Asta-i somăm!” „Şi. dacă nu vor? interveni Hânţa. Nu vor, şi gata!” „Atunci îi mai prost. Trebuie să forţăm uşa şi-s numai reangajaţi înăuntru. Ăştia-s câini, trag, nu şovăie!” „Cu mitraliera n-au tras!” făcu Jinga. „Nici chiar aşa… în plin. Se tem ei…”

Ofiţerul îşi făcu loc. „Am onoarea să mă prezint: locotenent Aurel Sitaru. Aţi vrut să-mi vorbiţi”. Jinga se uită la ofiţer şi nu-i veni a crede: era Aurel al popii Lisandru. „Măi să fie!” exclamă el fără să vrea. Cornea îi

mulţumi pentru gestul de adevărat patriot, care a înţeles momentul prin care trece ţara, şi îl asigură că o să se intervină ca el să nu aibă neplăceri din partea celor ce ar putea să i le facă. „La mijloc n-au fost niciun fel de considerente politice, spuse pe un ton rece locotenentul. Suntem în primul rând români. Asta ar mai lipsi, să ne ucidem unii pe alţii… Iar dacă va fi să trag consecinţe…”

În timp ce Cornea îl ruga să controleze dacă toţi ostaşii şi-au primit înapoi armele, care din greşeală au nimerit în mâinile unor manifestanţi, Andrei făcu în aşa fel încât să ajungă în faţa lui Aurel. Acesta însă trecu peste el cu privirea. Oare să nu-l recunoască? se întrebă contrariat. Se duse la el. „Pe mine nu mă cunoşti?” Locotenentul îl privi pentru o clipă intrigat, apoi îl căută parcă în memorie. „Nu, spuse clătinând din cap. Şi adăugă rece, sever: Nu, nu te cunosc”. „Nu eşti dumneata băiatul popii Lisandru? Andrei… Din casa mamei Fana. Alde Mărinică Vardianu…” încercă să-l ajute Andrei, văzând că Aurel nu-şi aminteşte. „Pe ea o ştiu… vecină, acolo… Nu te ţin minte. Poate…” Ce însemnase el pentru Aurel? Plecase în acelaşi an la liceu, cunoscuse băieţi de aceeaşi categorie socială cu a sa, făcuse prietenii… Să-i fi amintit, trebuia, de tiribombă… Ia dă-l în mă-sa!

Cum un timp nu se mai produsese nimic, pierzându-şi răbdarea, mulţimea începu să scandeze: „U-şi! U-şa! U-şa!” şi deodată izbucni într-un „Huooo!” La balconul Prefecturii, chiar deasupra intrării, îşi făcuse apariţia prefectul Sihleanu, însoţit de câţiva ofiţeri superiori. Ridicând mâinile, colonelul Sihleanu ceru să vorbească. „Cetăţeni! Cetăţeni!” Mulţimea însă nu înceta huiduielile. Începu să scandeze: „Vrem pe Milea prefect! Vrem pe Milea prefect! Vrem pe Milea prefect!” Colonelul Sihleanu mai făcu o încercare. „Cetăţeni!” Strigătele se schimbară: „U-şa! U-şa! U-şa!” Văzând că nu-i nimic de făcut, Sihleanu se retrase. Mulţimea rări strigătele. Profitând de situaţie, la balustradă ieşi un

colonel magistrat: „Cetăţeni!” „Huooo!” tună piaţa. Colonelul” scoase pistolul şi trase un foc în aer. „Linişte!” ceru, gesticulând cu pistolul. Piaţa tăcu. „Cetăţeni! se grăbi el. În numele legii vă somez să vă retrageţi din faţa intrării! Cine va încerca să pătrundă în clădire va fi împuşcat!” întreaga piaţă izbucni în huiduieli, apoi reîncepu să scandeze: „Vrem pe Milea prefect!”

„Eu mă duc să caut o rangă, spuse Hânţa deodată. Hai, Jinga, cu mine!” în timp ce încercau să se strecoare, făcându-şi loc pe lângă clădire, mulţimea schimbă strigătele în: „U-şa! U-şa!”, le înteţi şi presă din spate. Cei din imediata apropiere a zidurilor începură să ţipe, temându-se să nu fie striviţi. „Înapoi!” cerură câţiva. Dar vocile fură acoperite de vuietul pieţei, de tumultul scandărilor., Atmosfera se încălzise la maximum, întreaga piaţă fierbea, oamenii erau dornici să treacă la fapte şi, văzând că nimic nu se întâmplă, împingeau în direcţia prefecturii. Hânţa îl puse pe Andrei să stea capra, se urcă pe spinarea lui şi, înălţat astfel, strigă mulţimii: „Înapoi! Striviţi oamenii! înapoi!” Strigătul fu transmis din om în om ca un cuvânt de ordine: „Striviţi oamenii!”, şi, în cele; din urmă, presiunea slăbi. De-abia aşa reuşiră să înainteze.

Prefectura era înconjurată aproape în întregime de armată, situaţia aceasta îi sugeră lui Andrei ideea de a tăia firele telefonice pentru a-i izola pe cei din clădire. „Aşa-i! îl aprobă Hânţa. Fugi şi spune-i tovarăşului Cornea!” „Fugi” venea vorba. O luă iar pe lângă ziduri, îl căută pe Cornea şi îi spuse ce-ar fi bine, după părerea lui, de făcut. – „Şi chiar în piaţă or avea oameni de-ai lor care le telefonează mereu ce se-ntâmplă”, îşi susţinu Andrei ideea. „Piaţa, ca piaţa… Da’ cu Bucureştiul sunt tot timpul pe fir. Să nu fie însă mai prost pentru noi… Dacă vine ordin să se retragă armata? gândi Cornea cu glas tare. Dar un asemenea ordin nu cred să vină. B, adescu n-o să se lase cu una, cu două!… Ştie el: lupta-i pe viaţă şi pe moarte acu”. „Tocmai de aia!… făcu

hotărât Jinga. Nemaifiind cu Bucureştiul pe fir, o să le fie teamă să hotărască singuri dacă să tragă sau nu! N-or să se-ncumete! Cu mitraliera n-au tras!... „Să vorbesc cu tovarăşul Ghiale. Să vedem ce spune şi el”. Şi Cornea îşi făcu drum prin mulţime.

Andrei îl căută pe Bălăşan ca să-l aştepte împreună cu acesta pe Hânţa. Găsindu-l, după ce-i povesti treaba cu tăierea firelor telefonice, îi spuse deodată gândul mai vechi: „Nea Bălăşane, n-aş putea s-o iau pe Ana, ştii dumneata care, s-o învăţ la câte un strung liber?” „Hai, mă... Vrei să râdă lumea de tine? Ai mai văzut tu muiere la strung?!” Hânţa se întoarse cu o rangă împrumutată de la un atelier de ascuţit foarfeci. În timp ce Andrei îi povestea cele vorbite cu Nicolae Cornea, veni un tovarăş să le comunice să nu întreprindă nimic până nu primesc dezlegare. Ideea tăierii firelor telefonice fusese aprobată, se aştepta ca muncitorii de la telefoane să-i anunţe când lucrul va fi gata făcut.

Operaţia nu dură prea mult, şi Cornea se întoarse cu aprobarea de-a intra în Prefectură cu forţa. Tensiunea scăzuse însă. Era de vină şi frigul, dar mai ales aşteptarea zadarnică; ea dăduse impresia că Prefectura este de necucerit. Nu se ştia că aşteptarea aceasta fusese dictată de dorinţa de a se evita, pe cât posibil, producerea de victime omeneşti: Prefectura era apărată de ofiţeri şi subofiţeri reangajaţi, iar colonelul Năstăsescu, şeful Parchetului militar, îi avertizase categoric că va ordona să se deschidă foc împotriva acelora care vor încerca să intre în clădire cu forţa. Şi era foarte posibil ca acest avertisment să nu fi fost o vorbă. goală, o încercare de intimidare, ci, mai curând, o măsură premeditată, pentru o disculpare ulterioară: „Noi i-am prevenit prin reprezentantul justiţiei militare!” Venind cu instrucţiuni precise de felul. cum trebuie procedat, Cornea se ridică pe grilajul ornamental al monumentalei uşi a Prefecturii şi se adresă de acolo mulţimii: „Tovarăşi! Reprezentanţii reacţiunii refuză să

deschidă uşile pentru ca noi să-l putem instala în ordine pe prefectul poporului! Să-l instalăm atunci cu forţa! Cu forţa, tovarăşi! Ura!”

În timp ce piaţa începu să răsune de urale, forţară uşa cu ranga adusă de Hânţa. La o nouă opintire, zăvorul cedă. Izbind uşile de perete, năvăliră în clădire. Acolo însă îi aştepta un obstacol neprevăzut şi căruia nu aveau cum să-i facă faţă: scara pe unde trebuia să ajungă la etaj era baricadată cu mai multe reţele de sârmă ghimpată. Se proptiră cu mâinile în ea şi, până să se gândească ce era de făcut, se treziră împroşcaţi cu apă trimisă în jeturi puternice, din furtunuri de pompieri, mânuite de sus. Căciulile, şepcile le fură smulse din cap, trosni o salvă de armă, mitralierele începură să ţăcăne, umplând clădirea cu duduitul lor. Izbucniră ţipete. Crezând că se trage în plin, mulţimea se retrase, presiunea celor din imediata apropiere a uşii slăbi, şi poate numai astfel Cornea, Hânţa, Bălăşan, Jinga şi ceilalţi care se aflau în primele rânduri scăpară să nu fie striviţi, sfârtecaţi în barajul de sârmă ghimpată.

Cei din Prefectură calculaseră bine teroarea: un ţipăt născuse altele, oamenii începuseră să se împingă, izbucni panica. Coborând scările până la reţelele de sârmă ghimpată, reangajaţii începură să împroaşte cu jeturi iuţi de apă întreaga porţiune a pieţei din faţa intrării. Pe gerul de afară nu era uşor de rezistat. Şi cum majoritatea muncitorilor de la Gonţea, de la Depoul C.F.R., de la fabrica de vagoane fusese risipită în masa manifestanţilor „pentru a o susţine”, rândurile din faţă se destrămară şi ele. Mulţi o luară la fugă. Panica deveni generală.

Andrei alergă spre gangul unei clădiri ce mărginea piaţa. Văzându-l în ce hal era, oamenii care se adăpostiseră acolo îi făcură îndată loc, puseră în acţiune batistele, fularele, pentru a-i usca părul, faţa… „Scoateţi-mi paltonul!” se rugă el. Erau ude însă şi hainele şi cămaşa, pantalonii se lipiseră de piele. „Trebuie să te-

ncălzeşti undeva! spuse cel care îl ajutase să-şi dezbrace paltonul. Ai nevoie de haine, nu poţi rămâne aşa! Asta-i boală curată! Măi, fraţilor, ia bateţi la uşă! arătă acela spre intrarea din spate a unui atelier fotografic. Îngheaţă omu', ce dracu'!" După câteva reprize de bătăi insistente, deschise o femeie, şi oamenii îi explicară despre ce este vorba, De-abia atunci apăru şi fotograful. „Staţi aşa, că v-aduc nişte haine. Şi ţuică v-aduc, numai în casă nu, că-mi iau ăştia autorizaţia. Acuşi…" şi închise repede uşa. „Îşi păzeşte pielea!…" „O păzeşte, c-o are!" „Lumea-i fricoasă…" „Dă-i în mă-sa de burjui! înjură altul. Că-i sparg uşa dacă nu vine! „Fotograful se întoarse în scurt timp. Adusese, pe lângă haine, un prosop şi o sticlă de ţuică. Andrei fu şters, frecat cu ţuică pe cap, ce mai rămase, bău… Fotograful pândise probabil în spatele uşii, pentru că o deschise imediat să ia prosopul, sticla şi hainele lui Andrei., şti le-o aduce omu' când o veni mâine să le ia pe-ale lui", îl asigură cel care îi înjurase pe burjui. Andrei se mai încălzise puţin, dar dinţii continuau să-i clănţăne în gură. Privea piaţa goală, împroşcată în continuare cu apă, transformată într-o imensă băltoacă, şi curm clănţănitul nu înceta, apucă gulerul hainei cu dinţii. Zgomotul se mută din cerul gurii în urechi, în creier, în tot trupul, şi el avu senzaţia că priveliştea jeturilor de apă îi provoacă acest clănţănit.

Pe lângă zidurile Prefecturii se furişa un grup de oameni. Recunoscu printre ei pe Cornea, pe Bălăşan, pe Hânţa. Din partea opusă pornise un alt grup, şi Andrei pricepu deodată ce vor. Alergă spre ei. Câţiva se şi repeziseră pe scările Prefecturii şi, apărându-şi faţa cu mâinile de jeturile iuţi ale furtunurilor, pătrunseseră în clădire. Ieşiră imediat, trăgând uşile după ei. Erau leoarcă de apă.

Cornea îi trimise la hotelul de alături, să se schimbe, aşa cum se schimbase şi el, şi Bălăşan, şi Hânţa, se îmbrăcaseră în hainele unor manifestanţi ce se

adăpostiseră acolo.

Prefectura putea fi din nou împresurată. În piaţă însă rămăseseră, strânşi pe margini, pe lângă clădiri, unde apa jeturilor nu ajunsese, doar o mie sau două de oameni. Ceilalţi, în panică. produsă, impresionaţi de răpăitul mitralierelor, îngheţaţi de atâtea ore petrecute în frig, se retrăseseră pe străzile laterale, unde aşteptau să vadă cum se vor desfăşura lucrurile (Ooo, câţi aveau să spună mai târziu că la Prefectură dăduseră lupta şi ei! …) sau plecaseră pur şi simplu acasă. Era poate mai bine. Spre centrul pieţei începură să înainteze hotărât grupuri de oameni – de la Gonţea, de la Depou, de la fabrica de vagoane, de la tipografie, de la tăbăcărie, delegaţii muncitorilor de la Turnu-Severin, de la Griviţa… întâi timid, apoi glasurile se uniră şi scandările umplură iar piaţa: „Vrem pe Milea prefect! Vrem pe Milea prefect! Vrem pe Milea prefect!” În faţa uşii, ţinută cu putere de Jinga, de alţi câţiva, ca şi de-a lungul întregii faţade, se formă o masă compactă de oameni.

Strigat de Bălăşan, Jinga ceru unuia să-i ia locul la uşă şi se duse la maistru… „Uite care-i planu… îi explică. Planu e să-i atacăm dintr-odată, zise Bălăşan potrivindu-şi ochelarii pe nas, ca şi când s-ar fi pregătit să treacă la fapte. Din mai multe părţi odată. Spargem geamurile la subsol de jur-împrejur, îi facem să alerge jos şi atunci gata, se dă atacu la scări”. „Şi apa?” „E prevăzută şi apa. O închid cei de la uzină. Când atacăm, o închid. Să se bazeze până atunci pe apă, că altfel ar putea să tragă în plin. Am făcut rost şi de foarfeci de tăiat sârmă… înăuntru e cald, ce dacă ne udă?! Când ne-om opinti o dată… Nu se poate să nu-i dăm peste cap! La orice, numa la încă un atac nu se-aşteaptă! *Nu ei*, noi le luăm m-au!” „Da, acum îi răzbim! fu încredinţat Jinga. O să-mpuşte câţiva dintre noi cu sârma aia acolo… Cui i-o fi soarta… Aia, sârma, o să ne ţină-n loc…” „Adică să tragă în oameni?” se îndoi Bălăşan. „Dacă or vedea că dăm iar năvală… sau răzbiţi…” „Pân-acu nu traseră… N-au ei

curaju ăsta! Ia caută o piatră mai mare, să dăm cu ea în fereastră, ca să nu ne rănim la picioare!” „în care fereastră?” întrebă nedumerit Jinga. „În asta, spuse Bălăşan arătând spre o fereastră de la subsolul clădirii. Noi fereastra asta o avem. De ce credeai că stăm pe-aproape?” „Adică noi nu intrăm?” rămase dezamăgit Jinga. „Păi cum să nu intrăm?! Noi, ăştia de la cele două ferestre din faţă – la ailaltă sunt câţiva de la depou – intrăm cu adevăratelea. Să cădem, prin subsol, în spatele scării”. „Aşa da!” aprobă Andrei. Se duse la fereastră şi, făcând mâna streaşină, privi înăuntru. „Sunt nişte maşini”, spuse el ce văzu. „Tipografia, aşa zicea tovarăşu’ Cornea”. „Şi intrăm numai noi?” „Noi deschidem drum. Şi-i chemăm…”

La un moment dat cineva strigă cu putere: „Trăiască prefectul poporului! Uraaa!” „Hai! îl grăbi Bălăşan. Îsta-i semnalu’”. Odată cu geamul de la fereastra lor se auziră, printre strigăte de „ura”, spărgându-se şi geamurile de la celelalte ferestre. Andrei strigă şi el „ura!”, desfăcu zăvoarele şi sări înăuntru. Bălăşan îl urmă. Se repeziră amândoi înainte, în timp ce în spate se auzeau zdupăind pe duşumea cei care veneau în urma lor. Trecură în goană prin câteva încăperi ale tipografiei, dar uşa ce răspundea pe coridorul scării o găsiră încuiată. Se năpustiră în ea; din stejar masiv, aceasta nici gând să cedeze. „Să luăm un val!” strigă cineva, repezindu-se înapoi în tipografie. În spate se adunaseră vreo douăzeci, treizeci de oameni; li se adăugau mereu alţii. Odată valul adus, izbiră uşa cu el. La a treia lovitură aceasta începu să cedeze, şi când se năpustiră din nou cu toţii în ea, sări din ţâţâni. Reangajaţii erau acolo; se retraseră cu spatele şi deschiseră foc. Jinga căzu şi o căldură nefirească i se răspândi în tot corpul. „De ce să mor?” îi păru rău şi îşi pierdu cunoştinţa.

Sus, atacând intrarea principală a Prefecturii, muncitorii, strânşi în grup compact, rezistară jeturilor de apă, tăiară, odată cu scăderea presiunii acesteia, primele

două reţele de sârmă ghimpată, urcară mai bine de jumătate din trepte, dar se opriră când în vârful scării apăru un pluton de subofiţeri cu armele îndreptate spre ei. „Nu trageţi! strigă Cornea ridicând mâna. împuşcaţi zece, douăzeci, o sută să zicem... Suntem mii! N-o să scăpaţi! Nu vă opuneţi poporului!” Din spatele subofiţerilor apăru colonelul Sihleanu. „Mă vă ascultăm sub ameninţarea armelor! îl opri Cornea. Suntem înăuntru acu! Un singur foc dacă se trage, nu mai garantez că ieşiţi vii de aici! Uitaţi-vă! în spatele nostru sunt mii de oameni! Să se retragă pe coridor!” îi ceru Cornea prefectului, arătând spre subofiţeri. Colonelul Sihleanu ordonă reangajaţilor să facă cinci paşi înapoi şi încercă să-i convingă pe manifestanţi să renunţe la acţiunea de-a-l instala cu forţa prefect pe inginerul Milea. „Să aşteptăm până se ia o hotărâre la Bucureşti! le propuse. Şi adăugă: Generalul Rădescu urma să se ducă la rege...” în timp ce vorbise, muncitorii tăiaseră, acoperiţi de cei din faţă, şi ultima reţea de sârmă ghimpată. Năvăliră peste prefect cu toţii odată. Văzându-l în mijlocul manifestanţilor, reangajaţii nu îndrăzniră să tragă şi muncitorii înaintară cu el, prizonier, printre sumedenia de ofiţeri şi subofiţeri care se lipiră de ziduri, lăsându-i să treacă spre cabinet.

Andrei îşi reveni cu albul tavanului în priviri, la început tremurător, ca nişte vapori, apoi tot mai clar, mai definit. „Trăiesc!” constată bucuros şi îşi aduse aminte de Bălăşan. Ce-o fi cu el? se întrebă. Avusese noroc: glontele trecuse doar la câţiva milimetri de marginea plămânului drept, fusese imediat operat şi medicii declarară că este în afară de orice pericol. Se trezi a doua zi din pricina durerii. împinse încet pătura şi îşi văzu pieptul bandajat până sus. Oare cu Bălăşan ce-o fi? se îngrijoră. Ana o şti că-l răniseră? întoarse capul spre patul vecin şi-l întrebă pe bolnavul de alături: „La Prefectură ce-i?” „Ce să fie? Voi, comuniştii...” Ciuda care răzbise din glasul aceluia îl făcu să zâmbească. Va

să zică, Prefectura-i luată. „Au împuşcat mulţi?” se interesă, cu gândul la Bălăşan. „Prostii!… Unu. Face zarvă *Scânteia* aia a voastră… Tapaj!” „Cum îl cheamă?” „Parcă Tomescu…”

Andrei adormi, încercând să-şi imagineze cum se desfăşurase asaltul reţelelor de sârmă ghimpată. îl trezi un medic şi văzu o mulţime de oameni în jurul patului său.

Îl recunoscu pe Ghiale, apoi pe Cornea, pe Bălăşan, pe Hânţa; pe cei mai mulţi însă nu-i ştia. Zâmbi. „Ei, dacă eşti vesel, înseamnă că-i bine”, vorbi Ghiale şi se aşeză pe patul alăturat, care era gol. Lângă Ghiale luă loc un bărbat – ce i se păru cunoscut. Şi-l aminti în aceeaşi clipă – era Ştefan Dima. Hotărî să nu scape prilejul. „Tovarăşe secretar, v-am căutat la judeţeană în câteva rânduri…” „Ştiu, îl întrerupse Ghiale. Mi-a povestit tovarăşul Cornea. Nu mai e nici Enciu, nu mai e nici Onofrei… I-au împuşcat nemţii lângă Calafat după ce tăiaseră cablul subteran care ducea în Bulgaria”. „Şi Onofrei? De Onofrei n-am bănuit nimic…” spuse Jinga fără să vrea. „Au fost amândoi c-o maşină… Nu-s… Cu sarcină de la noi a luat legătura cu tine nevasta lui Enciu. La Siguranţă trecuseşi examenul…” spuse Ghiale şi se uită la Ştefan Dima, ca şi când ar fi aşteptat o confirmare din partea acestuia. Ceea ce şi făcu Dima printr-o mişcare a capului. „Acum totul e să te faci bine”, mai spuse Ghiale şi se ridică de pe pat.

În timp ce oaspeţii îşi luau rămas bun de la el, Andrei, cu gândul la Nisim, îi făcu semn lui Bălăşan să mai rămână. Rămase şi Hânţa. îl rugă pe maistru s-o trimită pe Ana la el, ca s-o înveţe cum să ajungă acasă la Angliei. „Moş Anghel e afară. E şi Ana cu el. I-a fost ruşine să intre cu noi şi-a rămas cu Anghel, pitită afară”, îl informă Hânţa, zâmbind cu subînţeles. Anghel şi Ana intrară împreună cu o delegaţie de muncitori, printre care se afla şi Borţan cu Viorica. „I-am dat peste cap, Dumnezeii mamii lor, c-ai văzut ce-ţi făcură?!” înjură

Sandu venind să-i strângă mâna. Ca şi cei dinainte, veniţi cu Ghiale, muncitorii îi aduseră flori, le aşezară cum se nimeri, deasupra păturii, pe marginile patului… „Nu-i bine! Numai la mort se pun aşa florile!” fu de părere fotoreporterul care îi însoţea şi care se făcu imediat remarcat. împărţi florile la oameni, îi învăţă cum să le ţină, unde să stea fiecare, apoi adăugă o pernă sub capul lui Andrei şi îi dezveli pieptul, ca în poză să se vadă cât de grav fusese rănit.

Capitolul VI

Şedinţa Biroului Comitetului regional de partid era pe încheiate. Ştefan Dima, prim-secretar de vreun an, trecu la ultimul punct, „probleme organizatorice”, şi propuse biroului promovarea tovarăşului Ion Vrabie din funcţia de preşedinte al Sindicatului cooperaţiei meşteşugăreşti în aceea de preşedinte al Consiliului sindical regional. „Noi îl cunoaştem pe tovarăşu’ Vrabie. E un tovarăş bun, are calităţi organizatorice… a demonstrat…” Numele de Vrabie nu-i dădea pace lui Jinga. „Nu vă supăraţi, tovarăşe prim-secretar, nu-i unu mic, sfrijit, cu ochii bulbucaţi? Care a fost maistru constructor prin patruş’patru?” „Tovarăşe Jinga! îl apostrofă Ştefan Dima. Ce vorbe sunt astea? – «Sfrijit»? «Cu ochi bulbucaţi»? Da’ unde ne găsim noi aici?” „Daţi-mi voie, tovarăşe prim… Vorbele astea-s prea blânde dacă-i ăla! Dacă-i Ion Vrabie pe care-l ştiu eu! Cine se opunea mai abitir organizării muncitorilor în sindicat dacă nu el?! Şi ce făcea cu muncitorii?! mai ceva ca un vătaf de moşie! A pus-o pe una să-l poarte în cârcă… Ce mai încolo-încoace, pe Ana Prodan, tovarăşe prim! A pus-o să-l poarte în cârcă şi să coboare cu el patru etaje pe schele ca s-o angajeze la lucru în locul uneia care murise. L-a luat în cârcă, n-avea ce face, era pâinea la el!” „Cu Ana Prodan mai bine tăceai! Ştii dumneata de ce…” încercă Ştefan Dima să-i bage pumnul în gură. „Eu credeam că lucrurile-s lămurite…” „Nu-s! i-o tăie Ştefan Dima. Şi se adresă membrilor biroului: Tovarăşi, sigur,

noi o să… aspectu’ pe care l-a ridicat aici în mod pripit tovarăşul Jinga, şi care nu poate fi în niciun caz caracteristic pentru activitatea tovarăşului Vrabie… Avem materialu… referatu secţiei de cadre. Tovarăşu’ Vrabie a fost cu noi la Prefectură! La alegerile din patruş’şase, tovarăşi!… La naţionalizare… Iacătă, tovarăşi, aspectu’ general. Supun la vot propunerea făcută”. Jinga votă împotrivă. Singurul. Spunând: „Un vot împotrivă”, Ştefan Dima se şi ridică de pe scaun, îl chemă după el pe Corban, care devenise, din şef de secţie, secretar cu probleme organizatorice în locul lui Dima, după care părăsi grăbit sala… Membrii biroului îşi strânseră, cu o înfăţişare gravă, hârtiile, de parcă ar fi vrut să arate că sunt preocupaţi foarte serios şi chiar afectaţi de cele petrecute la şedinţă, şi se îndreptară tăcuţi spre ieşire.

Aşadar, despre acelaşi Vrabie fusese atunci vorba cu cele întâmplate la Plosca în timpul alegerilor, de i se dusese buhul în tot judeţul. Fusese trimis „cu ordinea” în acea comună, una din cele mai mari şi mai bogate din judeţ, recunoscută ca fief al naţional-liberalilor, şi el, idiotul, se lăsase atras în cursă de primar – e adevărat „membru de partid, ţăran sărac, dar tot atât de adevărat că, în trecut, fusese înscris la liberali – făcuse jocul acestuia, de fapt jocul reacţionarilor din comună, a căror „coadă de topor” era. În loc de o urnă, tâmplarul confecţionase două: una cică pentru o comună vecină. Una. fusese instalată în sala de votare, iar cealaltă urcată în pod şi tot acolo aranjată cu voturi. Cam şaizeci la sută cu „Soarele”, în jur de treizeci la sută cu „Linia”, semnul, electoral al naţional-liberalilor, câteva anulate, vreo cinci la sută cu „Ochiul” naţional-ţărănist… Avea experienţă primarul, ştia el cum se menţinuseră liberalii pe timpuri atâţia ani la putere. După care sigilaseră urna şi o lăsaseră în pod până la momentul potrivit. Venise apoi rândul. lemnelor de foc. Le dăduseră la capete găuri cu sfredelul, le îndopaseră cu cartuşe „Z.B.”, le băgaseră

cepuri, să nu. se cunoască, şi le puseseră într-o clasă. Şi totul cu martori, cu omul de serviciu al primăriei, cu ajutorul de primar... Spre seară, când mai rămăseseră puţini de votat „omul de serviciu luase braţul de lemne cu pricina şi-l băgase în soba sălii de votare. Poc! Poc! Poc! începuseră să explodeze unul după altul cartuşele când lemnele se aprinseră. Fugiseră toţi, dăduseră năvală pe uşă, crezând că sare în aer clădirea. Vrabie şi ajutorul de primar coborâseră urna din pod până la mijlocul scărilor şi aşteptaseră acolo semnalul dat de explozii. Când să intre însă cu ea în sala de votare, ca să facă schimbarea, fuseseră, surprinşi de unii ascunşi într-o clasă. „Ia veniţi, lume!” se puseră aceia pe strigat ca din gură de şarpe. „Mama ta de comunist! cu «suveica» vrei să câştigi tu alegerile?

Îl ciomăgiseră, doar apărat şi închis de şeful postului de jandarmi scăpase Vrabie cu viaţă. După alegeri se stabilise că provocarea fusese organizată de la centru „ca partidele „istorice” să poată contesta rezultatul scrutinului electoral. Aşa fusese Vrabie „cu noi la alegeri”, cu o asemenea boacănă.

Jinga cobora scările alături de lt.-colonelul Secară, comandantul Securităţii. Când fură în stradă, acesta se întoarse spre el şi îi spuse, cu un zâmbet ironic: „Mereu dai cu băţu-n baltă, tovarăşe Jinga!... Acu însă chiar că ţi-ai dat foc la valiză! Nu ştiai că-s neamuri?” se miră Secară. Adică cum să nu ştie el, Jinga, că Dima şi Vrabie erau neamuri?! „Vrabie şi...? Cum?...” „Veri după mamă... Mamele-s surori”. „Ha!” făcu Andrei, parcă în ciuda gafei sale, şi fără să vrea şi-l imagină pe Vrabie în baia numai marmoră şi oglinzi a lui Gonţea, unde se mutase de câteva luni Ştefan Dima. Fapt cu totul curios, dar iată, acolo îl „văzu” el. Îl văzu stând cu mâinile în buzunarele pantalonilor şi uitându-se, nu însă uluit, aşa cum se uitase el, Andrei, când intrase în baia aceea, ci cu trufie la jocul bumbilor ce uneau oglinzile, alungându-se ca nişte cărăbuşi de pe un perete pe altul. „Meseria nu

mi-o ia nimeni din mină – tovarăşe colonel!… Nu m-a făcut mama redactor-şef”. Secară zâmbi ca şi când ar fi zis că a mai auzit el din astea şi se despărţi de Andrei.

Dintre cei vechi, Ştefan Dima se număra printre puţinii care rămăseseră în activ, şi încă în aceeaşi muncă tot timpul, cea cu probleme organizatorice. Şef de secţie, apoi secretar. Dar nu mai. sus, cu toate că, în decursul anilor, se schimbaseră vreo şase prim-secretari. Cu ultimul lucrurile se petrecuseră altfel, fusese scos urgent din funcţie şi luat trap la Bucureşti (după o vânătoare, rămăsese la un chef într-un cerc restrâns; seara, vreo patru tinere, aduse să le ţină de urât, fuseseră puse să se dezbrace şi să alerge goale-goluţe prin pădure, cine pe care o prinde, a lui să fie), şi Dima fusese pus prim-secretar în locul aceluia. Dimineaţa, venea dintotdeauna cu o oră înainte, la fereastra lui se vedea arzând lumina până târziu, nu ştia alt drum decât cel dintre casă şi partid, n-avea prieteni cu care „să se viziteze”, nu se împrietenise nici măcar cu Ion Corban, de atâţia ani colaboratorul direct, în şedinţele de birou vorbea rar şi numai când era strict necesar… Aşa îi era firea, tăcută, închisă, posacă, nu-şi amintea nimeni să-l fi văzut vreodată râzând, singurele semne de bună dispoziţie fiind expresia „măi guriţă” şi frecatul mâinilor ca în faţa unei satisfacţii, şi atunci în colţul buzelor îi apărea un fel de zâmbet. La omasă festivă de – un 23 August, Ghiale, readus pentru scurtă vreme prim-secretar după o şcoală făcută la Moscova, băuse un pahar mai mult şi se luase de Dima: „Măi Fănică, ce dracu’ eşti tu mereu acru? Nu-ţi place şi ţie o mâncare, un pahar cu vin… Bine, te seacă ulceru… Da’ să râzi, să te mai înveseleşti şi tu din când în când… ca tot omu’… Ulcer am şi eu, da’…” „Lăsaţi, tovarăşe prim „că se veselesc alţii şi pentru mine!…” „Da’ acasă am auzit că bei! Bei şi-ţi iei la bătaie nevasta!” făcuse supărat Ghiale, luând, se vede, cuvintele lui Dima drept un afront la adresa sa. Dima se întorsese spre soţie, îi ceruse să spună când o bătuse el,

aceasta negase printr-omişcare a capului şi el protestase cu hotărâre: „Ce vorbe sunt astea, tovarăşe prim?!” „Lasă, Dima, să n-o pun să se dezbrace, ca să vezi tu ce vorbe sunt astea! Nu-i cazu…” mai spusese Ghiale şi le făcuse semn lăutarilor să vină la el.

Relaţiile dintre Andrei şi Dima fuseseră întotdeauna reci, aşa cum reci erau relaţiile lui Dima cu toţi cei din jur, chiar şi cu cei pe care el îi promova în activ, dar faţă de care devenea brusc îngăduitor, de parcă le-ar fi fost tutore, îi apăra şi căuta mereu să-i salte. Răceala aceasta se accentuase însă cu timpul, Dima nu se manifestasedeschis, nu-i era obiceiul, avea răbdare şi făcea pe sfătosul, dar Andrei era convins că plimbările de la un loc de muncă la altul şi mai ales coborârile după ce fusese ridicat în câteva rânduri de câte un nou prim-secretar i. le datora lui Dima. Fusese plimbat de la partid la U.T.M. şi de la U.T.M. la partid, întâi secretar la oraş, înapoi la partid, prim-secretar la Comitetul regional U.T.C., aduşiar la partid, la regională, la oraş, la secţia agrară, la propagandă, la economic, director pentru câteva luni la uzina „1 Mai”, fostă fabrică de vagoane, din nou prim-secretar la U.T.M., redactor-şef la ziar… „Să întărească munca”. Dima voia să-i scoată din cap „meritele trecutului”. Îl şi prevenise într-o zi: „Ţi s-au urcat la cap, tovarăşe Jinga, meritele trecutului! Să ştii: noi te-am popit, noi te răspopim!”

Andrei era prim-secretar la U.T.M., Dima îi dăduse un telefon şi-i spusese: „Să-l pui în discuţie pe Pungă şi să-l dai afară!” „Nu-l pun, tovarăşe secretar, în discuţie şi nu-l dau afară”. „Cum vine asta, tovarăşe Jinga? Ia să vii la mine!” „Vin, tovarăşe secretar. Când vă găsesc?” „Acu să vii!” Şi-i închisese telefonul. U.T.M.-ul se afla într-o clădire învecinată, se îmbrăcă şi se duse. Secretara lui Dima îşi puse mâinile în cap: „Aoleu, tovarăşe Jinga, e jale! E foc făcut tovarăşul secretar”. Dima era supărat, nici nu-l invită să ia loc. „A venit mama fetei la mine, că a necinstit-o ăla… Pungă!” „Ştiu, a fost mai întâi la mine şi

a zis că se duce mai sus. Unde a necinstit-o, tovarăşe secretar? în pădure? Pe câmp? Acasă la el? Nu. Acasă la ea. Cu mă-sa în camera ailaltă. Care ştia că el e la fată! Dacă fii-sa n-a fost de acord, de ce n-a strigat? De ce nu s-a împotrivit? A, că vrei să-ţi măriţi fata? Păi bine, femeie, da' nu aşa! Şi-n primul rând, ce-nseamnă «a necinstit-o»? Pungă zice că nu era virgină. Să nu-l credem pe Pungă. Dar nici pe ea să n-o credem! O să m-apuc eu acuma să stabilesc dacă a fost fată mare sau nu?! E treaba justiţiei! I-am şi zis mamei: «Daţi-l în judecată! Şi dacă tribunalul...» „Ca să se spună: Uite ce fac activiştii?!" „Activiştii nu trăiesc izolaţi. Nu trăiesc într-un borcan sau sub un clopot de sticlă, trăiesc printre oameni. Iar oamenii sunt cum sunt..." „îţi ţii partea?!" „Nu mi-o ţin, tovarăşe secretar. Când a fost, ştiţi bine, v-am ascultat... Şi de ce să se spună? reluă. Ce, toţi pârâţii sunt şi vinovaţi? Sunt consideraţi vinovaţi dinainte? De-aia există tribunal!" „Lasă dumneata astea!..." „Bine, tovarăşe secretar, atunci să-l pun în discuţie şi să-l dau afară pe Pungă pentru că ea vrea să-şi mărite fata pe asemenea căi, şi-n loc să se ducă la tribunal, a venit la dumneavoastră, ştiind cât de sever se pun problemele astea cu activiştii?! Nu-l pun în discuţie, tovarăşe secretar, şi nu-l dau afară. Pungă e băiat de cazangiu, taică-su lucrează la depou, a fost premiant în liceu, a terminat primul şcoala de cădi e. Primul pe ţară! Şi e unul din cei mai buni activişti. E, cum s-ar spune, omul potrivit la locul potrivit. Nu pot să trimit să ducă munca în şcoli şi licee, să le vorbească profesorilor şi elevilor oameni care fac greşeli de gramatică". „Dar ia spune-mi, schimbă Dima vorba, ce-ai dumneata cu tovarăşul Ioachim?"

Cu câteva luni în urmă, Borţan, care era căpitan la Securitate, îi povestise că, aflându-se la un chef, într-o familie unde se găseau şi două persoane „deocheate", Ioachim ar fi spus, când venise vorba despre Jinga, că Andrei fusese beat atunci, la Prefectură, duhnea a ţuică

de la el ca de la un butoi; e adevărat, fusese rănit, dar mai mult se tăiase în cioburile de la geamuri; de beat ce era, n-a mai tras zăvorul, a intrat direct prin rama ferestrei. Andrei se dusese la Ştefan Dima şi-l întrebase ce-ar zice dacă ar auzi pe cineva care ar spune despre el, Jinga, asta şi asta. Şi îi redase cuvintele lui Ioachim. „Cum se poate? Cine-i ăsta?” îl întrebase revoltat Dima. „Nu, tovarăşe secretar, eu v-am zis… aşa… ca chestie… Ce-aţi spune dumneavoastră despre un astfel de om?” „Că-i un porc!” „Şi dacă omul ăsta ar fi activist de partid, să zicem?” „Că n-are ce căuta în activ!” „Bine, tovarăşe secretar, eu vă mulţumesc. Am vrut să vă ştiu părerea”. „Stai, stai!… Arunci o piatră în grădina…” „Nu, tovarăşe secretar, eu n-am aruncat piatra în grădina nimănui! Am spus aşa… dac-ar zice… careva…” „Bine, nu vrei să spui, nu vrei… A ta-i problema. Da’ ş-a mea, dacă ar fi să fie activist!” Şi Dima îşi frecase palmele ca şi când ar fi zis: „Dă-mi-l mie pe ăsta şi ai să vezi ce-i fac eu!” Jinga era în relaţii bune cu Ioachim, din ziua aceea însă nu-i mai răspunsese la bună ziua, se făcea că nu-l vede. Se întâlneau mai ales la cantină, şi într-o zi Paul Ioachim îl oprise. „Ce se-ntâmplă, tovarăşe Jinga, eşti supărat pe mine?” „Supărat? Dar eu nici nu vă cunosc!” şi îşi văzuse de drum. După vreo lună, Ioachim îl oprise din nou: „Totuşi, tovarăşe Jinga, ar fi cazul să lămurim lucrurile! Cu ce v-am greşit, să nu-mi răspundeţi la salut?” „Eu v-am

13 – Seara de incendiu mai spus: nu vă cunosc”. Ioachim nu mai răbdase şi se plânsese lui Ştefan Dima.

Andrei făcu pe prostul şi-l întrebă pe Dima ce i-a spus Ioachim. „Că nu-i răspunzi la bună ziua. Că i-ai zis că nu-l cunoşti… Asta nu-i atitudine de activist, tovarăşe Jinga!” „Tovarăşe secretar, de ce să se plângă în spatele meu?! De ce să nu-mi spună aici, în faţa dumneavoastră?!” „Da? Foarte bine!” Şi îl chemă pe Ioachim să vină la el. „I-auzi, tovarăşe, ce zice tovarăşu’ Jinga. Cică să-i spui în faţă ce mi-ai zis mie”. Ioachim

povesti, supărat şi jignit, cum încercase în două rânduri să afle cauza comportării lui Andrei, comportare ce l-a făcut să se frământe, pentru că nu poate fi indiferent la asemenea lucruri… „Asta nu-i atitudine de activist de partid, tovarăşe Jinga!” încheie el cu vorbele lui Ştefan Dima. Sau mai curând Dima preluase vorbele cu care Ioachim se plânsese la el. „Dar când un activist de partid împroaşcă cu noroi un alt activist de partid, asta ce atitudine e? Cum se cheamă o asemenea atitudine? Cum poate fi calificat un asemenea om? V-am întrebat, se adresă Andrei lui Dima, şi mi-aţi dat răspuns. De dumnealui este vorba. Dumnealui este acela care a afirmat, în timpul unui chef la doctorul Dorobanţu, că eu aş fi fost beat la Prefectură şi că m-am tăiat în cioburile de la geamuri. La acea petrecere se aflau şi două persoane vizate de Securitate, aşa că există «material» cu cele discutate acolo”. Ştefan Dima rămase câteva clipe cu privirea aţintită asupra lui Jinga, după care o trecu la Ioachim. „Ce-ai de zis?” îl întrebă sever. „Eram băut, tovarăşe secretar…” „Asta în niciun caz nu-i o scuză! replică Jinga. Şi-apoi, dumnealui, care se ocupă de profesori, de medici şi este un om temut de ei, ce-a căutat la o beţie acolo? în casa doctorului Dorobanţu?… Nu în altă parte, ci anume în această casă au fost spuse acele cuvinte despre mine!” „Eu ţi-am zis să mai laşi paharul, tovarăşe Ioachim! îl certă Ştefan Dima, făcându-i din deget. O să te piardă paharul! Vrei să-l bei? Bea-l acasă. Nu să te vadă lumea în mână cu el! Bine, acu du-te! O să te chem eu…” După ce Ioachim ieşi din birou, Ştefan Dima rămase tăcut, ca şi când s-ar fi gândit la ceva, la ceva care, după mişcările mâinii, mai ales ale degetelor, nu-i convenea. „Tovarăşe Jinga… începu, nu-mi place mie cum ai procedat dumneata. Nu-i just. Trebuia să-mi spui de la început despre cine e vorba, nu să mă iei cu «dac-ar fi» şi… «ce-aş zice»… Adică în principiu!” Ştia Andrei de ce îl luase aşa: pe Ioachim, Ştefan Dima îl adusese în activ, apoi îl promovase şef de secţie la

propagandă. „Păi, în principiu a fost vorba! Noi nu după principii ne conducem?!” „Da, da... sigur că după principii... continuă Ştefan Dima pe un ton duhovnicesc, rar şi moale, ceea ce era semn de pericol. Dar ele nu se aplică... în gol! Ci la cazuri concrete! Or, dumneata, tovarăşe Jinga, aveai căzu concret! Cunoşteai numele! Iacătă, n-ai dat dovadă de sinceritate, tovarăşe Jinga... N-ai venit deschis... Or, dumneata nu eşti de azi, de ieri activist!... Ştii foarte bine că în faţa partidului trebuie să vii deschis... să manifeşti sinceritate... Se pune în mod dialectic întrebarea: De ce? Păi iată de ce! ridică brusc tonul Ştefan Dima. Ţi s-au urcat la cap, tovarăşe Jinga, meritele trecutului! Să ştii: noi te-am popit, noi te răspopim!” „Poftim?! Şi eu credeam, tovarăşe secretar, că m-am popit singur. O să mă gândesc la ce mi-aţi spus”. „Gândeşte-te că nu sunt ele numai meritele... trecu Dima din nou la tonul duhovnicesc. Mai sunt ele şi altele... Celelalte... Le ştii dumneata!...” Le ştia, dar le considera neînsemnate în comparaţie cu tot ce făcuse, cu întreaga sa activitate.

Bătălia pentru câştigarea alegerilor atinsese maximum de intensitate, lupta era, cum s-ar spune, pe viaţă şi pe moarte. Jinga fusese trimis în orăşelul B. pentru a ajuta la organizarea spargerii unei adunări a naţional-liberalilor, se întorsese în după-amiaza următoare şi, cum în ziua aceea avea să se desfăşoare un mare miting la care urma să vorbească doctorul Petru Groza, aflat în campanie electorală prin ţară, de la gară Andrei se duse direct la sediu. Găsi doar doi oameni care făceau de gardă. I se spuse că mitingul începuse de vreo oră, îi părea rău că nu trecuse întâi pe acasă ca să mănânce, nu ştia ce să facă, şi deodată se auzi din stradă scandându-se tot mai puternic: „Regele şi patria! Regele şi patria!”

Sediul Judeţenei de partid era pe atunci chiar pe strada principală, la etajul unei clădiri care la parter avea o librărie. Se repeziră la ferestre, le deschiseră să

vadă ce se întâmplă. De sus, dinspre Piaţa Prefecturii, veneau vreo 30 – 40 de tineri care se hotărâseră să profite că oraşul era descoperit, că toate forţele se aflau concentrate pe stadion, unde se desfăşura mitingul, şi organizaseră o contrademonstraţie. Purtau în faţa coloanei o pancartă cu „Trăiască Iuliu Maniu!” şi, pentru a se pune la adăpost, scandau fără încetare: „Regele şi patria!” N-aveau cum să-i împrăştie, erau prea mulţi. La asta se gândea şi Ilie Vulpe, unul din cei doi activişti. Îi strigă celuilalt – fiecare era la câte o fereastră: „Fugi şi ia-le numerele!”, (cei mai mulţi dintre demonstranţi purtau uniforme de liceu); apoi, de ciuda neputinţei, scoase pistolul şi trase un foc în aer.

Se auziră ţipete. Printre cei din coloană se observă un început de destrămare, dar ei se regrupară şi scandările reîncepură. În urma coloanei se iscase însă o agitaţie suspectă, lumea începu să se adune în faţa unui magazin. „Ai împuşcat pe unu!” îi spuse Andrei ce bănuia. „Nu, c-am tras în sus… Ia du-te şi vezi!” îl trimise Vulpe. Ajungând în stradă şi întrebând ce se întâmplase, află că „cineva a tras cu pistolul într-un căpitan sovietic1, că acesta fusese rănit la umărul drept, se află în magazin şi că fusese chemată „Salvarea11. Aşa cum avea să se stabilească ulterior, glontele tras de Vulpe nimerise în partea superioară a oblonului-rulou. al unei vitrine şi de acolo ricoşase în umărul căpitanului aflat întâmplător pe stradă.

Cu informaţiile căpătate, Andrei alergă la stadion. Îşi făcu cu greu drum până la tribună „A fost împuşcat un căpitan sovietic!” Ghiale se afla lângă doctorul Petru Groza, care tocmai vorbea, şi el îi povesti cele întâmplate lui Ştefan Dima. „O să zicem că ei au tras, ca să-i punem cu botu’ pe labe! spuse Andrei în aprinderea sa. Matran le-a luat numerele, îi culegem ca din oală!…” „Bine, întoarce-te la sediu şi spune-le să nu plece până nu dau ochii cu mine!” După terminarea mitingului fu mobilizată toată poliţia, cele câteva numere matricole notate de

Matran dezvăluiră nume şi adrese, începură arestări şi percheziţii, la unul din demonstranţi, un student la Drept, aflat acasă, Dumitru Burcă, se găsi un pistol ascuns într-un fotoliu; până seara Chestura se umplu de arestaţi.

A doua zi, Ştefan Dima îl chemă pe Andrei şi-i spuse să se ducă la tovarăşul Ruj an, chestorul poliţiei, şi să dea o declaraţie cum a fost. „Cum adică cum a fost?” întrebă Andrei fără să vrea, şocat de ce-i ceruse Ştefan Dima; nu se aşteptase că va fi pus să dea declaraţie. Fu rândul lui Dima să rămână surprins. „Ce nu pricepi? îl luă la rost. C-ai văzut cum au tras ăia. Să spui că de la ei a pornit focul! Ai stat la fereastră ş-ai văzut focul pistolului. De la unu din faţă. Ruj an o să ţi-l arate, iar tu ai să zici «da, el»”. „Să fiu, cu alte cuvinte, martor mincinos?...” „Şi mincinos, dacă partidul ţi-o cere!” „Da’ ce foloseşte partidu că băgăm unu sau doi din ăştia în puşcărie? Una-i să-i discreditătm”... „Lasă tu!... Du-te, că te aşteaptă chestorul!” Şi, ridicându-se, îl petrecu la uşă.

Nu ştia ce să facă: să se ducă la Chestură sau să vorbească mai întâi cu Ghiale? Dar dacă Dima are treabă la Ghiale şi-l găseşte acolo? se temu. Pe drum îi reveni în minte acel Vărzaru Ion, „cumpărătorul ceasului”, parcă îl vedea aievea cum străbate şchiopătând sala de judecată. Când se întâlni cu clădirea Chesturii, amintirile îi fură răscolite, şi mai puternic. „Cu chestoru am treabă. Sunt Jinga de la Judeţeană de partid”, îi răspunse gardianului. Acesta îl salută în poziţie de drepţi şi-l rugă să poftească. De când îl porniseră la închisoare cu cătuşe la mâini, revedea pentru prima oară clădirea Chesturii. Lucrurile se schimbaseră, puterea trecuse în mâna lor acum, în mâna acelora împotriva cărora fusese ea îndreptată, încă nu pe deplin, urma s-o întregească alegerile, musai s-o întregească! Altfel nici nu era chip, ca să se pună capăt odată nedreptăţilor şi batjocurii, iar pentru asta nu trebuia să existe milă faţă de cei ce se împotriveau! Simţind nevoia să revadă curtea prin care fusese dus la

bătaie, ferestruicile arestului unde-l băgaseră cu tălpile umflate ca nişte perne, de unde-l scoteau la cercetări, evită intrarea principală, dădu să ocolească clădirea, dar chestorul îl văzu pe fereastră şi îi bătu în geam. Îi arătă că prin faţă se ajunge la el şi îi ieşi în întâmpinare. „Îndată, tovarăşe Jinga”, spuse conducându-l în birou, apoi îi ceru secretarei ca Apostol să-l aducă pe Burcă. îl ştia pe Apostol, era noul şef al Siguranţei: vechii comisari ai acestui serviciu fuseseră arestaţi şi înlocuiţi cu comisari comunişti. Ca şi Rujan, Apostol făcuse parte din divizia „Tudor Vladimirescu”.

Comisarul aduse cu el un tânăr uscăţiv, cu nas coroiat, dar nu forma aceasta a nasului dădea feţei sale o expresie dârză, aprigă, cât ochii, privirea… „îl recunoaşteţi?” îl întrebă Apostol pe Jinga. „Nu, nu-i ăsta”, spuse Andrei clătinând din cap. „Cum nu-i ăsta?” se miră chestorul. „Nu. Altul a fost cel de la care a pornit focul”. „Dar, fiţi amabil, cum aţi văzut c-a tras unul din noi cu pistolul?” i se adresă Burcă în liniştea care se făcuse. „Întrebările le punem noi, nu dumneata!” îl repezi chestorul. Şi îl întrebă din nou pe Jinga: „Deci, ziceţi că nu-i el?” „Nu”, se menţinu Andrei. Rujan îi ceru lui Apostol să-l ia pe student şi, rămânând singur cu Jinga, îi spuse că Vulpe şi Matran l-au recunoscut. „Or fi văzut ei mai bine…” „Vulpe precis a văzut!…” zise chestorul râzând. Jinga se făcu că nu înţelege ce insinuase Rujan şi-i explică: „Eu eram la fereastra din margine… Mai aveţi nevoie de mine?” „Sigur că da, să-mi daţi declaraţia…” Scriind-o, Andrei îşi dădu seama că declaraţiile lor constituiau probe destul de şubrede, deoarece era greu ca cineva să identifice şi să reţină faţa unui individ într-o coloană de 30 – 40 de oameni, văzută de la etajul unei clădiri. Se miră în sinea sa că Rujan şi Apostol, chiar dacă erau noi şi lipsiţi de experienţă, nu sesizaseră asta.

Nu-i veni să se întoarcă la sediu, era sigur că Rujan îi şi telefonase lui Ghiale sau lui Ştefan Dima. Intră într-o

cofetărie şi mâncă o savarină – îi plăceau prăjiturile şi mai ales savarinele – se plimbă pe străzi şi în cele din urmă se duse la sediu, cu gândul de a se prezenta îndată la Ghiale. Cum intră, omul de gardă îi spuse că tovarăşul secretar îl aşteaptă la el. La Ghiale erau mai mulţi, era şi Ştefan Dima. „Ce s-a întâmplat la Chestură, tovarăşe Jinga?” îl întrebă Ghiale nedumerit. „Nu s-a întâmplat la Chestură, tovarăşe secretar, s-a întâmplat pe drum.

M-am gândit şi-am hotărât să nu bag în puşcărie un om cu declaraţia mea. Să-i discreditătm, ca să câştigăm alegerile, asta da, asta foloseşte partidului… Dar nu văd la ce ne-ar folosi nouă să băgăm un om nevinovat în puşcărie. „Dar ei pe tine cum te-au băgat?!” îl chestionă Dima. „Atunci ce diferenţă-i între ei şi noi?” „Asta ce vorbă mai e? sări Dima în sus. Adică tu compari asuprirea celor mulţi de către o clasă minoritară cu lupta proletariatului pentru cucerirea puterii?!” „Nu compar, tovarăşe Dima. Eu am vorbit de mijloace…” „Lasă tu mijloacele!” „Stai, stai, tovarăşe Dima! interveni Ghiale. Dacă conştiinţa nu-l lasă pe Jinga să depăşească o anumită limită… apoi să-l lăsăm să facă ce-i dictează lui conştiinţa. El dă declaraţia, nu dumneata, tovarăşe Dima. Şi faptu că el vine aici şi ne spune ce crede, ce gândeşte, e iarăşi bine. Eu tocmai de asta l-am şi chemat: să văd ce s-a întâmplat cu el. Numai că, tovarăşe Jinga, uite cum stau lucrurile: la ăla acasă, la Burcă, s-a găsit un pistol. De ce crezi că-l ţinea el ascuns?” „Pentru asta da, pentru asta să facă puşcărie!” spuse Andrei „Dar şi eu am pistol…” „Tovarăşe secretar, mă luaţi acum ca la şcoala primară…” „Bine, tovarăşe Jinga, nu te mai iau ca la şcoala primară, dar după alegeri o să înfiinţăm o şcoală de partid şi te trimit s-o urmezi”.

Veni apoi povestea cu Ana. După ce îl vizitaseră la spital, plecaseră împreună: Hânţa, Bălăşan, Ana, Borţan cu Viorica. Borţan se oferise să facă cinste. Intraseră într-o cârciumă din apropierea pieţei, Sandu le povestise despre Andrei, descoperindu-i-l Anei, care nu ştia mai

nimic despre el. Tot acolo vorbise cu Hânţa şi Bălăşan să se angajeze la fabrică mecanic de întreţinere; când Ana se plânsese de Nisim, îi promisese că o să-l roage pe Papaianopol, proprietarul postăvăriei, s-o ia la balotat, iar la despărţire Sandu o chemase să doarmă la ei. Aşa începuse prietenia, pe de o parte cu Hânţa şi Bălăşan, iar pe de altă, parte cu Ana. Care devenise „Ana lui Jinga”. Iar dacă nu se ştia, se mai adăuga „ăla de la Prefectură”… şi Papaianopol – adevăratul proprietar era de fapt un evreu, Meirovici – nu numai că o angajase pe Ana, dar o dăduse chiar ajutoare la canetat, ca să se aleagă c-o meserie.

Ceea ce nu-i plăcuse lui Andrei când se întorsese acasă fusese cât de repede reuşise Ana să se bage pe sub pielea lui Anghel, cum îi ţinea hangul şi-i făcea toate voile, cum nu-i stătea gura o clipă, de parcă ar fi fost Busuioc cu Năstase. Încercase şi cu Andrei: „Andreiaş, cum spuseşi tu aşa fac, fac aşa cum spuseşi, că tu ştii mai bine ca toţi!” „Ce să ştiu mai bine ca toţi? Că trebuie împrospătate cu var colţurile cărămizilor din grădină? Dacă te mai prind odată cu fofârlica, să ştii c-ai terminat-o cu mine!” Punea capul în pământ şi atunci ochii Anei căpătau privirea unui câine bătut. Începuse să-i pară rău c-o adusese la Anghel, cum naiba o să scape acuma de ea? Altfel era vrednică, spăla, gătea, deretica… o apuca noaptea, pentru că începuse să activeze împreună cu Viorica la U.T.M., vindea *Scânteia* pe străzi, mereu auzea: Ana ta a făcut şi a dres. Ceea ce îi plăcea la ea era că nu-l întrebase o dată măcar dacă o ia de nevastă şi nici nu adusese vorba mai pe de departe despre „situaţia” asta a lor. Într-o zi, când o aşteptase la spital, se hotărâse să-i spună să-şi vadă de treabă, să nu-şi mai piardă timpul cu el, n-are nicio obligaţie faţă de ea; n-a fost el primul bărbat, nu-s potriviţi ei amândoi. Nu-i spusese, îi fusese milă de ea şi se gândise să nu creadă că acum, dacă a ajuns cu fotografie la ziar şi cu delegaţii cu flori, el n-o vrea din pricina asta. N-o vrusese niciodată, se agăţase

de el ca scaietele de oaie. Nu-i spusese atunci, la spital, amânase şi după ce venise acasă, se gândise apoi că Ana îşi va da singură seama că el n-o s-o ia, stă cu el până îşi găseşte un bărbat potrivit. Nu-şi găsise şi trecuseră doi ani şi ceva.

Întorcându-se într-o zi dintr-o comună unde stătuse câteva zile, trecuse pe acasă să se schimbe; în timp ce mânca, nea Anghel îl luă pe ocolite: „Eu nu ştiu… mie nu mi-a trebuit niciodată nimic. Două şi opt de ani i-am lucrat la Regie, da’ nu mi s-a lipit de mână o ţigară măcar. Tainu Un pachet de tutun de «opt», ăla era. La lună – treizeci de pachete. Cât am fumat, le-am fumat, după ce m-am lăsat, le vindeam. Le vindeam cu şase la debitant. Ţi-ai mâncat cinstea? Ţi-ai mâncat norocu! S-a terminaaat! aşa zicea maistru de-l aveam. Şi aşa era. Mie nu mi-a călcat curtea o dată măcar un vardist! Atunci ce mi-a călcat-o, când cu nenorocirea cu tine. Da’ pân-atunci, neam!” „Da’ ce s-a întâmplat, nea Anghele, de aduseşi vorba despre treburile astea?” simţi Andrei că Anghel are ceva pe suflet. „Da-n pod ce-i?” „Ce-i în pod?” „Cum vine asta că-ntrebi? Ce, tu nu ştii ce-i în pod?” „Ce-i în pod, domnule? că nu ştiu! Spune!” „Ia hai cu mine!” Urcând scara după nea Anghel, Andrei se gândi la Ana şi se întrebă ce dracu’ ar fi putut ea să facă. Şterpelise vreo bucată de postav de la fabrică? Sau fura şi vindea, pentru că în ultima vreme îşi cumpărase câteva fuste şi rochii, pantofi… pe cartela ei, pe cartela, cică, a uneia de la fabrică. O întrebase de unde bani, şi ea-i spusese că de la Papaianopol. „Mă, nu cumva dă Meirovici pentru partid şi tu nu-i aduci chitanţă?” o bănuise. „Aoleu, Andreiaş, mai bine-mi tai mâna decât s-o bag în banii partidului! Că dacă n-ar fi partidu, ce-am fi noi amândoi?” Dar cum să fure şi să vândă? Ce, Meirovici sau Papaianopol erau proşti să se lase furaţi?!

Anghel se duse drept la o încrucişare de grinzi dinspre marginea mai înclinată a acoperişului, scoase de-acolo o legătură făcută dintr-o basma de-a Anei şi,

întorcându-se câţiva paşi, o puse pe un cufăr. „Desfă!” îi ceru lui Andrei. Jinga îşi dăduse seama că-i grea legătura, bocănise a bani când Anghel o aşezase pe cufăr, îi simţi în timp ce desfăcea capetele basmalei, dar când văzu despre ce-i vorba, nu-i veni să-şi creadă ochilor. Erau galbeni. Îşi puse mâinile în cap şi nu fu în stare să scoată o vorbă. „De unde?” făcu în cele din urmă. „Întreab-o pe ea!”, „Tu-ţi dumnezeii şi biserica mă-tii!”… începu el să înjure, simţind nevoia să se elibereze de apăsarea grea care-i transformase capul într-o bucată de plumb. Înnodă capetele basmalei, luă legătura şi, urmat de nea Anghel, cobori în casă. „Ăştia-s «cocoşei»…” spuse Andrei aducându-şi aminte de dandanaua de la magazinul „Francezu”.

Umblând prin pod, doi băieţi de prăvălie dăduseră peste o cutie plină cu monede de aur, ascunsă acolo de proprietarul magazinului, unul din cele mai mari din oraş, un magazin cu etaj, şi începuseră să ia şi să vândă. Azi. două-trei monede, mâine altele… Până când Reihman observase lipsa. Cu toate că fuseseră sustrase mai bine de o sută de monede, tăcuse, nu reclamase. Numai că unul din băieţi îşi făcuse o rezervă acasă, se dusese la un blănar să-i vândă câţiva „cocoşei”, iar acesta îl dăduse pe mâna poliţiei. De unde? Şi de aici tevatura. Cei de la Chestură luaseră urma fiecărui „cocoşeF, răscoliseră tot oraşul…

Şi astfel Andrei presupuse că monedele din basma proveneau din cine ştie ce ascunziş de la fabrica de postav. Din altă parte, atâţia bani de aur nu puteau fi! „Ei, cum de-a făcut ea una ca asta?! Fată de la ţară…” „A făcut, că distruseră ţi credinţa! Da-n schimb nu puseră ţi nimic!” îl luă nea Anghel la refec. „Cum nu puserăm?!” „Puseră ţi vorbe! Da’ până să-nceapă a curge, laptele şi mierea…” „Cine mi-o lăuda mie pe Ana dacă nu matale?!” o luă Andrei pe partea ailaltă, şi pornit împotriva Anei, dar şi pentru faptul că nu se putea discuta cu Anghel pe tema propusa de acesta; devenise

bisericos, nu era duminică să nu asculte de la început până la sfârşit slujba, şi nişte derbedei, care intraseră o dată în biserică şi goniseră-cu măscări lumea din ea, îl învrăjbiseră, nu te mai puteai înţelege cu el. „Cine mi-o laudă că-i fată bună, face şi drege?! „Cine? Cine umblă la mustăţi când ea, limbă dulce, te… linguşeşte?!” „în casă la mine nu mai are ce căuta! Amin!” „Asta se-nţelege. Da’ ce facem cu aurul?” „Să-l ducă de unde l-a luat!” „Aoleu!… îşi dădu deodată seama Andrei. Să ştii că de-aici şi-a cumpărat boarfele… pantofii… fustele… O omor! dumnezeii mamei ei de-analfabetă!… I-ai numărat?” întrebă după ce se calmă. „Ferit-a Domnul!…” sări nea Anghel ca lepădându-se de Satana. „Or fi ascunşi de mult?” „Da’ cine s-o ştie?!” „Da’ dumneata de când ai aflat? Cum?” „A venit, fir-ar ea a dracului, blestemă Anghel, ceea ce la el rar se întâmpla, într-o zi acasă, m-a văzut că nu-s şi strigă. Eram la privată. Pe vine… Cum era să-i răspund?! Când ieşii, ea nu-i. Zisei că plecă. Da’ auzii umblet în pod… O fi urcat ceva… Şi stătui la scară să văz de ce mă strigase. Când dădu cu ochii de mine, se roşi toată. Şi bălmăji: că… nu ştiu… că nu găseşte ea nişte pantofi… nişte pantofi mai vechi… că i-ai fi urcat tu în pod… că… e bine aşa… să fie ordine, cum îmi place mie… bălmăji. Şi, cum ziseşi, limbă dulce. Măi, zic eu după ce plecă, ce-o fi căutat ea în pod? Prea-i dăduse năvală roşaţa-n obraji! Şi nu ştiuse de unde s-o apuce şi ce să-mi spună ea mie ce făcuse în pod. Urc scara, mă uit… Nimic. Ei, zic, bătu-m-ar norocu, şi eu! Văd pe dracu’ unde nu e. Şi lăsai. Da’ a doua zi mă gândii… Roşaţa aia a ei nu era… a bune. Şi iar mă urcai. Asta ascunse ceva în pod, altceva de ce?! Iar eu-mi cunosc podu’ ca pe *Tatăl nostru*. Mă uit bine… Cufărul era mai spre streaşină… Ce-a avut ea nevoie să-l tragă şi să umble în el? Că-s doar nişte bulendre înuntru? Nu umblase-n el. Ştiam eu cum sunt puse ele acolo!… Atunci? Şi găsii legătura. Locui bun, ai văzut, sus, între grinzi…” „Când asta?” „Păi sunt zece zile. Mă seca în

capu’ pieptului şi n-aveam somn neam. Ce să fac eu? Am zis că ştii… Cum altfel?! Atâta aur!… Şi mă-ntorceam de pe-o parte pe alta. Măi, zic, să nu fie vreun fond secret luat de la nemţi… Sau mai ştiu eu de unde… Şi ţi l-au dat ţie să-l pui bine. Da’ atunci ce caută ea la el? Tu, plecat tot mereu… Ce fond secret, zic, astea-s prostii!… Dar cum să facă Andrei?!… Atunci aşa-i, te-am bănuit cu păcat.

În timp ce Anghel vorbea, Andrei se gândi să-l sune pe Sandu la fabrică – cu vreo două luni înainte îl pusese secretarul organizaţiei de partid la sculărie, Borţan era bun la munca politică – şi amândoi s-o ia pe Viorica la întrebări, pentru că nu se putea ca Ana să fi făcut singură treaba asta! Şi cu cine altcineva dacă nu cu Viorica?! Se apucară să numere monedele, monede de toate neamurile, franţuzeşti, care şi aveau un cocoş pe ele, nemţeşti, ruseşti, româneşti, cu chipul lui Carol I, mari şi mici, în total optzeci de bucăţi în cap. „Mă duc la partid!” se hotărî Andrei. „Stai! îl opri Anghel. Cu ea să te duci la partid, nu singur! Că nu ştii cum o-ntoarce… Cu bicicleta tot aşa făcuşi!…” Avea dreptate nea Anghel. Era însă foarte posibil ca, după ieşirea din schimb, Ana să se ducă la vreo activitate, iar el simţea nevoia să întreprindă ceva. Sună la fabrica de postav, spuse cine e şi rugă pe funcţionarul care îi răspunsese să-i zică Anei Prodan să vină acasă când termină lucrul.

O primi ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat şi, în timp ce ea mânca, o întrebă, ca printre altele: „Ce-i cu aurul din pod?” „Cum îl găsişi?” izbucni ea mirată, dar şi speriată totodată, şi începu să-i tremure furculiţa în mână. „Nu, tu spune-mi ce-i cu el, de unde-l ai?” o întrebă cu voce liniştită, sfătoasă. Ana se uită la Andrei, ca pentru a-şi da seama ce intenţii are, ce urmăreşte. „Îl am pentru noi. S-avem amândoi…” „La ce ne trebuie nouă? Mie nu. Da’ ţie? Tu, când l-ai luat, la ce te-ai gândit?” „Să cumpărăm nişte pământ… casă…” Lui Jinga îi veni să se ridice şi să-i dea una de să-i mute mutra din

loc. Se abţinu. Ea însă simţise probabil, pentru că în aceeaşi clipă zise: „Bate-mă! Bate-mă!” „Nu, nu te bat. Te-ntreb: tu ştii care-i politica partidului? Cu pământurile, cu chiaburii?...” „Şi dacă vin americanii? Noi atunci nu trebuie să fim la adăpost?” „Dacă ţi-i frică ţie că vin americanii, atunci de ce mai activezi?” „Zisei ce zice lumea...” „Da’ de gândit nu te-ai gândit că dacă vin americanii pe mine mă împuşcă printre primii în Piaţa Prefecturii?” „Ba mă gândii...” „Atunci?” „Tu eşti cu de toate, Andrei... Eu, cu nimica. Şi zisei să vin şi eu cu ceva...” „De furat?” „Păi, cum de furat? Că nu-i de furat! îi luarăm pământurile... Tot esploatat e şi aurul! E stors, cum spune partidu, din sudoarea ţăranilor! Şi ce să mai facă aia cu el? Că fugi!...” „De la conacul Bitulencei? Când dădură foc la magazii?” „Atunci. Îţi povestit, ardeau, mai prinse inimă Ana. Văzurăm vâlvătaie încă înainte de-a intra camionu-n sat. Şi. chiar să fi ajuns noi mai devreme, tot aia era, că nu-i mai putea nima opri!” „Şi?” „Ne-apucarăm să-l stingem, să nu se-aprindă conacu. Da’ eu. cu unu, de-i spun toţi tovarăşu’ Nica, alergarăm la conac să vedem care mai e pe acolo. Fugiră cum apucară. Şi Bituleanca, şi slugile. Ce lucruri!... Ce mătăsuri!... Ce... Ce mai, bogăţie! De toate. El... tovarăşu’ Nica, dacă văzu că fugiră, se-ntoarse, alergă înapoi. Eu rămăsei să mă uit. Şi dacă rămăsei să mă uit... văzui un dulap negru, c-o uşă atâta deschisă, arăta ea cu mâinile grosimea unei uşi de casă de bani. Şi cheile-n ea. Mai multe. Cine ştie de la ce alte uşi... O uşă atâta – arătă din nou Ana – nu apără ea nişte nimicuri... Şi dacă nu apără nişte nimicuri, găsii galbenii. Îi luai. Că ea, dacă fugi...” „Da-n. ce erau puşi?” „Ia, în nişte cutii. Cum să-ţi spun eu ţie că erau cutiile alea... Se uită Ana prin... bucătărie să găsească ceva ca să-i arate lui Andrei cum arătau cutiile acelea, nu găsi şi continuă: Nu erau amestecaţi, galbenii nu erau amestecaţi... Ăsta şi era rostu cutiilor... fiecare cu sortu de galbeni”. „Şi în ce i-ai luat?” „Păi, avusei pe mine chiloţi de molton, că era ger.

Şi dacă avusei chiloţi de molton, legai crăcii c-o sfoară deasupra la elastic. Nu căzură nici unu…” „Câţi ai luat? I-ai numărat?” „Ce găsii, aia luai”. „Da’ de ce nu spui drept, Ana?” Se uită la el, parcă îndoindu-se de ceva, şi duse capul în pământ. „Dădui patru. Să fiu în rându lumii şi eu. Că Viorica are, e-mbrăcată…” „Bine, să mergem să ducem aurul la partid”. Ana căscă ochii la Andrei şi înţelese deodată, se vede, că hotărârea lui era luată de mult, asta şi însemnase vorba lui moale, pentru că izbucni în ţipete, începu să lovească masa cu pumnii într-o criză de isterie. Jinga o plesni peste faţă şi ea tăcu brusc, aşa cum se şi declanşase.

Când Anghel intră pe uşă, stătea încremenită, cu privirile în pământ. Ridică încet capul şi spuse cu o voce care nu lăsa loc de îndoială: „Dacă tu asta vrei, să mă duci cu auru la partid, eu-mi iau viaţa. Orice-ar fi, eu-mi iau viaţa. Du auru, da’ nu mă duce şi pe mine cu el. Că eu pentru tine-l luai… Să vin şi eu cu ceva”. „Să pleci! se răsti Anghel deodată la ea. Să pleci şi să nu te mai prind că-mi treci pragul! Apoi, vărsându-şi parcă focul, se rugă de Jinga: Du-l singur, Andrei!” „Cum singur? Şi ce să le spun?” „Le spui că l-am găsit eu. Mă gândii… Le spui că l-am găsit dimineaţa aruncat în curte. Vedem noi în ce… Şi dacă vrei, merg cu tine. La şapteş’patru de ani ai mei nu mai are cine să aibă cu mine ceva! N-am eu, de unde să am aur… Şi le duc, nu le iau!… Aşa că asta-i soluţia”.

Puseră cocoşeii într-o bucată de sac, înveliră pachetul în ziare, îl legară cu sfoară, îl tăvăliră în grădină lângă gardul din stradă, apoi îl desfăcură, ca şi când ar fi vrut să vadă ce-i în el, şi a doua zi dimineaţă Jinga se înfăţişă cu Anghel la Ştefan Dima. La Ştefan Dima, pentru că de vreo două săptămâni le venise un nou prim-secretar, iar acesta era plecat să ia contact cu terenul. Când auzi şi mai ales când văzu despre ce este vorba, Dima chemă trei activişti, primii care îi ieşiseră în cale, să fie martori la număratul cocoşeilor; nu puse nicio clipă la îndoială povestea că cineva ar fi aruncat noaptea

pachetul în curte, „o fi vrut să scape cu faţa curată de ei”, şi în cele din urmă îi promise lui Anghel c-o să-l treacă, pentru cinstea lui, în cartea de onoare a judeţenei, carte care de fapt nu exista. Numai că bătrânul, în loc să-i mulţumească, îi spuse băţos să nu-l mai treacă în nicio carte, mai bine i-ar opri pe ăi de vin să spurce bisericile şi să gonească lumea din ele.

Dar la verificarea din ’49 a membrilor de partid, Ana (se măritase cu un lăcătuş), activistă la U.F.D.R., dând dovadă de spirit autocritic, declară cum luase galbenii din casa de bani a conacului Bitulencei, dar că tovarăşul Jinga, cu care era de doi ani, o ajutase să-şi vadă greşeala, a dus galbenii la judeţeană şi din cauza lipsei ei de nivel politic n-a mai luat-o de nevastă şi just a făcut. După care, aşa cum i se transmise lui Andrei, analiză şi pricinile acestei greşeli. Dar nu suflă un cuvânt despre cei patru cocoşei „vânduţi”, ca şi despre alte amănunte ale poveştii. Jinga era pregătit, ştia c-o să-l cheme Ştefan Dima, şi acesta nu întârzie s-o facă. îl luă cu: „N-ai mai venit pe la mine după un ajutor, după un sfat… Aşa cum e bine. Tovarăşii vin…” „Câte aveţi dumneavoastră pe cap!…” „Am, aşa e… Da, ia spune-mi: cum mai stai cu viaţa personală?” „Da’ cine mai are, tovarăşe secretar, timp şi de ea?!… Ştiţi bine…” „Nu trebuia să te desparţi de Ana…” Iar îl încerca Dima. „Asta-i părerea dumneavoastră şi-acu?” Ştefan Dima se uită gânditor o clipă la el şi clătină cu dezaprobare din cap: „N-ai fost sincer în faţa partidului! Nţ! Trebuia să spui adevărul! Nu să mă prosteşti pe mine cu… Mă mirasem eu… N-ai fost sincer, tovarăşe Jinga… ăsta-i aspectul!” „Tovarăşe secretar, a fost o rătăcire a ei de moment! Cu nivelu ei de-atunci… Da’ cu tot nivelu ei de-atunci, îi părea rău. Îşi mărturisise greşeala…” încercă să-l moaie Andrei, ştiind exact ce declarase Ana la şedinţă. Să-l moaie faţă de el, pentru că Ana scăpase, făcându-şi autocritica. „Mărturisise… De mine îi fusese frică, îi mărturisise lui nea Anghel, bătrânului…” „Dă-l în mă-sa de mistic!” „îşi

simţea moartea… Se ramolise… Şi mai e un aspect… îl luă Andrei cu expresiile lui Dima. Aspectu’ principal dacă vreţi. E-adevărat, subiectiv, tovarăşe secretar, dar un aspect: Ana spusese că-şi ia zilele. Voiam s-o duc la partid cu galbenii… Aşa am vrut la-nceput. Dar ea a zis că dacă eu fac asta, se duce-n parc şi se-neacă în lac. Nu ştie a-nota* se-aruncă în apă dacă o duc la partid. Mi-a plăcut acest ataşament al ei faţă de partid. I-l ştiam… Se gândea că din momentu’ ăla s-a terminat, nu mai are ce căuta în partid! M-aţi întrebat atunci de ce m-am despărţit… V-am povestit cum a fost cu ea… Cum o cunoscusem. Şi v-am spus şi motivul: că nu rămâne. Nu v-am minţit. Dar a fost şi aspectu’ cu «cocoşeii»… Nea Anghel i-a zis să plece, să nu-i mai calce pragul vreodată… Mistic, e-adevărat, cum aţi zis, dar el s-a pus pentru Ana!” „Or fi şi aspectele astea, dar mai e şi aspectu’ că-n loc să-i faci educaţia şi s-o ridici la nivelu tău din întunericu în care au ţinut-o clasele exploatatoare, tu râvneai la altceva! La altfel de femeie…” „Nu că râvneam… nu râvneam, aşa s-a întâmplat. V-am ascultat? V-am ascultat”.

Mereu pe drumuri, mâncând pe unde apuca şi când apuca, făcuse un ulcer, nici nu mai avea nevoie de deşteptător, îl scula durerea cu exactitate la 5 dimineaţa. Mânca o jumătate de litru de lapte cu pâine muiată în el, spre prânz iar începea să-l sece durerea, în jur de 6 seara iar… De teama ei, pentru că la cantină nu mai avea când să ajungă, în drum spre Poştă, unde urma să conducă o şedinţă, intră într-o cofetărie, una din cele mai bune ale oraşului, şi-i comandă chelneriţei patru savarine. În faţa sa, la o măsuţă învecinată, se afla o tânără femeie cu o înfăţişare atrăgătoare, elegant îmbrăcată, care avu pentru o clipă o expresie de surprindere. Andrei se gândi că burjuica se miră probabil cum poate el să mănânce patru prăjituri deodată, când se uită din nou în direcţia ei şi o văzu că-i zâmbeşte ca unei cunoştinţe. „Sunteţi tovarăşul Andrei Jinga… i se

adresă ea. Prietena mea, Liliana Gulea… ştiaţi că s-a măritat? întrebă şi printr-un gest îl invită la măsuţa ei. Chelneriţa îi adusese tocmai prăjiturile comandate. Luă cele două farfurioare, se mută, tânăra îl aşteptă să le pună pe masă, după care zise „Ema Fisher” şi îi întinse mâna la sărutat. O mână albă, frumoasă, cu degete prelungi, cu o piele delicată, mătăsoasă, de parcă nici măcar un vânticel de primăvară n-ar fi atins-o vreodată. Se fâstâci: fusese pe punctul de a se aşeza. Luând-o, o simţi moale, caldă, fragilă într-a lui şi pe buze îi rămase o urmă de parfum dulce-amărui. „Ştiaţi că s-a măritat?” repetă Ema întrebarea, pentru a-l scoate din încurcătură. „Nu, n-am ştiut”. „Dar că a fost îndrăgostită de dumneavoastră ştiaţi?” „De mine?” Răspunzând pe linie de partid de pregătirea spectacolului festiv de 7 Noiembrie, se întâlnise vreo două săptămâni la rând cu Liliana Gulea, simţise ceva în privirile ei, în felul ei de-a fi… Ce să se uite asta la mine?! Profesoară de muzică, fiică de doctor… „N-aţi bănuit niciun moment?” „Nu”. „Foarte rău!” Andrei strânse din umeri, adică, asta e situaţia, n-a bănuit. „Nu vă pricepeţi, înseamnă, la femei…” „Nu”. „Chiar deloc, deloc?” îl întrebă Ema zâmbind insinuant. „Deloc”. „Ei bine, Liliana v-a dedicat şi o bucată muzicală… Compune. O melodie. O melodie foarte reuşită. Am copiat-o. Tocmai pentru că este foarte reuşită. Şi dacă doriţi s-o ascultaţi, o să v-o cânt la pian. Ce faceţi diseară?” „Diseară?” spuse mecanic, pentru că întrebarea ei îi aminti de şedinţă. Îşi aruncă ochii pe ceasul de la mână şi, dându-şi seama că era pe punctul de-a întârzia, adăugă repede: „Vă rog să mă scuzaţi, am o şedinţă la Poştă, iar prăjiturile astea ţin locul mesei de prânz”. Şi se apucă să mănânce, spunându-şi că ea intrase la o îngheţată, neavând ce face, probabil, fir-ar mama ei de burjuică! râde acum de el cum aruncă în stomac savarinele. Ca deodată să-i răsune în urechi cuvintele ei: „Ce faceţi diseară?” „îl exclud pe unu din partid, asta fac!” „Şi după şedinţă? se auzi întrebat când

era pe punctul de a termina ultima savarină; aşteptase ca el să-i poată răspunde. După şedinţă ce faceţi? E ora patru… Uitaţi-vă, eu stau chiar vizavi, deasupra agenţiei cu bilete de loterie. Intraţi pe gang şi la capătul lui sunt scările care duc la etaj. Poate că şedinţa n-o să dureze prea mult… Şi-mi povestiţi şi mie, dacă nu-i vreun secret…”

În timpul şedinţei, al cărei obiect era excluderea din partid a directorului adjunct pentru încălcarea moralei proletare – om însurat şi cu copii, se încurcase cu o salariată tinerică, fusese prins într-o după-amiază încuiat cu ea în birou, prins chiar de nevastă-sa –, Andrei se gândi în câteva rânduri la Ema. Reconstituind întâlnirea cu ea, cele discutate, îşi trecea, maşinal parcă, degetul peste nas, trăgea pe nări urma de parfum care-i rămăsese în palmă, şi se imagina răsturnând-o pe pat. Directorul adjunct pus în discuţie nu era iubit în instituţie, se înscriseseră la cuvânt vorbitori în plus faţă de cei prevăzuţi, ceea ce corespundea liniei – crearea unei puternice opinii de masă împotriva unor asemenea încălcări. Andrei le ceru să fie mai concişi, faptele erau cunoscute, să se refere deci în mod critic şi autocritic la cauze, să meargă la rădăcinile gravei abateri, pe de o parte educaţia mic-burgheză, nivelul politic şi ideologic scăzut, iar pe de alta, lipsa de intransigenţă, de combativitate revoluţionară, atmosfera călduţă din sânul colectivului care, luate la un loc, au făcut posibilă apariţia respectivului caz. Pe la şapte şi jumătate şedinţa se încheie, iar de la Poştă până la casa unde locuia Ema nu avea mai mult de cinci minute de mers.

Îi deschise chiar ea. „O, mă bucur că şedinţa n-a durat cât mi-am închipuit eu! Sunteţi desigur obosit şi probabil vreţi să vă spălaţi pe mâini. Baia este acolo – îi arătă – şi aveţi un prosop curat pe chiuvetă”. Propunerea ei era cât se poate de binevenită, simţea chiar nevoia să-şi răcorească puţin faţa. Din cele văzute în baie îşi dădu seama că Ema locuieşte singură şi că n-o duce deloc rău,

e probabil profesoară sau doctoriţă, după tot felul de borcănaşe, ca şi după sticla pe care scria „Mundwasser”. Făcuse în liceu germana, ştia că înseamnă „apă de gură”, dar nu înţelegea la ce ar putea folosi, pentru că periuţa şi pasta de dinţi se aflau alături, într-un pahar, şi îşi aduse aminte ce grijă avea Busuioc de curăţenia dinţilor. O fi pentru parfumul gurii? se gândi. O fi… Dracu’ să-i ia de burjui, cum se gândesc ei la toate ca să le fie lor bine! Problema era, cum face cu Ema? se întreba, presat de bărbăţia lui. Cum procedează? Nu să-i cânte la pian îl chemase! în timpul şedinţei sucise lucrurile pe toate feţele, din tot ce-i spusese, cum îl invitase la ea, asta ar fi fost concluzia. Dar mai ştii: astea vor să le faci curte…

De la baie ajunse din nou în antreu, deschise uşa pe care intrase Ema şi ajunse într-o sufragerie. Pe masa aşternută ardeau, în sfeşnice, două luminări. Ca în filmele capitaliste, cu atmosferă tipic burgheză. Nu-şi putea lua ochii de la luminări, şi apăru Ema, aducând o farfurioară cu felioare de pâine prăjită. „Chiar dacă v-am invitat la o seară muzicală… nu suntem nişte eterici; la mine se şi vede, de altfel…” spuse cu un zâmbef şăgalnic şi îl invită să ia loc. Aşezându-se, îşi aminti ce le spunea pedagogul internatului în timp ce se plimba cu linia prin sala de mese r „Dă jos, ţărane, coatele de pe masă!” „Nu clămpăni din gură, animalule! Chiar şi boul rumegă cu gura închisă!” „Nu vă ia nimeni pâinea din faţă: rupeţi din felie cât să băgaţi în gură!”… „O să începem cu vin alb… la caviar, nu?… Un vin sec de la Domeniile Segarcea, sper să vă placă. Fiţi amabil, turnaţi în pahare… Iar eu o să ung untul pe pâine”. Nu se simţea la îndemână, erau trei rânduri de pahare de diferite dimensiuni; ca să nu-l creadă lacom, turnă în cele mai mici. Înţelese apoi că în castronaşul pe care ea i-l întinsese se aflau icre negre. Acest al doilea şoc fu şi mai puternic. Pâinea se găsea greu, făina şi mălaiul erau raritcăţi. Se întrebă ce caută într-o asemenea casă. Barem să vrea asta să se culce cu el, altfel de ce l-a chemat?!

Nu-l impresionă defel gustul icrelor negre, pentru el mâncarea cea mai bună din lume era friptura, mai ales friptura de pui, altă mâncare mai aleasă nici nu putea fi; numai oamenii cu stare îşi puteau permite să mănânce friptură, mâncarea gătită însemna economie, să ai în ce întinde cu pâine, să ai cu ce să te saturi. În schimb, ciupercile umplute şi pline de condimente îi fură pe gust, altfel de ciuperci decât cele pe care le culegea din pădure cu băieţii şi le prăjea apoi, presărate cu sare, pe tuciul plitei. Ema îi spusese între timp că despre el circulă tot felul de vorbe, se afirmă, de pildă, că este băiatul unui spion sovietic, împuşcat pe vremea lui Carol chiar la palat, că a evadat din închisoare cu mai mulţi comunişti după ce i-a dezarmat pe gardieni… Veni apoi rândul lui Andrei să afle câte ceva despre Ema; o întrebă dacă e profesoară, colegă cu Liliana Gulea. Ema îi spuse că nu, nu-i profesoară, dar a fost colegă cu Liliana la Conservator doi ani, după care a întrerupt, deoarece s-a măritat cu un doctor, o căsătorie aranjată între familii, şi care a fost un eşec total. „Cu toate că am de la el un copil, o fetiţă, Râul nu este un bărbat normal. Cred că înţelegeţi ce vreau să spun…” „Cum adică?” fu Andrei curios. „Cu înclinaţii homosexuale… Brrr!…” se cutremură ea de îngreţoşare. „Şi fetiţa?” „E la mama. Părinţii locuiesc câteva case mai jos. Stau mai mult cu ei… Apartamentul este însă al meu, aici exersez la pian…

Nu deranjez pe nimeni, agenţia de jos e a tatălui meu”. Trecuseră la friptură la tavă şi la vin roşu, Ema aduse apoi o bucată de caşcaval pe un fund de lemn şi cafele – prima cafea pe care o bea Andrei – după care se aşeză la pian şi execută bucata ce-i fusese dedicată de Liliana Gulea. Andrei încercă să se concentreze, dar nu reuşi, se gândea mereu cum să facă, ce să inventeze ca să creeze o situaţie care să-l apropie de ea şi care să-i permită să treacă la fapte. Ema încheie; după ultimul acord se întoarse brusc spre el, imprimând elan scaunului rotativ, şi aşteptă ca Andrei să spună ceva.

Mişcarea aceasta a ei îl făcu s-o asemuiască cu o zvârlugă. Cam asta şi era: micuţă, grăsuţă, plină de neastâmpăr, când păşea se sălta uşor pe vârfuri… fiind micuţă, era cam caraghios acest mers al ei. Dar ea nu ca să pară mai înaltă se sălta astfel, ci pentru că avea pe dracu' în ea. „Ei, ce părere aveţi? V-a plăcut?" îl întrebă, văzând că nu spune nimic. „Mi-a plăcut foarte mult cum aţi cântat la pian. Din păcate, eu n-am ureche muzicală… Iar în al doilea rând, muzica simfonică îmi este cu totul străină. Ce să fac, asta este situaţia 1, se scuză. „O să vă pun atunci un disc… spuse, ridicându-se. Am pickup-ul dincolo, în dormitor. O conga… Un tango… Un vals… Ce preferaţi? Vă pun un tango". Şi zise ce fel de tango îi pune. Andrei o însoţi – era ultima cameră a apartamentului – veni lângă ea pentru a se uita, vezi Doamne, la discuri. Ema abia îi ajungea la umăr, parfumul ei îi umplea nările; în timp ce ea aşeza discul, vru să-i atingă mâna, ca din greşeală, dar nu îndrăzni. „Să dansăm!" zise Ema şi, întorcându-se, ridică braţele ca Andrei s-o cuprindă de mijloc. Iar el, în loc să profite, îi spuse ca un prost că nu ştie să danseze. „Atunci sărută-mă!" îi ceru şi, punându-i mâinile pe umeri, se ridică pe vârfuri spre gura lui. Asta ştia, îl învăţase Gina, la care îl dusese Busuioc. Ema se desprinse însă, nerăbdătoare, şi printr-o mişcare bruscă îşi scoase afară un sân. „Şi pe el! Sărută-l şi pe el, micuţul!" Nu era deloc micuţ; nu apucă să-l sărute ca lumea, că ea îi ceru, cu o voce întretăiată de dorinţă: „Rupe-mi rochia, chiloţii… F… – mă! F… – mă!" Făcură dragoste toată noaptea. Se simţi şi el parcă alt om.

Începu să doarmă la ea. Se ducea acasă doar să se schimbe sau când se întorcea de pe teren. Ema îl aştepta cu masa pusă, fără icre negre, dar cu tot felul de bunătăţi, şi de fiecare dată aprindea luminări în acele sfeşnice de argint. Era, din toate punctele de vedere, o legătură comodă, la câteva minute de sediu, dar ei aparţineau unei lumi diferite, opuse, antagonice, realiza

asta mai ales când venea sau pleca de la ea, trecerea dintr-un mediu în altul era brutală, începu să se simtă un om cu două feţe, cu două vieţi. El însă abia cu Ema cunoscuse cu adevărat sublimul plăcerii erotice, ea îi lăuda bărbăţia, extazul ei era aproape religios, şi Andrei continua să vină seară de seară, spunându-şi mereu că este vorba de ceva trecător, se culcă şi el c-o femeie, se descarcă, asta face de fapt. Când îşi dădu seama că Ema se îndrăgostise de el, că o luase chiar razna, de-a chioara, cum s-ar spune – începuse să-i vorbească despre căsătorie, se apucase de citit *Capitalul* lui Marx şi, convertindu-se parcă într-o autentică comunistă, îi susţinea cu aprindere ideile, *Teoria asupra plusvalorii* îi deschisese ochii, spunea – Andrei se hotărî să determine o ruptură.

În afară de plăcerile patului, nu simţea nimic pentru Ema; odată plecat de la ea, o uita, ca şi când n-ar fi existat. Ştiind-o franţuzită, englezită, absolventă a unui liceu particular accesibil doar fetelor de familie, fetelor cu bani, în ciuda crizelor dureroase pe care i le provoca excesul de alcool, începu să se îmbete. Şi atunci o înjura, se purta mârlăneşte; umplu în câteva rânduri chiuveta din baie cu vomă… într-o zi, amintindu-şi cu cât dezgust îi povestise despre un avocat care îşi bătuse soţia – îl făcuse pitecantrop – o provocă şi apoi o pocni peste faţă. În loc să se dezguste, să se revolte, în loc să-l dispreţuiască, îi ceru iertare şi-i acoperi mâna cu sărutări. „Iartă-mă, Andrei, te rog să mă ierţi, am greşit! Tu n-ai vrut, l-ai vărsat din greşeală!” Răsturnase, ca dintr-o nesiguranţă am. Înii, paharul cu vin, cu vin roşu, şi Ema îl rugase să nu mai bea. „Uite, ai pătat faţa de masă!” „Să nu-mi faci mie observaţie, că te bag…” o înjurase birjăreşte de mamă, şi, jap! o plesnise, sperând că de aici va izbucni cearta. Ema îi va spune: „Cum îndrăzneşti?!” sau ceva în acest gen, el o va înjura din nou şi va pleca trântind uşa. Va pleca pentru totdeauna.

La câteva zile, în timp ce voia să intre în gang, se

pomeni strigat de domnul Fisher. El îi dădea bani Emei şi Andrei o întrebase dacă bătrânul ştie despre legătura lor. „Nu-l cunoşti pe tata… Nu există ceva care să-i scape! Nici nu i-am ascuns. Nici n-aş fi avut cum… E însă un habotnic… un habotnic îngrozitor! Degeaba-i el autodidact, tot analfabet a rămas! Tot la stadiul de ibrişine. Când m-am născut, vindea ibrişine pe stradă la Dorohoi. Aceeaşi mentalitate de Dorohoi.11 „Dar de faptul că sunt activist?” „Că aşa sunt vremurile… Nenorocirea este că eşti «goi». Aşa le spun evreii creştinilor. Asta-i nenorocirea cea mare”. Îl văzuse într-o zi în uşa agenţiei. Scund, grăsuţ, cu un defect la un ochi pe care îl ţinea semiînchis – avusese probabil o paralizie facială – fuma dintr-o pipă scurtă şi groasă. Abia mai târziu avea să afle Andrei cine era de fapt acest „ovrei puchinos11. „Domnule Jinga, o clipă, te rog! îl opri bătrânul. Eu sunt tatăl Emei, dacă se poate, să stăm puţin de vorbă…” Ceva mai sus se afla o bodegă ce expunea sfidător tot felul de bunătăţi în vitrină – Andrei bănuia că Ema se aproviziona câteodată de acolo – în acea bodegă îl şi conduse domnul Fisher. Se aşezară. Bătrânul, spre deosebire de Ema, vorbea cu un pronunţat accent evreiesc. Comandă o jumătate de vin. În locul pipei, pe care o ţinuse până atunci în gură, aprinse un trabuc, după ce îi tăie cu un cuţitaş, scos din buzunarul vestei, unul din capete, şi rămase tăcut. Andrei îl aştepta să vorbească, dar tatăl Emei se menţinea într-o muţenie totală, de parcă ei ar fi nimerit întâmplător la aceeaşi masă, fiecare cu paharul lui de vin, de care niciunul nu dorea să se atingă; pufăia din trabuc şi se uita la lumea din local. Ce putea să însemne această comportare, ce voia să-i demonstreze sau să-i spună astfel prin ea? Nu reuşea să priceapă. După vreo douăzeci de minute, în care stătură străini, domnul Fisher luă paharul şi îl închină uşor în direcţia lui Andrei, „îţi mulţumesc, zise, că ai acceptat invitaţia mea. Sper că ne-am înţeles foarte bine…” Cu astea spuse, se ridică de

la masă, îl conduse în stradă şi îşi luă rămas bun. „Numai de bine, domnule Jinga!”

Era bucuros de acest deznodământ. Se duse acasă, dimineaţa plecă pe teren, stătu două zile, la întoarcere, nea Anghel îi spuse că-l căutase o duduie aşa şi aşa şi el înţelese că era vorba de Ema. Avea nişte lucruri la ea, dar nu ca să i le aducă îl căutase. Când ajunse la sediu, îl chemă Ştefan Dima. „Ia stai jos, tovarăşe Jinga. Stai jos, să stăm puţin de vorbă în probleme ideologice, zise şi îşi frecă mâinile cu o evidentă satisfacţie. Era unul din momentele când faţa lui se mai şi destindea, şi atunci în colţul buzelor apărea un fel de început de zâmbet. Ia spune-mi, tovarăşe Jinga, ce zice Lenin în legătură cu propriile noastre greşeli? Ce atitudine trebuie să luăm faţă de propriile noastre greşeli? Iată ce zice, tovarăşe Jinga: Că unul din cele mai importante şi mai sigure criterii ale seriozităţii unui partid şi ale îndeplinirii în fapt – în fapt, tovarăşe Jinga! – a îndatoririlor sale faţă de clasa sa şi faţă de masele muncitoare este recunoaşterea deschisă a greşelii! Analizarea pricinilor greşelii. Analizarea situaţiei care i-a dat naştere, chibzuirea cu atenţie a mijloacelor necesare în vederea îndreptării greşelii. Iată caracteristicile unui partid serios! Iată ce este îndeplinirea de către el a îndatoririlor sale! Iată ce este educarea şi instruirea clasei, a clasei, tovarăşe Jinga! Şi-apoi şi a masei. A masei”. Ascultându-l, Andrei îşi aduse aminte de paginile de la sfârşitul *Cursului scurt*... Dima le învăţase pe de rost. „Partidul nu-şi poate îndeplini rolul său de conducător al clasei muncitoare, continuă Dima, dacă se lasă îmbătat de succese. Dacă începe să se îngâmfeze. Dacă încetează să-şi vadă neajunsurile activităţii. Dacă se teme să-şi recunoască greşelile. Dacă se teme să le îndrepte la timp în mod cinstit şi deschis, tovarăşe Jinga. Partidul piere dacă el îşi ascunde greşelile, dacă acoperă chestiuni spinoase, dacă acoperă lipsurile prin false aparenţe, adică totul merge bine. Dacă el nu suferă critica şi autocritica. Dacă

se lasă cuprins de sentimente de mulţumire de sine, dedându-se la propriul său cult. La propriul său cult, tovarăşe Jinga! Ia spune-mi: cu cine te-ai încurcat?” îl întrebă pe neaşteptate, şi Andrei fu aproape sigur că se primise o notă informativă. Iar nota nu avusese cine s-o facă decât tatăl Emei, pentru că altcineva nu ştia despre legătura lor. „Cum adică m-am încurcat, tovarăşe secretar? Nu-s însurat, nu-i măritată… Şi-apoi… nu trebuie să mă duc şi eu la o femeie?!” „Da’ la ce femeie?! Păi cadrează? Activist de partid cu…” „Tocmai de asta m-am şi despărţit”. „De când?” „De câteva zile. Am terminat-o… nu mă mai duc. Aşa că…” „Stai, tovarăşe Jinga, că nu-i chiar aşa!… Să analizăm pricinile… rădăcinile… situaţia care a dat naştere acestei alunecări! Iacătă poziţia pe care trebuie s-o iei! Pentru că dumneata discutai cu ea…” „Ce să discut?! Nu discutam nimic”. „Da’ ce făceai?” „Ce să fac, tovarăşe secretar? Ce face un bărbat cu o femeie în pat…” „Că doar nu erai mereu călare pe ea?! De aia eşti vânăt la ochi!…” „Nu mereu… Şi dacă vreţi să ştiţi…” „Iar pricina rădăcinilor, situaţia care a dat naştere greşelii este că te-ai despărţit de Ana Prodan! Care-i o tovarăşă bună, cu perspective… munceşte, activează… se preocupă de nivel…” „V-am spus că nu rămâne… v-am spus tot. Iar asta, chiar dacă mai şi discut… Ea îl citeşte pe Marx…” „Iacătă una din pricini – lipsa de vigilenţă! Duşmanu se-narmează!…” „Ei, nu, chiar duşman… Nu ne-o fi ea prieten… dar nici chiar duşman… Taică-su vinde bilete de loterie… A ajutat partidu cu bani…” „Ca să-şi puie, credea, pielea la adăpost! Ce dracu’, tovarăşe Jinga! Vinde bilete de loterie? Atunci chiar că ai vigilenţa tocită! Asta-i faţada! Cică Fisher ăsta ar învârti multe… Da’ nu-i poate da nimeni de rost. Lucrează prin alţii, aşa zicea tovarăşu’ Bercu… Unge, şperţuieşte… A, că nu dai doi bani pe el? … Dar el ar fi cică tartorul bursei cu «cocoşei»! Vezi, ai rămas pe gânduri… Faţada!… Ţi-am zis… Da’ masele… oamenii cinstiţi ne sprijină… Aşa şi scrie în material: s-a

încurcat c-o fiică de negustor… Activist de partid”. „Mă duceam şi eu în câte o seară la ea…” „S-o termini dacă n-ai terminat-o!” i-o reteză Dima. „Am terminat-o, tovarăşe secretar”. „Ăsta-i un aspect. Însă cu ochii ăştia ai dumitale… şi-n general!… eşti un bărbat după care se uită femeile. Iacătă un alt aspect. Ţi-o spun ca unui comunist: nu-mi place mie aspectu’ ăsta, tovarăşe Jinga! Pentru că noi, aşa cum ne-nvaţă tovarăşu’ Lenin, trebuie să mergem la cauze. Să luăm pricinile, rădăcinile, situaţiile care au dat naştere la greşeli! Trebuie să te însori! Ia-o ca sarcină de partid, tovarăşe Jinga! Just! să facă şi copii… Celula familiei e baza societăţii!”

Seara, la plecare, o găsi pe Ema aşteptându-l pe stradă, îi povesti pe un ton rece cum îl întâmpinase taică-su la intrarea în gang, cum stătuse tăcut în bodegă, ce-i spusese la plecare, adică e clar, ei doi n-au ce vorbi, el, cel puţin – asta înţelesese; cum fusese chemat şi judecat în urma unei note informative în care era scris că trăieşte cu fata unui negustor, notă informativă de care tatăl ei nu poate fi străin… Ema nu scoase niciun cuvânt, îl însoţi tăcută o bucată de drum, apoi se opri brusc şi-i spuse: „Vreau să ştii doar că te iubesc foarte mult… că te iubesc enorm!” îl sărută şi se îndepărtă. Spre dimineaţă, sculat din somn de nea Anghel, se pomeni cu Fisher în cameră. Bănui imediat că se întâmplase ceva. îl întrebă în timp ce-şi trăgea pantalonii, dar bătrânul nu-i răspunse, rămase tăcut de parcă n-ar fi auzit întrebarea. Îi dăduse de înţeles lui nea Anghel să-i lase singuri, se aşezase pe un scaun lângă masă şi se uita în pământ. Vorbi în cele din urmă, rămânând în aceeaşi poziţie şi învingându-şi, ai fi zis, o împotrivire lăuntrică: „Dacă Ema te iubeşte mai mult decât pe părinţii ei şi-a fost în stare de-un asemenea gest… dacă te iubeşte mai mult decât pe tatăl şi pe mama ei, care… Şi se opri, ca să continue după un timp: Să ne facă ea una ca asta!…” spuse ca şi când ar fi exprimat nişte gânduri mai vechi, dar care reveneau cu insistenţă, gândurile sale,

adevăratele sale gânduri din momentul acela fiind cu siguranţă altele, pentru că el îşi îndreptă încet corpul şi se uită la Andrei cu un fel de curiozitate, de parcă ar fi vrut să-i ia seama mai bine. Bătrânul arăta dărâmat, vorbind, suferinţa sa se accentuase, obrajii feţei îi căzuseră, stătea cocoşat de parcă ar fi avut pe umeri o povară peste puterile sale, şi lui Andrei i se făcuse milă de el. Numai că mila se transformase în contrariul ei, în încrî-ncenare: în faţa lui stătea de fapt un duşman de clasă dacă-i aşa cum spusese Dima, că-i tartorul bursei cu „cocoşei”, şi-aşa trebuie să fie: nu din vânzarea biletelor de loterie o ţinea el pe Ema fără serviciu şi-i dădea de icre negre şi bunătăţi! Trebuia să se fi gândit mai demult la asta! La întrebarea ce să-i spună lui Fisher, să-i spună că n-are nimic pentru Ema, că n-a avut niciodată nimic pentru ea, se adăugase: ce-o zice Fisher văzând sărăcia în care trăieşte, patul în care doarme, patul lui încă de ucenic? zice, cu siguranţă, că după ce-i „goi”, mai e şi-un nepricopsit. Hotărî să-i plătească cu aceeaşi monedă, să tacă, aşa cum tăcuse acesta în bodegă. „Acum există o singură soluţie… Dacă Ema crede că numai cu dumneata poate fi fericită şi-a fost ea în stare de-un asemenea gest, care ne-ar fi putut omorî… Pentru că noi pentru ea trăim… Pentru ea am adunat… ca să fie ea sănătoasă şi fericită. Eu nu mă opun. Chiar dacă nu eşti de religia noastră, nu mă opun. Aşa că soluţia este să plecaţi la Bucureşti. Şi după aia, la scurt timp, să plecaţi afară din ţară. O să plecaţi în Elveţia”, zise ca o hotărâre luată, şi se uită la Andrei, aşteptându-l să spună ceva. Înţelese tăcerea ostentativă cu care îi susţinu Jinga privirea, pentru că pleoapa ochiului stâng, şi odată cu ea şi obrazul, se zbătură de câteva ori ca sub impulsul unui curent electric, iar mâinile umblară la buzunare după o ţigară de foi. „Cu Ema nu poţi avea niciun viitor aici… Poţi să fii doar strungar… Şi eu dac-o trimit pe Ema afară, înseamnă că ştiu ce fac! O trimit fără risc. Şi-o să aveţi acolo de toate. Am bani în

Elveţia… acţiuni la o bancă… O să fie bine!…” îl asigură şi printr-un gest al mâinii. Adică o să-i fie foarte bine. Andrei se păstră în aceeaşi muţenie. Deci, ăsta-mi eşti, mama ta de bandit! „Iartă-mă că-ţi spun, nu fi prost şi se porni, îl făcu idealist, romantic, aşa s-a întâmplat cu toate revoluţiile, le-au făcut romanticii. Dar după? Ce se-ntâmplă după? După ce lucrurile încep să se-aşeze? După, îi răspunse tot el, vine lupta pentru putere. Care-i cea mai grea boală a minţii omeneşti. Dispare morala, dispare simţul dreptăţii, în politică n-au ce căuta cinstea, prietenia, sentimentele sunt un balast, iar el, Andrei, se cunoaşte şi după ochi, e un sentimental, romanticii ca el sunt trimişi în cel mai bun caz la plimbare. Sunt incomozi. Cred în principii. Cred că tot ce zboară se mănâncă. Nu se mănâncă. Principii? Care principii? Nu există principii, există doar interese, asta încă Balzac a spus. Peroraţia lui Fisher îl umpluse de ură, dar Andrei se stăpânea, şi ceea ce răzbise afară fu doar un zâmbet batjocoritor care se adăugase tăcerii ostentative, pornite de la acel: „Sper că ne-am înţeles foarte bine…” „Eşti mai rău decât bănuiam… încheie F-isher ridicându-se trudit de pe scaun. Eşti un fanatic, îţi doresc să nu fii dezamăgit!…”

Gândindu-se la tentativa Emei de sinucidere – cu siguranţă simulată, pentru a-şi speria părinţii şi a le forţa mina – Andrei se aşteptase la insistenţe din partea ei. Se bucură că ele nu se produc şi la un moment dat se miră. că ea nu mai dăduse niciun semn de viaţă. Apoi, spunându-şi că scăpase cu bine, o uită. Câţiva ani mai târziu, Fisher fu arestat. Denunţat de fiica servitoarei care crescuse la el, i se găsiseră în soclul unei sobe aproape şase sute de „cocoşei” şi o sumă mare de bani în diferite devize. Odată cu Fisher, poliţia îi arestase şi un nepot, bănuit a fi principalul său agent… Mărturisiră tot amândoi. Aşa. află Andrei că cele spuse de bătrân nu fuseseră vorbegoale – corupsese încă din ’45 un ofiţer de la Comandamentul trupelor sovietice şi-l atrăsese

împreună cu trei sau patru ostaşi într-o operaţiune de „contrabandă cu ţigări” pentru Austria, unde, în anii de după război, o asemenea marfă era obiect de bursă neagră. În camionul încărcat cu ţigări, chipurile pentru trupele sovietice staţionate în acea ţară, călătorea şi nepotul lui Fisher, unul din baloturi conţinea „cocoşei” şi valută. Odată ajuns la Viena, sub pretextul plasării ţigărilor, nepotul dispărea, lua primul tren spre Elveţia, depunea acolo ce era de depus, după. care se întorcea la Viena fără ca respectivii cărăuşi să bănuiască vreodată ce transportau ei cu adevărat. Se află. totodată că Ema nu era la Bucureşti, cum spusese Fisher pe la cunoscuţi, ci fusese trecută peste graniţă cu prilejul unui asemenea drum. Judecarea celor doi, procesul, se desfăşură suspect de rapid, la o lună şi ceva de la arestarea, lor, în ziarul local apăru o notiţă prin care se anunţa că primul fusese condamnat la 20 de ani, iar al doilea la 15 ani închisoare. Bătrânul făcu doar câteva luni. Se vorbea că cercuri bancare din străinătate interveniseră la Ana. Pauker pentru Fisher, plătiseră cauţiune şi-i obţinuseră plecarea din ţară.

La câteva zile după arestarea tatălui Emei, cu conştiinţa că într-adevăr greşise, Andrei se duse la Ştefan Dima şi-i spuse că acesta avusese dreptate, ar fi putut s-o păţească „n-a fost suficient de vigilent… „Să fi fost doar vânzarea biletelor acelora de loterie, şi tot n-aveam ce să caut în casa ei de burjuică, trebuia s-o fi dat dracului de la bun început. Eram prea stătut, ţi-ar să fie! …” „Stătut, dar şi cu spiritu de clasă adormit… Ăsta-i aspectu’, tovarăşe Jinga!” „Fir-ar el al dracului! Să vedeţi ce s-a întâmplat…” Şi Andrei îi povesti cum îl aşteptase Ema în ziua aceea în faţa sediului, cum se pomenise noaptea acasă cu Fisher, ce-i propusese acesta, impresionat de încercarea ei de sinucidere… Dima nu-l întrerupsese, îl lăsase să povestească, se jucase cu un creion şi din când în când dăduse constatativ din cap. „Da’ de ce n-ai venit a doua zi să-mi spui? se interesă

Dima, ca printre altele, ca să izbucnească deodată: îl prindeam de atunci, dumnezeii lui de bandit! De ce n-ai venit, ha?” îl luă la rost. „Asta am şi vrut să fac. Întâi asta am şi vrut să fac. Dar m-am gândit…” „Lasă, tu… Trebuia să acţionezi, să acţionezi ca un revoluţionar, nu să gândeşti!” „Tovarăşe secretar, şi dacă veneam, ce era? Nu judecaţi lucrurile după cele ştiute acum, când i s-a făcut percheziţia şi-a mărturisit!… Pe-atunci, aşa cum aţi zis şi dumneavoastră, existau doar bănuieli… c-ar fi el tartoru bursei…” „Da’ de Elveţia?” „Da’ cin l-a crezut?! Am zis că zice aşa, să-i iau fata… Să plec la Bucureşti. Mă şi miram cât poate fi de tâmpit!… Adică-mi trădam conştiinţa?! Dezertam eu din partid?! Descompuşi! Cred că dacă au bani…” „Lasă tu… ce cred ei! Trebuia să fi venit! Te puneam să accepţi şi-i prindeam!” „Cum aşa, tovarăşe secretar? Puteam eu să fac asta?!” „Puteai! Un bandit!…” „El… aşa este… Orişicât, tovarăşe secretar… chiar dacă ea o făcuse doar ca să-şi sperie părinţii, şi cred că asta a fost în capu’ ei de femeie, o făcuse pentru că mă iubea, nu? aşa se presupune, şi voia să fie cu mine. Trecând peste orice. Şi peste părinţi, şi peste religie…” „Da’ de unde la dumneata sentimentalismu ăsta mic-burghez?! Putred!…” „Spuneţi-i cum vreţi… asta e situaţia”. „Cum asta e situaţia? Da’ unde-i poziţia dumitale autocritică? Unde-i analiza dialectică a pricinilor? A rădăcinilor? Asta nu-i poziţie de revoluţionar de profesie!” „Da’ nici de turnător nu-i! se enervă Andrei. Adică ea aşa… şi eu cum? Just! nu trebuia să mă fi culcat c-o burjuică… De asta am şi venit: să-mi fac autocritica. Să vă spun deschis cum a fost… N-a fost de mine… mi-am dat seama… M-am despărţit. Dar să mă folosesc, să profit de faptul că ea mă iubea… Atunci care-i diferenţa de morală între ei şi noi?” „Lupta de clasă!” Ea-i principalu criteriu al atitudinii unui revoluţionar de profesie!” „Poate n-am eu nivel…” „N-ai! Ţi s-a tocit spiritu luptei de clasă!” „Atunci puneţi-mă-n discuţie „daţi-mă la munca de jos… Eu mă-ntorc la ea cu plăcere.

Una, că mă-ntorc la strung şi sunt numai cu el… Doi, că nu mai bat noroaiele… nu-mi mai rup oasele dormind nopţile pe mesele de la sfat şi mâncând te miri ce… În puşcărie n-am făcut ulcer, l-am făcut acu! Trei, că mă umplu de bani. Dacă nu ies eu stahanovist în câteva luni, să-mi faceţi ce vreţi! Treaba cu aşchierea rapidă a lui Bortkevici eu am fumat-o de mult! În câteva luni îmi vedeţi poza-n ziar. Aşa că puneţi-mă în discuţie!” încheie Andrei şi se ridică în picioare. „Stai, măi tovarăşe Jinga, că nu aşa se pune problema!” „Da’ cum se pune, tovarăşe secretar? Nu m-am făcut turnător când m-au strâns ăia cu uşa…” „Vezi! asta-i la dumneata, te-ai. Întrufit cu meritele trecutului!…” „Nu m-am întrufit deloc!” „Şi-amesteci borcanele. Iar amesteci borcanele! … Asta-i dialectică de revoluţionar de profesie?” „Eu cred, tovarăşe secretar, că un comunist, un revoluţionar de profesie… cauza lui e să transforme lumea. S-o facă mai dreaptă, mai bună, mai… cinstită, mai omenoasă…” „Just! Dar cum? Să fie necruţător cu duşmanu de clasă! Or, dumneata l-ai cruţat. L-ai cruţat, tovarăşe Jinga!” „Poate n-am eu nivel…” „Ei vezi?… Iacătă un aspect. Al doilea aspect e viaţa personală. Viaţa personală. Trebuie să pui ordine în viaţa personală. Să te-nsori. Ia preocupă-te! Preocupă-te, tovarăşe Jinga!” „Şi eu m-am gândit…” „Preocupă-te mai serios… Mobilizează-te, tovarăşe Jinga! …” şi făcând un gest semnificativ, în sensul ca Andrei să-şi unească toate forţele, Ştefan Dima se ridică în picioare.

De la discuţia asta i se trase însurătoarea. Nu trecură, nici două săptămâni, şi Dima îl întrebă la sfârşitul unei şedinţe: „Ei, te-ai mai gândit?” „La ce, tovarăşe secretar?” „Cum la ce?! La viaţa personală!…” „M-am gândit… Da’ cu cine? Chiar m-am întrebat: cum dracu’ nu-mi cade şi mie una cu tronc? Şi ce fel de om oi i-i eu?” „Troncu vine el… Trebuie găsit întâi obiectivu. Iar obiectivu nu l-ai găsit pentru că n-ai ochi pentru tovarăşele din jur. Uite, de-o pildă, Smaranda Spoială. Ai

avut-o la U.T.M. Acuma-i la ziar. Numai vorbe bune am auzit despre ea! Şi-i o mândreţe de fată! Ia preocupă-te. Du-te la Grosu, vezi unde pleacă ea pe teren… Ce, trebuie să te-nvăţ? Da’ să n-aud cumva… că… pe teren…”

Andrei şi-o reaminti pe Smaranda Spoială de cum îi pronunţase numele Ştefan Dima şi-i păru rău că nu se gândise la ea mai demult, că uitase, că-i ieşise pur şi simplu din cap acea privire a ei. Venise într-o zi să-l roage să-i acorde câteva minute într-o problemă personală, o invitase să ia loc şi ea îi spusese că, de la o vreme, tovarăşul Marin Doiciu nu-i da pace, se agăţa tot timpul de ea. Se făcuse că nu bagă de seamă, apoi că nu înţelege ce vrea de la ea, cu toate că era foarte uşor de înţeles… Doiciu a chemat-o la el şi a întrebat-o dacă este adevărat ce se vorbeşte, c-a trăit încă din liceu c-un căpitan sovietic. I-a răspuns că da, este adevărat, a scris asta şi-n autobiografie, a trăit cu acel căpitan pentru că se îndrăgostise de el, că nu s-a culcat cu un alt bărbă – at de atunci şi nici n-o să se culce decât dacă îl va iubi ca pe Boris. Spunând asta, Smaranda îl privise cu intensitate în ochi şi într-un fel ciudat, încât Andrei avusese senzaţia, aproape certitudinea, că fata îi dăduse de înţeles că el, Jinga, este acel bărbat. Circumstanţele îi abătuseră însă imediat gândurile: Marin Doiciu nu era un activist oarecare, ci şeful secţiei de cadre, intransigentul intransigenţilor. „Iar azi, continuase Smaranda Spoială, mi-a zis că trece la şase să-mi facă o vizită, mă ştie ambiţioasă, să nu fac prostia să nu fiu acasă”. Îi spusese să considere chestiunea rezolvată. După plecarea ei, inventase o problemă, mai bine zis o anticipase, deoarece se apropiau alegerile, chemase pentru ora 4 câţiva activişti, printre care şi pe Marin Doiciu, şi se puseră pe lucru. Pe la 5 şi jumătate, şeful secţiei de cadre începuse să se foiască pe scaun, iar pe la 6 îl rugase să-i dea voie să plece, are oră la policlinică pentru dinţi, îl chinuie o măsea… „La ce doctor, tovarăşe

Doiciu?” „La cutare”, spusese acesta un nume. „În cazul ăsta, să amânăm pentru mâine, propusese. Fără materialele tovarăşului Doiciu discuţiile ar fi inutile”. Şi în timp ce se ridicase de la masă. Îi făcuse semn şefului de cadre să mai rămână. „O să te rog să mă iei şi pe mine, auzii că-i un doctor bun”. „Nu-i bun, tovarăşe prim, eu nu-s mulţumit. Dacă am nimerit însă la el… E altu’… i-am uitat numele, cică are o mină de aur. Mă-nteresez şi vă spun”. „Ce să te mai interesezi… Şi nu ştiu cum nu eşti dumneata mulţumit, că toată lumea-l laudă! Dă-i un telefon şi întreabă-l dacă mă poate primi şi pe mine”. Pus în încurcătură, Doiciu se codise un pic şi se făcuse a mărturisi adevărul: „Nu la doctor am treabă, tovarăşe prim… Da’ n-am avut ce să spun faţă de tovarăşi. M-a rugat şi pe mine nevasta s-o scot la un film. Ce era să invoc?” „Ei, sigur… Uite, la un film, însă, aş merge şi eu. Parcă eu am mai fost la un film!… Hai!” Şeful cadrelor nu se dăduse urnit. „Ce, tovarăşe Doiciu, nu-ţi vine nicicum să mă iei cu dumneata?! Nu vrei să-ţi cunosc soţia? Sau nu vrei să aflu că dai năvală peste o tovarăşă activistă?! Şi încerci să obţii prin funcţia pe care o ai ceea ce ea îţi refuză ca bărbat?!” Şeful cadrelor lăsase capul în pământ şi începuse să-şi frece fruntea cu palmele. „Ei, ce-i de făcut? Dacă ai avea un asemenea caz, dumneata cum ai proceda? Ai experienţă… te ascult”. „M-am nenorocit! spusese acesta după un timp. Mi-am pierdut capu’, tovarăşe prim”. „Nu, nu ţi l-ai pierdut. Nu aşa procedează un bărbat când îşi pierde capul după o femeie!” Smaranda Spoială era într-adevăr o fată reuşită, înaltă, bine făcută, cu o faţă, s-ar putea spune, chiar frumoasă, compusă din linii armonioase, însă liniile acestea erau fade, expresia rece. Apoi Jinga îl întrebase cum ar fi procedat el, Doiciu, dacă ar fi primit o asemenea sesizare, şi pentru că şeful cadrelor rămăsese tăcut, continuase: „Îţi spun eu… Din câte te ştiu, din câte te ştie lumea, îl lăsai pe activist să se ducă la ea, veneai pe urmele lui cu doi, trei tovarăşi… Şi gata tărăboiul,

gata excluderea! Ce-i mai uşor decât să dai brânci unui om?! Iar la şedinţă, cine ar fi fost mai principial, mai… plin de morala proletară, mai intransigent decât dumneata?! La câţi ai dat brânci, tovarăşe Doiciu? La mulţi, nu? Uite ce-i: sancţionează-te singur. Dă-ţi sancţiunea pe care crezi c-o meriţi. Şi aia să fie!” După un timp, Doiciu se hotărâse să vorbească: „Să mă-ntore înapoi în producţie, dacă se poate”. „Bine. Poftim hârtie, ia tocu şi scrie. Cere-te înapoi în producţie”. În timp ce scria, Doiciu se oprise şi întrebase: „Ce motiv să pun?” „Motivul pe care-l vrei dumneata”. „Că nu sunt demn pentru cinstea de activist…” „Aşa şi scrie”. Nu dăduse curs cererii, o ţinuse un timp în dulapul de fier, apoi o rupsese – după toate aparenţele, lecţia îi servise lui Doiciu.

Cu Marcel Grosman, cum îi spunea înainte de a-şi schimba numele în Grosu, Andrei lucrase la propagandă, se simpatizaseră reciproc de la bun început. Marcel era un tip mucalit, le trântea când nici nu te aşteptai, şi era un depozit nesecat de bancuri cu evrei. Tocmai această detaşare îi plăcuse lui Andrei, mai ales că în acea perioadă, ca o compensare parcă, dacă nu ca o revanşă la persecuţiile rasiale la care fuseseră mai înainte supuşi, conaţionalii săi erau deosebit de susceptibili, gata oricând să te facă antisemit, la cea mai neînsemnată aluzie. Dacă nu chiar propovăduitor al urii de rasă! „Ei, cum te descurci?” îl întrebase Andrei întâlnindu-se cu Marcel la câtva timp după ce acesta fusese numit redactor-şef la ziarul local. „Ai văzut tu ovrei să nu se descurce?! Şi-apoi, gazetăria face parte din însuşirile naţiei. Comerţul pe primul loc, muzica şi gazetăria… sau gazetăria şi muzica… Nu-i ceva care se «trage-n piept»! …” îngroşase el accentul evreiesc şi-i spusese un banc porcos; nu era aproape situaţie pe care Marcel să n-o ilustreze printr-un banc. Unul din ele i se imprimase în memorie şi Andrei avea să-l raporteze la diverse tratative internaţionale, la şedinţele de la O.N.U. şi astfel să-şi

amintească mereu de Marcel. Începuseră convorbirile de pace, expresia „o bază de discuţie” revenea adesea în ziare, şi Grosman le propusese într-o zi: „Să vă spun eu cum vine asta… Ştrul îl roagă pe Iţic să-i împrumute o mie de lei, are de făcut o afacere. Iţic îi dă, dar termenul expiră fără ca Ştrul să se prezinte cu banii. îl caută şi-i cere mia de lei. «Care mie de lei *1*» «Cum care mie de lei?!» Revoltat – asemenea lucruri nu se pot întâmpla între ovrei – aleargă la rabin şi i se plânge acestuia. «Du-te şi spune-i c-am zis eu să-ţi dea imediat banii!» Se duce, dar Ştrul, supărat că fusese pârât, ţipă la el: «Nu-ţi dau nimic! O să-ţi dau un cu cât, un cu cât o să-ţi dau!» Iţic se înfăţişează iarăşi la rabin. «Nu vrea…» «Cum nu vrea? I-ai spus?» «I-am spus» «Şi ce-a spus?» «A spus că-mi dă un cu cât, un cu cât o să-mi dea.» «Ei vezi, tot îţi dă ceva!… E-o bază de discuţie!…»”.

Începuse să se pună foarte serios problema „celor două funduri1, fundul de pahar şi fundul de femeie. Cu primul n-avea probleme… Asta era, trebuia să se însoare. Se duse la ziar cu plăcerea de-a-l revedea pe Marcel şi-a-i spune ce sarcină primise de la Ştefan Dima. Marcel era un om cu care se putea sfătui şi voia să-i ceară părerea. În timp ce urca scările la etajul clădirii, se întâlni faţă în faţă cu Smaranda. „A, bună ziua, tovarăşă Spoială!” o salută, cu veselie în glas, şi se opri să-i strângă mâna. O întrebă ce mai face şi-o invită printr-un gest să coboare, dându-i astfel de înţeles că vrea să stea de vorbă cu ea. „Cum vă simţiţi la ziar?” „Bine, tovarăşe Jinga, îmi place, Mă străduiesc să-mi însuşesc tainele meseriei… E o muncă frumoasă”. „Eu am intenţionat să vă caut, dar… n-am îndrăznit…” Se opriseră pe trotuar, Smaranda ridică privirea spre Andrei; în ea era nu numai surprindere, dar şi bucurie, şi fata zâmbi cu reproş şi neîncredere. „Da, confirmă Jinga. Mi-a fost însă teamă să nu credeţi c-am luat-o pe urmele lui Doiciu…” „Cum puteţi spune una ca asta?! Cum o să cred eu aşa ceva?! Eu doar vă cunosc foarte bine!… Şi încă de mult…” „Pe

mine?” „Da, De la Ana Prodan. Nu v-a vorbit niciodată de mine?” „Nu”. „Eram în aceeaşi echipă, vindeam împreună *Scânteia* pe străzi. După ce ne-au bătut ciomăgarii ăia, m-au internat în spital… îmi fracturaseră braţul, şi făcu o mişcare din mâna stângă, adică aia era mâna. Nici asta nu v-a spus?” „Ba da… De bătaie mi-a spus…” Deci, Ana, se gândi Andrei, simţise probabil ceva la Smaranda dacă nu-i povestise urmările acelei ciomăgeli din care ea scăpase doar cu câteva vânătăi. Aşadar, lucrurile stăteau mai bine decât se aşteptase şi hotărî să prospecteze în continuare terenul. „Mi-am zis după aceea, reluă Andrei, că poate aţi găsit acel bărbat… asemănător…” „Ar fi însemnat să mă îndepărtez de mine! … Chiar să mă trădez!” replică Smaranda cu vehemenţă, şi Andrei interpretă nu doar că este în continuare singură, dar şi că, fiind credincioasă sieşi, e credincioasă şi sentimentelor pe care, iată, le nutreşte de mult pentru el. Ce mai, era nemaipomenit! Trăsăturile Smarandei nu i se mai păreau fade, expresia rece; găsi că are o gură frumoasă, cu buze senzuale, se produsese o anumită schimbare care îi încălzise figura, dar care era această schimbare, în ce consta ea, nu reuşea să-şi dea seama. „Nu ştiţi, tovarăşul Grosu e sus?” o întrebă ca să schimbe vorba. „Nu, după câte am auzit, a fost chemat la partid”. „Şi dumneavoastră?… Cu ce treburi gazetăreşti?” „La uzina «1 Mai», pentru un material de *viaţă de partid* „A, e uzina mea…” „Ştiu… Când v-a rănit la Prefectură eraţi muncitor la uzină…” spuse ea cu o uşoară exaltare, şi Andrei realiză deodată cărui fapt se datora acel plus de expresivitate, acea îndulcire a trăsăturilor feţei – baticul cu care îşi legase părul înlătura asprimea dată feţei de tunsoarea ei băieţească, gen Ana Pauker. Avusese loc „devierea de dreapta”, documentul fusese publicat cu vreo lună şi ceva în urmă… Nu cumva îşi pusese Smaranda în plină vară basmaua pentru că tunsoarea ei amintea de un personaj înlăturat de pe scena politică? Nu stătu să despice firul

în patru, o întrebă dacă ar avea ceva împotrivă s-o însoţească la uzină. Îi spuse că nu, cum să aibă ceva împotrivă?! Şi se urcară într-un autobuz a cărui staţie era ceva mai încolo. Pe drum schimbară puţine cuvinte. După ce coborâră, Andrei o întrebă de ce nu-i întâlnise semnătura în ziar. „Pentru că Spoială nu sună literar şi mai cu seamă nu sună politic – spoirea realităţii în presă. Iar Smaranda e nume de cântec lăutăresc, imoral, desfrânat, cum să apară un asemenea nume într-un ziar comunist, pe-al cărui frontispiciu stă scris: «Proletari din toate ţările, uniţi-vă!»?! Şi-atunci, tovarăşul Grosu mi-a găsit, mi-a ales pseudonimul de Sonia Sporu”.

În ultimii ani, fosta fabrică de vagoane se dezvoltase, devenise cea mai mare întreprindere a oraşului, Jinga era implicat direct în acest proces, care începuse de fapt

15 – Scara de incendiu când îi fusese pentru scurtă vreme director, vreo opt luni, ca să fie înlocuit apoi de un specialist trimis de minister, căci improvizările cu „organizatori ai producţiei” nu mai puteau fi suportate de economia naţională. Cu toate că avea să câştige la salariu, funcţia de director nu-l încântase: se vedea scos din activ, la uzină lucrurile mergeau prost, planul nu se îndeplinea (una e să tragi la răspundere şi alta să răspunzi) şi era aproape convins că nu va putea lucra cu Borţan, care promovase, cu ajutorul lui, secretar al Comitetului de partid al uzinei, că nu se va putea înţelege cu el. Aşa s-a şi întâmplat.

Îşi făcuse un obicei de a trece mai în fiecare dimineaţă, înainte de a urca la birou, prin secţii. Turnătoria le dădea mereu de furcă… îl izbise mai întâi faptul că zece şi chiar doisprezece oameni erau ocupaţi la curăţarea pieselor turnate de pământul formelor. Maistrul Ghiţulea clătinase din cap: „De când mă ştiu în meseria asta, că de la paişpe ani îmi mănâncă bojocii, pământul ars aşa-l dezbărăm, cu ciocanul. Până-ţi vine rău şi te-apucă damblaua de prafu’ de-l înghiţi!” îl

chemase pe Alexe, inginerul-şef, şi-l întrebase dacă nu s-ar putea mecaniza cumva operaţia. „Ba cred că s-ar putea, şi eu m-am gândit…” „Anume la ce?” „La o instalaţie destul de simplă: un cilindru mare de tablă care, suspendat între doi stâlpi metalici, să fie acţionat printr-un lanţ de transmisie de un motor electric. Introduse în cilindru, la învârtire, piesele se vor lovi între ele şi se vor curăţa reciproc de pământul formelor”. „Excelent! Şi-atunci ce mai aştepţi? Nu înţeleg!?” îi dăduse termen, şi „toba”, botezată astfel nu atât datorită formei, cât zgomotului pe care îl făcea, intrase în funcţiune, eliberând opt muncitori, trecuţi să se califice formatori. Dar lucrurile tot nu ieşiseră din impas. Într-o dimineaţă îi ceruse lui Ghiţulea să-i spună ce rebuturi au la nişte piese, haşuri le zicea, din pricina cărora se produceau stagnări în secţiile prelucrătoare. Acesta îi arătase pe grafic: 26 la sută. „Asta-i cifra pe care o raportaţi voi direcţiei, da’ cât în realitate?” „în realitate?” „Da, în realitate!” „Apoi… în realitate mai multişor…” „Atunci de ce ne furăm căciula? Propria noastră căciulă, tovarăşe Ghiţulea!?!” „Ne-o furăm, că toţi fug, că asta-i meserie grea şi nu-i plătită… Cum să ne scoatem noi banii? Dacă-i pe-a dreaptă, pe-a dreaptă să fie! Dumneata doar ştii, cunoşti, eşti din mijlocul nostru…” Îi chemase pe Bălăşan, care era din ’46 preşedintele sindicatului – „profsoiuznicu nostru”, aşa-i spuneau – şi pe Borţan. Acesta din urmă veni pus pe ceartă: „Dacă de Păsat e vorba, să ştiţi că n-admit, îl pun în discuţie şi-l exclud!” „Ia-o încetişor!… încercă Andrei să-l tempereze. Nu pentru el te-am chemat. Despre Păsat o să mai vedem, o să discutăm…” „Aia şi ştiam c-ai s-te încontrezi cu mine! Da’ ţi-o spun: mă duc mai sus!” „Poţi să te duci şi mai sus, nu te opreşte nimeni. Întâi să discutăm în birou…” „O să discutăm şi-o să rămâneţi crăcănaţi! A recunoscut. Un bandit!” „Nici nu putea să nu recunoască – poezia. – i semnată: Crăciun Păsat”, interveni Bălăşan şi desfăcu mâini-le, adică Borţan nu

vine cu nicio noutate. „După nume, şi se vede misticismu în familie, mama lor de bandiţi! Ta-su doctor cu cabinet… Mă-sa a avut farmacie…” „Nu s-a ştiut asta când a fost primit în partid? S-a ştiut. Da’ la verificări… la ciurul verificărilor s-a ştiut? S-a ştiut!” „De poezie nu s-a ştiut!” „Nea Bălăşane, îl chemă Jinga în ajutor, a fost cu noi Păsat la Prefectură sau nu? A, că n-a fost la uşă?… N-a fost. Da’ câţi nu se bat acuma cu pumnu-n piept c-au fost la Prefectură, şi ei o-ntinseseră din piaţă de la prima rafală?! Eu pe Păsat l-am văzut până au început să împroaşte ăia cu apă. Şi la alegeri a fost. Chiar dacă a avut mă-sa farmacie şi ta-su cabinet, el a fost la o secţie de votare. Eu nu uit treburile astea! Şi mai ales pe ăia care au fost atunci cu noi când alţii stăteau băgaţi cu capu’ sub pernă! Sau trăgeau cu urechea la radio dacă vin americanii sau nu!” „Interesu poartă fesu!…” o ţinu Borţan pe-a lui. „Ce interes? Omu-i inginer… Abia venise din facultate…” „Aia-i!” „Tovarăşe Borţan, să ştii c-ai să fii în minoritate!” îl preveni Bălăşan. Borţan zâmbi, sigur de el: „Mă duc la oraaaş!… Pentru că nu ştiţi încă tot… Ca s-ajung la poezia aia a lui cu reîntregirea neamului, îl luai de la şcoala primară. Şi-l adusei, îl adusei… «Bun, zic, spuneţi-mi, ce părere aţi avut despre Antonescu.» «Ce părere am acum sau…?» «Nu, nu, ce părere aţi avut atunci!…» «Să spun drept, zice, credeam că după Basarabia luăm şi Ardealul.» Ei? Ce mai aveţi acuma de zis? Cu părerile astea s-a nscris dumnealui în partid! Poezia a publicat-o când era în liceu… Da’ el şi după aia… Şi cine ştie ce păcate o mai avea de ascuns!?!” Jinga vru să spună ceva, dar Bălăşan i-o luă înainte: „Eu aş. judeca altfel… C-a recunoscut cinstit: «Da, astea au fost părerile mele atunci». Ce-l durea gura să spună că-l credea pe Antonescu criminal de război?! Voi eraţi mici şi poate nu citeaţi ziarele… da’ câte nu se scriau despre Uniunea Sovietică, despre bolşevici! Numai că nu mănâncă ăia copii! Măi, ziceai, chiar aşa n-o fi… da’ ceva tot o fi. Părerile lui Păsat de-acu?… Ia-i munca, ia-i

faptele…” Borţan o ţinu pe-a lui: „Să rămână inginer, da’ nu-n partid!” „Măi Sandule, decât ai umbla toată ziua cu verificatul notelor ăstora informative despre cine vrei şi nu vrei… Uite ce făcuşi cu Apetrei! Şi dacă lucrurile ajunseră unde ajunseră, eşti şi tu vinovat!” „A, eu sunt vinovat?! Că ea-i o căţea şi el umblă să-i spargă omului casa eu-s vinovat? Bine c-o auzii şi pe-asta!” „Întâi că nu s-a stabilit c-ar fi ceva între ei… Dar o să spun de ce te socotesc şi pe tine vinovat. A venit bărbatu-su, ditai contabilu Comalimentului… De ce şi-a luat nevastă cu douăzeci şi ceva de ani mai tânără? ceru mamei lui! A venit să se plângă la tine cu anonima aia… Cine ştie ce javră i-o fi trimis-o!” „Foarte bine c-a venit! îl întrerupse Borţan. Înseamnă că lumea are încredere în partid!” „Dacă ar fi venit vreo muncitoare cu patru clase primare, să zicem Olguţa de la cantină, sau alta, aşa era. Olguţa ar fi venit la tine ca la omul pe care comuniştii l-au pus în fruntea organizaţiei de partid şi te-ar fi rugat s-o ajuţi cu sfatul şi cu autoritatea ta de secretar. Contabilu a venit însă la tine ca tu să faci pe poliţaiul. Şi tu ai făcut!” „Cum pe poliţaiul?” „Uite bine. Ai pus oameni să-l pândească pe Apetrei dacă se duce la secţia mecanică, dacă vorbeşte cu normatoarea, dacă, după ce ies de la uzină, se întâlneşte cu ea…” „Parcă eu nu ştiu că tu-l simpatizezi pe Apetrei… Eram cu tine când l-ai bătut pe umăr atunci…” „Nu-l simpatizez, îl apreciez! Şi dacă vrei, îl şi simpatizez. Pentru că-i sfârâie lucru sub mână! De aia-l simpatizez!” „Chiar, tovarăşe Borţan, interveni Bălăşan, arânjându-şi ochelarii pe nas, de ce-a trebuit să se-mprăştie, să se facă atâta vâlvă în uzină pe chestia asta? Când îl prinserăm pe ăla, pe Stăncescu, aruncând peste gard materialele… Ori despre altele, că s-au înmulţit furturile, nu se face vâlvă deloc. Da’ se face pe chestiile astea!” „Să n-ajungă uzina de râs, că se fură, de aia! în orice caz, mie, ca secretar de partid, nu-mi poate fi indiferent când un comunist… – şi Apetrei. a mai fost încurcat cu vreo două! – alunecă în mocirla moralei

burgheze! Pentru că aşa cum ne-nvaţă. partidu…” „Ia termină! îşi ieşi Jinga din pepeni. Ce, m-ai luat la prelucrat?! Nu-mi spune tu mie ce ne-nvaţă partidu!” Borţan se ridică supărat. „Stai! îl opri Jinga. Pentru altceva te-am chemat! Şi pe tovarăşul Bălăşan… Să vedem ce facem cu turnătoria. Te-am rugat să te gândeşti, să vii cu propuneri…” „Sunt mai multe acolo…” „întâi, că-i munca prost organizată. Să stabilizăm oamenii… Chiar dac-ar fi şi prin câştiguri. Că pân’ la conştiinţă mai avem!… E bună şi gazeta de perete, e bun şi panoul cu fruntaşi, da’ omu’ nu-şi ia poza din panou să se ducă la piaţă cu ea! Pentru poza aia nu-i dă nimeni nimic! Nici măcar un chil de mălai! Stimulentele morale n-ajung. Sunt bune, da’ n-ajung. Şi s-aducem un inginer, un inginer metalurg, pe care să-l punem şef”. „Şi cu Ghiţulea ce facem? vru să ştie Borţan. Ghiţulea e secretara organizaţiei pe secţie!…” „Ghiţulea o să rămână mai departe maistru, băneşte n-o să aibă de suferit…” „Să-l văd şi eu pe ingineru ăla care să-l bată pe Ghiţulea-n meserie!” „în meserie poate n-o să-l bată, cu toate că nu se ştie, depinde pe cine găsim, da’ producţia o s-o organizeze mai bine. Cu autoritate. O să introducă metode noi… în locul ălora pe care le-am învăţat de la taţii noştri, bune atunci, dar învechite faţă de cerinţele de astăzi”. „Ţi-ai cam pierdut încrederea în muncitori, tovarăşe Jinga”, îl tovărăşi Borţan. „Mă, tu uiţi cu cine vorbeşti?! Iar mă iei la prelucrat?! Ghiţulea nu-i toţi muncitorii! Iar în el mi-am pierdut încrederea. Pentru că bea şi vine cu capu’ mare la lucru. Pentru că se cinsteşte cu oamenii – mai bine zis ei îl cinstesc – când iese din schimb.

Pentru că nu mai e ascultat… din moment ce şi-a lăsat amanet autoritatea la cârciumă. Pentru că se vorbeşte că ia zeciuială de la cei pe care-i scoate cu depăşiri de normă… Iată de ce mi-am pierdut încrederea înghiţulea!” „Fă cum vrei”. „Asta nu-i vorbă de secretar! Mă Sandule, ce-i cu tine de la o vreme că eşti mereu cu

ţâfna-n nas, mereu pus pe arţag? Uite, suntem faţă cu nea Bălăşan… Mi-a fost maistru. E pentru mine ca Enciu. La Prefectură dac-am fost, cu el am fost… Hai să vedem! … Poate nu sunt eu cum trebuie…” „Nu eşti! Toată ziua cu Alexe! Toată ziua cu inginerii după tine! Când te caută omu’, tu cu Alexe!” „Da’ cu cine ai vrea tu să mă sfătuiesc, de la cine ai vrea tu să fur treburile producţiei? De la Ghiţulea?! îi pun să-şi spună părerea, îi ascult, îi fac să se-nfrunte, să văd cum îşi motivează părerile, cumpănesc, bag în cap… Tu, de la Toma, cum ai învăţat meserie? Nu pe furate?! Asta fac şi eu: fur cât pot!” „Ce să furi, că tu te şi faci!… Mâine-poimâine, inginer…”

Pe când era la U.T.M., profesorul Negrea, devenit director plin, îl îndemnase în câteva rânduri să-şi termine liceul. Examenele fuseseră floare la ureche, aproape formale, diploma îi fusese servită, cum s-ar spune, pe tavă. Când se dusese s-o ridice, Negrea îl sfătuise să dea la facultate… „în politică, azi eşti, mâine nu eşti… Ascultă-mă ce-ţi spun, că-s om bătrân, ştiu ce vorbesc!” Crezuse că Negrea îi are în vedere pe americani, venirea acestora, nu-i spusese nimic, dar se încruntase, arătând că nu-i plac asemenea vorbe. „Tovarăşe Jinga, pentru mamă, copilul, chiar când se face mare şi-i om la casa lui, tot copil, tot mic rămâne… Eu te ştiu din clasa întâi, încă de când te-ai pătat, la admitere, cu cerneală… Viaţa-i făcută nu numai din bune… Mai sunt şi cele rele… Ai trecut prin atâtea… cunoşti… Aşa că… ascultă-mi sfatu!… N-are ce să-ţi strice dacă ajungi inginer. Doar să-ţi folosească”. Vorbele lui Negrea îi intraseră pe o ureche şi-i ieşiseră pe alta – ziua de mâine se făcea atunci, se făcea azi, iar în clocotul acesteia nu era loc de gânduri pentru sine. Cam în acelaşi sens, dar cu alte cuvinte, îi vorbise şi inginerul-şef Alexe, un om chibzuit şi plin de înţelepciune. Abia. îl numiseră director, şi într-o seară, aflându-se la o discuţie mai liberă la el în birou, Alexe îi spusese că fiu-su se pregăteşte pentru facultate şi-l întrebase pe neaşteptate

de ce nu dă examen la Politehnică. „Într-o zi se va pune problema studiilor, de ce să nu fiţi inginer?! Aşa s-a întâmplat şi în Uniunea Sovietică!… Mi-aţi spus c-aţi fost bun la matematică… S-ar putea să vă prindă bine la un moment dat!…” Crezându-se scos din activ, dat la munca concretă, aşa şi făcu, se prezentase la examen. Floare la ureche şi acesta.

Îi răspunse lui Borţan că da, se face inginer, e directorul unei uzine cu producţie de milioane, le-a încredinţat-o partidul la modul concret. „Nu să dăm cu gura ne-a încredinţat-o, ci să scoatem de la ea ce s-aşteaptă. Ne-a încredinţat-o la toţi! Şi răspunzi şi tu ca şi mine!” „Atunci de ce duci munca sectar? De ce umbli singur prin secţii? De la început mă luai şi pe mine… Că aşa-i cum ziseşi, răspund. Răspund alături de tine!” „Te luam… Da’ tu ai înţeles greşit treaba asta. Toată lumea ştie că suntem prieteni şi c-am fost ucenici pe-un loc. Foarte bine. Se vorbea chiar că sunt omu’ tău la partid. Că eu te-am pus secretar… Asta-i una, iar trasu de brăcinari în faţa oamenilor, alta! Ne tragem cât vrei, da’ când suntem numai noi. Eu îţi zic «tovarăşe secretar»… Pentru că în faţa uzinei asta eşti, secretară ei de partid! Una. A doua, ca să-ţi dau de înţeles care-ar trebui să fie relaţiile între noi, şi cum încerc eu să-ţi întăresc autoritatea, aşa ar fi de dorit să faci şi tu! Da’ tu, nimic. După aia nu mi-a plăcut şi nu-mi place cum îi iei în căruţă pe oameni. «Măi, voi când veniţi la uzină mai şi lucraţi?» Ieşiseră să tragă o gură de aer. Ia să te văd pe tine atâtea ceasuri la forjă! Şi pentru că veni vorba de forjă… Eram amândoi, şi tu deodată, după ce vorbisem să facem şi să dregem cu ciocanele pneumatice, în loc de bună ziua şi spor la treabă, o trântişi: «Şi mai daţi-i şi voi cu laptele, nu numai cu ţuica!» Uite, mie nu-mi convin asemenea glume. Nu-mi convin deloc. Cu muncitorul, dacă nu i-ai câştigat respectu’, dacă nu te ştie el că eşti drept şi serios, n-ai făcut nimic. Poţi să fii tu ce-oi fi, în ochii lui nu contezi. Când s-a întors Ghiale de la şcoala

aia din Uniune, a adus cu el o vorbă care mie mi-a plăcut mult: «Drujba-i drujbă, slujba-i slujbă».

Astea ar trebui să fie relaţiile. Relaţii principiale. Dacă tot vorbim şi-o luăm cu principiile. Că ne-nvaţă partidu una şi alta”. În timpul cât Andrei vorbise, Borţan ba se prefăcuse c-a auzit uşa, ba ridicase ceva de jos, ba îşi curăţase unghiile, ba scuturase scrumul ţigării de pe pantaloni… şi mereu îşi ferise ochii în lături. Aşa cum se aşteptase, nu se putea înţelege cu Sandu, se mângâia doar cu gândul că Borţan fusese propus pentru Securitate – Ştefan Dima îi ceruse părerea –, poate nu trece prea mult şi scapă de el. Fiind vorba de Securitate, se îndoia că lucrurile transpiraseră şi că ajunseseră la urechile lui Borţan. Dar n-ar fi fost exclus: Sandu ştia să deschidă uşi, se făcuse cunoscut peste tot, servea pe cine trebuie pe baza uzinei, de sculărie el răspundea, dacă s-ar fi putut confecţiona pantofi sau cămăşi din metal, le-ar fi făcut şi pe astea.

După câteva zile, întorcându-se de la regională, îl găsi pe Nisim – era şeful administrativului – aşteptându-l la poartă. îl informă că soţia fostului director venise să-şi ridice mobila, el, aşa cum îl învăţase tovarăşul Borţan, a dat fuga acasă la ea, dar un funcţionar de la spaţiu şi pusese sigiliu. Problema casei fostului director, avansat director general în minister, constituise obiectul unor discuţii, Jinga intervenise şi obţinuse promisiunea că locuinţa va fi lăsată la dispoziţia uzinei. Însemna că cineva pusese ochii pe casă. i zise lui Nisim să-i trimită soţiei fostului director un camion ca să-şi transporte lucrurile la gară şi se îndreptă grăbit spre birou. Pe coridor se întâlni cu Borţan. Îşi dădură mina. Acesta începuse să-i spună ceva, dar Andrei îl opri: „Stai, că vor să ne ia casa lui Marcu!” „Da’ ce, gata, se mută?” Andrei îi confirmă şi, continuându-şi drumul, se întrebă de ce se face Borţan a nu şti. În ce scop? Sună la partid, apoi la sfat şi fu asigurat că locuinţa fostului director nu va fi repartizată decât aceluia pe care-l va propune uzina. „Te

muţi în ea, nu?” zise Borţan, ca şi cum ar fi fost vorba de un fapt asupra căruia nu exista nicio îndoială şi cu care el era de acord; asta vrusese el să semnifice prin mişcarea din cap cu care însoţise cuvintele. „Cum să mă mut eu?! De unde-ai mai scos-o?” „Ziceam… Atunci… dacă nu te muţi tu, dă-mi-o mie. Ştii bine cum stau!… Toţi trei într-o cameră”. După ce se bătuse în câteva rânduri cu socru-su, un tip agresiv, violent, scandalagiu, Borţan se mutase, locuia într-o cameră cu bucătărie comună, şi Andrei cumpănea. „Da’ oamenii? Oamenii ce-or să spună?” se întrebă şi-l întrebă pe Borţan. „Cu casa asta e altă mâncare de peşte!” „îşi împart casele între ei! asta or să spună. Şi cine poate oase roade. Că aşa a fost de când lumea şi-aşa-i şi acu, or să spună. Şi pe bună dreptate”. „Da’ eu nu-s muncitor?! Eu n-am dreptu?! Dreptu meu unde-i?” „Ai, da’ nu primul. Şi-s trei camere, nu mai puţine!…” „Eşti ranchiunos, asta eşti!” „Ranchiunos? De ce ranchuinos? Bine. Uite, eu n-am nimic împotrivă… din partea mea, poţi s-o iei. Să vină şi Bălăşan… că fără el nu se poate”. Îşi chemă secretara şi spuse să-l caute pe Bălăşan. „Poate s-o iau cu încă cineva… se mai gândi Borţan. Cu unu nensurat. Nu spală, nu găteşte…” „Casa-i vagon…” „O aduc pe maică-mea să-ngrijească de fată. Atunci n-ar mai fi…” Bălăşan intră în birou, şi Borţan se grăbi: „Vorbii cu tovarăşu’ Jinga de casa lui Marcu – veni nevastă-sa să ridice mobila – şi te-aş ruga, nea Bălăşane, să mă propuneţi pe mine”. Bălăşan stătu parcă să se-adune. Se uită apoi cu nedumerire la Jinga şi-l întrebă: „Şi cu Iepuran ce facem?” „Care Iepuran?” sări Borţan. „Ăla de i-a ars casa în toamnă. Iepuran de la montaj. Cu ce cărămidă a mai putut să aleagă şi c-un perete scăpat şi-a zidit o chiţimie acoperită cu paie şi carton asfaltat, să poată ierna. Şi-i mă-sa – bine, ea s-a dus la o fiică –, dă-i el, nevasta şi patru copii! Omu-i fruntaş… colea, pe panou. Membru de partid…” „Să mergem să vedem!… Să văz şi eu dacă-i aşa!” ceru Borţan.

Din cartierul gării, „Buick”-ul uzinei coti la stânga, şi Andrei se trezi deodată pe strada anilor săi de liceu. Curtea spre care îi conduse Iepuran era vecină cu cea a lui Uţă, odată cu casa arsese şi o bucată mare din gardul înalt; şopronul dispăruse, în rest însă nimic parcă nu se schimbase. Îndreptându-se spre camera pe care şi-o zidise Iepuran, îşi aduse aminte de plopul din cealaltă curte. Copacul se înălţa solitar şi trufaş în mijlocul acelui cartier de case micuţe. În timp ce Iepuran le povestea cum se întâmplase cu focul, Bojin ieşi pe uşa bucătăriei şi-i cercetă cu privirea. Încărunţise. „A dumitale a fost?” se interesă Andrei, ştiind că pe atunci în casă stătuseră doi oameni în vârstă, când găsea portiţa încuiată, pe la ei sărea gardul. „Nu, al unui neam de-al nevestei. L-am ţinut pân’ la moarte, aşa cum ne-a fost învoiala, da’ de transcris n-o transcriserăm, că se cer bani mulţi la formele astea”. Răscolit de amintiri, Andrei simţi nevoia să vorbească, şi cum Sandu era lângă el, îi spuse că în casa aia de-alături a stat cât timp a fost la liceu. „Da’ ăla care se uită la noi cine-i?” se interesă Sandu. „Mama lui de hoţ!... Cu el a trăit maică-mea”. Borţan a băgat la cap şi şi-a adus aminte când a trebuit.

Tema articolului pe care urma să-l scrie Smaranda era „munca politică de masă în sprijinul îndeplinirii sarcinilor de producţie”. La comitetul de partid fură chemaţi câţiva tovarăşi care făceau parte din colectivul de agitatori şi care se evidenţiaseră în această activitate, dar ei nu reuşiră nicicum s-o ajute pe ziaristă cu exemple la punctajul făcut în redacţie. Trebuia, de pildă, evidenţiat cum sunt dejucate încercările duşmanului de clasă de-a împinge elementele înapoiate la acte de încălcare a disciplinei muncii sau chiar la acte de subversiune şi sabotaj, rolul important pe care îl ocupă studiul individual în depăşirea normelor, legătura strânsă care există între lupta pentru pace, pentru zădărnicirea planurilor criminale ale imperialiştilor şi munca în producţie, prin care se contribuie la construirea

socialismului. „Dar pe unii care lipsesc de la lucru, continuă Smaranda cu întrebările, nu i-aţi ajutat să înţeleagă că prin absenţele lor aduc de fapt apă la moară imperialiştilor, duşmanilor de moarte ai ţării noastre?” „Da, îi ajutarăm…” „Şi bineînţeles că, în urma muncii de lămurire, ei au încetat să mai absenteze de la lucru, nu?” „Au încetat, tovarăşe”. „Dar aţi avut mai demult un caz c-un inginer. Aţi folosit în munca de agitaţie, care trebuie să fie o pârghie puternică în mobilizarea întregului colectiv, descoperirea acestui duşman strecurat în rândurile colectivului?” „Am folosit. Şi-am arătat în secţie că dacă aveam un nivel mai ridicat, îl demascam mai demult. I-am îndemnat să-i descoperim pe duşmani. Sub orice haină s-ar ascunde. Să deschidem tot mai mult ochii asupra bandiţilor şi duşmanilor strecuraţi în rândurile noastre ca să ne saboteze îndeplinirea sarcinilor noastre de plan. Şi lupta pentru pace”, îşi aduce aminte acela că trebuia adăugată şi lupta pentru pace.

Întorcându-se în oraş şi coborând chiar în centru, Andrei îi propuse să intre la un film. „Aţi văzut *Cei treisprezece*?” îl întrebă. Andrei nu-l văzuse. „A, trebuie neapărat să-l vedeţi! Chiar voiam să-l revăd”. Era un film destul de bine jucat, despre un detaşament al Armatei roşii, compus din treisprezece oameni, rătăciţi într-un deşert din părţile asiatice ale Uniunii Sovietice şi atacaţi apoi de câteva companii de alb-gardişti, cărora le rezistă eroic, în timpul filmului, Andrei îi luă mâna în a sa şi Smaranda nu numai că nu şi-o retrase, dar venise parcă în întâmpinarea acestui gest al său. Când ieşiră, o invită la un restaurant din apropiere, un local bun, cu muzică, dar ea se indignă: „Cum, tovarăşe Jinga?… Ori vreţi să mă provocaţi?” Andrei se opri de nedumerire. „Cum adică să vă provoc? Cu ce?” „Cu propunerea dumneavoastră!…” „Dar eu nu văd nimic rău în ea!… Şi te-aş ruga să nu-mi mai spui tovarăşe Jinga, ci Andrei”. „Cu alte cuvinte, consideraţi că este de demnitatea a doi

activişti să intre într-un local cu o muzică, după cum am auzit, cosmopolită, deşucheată?! O muzică ce-ar fi trebuit de mult interzisă!” „N-am ştiut asta… Am zis să mâncăm o friptură… Să stăm de vorbă…” „între elemente descompuse, tovarăşe Jinga?! Care dansează! …” „Da, aveţi dreptate. Cred că nu m-am orientat eu…” spuse Andrei, părându-i rău că-i făcuse o asemenea propunere şi bucurându-se în acelaşi timp că Smaranda e o fată serioasă, iată, judecă lucrurile sub toate aspectele; într-adevăr, ce să caute ei într-un asemenea restaurant?! „Nu, nu v-aţi orientat… Dar poziţia e justă, autocritică… Putem merge la mine dacă vreţi, cred că am ceva de mâncare”. Andrei nu mai ştia ce să creadă.

Pe drum cumpără dintr-o cârciumă două sticle cu vin. Smaranda îl conduse într-un cartier liniştit, de oameni înstăriţi, şi se opri la o casă gen vilă, în stil cubist, construită probabil cu puţin înainte de război. Din vestibul pătrunseră direct în camera ei. O cameră mare, frumoasă, dar cu o mobilă mai mult decât modestă: un pat de fier, asemănător întrucâtva celor de spital, cu un preş din cârpe la picioare, încolo, parchetul gol, un şifonier vechi, demodat, o masă ca de bucătărie, acoperită cu ziare, două scaune desperecheate şi o mulţime de cărţi, aşezate jos, de-a lungul unui perete, astfel că trecerea din vestibulul elegant, care trăda bunăstare, era de-a dreptul şocantă. „Cine sunt?” se interesă Andrei, arătând cu capul spre uşă. „Un bandit de avocat! A exploatat toată viaţa şi n-o duce nici acum mai rău, spuse, scoţându-şi baticul; faţa i se aspri dintr-odată. Aşezaţi-vă unde vreţi, mă-ntorc îndată”, mai zise şi ieşi din cameră.

Pe masă se aflau deschise o carte şi un caiet cu conspecte care arătau că ea învăţase seara sau înainte de-a pleca de acasă, şi tot acolo pe masă se găseau câteva obiecte de veselă ieftină, o bucată de pâine, o oglindă de lampă… Luă cartea. Era lucrarea lui Lenin *Statul şi revoluţia*. Toate acestea erau foarte bune, dar

de ce trăia Smaranda în condiţii atât de austere? Deloc potrivite unei femei. Într-o atmosferă fără pic de căldură, fără pic de intimitate. Parcă era o cameră de exil, de sinistrat. Avea doar posibilităţi să-şi cumpere mobilă, un covor, nişte perdele în loc de hârtie la geamuri… Să-şi cumpere de toate. Veni cu o bucată de salam, strânse caietul şi cartea, aşeză două farfurii, tăie într-una salam în felii groase cât de un deget, dacă nu şi mai groase, pâinea direct pe hârtia de ziar, şi cum nu avea tirbuşon, Andrei fu nevoit să bage dopul înăuntru. Ciocniră şi ea zise: „Pentru cauza noastră!” Băură. Smaranda îşi muie doar buzele. Luând o bucată de salam, Andrei o întrebă de cât timp locuieşte acolo. Îi spuse că de vreo trei ani, a stat întâi la un frate mai mare, profesor de istorie la Liceul comercial, cu care însă nu se înţelege, e un „tip contemplativ”. Îi povesti apoi că tatăl ei este învăţător în comuna Predeşti, dar că părinţii sunt de fapt dintr-un sat de lângă Orhei, acolo e născută şi ea, a venit împreună cu ei în 1940, când avea 12 ani. Îi vorbise despre toate acestea cu o oarecare jenă, ca despre ceva neplăcut şi chiar ruşinos. „Vă daţi seama, la acea vârstă n-aveam dicernământ politic… Şi nici puterea de-a hotărî. Eram subordonată voinţei părinţilor. Iar ei, influenţaţi de propaganda duşmănoasă dusă împotriva Uniunii Sovietice, au plecat de-acolo”.

Jinga nu ştia prea multe în legătură cu evenimentele din acea perioadă; în vara lui ’44, odată cu înaintarea frontului, în oraş se stabilise un număr mare de refugiaţi, unii plecaseră înapoi… ar fi vrut s-o întrebe cum e cu toată povestea, auzise nişte lucruri, dar ea îl luă pe neaşteptate de mână şi i se mărturisi cu o voce încărcată de emoţie: „Tovarăşe Andrei, eu vă iubesc de foarte mult timp. De mult, de foarte mult timp, spuse ca pe ceva ce nu mai putea fi ascuns, tăinuit. Din toamna lui patruzeci şi şase. Aţi venit la tipografie să ne vorbiţi despre alegeri… Lucram la zeţărie atunci… Era unsprezece septembrie”. Ochii i se încărcară deodată cu suferinţă şi

ea tăcu, mutându-şi privirea în lături, ca şi când ar fi revăzut tot ce se întâmplase de atunci. „Şi de ce n-ai făcut în aşa fel…” Ca şi când şi-ar fi revenit brusc din acea stare a ei, o stare trecătoare, de moment, faţa Smarandei se aspri, se umplu de dârzenie, şi ea spuse cu o voce fermă, plină de demnitate, ca respingând un compromis: „Un comunist adevărat trebuie să ştie să-şi stăpânească sentimentele! Şi chiar să le înfrângă! Ceea ce primează este cauza, lupta pentru victoria ei! Ei trebuie să ne dedicăm. Să ne dedicăm în întregime! Un singur moment… Da, am avut un moment de slăbiciune când am venit să vă spun că Doiciu nu mă lasă în pace şi că s-a invitat la mine. Atunci, privindu-vă… am simţit deodată… un tremur în mine… şi-o stare de leşin. Ca o mic-burgheză ce sunt. Vă aşteptam tot timpul, mă plimbam cu dumneavoastră…” „Smaranda, o întrerupse, de ce «dumneavoastră»? De ce nu «cu tine»? Te rog!…” „Bine. Da, oftă, te aşteptam tot timpul, mă plimbam cu tine în gând, aveam vise erotice, de care însă nu eram vinovată, ele aparţineau subconştientului… Cât de fericită am fost când ai venit la noi prim-secretar! Suferam şi în acelaşi timp mă mândream cu tine, că nu mă vezi, că… Mă bucuram că eşti altfel, că nu-ţi opreşti privirile asupra mea, aşa cum făceau aproape toţi cei din jur, că eşti în întregime dedicat cauzei… Ştiam asta. Ştiam foarte bine. Ştiam de la Ana. Îmi vorbea tot timpul despre tine… Iar când nu vorbea, o provocam. Căutam mereu să fiu în echipă cu ea… Şi ea îmi povestea tot ce făceai… acţiunile la care luai parte, iar când rămâneam singură, sau seara acasă, înainte de-a adormi… Şi te iubeam din ce în ce mai mult. Chiar mai mult decât l-am iubit pe Boris. Căruia îi datorez tot ce am mai frumos în mine. Nu era căpitan, ci maior… Maior de la douăzeci şi şase de ani. Erou al Uniunii Sovietice. Pilot, fusese rănit, îi amputaseră mâna stângă, din braţ mai rămăsese un ciot, îl demobilizaseră, dar el refuzase şi continuase să lupte ca *radist*, ca radiotelegrafist… L-am cunoscut în

patruzeci şi cinci, eram în ultima clasă de liceu, şi când m-am întors din vacanţa de Paşte, l-am găsit încartiruit în casa în care locuieşte fratele meu. Vorbea bine franceza… Bunicu-su fusese profesor de franceză, de la el ştia limba. Maică-sa, profesoară de muzică… Şi, totuşi, cât eroism!… Avea vreo şaisprezece ordine! Trei «Steaua roşie»… Chiar şi ordinul «Suvorov» îl avea! Un ordin foarte mare. Îmi povestea că în timpul luptelor aeriene – fusese *istribitel*, pilot de vânătoare –, sau când se năpustea la atac, gândul îi era la Stalin. «Za *Stalina*! striga. *Svoloci*!» Adică: «Pentru Stalin! Canaliilor!» Origine mic-burgheză, şi totuşi cât eroism!… Forţa ideilor! Forţa marxism-leninismului! Credinţa nestrămutată în justeţea cauzei, în revoluţia mondială! Ne-am cunoscut în aprilie, la 28 aprilie, iar în decembrie a plecat cu unitatea în Germania. Mi-a scris de câteva ori, apoi n-am mai primit nimic de la el. Mă ruga să-l uit. Andrei, de ce te-ai despărţit de Ana?” îl întrebă deodată. „Pentru că n-aveam nimic pentru ea. Şi în tot acest timp, în toţi aceşti ani, n-ai cunoscut niciun bărbat care să-ţi placă?” „Nu”. „Ei, cum aşa?” se miră. „Foarte bine. În primul rând, nici nu mi-am propus, nici nu m-am gândit. Asemenea lucruri te degradează. Te abat de la luptă. Te răpesc de la studiul individual… Or, în această perioadă, una din sarcinile cele mai de seamă, nu? ale unui activist este ridicarea nivelului său ideologic. Înarmarea cu cea mai înaintată ştiinţă despre viaţă şi lume. După ce-am aflat că nu mai eşti cu Ana, m-am gândit să găsesc o posibilitate de-a te face să-ţi dai seama… Sau chiar să-ţi spun…

Dar eu sunt un «tovarăş de drum»!… Cu toate că am fost un an şi ceva muncitoare, prin originea mea mic-burgheză sunt «tovarăş de drum»!” „Dar tu te simţi revoluţionară!…” „Da, ca o adevărată revoluţionară! care nu are o altă cauză mai scumpă decât cea a revoluţiei mondiale!” spuse cu înflăcărare şi ochii îi sticliră de lacrimi.

La plecare, Smaranda îl conduse până în stradă. Ca să facă un început, Andrei o apropie s-o sărute. Se lăsă moale în braţele lui, dar îşi ţugui buzele, aşa că ieşi un sărut păsăresc. Cu Boris ăla tot aşa s-o fi sărutat? se întrebă Andrei pe drum, mirându-se că ea nu ştie cum se sărută un bărbat c-o femeie. În liceu nu s-o fi sărutat şi ea cu băieţi?... N-a văzut şi ea atâtea săruturi în filme?!... însă nu-i displăcu această inexperienţă a ei. Ba chiar dimpotrivă.

A doua zi se întâlni întâmplător cu Ştefan Dima la sediu. „Aţi avut dreptate, tovarăşe secretar, în legătură cu Smaranda Spoială...” „Cum, gata?” se miră Dima. „Păi o ştiam de la U.T.M. Şi mă ştia şi ea. Mă ştia chiar mai demult...” „Bravo! Vezi ce-nseamnă sprijin tovărăşesc?! Munca cu cadrele are, iacătă, şi aspectu’ ăsta... E-o tovarăşă devotată. O tovarăşă bună”. „A plecat când avea doişpe ani...” „Am promovat-o la ziar... La «Viaţa de partid», însoară-te, tovarăşe Jinga, însoară-te!... Viaţa personală e un aspect...”

Începu să se întâlnească tot mai des cu Smaranda, se duceau la filme când îi permitea timpul, şi într-o noapte rămase la ea. Patul nu era numai neîncăpător pentru doi, dar având plasa lăsată, devenise ca o covată, şi cum, după moartea lui Anghel, Andrei stătea singur în casă, o chemă pe Smaranda la el şi în acelaşi timp îi propuse să se căsătorească. Depuneseră actele, când ea îi spuse că vorbise la telefon cu părinţii şi că aceştia îşi exprimaseră dorinţa să-l cunoască pe viitorul lor ginere, aşa că în duminica următoare plecară în comuna Predeşti.

Îl găsiră acasă şi pe fratele Smarandei, Tudor, cu vreo opt ani mai mare, pe care ea nu numai că nu i-l prezentase, dar despre care şi evita să vorbească. Smaranda nu se aşteptase probabil să-l întâlnească, Tudor nu fusese, se vede, prevăzut în program, răceala dintre soră şi frate ieşi în evidenţă de la bun început, după felul cum se salutaseră, rece şi parcă în silă. Casa

nu era prea mare, dar făcută gospodăreşte şi într-un stil aparte faţă de cel al locului, un ceardac mare în faţă, plin cu muşcate albe şi roşii. O grădină de flori era şi curtea, presărată cu stupi, îi plăcură lui Andrei şi părinţii Smarandei, mai ales maică-sa, cu bunătatea înscrisă pe faţă. Copiii îi semănau însă tatălui la chip. Învăţătorul fusese, cu siguranţă, un bărbat frumos, şi în felul lui mai era încă, părul îi albise complet, sprâncenele îi rămăseseră însă negre, ridurile îi brăzdau armonios faţa, luminându-i-o parcă, o lumină moale, blajină, aşa cum părea să-i fie şi felul. Atunci de unde acea asprime a Smarandei? Pentru că nici Tudor n-o avea.

Le spuse că este „copil din flori”, fusese crescut la ţară un timp, apoi luat de maică-sa la oraş şi dat la liceu, că aceasta murise când nu împlinise 16 ani, de atunci îşi câştigase singur existenţa. I-ar fi plăcut şi lui să ştie ce înseamnă dragoste pentru părinţi, dar, iată, a fost să fie aşa, să n-o ştie, poate tocmai de aceea îşi doreşte să aibă un copil, mai ales un băiat, ar fi nemaipomenit să fie băiat. Bătrâna se uită întrebătoare la fiică, aceasta confirmă printr-o mişcare a capului, după care spuse cu voioşie, vrând nu atât parcă să-şi înveselească părinţii, cât să creeze o atmosferă mai degajată: „Bunicilor! Un Spoială oltean!” „Jumate-jumate”, glumi maică-sa.

Învăţătorul nu reacţionase însă în niciun fel, faţa sa rămăsese imobilă. În clipa de tăcere care se lăsase, îşi drese uşor glasul şi vorbi: „Tovarăşe Jinga, aş vrea să-ţi spun, chiar dacă nu se mai poartă acum…” „Tată, te rog…” interveni Smaranda. „Când o să fiu la tine în casă… reluă el moale. Şi nici atunci. Un părinte nu poate fi oprit de-un copil al său să vorbească, ar însemna că lumea a început să se ducă de-a dura. Aşa că fă bine, te rog, şi nu mă mai întrerupe. Sunt cuvintele mele, nu ale tale. Şi spuneam, tovarăşe Jinga, că noi n-am fost oameni bogaţi, altfel n-aş fi slujbuit ca dascăl de ţară, şi pământ am avut atât cât am. primit la împroprietărire după primul război mondial. Da” nici de bogdaproste n-am

fost. Numele de Spoială e vechi de când sunt şi hotarele ţării. Pe timpul lui Ştefan cel Mare, ispravnicul cetăţii Orhei a fost un Spoială. Spoială Vasile îl chema. Vasile, ca şi pe mine. Ţi-am zis, ca să ştii pe fata cui iei şi să nu-ţi strici dosarul/ „Nu, nu mi-l stric. Şi-apoi, dosarul meu e «beton armat». E aşa, la noi, o expresie. Sau «coală de htrtie»”. Urmă o lungă discuţie despre locurile de unde venise familia Spoială şi în tot acest timp Smaranda n-a mai scos un cuvânt.

Abia locuind împreună înţelese Andrei că austeritatea camerei ei, mobila sumară, sărăcăcioasă, simplismul existenţei cotidiene nu se datora provizoratului sau stării conjuncturale din acea casă, ci atitudinii ei „ideologice”, faţă de ceea ce numea „comodităţi mic-burgheze”. Îi cumpărase o pereche de pantofi, era un model mai aparte, se aştepta ca ea să se bucure, dar când i-i arătă, Smaranda, în loc de mulţumesc şi aşa mai departe, îl examină cu o privire distantă, dispreţuitoare, de-ai fi zis că cine ştie ce faptă reprobabilă ar fi săvârşit el. „E-o preocupare de activist asta? Andrei, mă nelinişteşti! Noi trebuie să ne eliberăm de asemenea satisfacţii minore, care nu-s altceva decât o capcană a plăcerilor materiale! Ele ne pot abate de la lupta revoluţionară!...” Săpunul de rufe îl considera muncitoresc, deci trebuia să se spele cu el, şi nu cu cel de toaletă, taxat ca săpun al burgheziei, vermutul era o băutură capitalistă, busuiocul din grădina lor – o floare mistică, statul picior peste picior – o poziţie indecentă, frivolă; când Andrei îi spusese că-i place şniţelul, îl făcuse superficial... „Trebuie să avem o atitudine justă faţă de mâncare, spusese. Este o necesitate, ca o necesitate se şi cuvine privită, şi nu ca sursă de pofte, de plăceri. Poftele, plăcerile înjosesc omul, îl degradează, nu sunt de demnitatea omului nou”. Cam aceleaşi lucruri îi spunea şi în pat. „Dar ce are ideologia cu treaba asta?” se mirase Andrei. „Are! Actul sexual trebuie privit cu luciditate... Să ne stăpânim pornirile! Să nu ne lăsăm

cuprinşi de plăceri erotice! Atunci unde mai este diferenţa între felul cum face dragoste duşmanul de clasă şi noi?! Viaţa intimă nu poate să lipsească din demonstrarea pe toate căile a superiorităţii orânduirii noastre faţă de societatea capitalistă în descompunere, caracterizată prin beţia simţurilor, aţâţate de narcotice şi coca-cola!” Fiecare nouă lozincă devenea imediat pentru ea literă de evanghelie a momentului respectiv. Iar ca să premeargă acest moment, ca să fie mereu cu un pas înaintea evenimentelor, prelua lozinci din sumarul unui ziar străin, ale cărui articole principale erau traduse zilnic la redacţia ei. îl pisa: „Să ne sporim combativitatea revoluţionară! Să vedem ce este negativ în noi, să mergem în mod autocritic la rădăcini, să descoperim cauzele şi astfel să ne perfecţionăm continuu”. Perfecţionarea asta. continuă, extrasă şi ea din lozinci, devenise pentru Smaranda o adevărată obsesie. Lozincile cereau: „Să nu batem pasul pe loc!” „Să ne îmbogăţim bagajul de cunoştinţe!” „Să ne lărgim orizontul!”… Şi pe bună dreptate. Dar Smaranda le absolutiza, le sublima, îi cerea să se purifice prin studiul individual. Şi-apoi, veşnica poveste cu autocritica. Îşi povesteau seara, cum se obişnuieşte, ce făcuseră în acea zi… „Dar ia să vedem în mod autocritic…” începea. Iar de-aici, spirit autocritic tocit, rămânere în urmă, pericolul automulţumirii, al îngâmfării cu merite ale trecutului… Combativitatea revoluţionară, intransigenţa nu sunt suficiente; un activist trebuie să fie şi un model de modestie! „Noi trebuie să trăim în chip stalinist!” zicea şi i-l dădea ea exemplu pe Stalin, care ocupa în Kremlin camerele foştilor servitori. Şi astfel, când îl înştiinţară că este trimis la Şcoala de şase luni, primul lucru la care se gândi Andrei fu că scapă o jumătate de an de nebună. Discutaseră ce nume vor pune copilului. Smaranda o ţinuse una şi bună că Iosif, dacă va fi băiat, în cinstea lui Stalin, iar dacă va fi fată, Maria, ca pe maică-sa. În zadar încercase Andrei să-i spună că Iosif nu-i nume de prin

părţile lor, e mai mult evreiesc, nu vede?! evreii îşi iau nume româneşti, iar ea… N-aveai cu cine vorbi. Ba îl făcuse şi antisemit. Andrei îşi dorea să fie băiat şi i-ar fi plăcut să-l cheme Mircea, dar ca să cadă la o învoială cu ea, îi propuse Vladimir, ca pe Lenin. Şi, oricum, un nume mai apropiat. „O să-i punem şi Iosif şi Vladimir!” hotărî Smaranda. Lucrurile au vrut ca Stalin să moară cu trei săptămâni înainte ea Smaranda să nască. Era la şcoală; în telegrama primită, Borţan îl anunţa c-are un băiat, şi că-i puseseră numele de Vladimir.

Nu trecu nicio lună de la acea şedinţă de birou cu promovarea lui Vrabie, şi Andrei se pomeni chemat la Comisia de control, unde i se ceru să dea completare la autobiografie. Nu era un semn bun, însăşi această chemare era prevestitoare de rele. Vasile Jiloc, preşedintele Comisiei de control, al cărui zâmbet binevoitor şi ştiutor totodată nu mai putea să înşele pe nimeni, intrase direct în subiect: „Tovarăşe Jinga, treci te rog în biroul alăturat, ai acolo de toate, hârtie, cerneală, şi referă-te la ce-ai făcut până la Eliberare. Şcoala primară, cum ai venit la oraş, liceul… Cauzele pentru care l-ai întrerupt… Amănunţit, tovarăşe Jinga! Cine te cunoaşte din fiecare perioadă… Cum ai intrat ucenic… Eu sunt aici, nu plec nicăieri”.

Mai dăduse completări, autobiografii, ultima îi fusese cerută înainte de-a fi trimis la Şcoala de şase luni. Mai demult, ducându-se odată în sat, dădica Ileana, acum preşedintele sfatului popular, îi spusese că venise un tovarăş de la cadrele Regionalei de partid să-l verifice şi întrebase în special despre maică-sa, despre Lucreţia, o pusese, aşa cum o puseseră şi alţii mai înainte, să scrie o „referinţă”…

După ce îi aduse completarea, Jiloc se uită peste ea şi-l invită să ia loc. „Să-ţi spun drept, tovarăşe Jinga, începu el, nu ne-am aşteptat de la dumneata la un asemenea lucru. Nesinceritatea faţă de partid, ştii foarte bine, e un lucru deosebit de grav. Mai ales la un activist!

Şi dumneata nu eşti la prima manifestare de nesinceritate în faţa partidului! Dar faptul c-ai ascuns că ai tată pune de-a dreptu în discuţie calitatea dumitale de membru de partid!” „Ce-nseamnă că am tată? Cine-i taică-miu după dumneata?” „Da’ Ion Bojin, de pe strada Făiniţei paisprezece, cine-i?!” „Concubinul maică-mii. Iar despre el am scris. Am scris că a trăit c-un hoţ de buzunare, pe nume Ion Bojin”. „Dar ai ascuns că ţi-i tată!” „Ai stabilit dumneata că mi-i tată? Cine-ţi dă dumitale dreptul să afirmi acest lucru?” „Uşurel, tovarăşe Jinga, că te afli la Comisia de control! Declaraţia lui Bojin îmi dă dreptul! L-am chemat, şi omu’ a dat o declaraţie că ţi-i tată”. „Atunci de ce nu-i port numele?! De ce-a zis când m-a adus maică-mea de la ţară că el nu ştie cu cine m-a făcut ea?! Că nu m-a vrut şi nici nu mă vrea, să nu-i spun tată, să-i spun «nenea Bojin»?! De ce?” „Astea-s treburi dintre voi...” „Atunci de ce te-amesteci dumneata în ele şi mi-l bagi mie pe gât? Acum mi-i tată, da’ atunci zicea că m-a făcut maică-mea c-un judecător! Iar în realitate, Dumnezeu ştie cu cine m-a făcut ea!” „Lasă-l dumneata pe Dumnezeu!... Noi ştim, nu Dumnezeu! Am aflat ceea ce dumneata ai ascuns partidului!” „N-aţi aflat, aţi inventat! Aţi inventat, pentru că am votat în birou împotriva lui Vrabie! Care-i văr bun cu tovarăşu’ prim. Dacă aici am ajuns, atunci puneţi-mă în discuţie. Nu se opreşte partidu la voi!” se îndârji Andrei şi se ridică în picioare. „Crezi că dac-ai făcut în trecut ce-ai făcut...” „Nu, nu cred asta! Cred că-s un comunist cinstit, am făcut tot ce-am putut mai bine pentru partid! Iar pentru asta, nimeni nu vă dă dreptul să-mi puneţi păcate pe cap! Numai pentru faptul... Dumneata pe Vrabie ar fi trebuit să-l chemi aici, nu pe mine!”

N-au lăsat nici măcar ziua să treacă, şi-au convocat o şedinţă extraordinară a organizaţiei de bază a ziarului. La 9 fusese chemat la colegiu, iar la 4 a avut loc şedinţa de excludere. Prezidată de Vasile Jilo.c. A înşelat partidul

în legătură cu taică-su. L-a înşelat pentru a-şi ascunde originea, provenienţa din două elemente ale scursorii vechii societăţi. Şi nu-i singurul caz de necinste. A minţit partidul în câteva rânduri. L-a minţit în legătură cu vreo sută de „cocoşei” furaţi de la un conac de fosta lui concubină, „cocoşei” despre care a spus că i-a găsit într-un pachet aruncat noaptea în curte. Chestiune peste care s-a trecut cu o condamnabilă uşurinţă, avându-se în vedere unele merite. Merite exagerate, umflate, pentru că numeroşi activişti ştiu foarte bine că în timpul luării Prefecturii era beat, mirosea a ţuică de trăsnea, şi-a primejduit viaţa nu din conştiinţă revoluţionară, ci cu mintea tulburată de alcool. Conştiinţă revoluţionară nici nu putea să aibă cu originea sa, a nimerit întâmplător în rândurile clasei muncitoare, de care a încercat tot timpul să se îndepărteze, îşi dădea clasele de liceu, se trăgea spre mica burghezie. Chiar dacă a cunoscut exploatarea capitalistă, nu şi-a însuşit simţul de clasă, s-a dat dovadă de lipsă de vigilenţă când a fost primit în activ. Cinste pe care n-a meritat-o. Cu mentalitatea sa înapoiată, retrogradă, a pus sub semnul egalităţii metodele de asuprire a clasei muncitoare cu lupta proletariatului pentru cucerirea puterii, a şovăit şi

…iar a bătut în retragere în timpul pregătirii alegerilor din ’46. Tot acestei mentalităţi înapoiate, retrograde, împotriva căreia nu s-a luat poziţie suficient de fermă, crezânau-se că este vorba doar de nivel politic scăzut, i se datorează şi atitudinea sa lipsită de intransigenţă revoluţionară, împăciuitoristă faţă de cele mai revoltătoare cazuri de abateri de la morala proletară şi care au mers până acolo încât a cocoloşit un caz de viol săvârşit de fostul activist de la U.T.M., Traian Pungă, scos mai târziu din activ ca element necorespunzător. Toate acestea nu sunt desigur întâmplătoare dacă se ţine seamă că în perioada liceului a cântat cântece legionare, că a făcut parte din corul profesorului Mircea Buga, membru marcant al Gărzii-deFier, arestat pe timpul lui

Antonescu. Povestea cu Ema, Jiloc o pusese la urmă în referat, ca să atârne mai greu: concubinaj cu fiica unui duşman de clasă, cu fiica cunoscutului traficant de valută şi „cocoşei” Fisher, căreia, prin tăcerea sa, i-a înlesnit fuga din ţară. În concluzie, nu numai că s-a rupt de clasa muncitoare, dar chiar i-a trădat interesele. Se înăcriseră câţiva la cuvânt – cei care luau cuvântul mereu – condamnare aspră, n-are ce căuta în rândurile partidului – şi preşedintele Comisiei de control îl întrebă dacă are ceva de spus în spirit autocritic. Scârbit, cu o tristeţe grea, paralizantă, Andrei nu-l auzise, în urechi îi răsuna aproape tot timpul: „Cum e posibil?” „Cum e posibil?” Abia când Jiloc repetă întrebarea, înţelese că i se cere să vorbească. Ce rost avea? Lucrurile erau hotărâte… Se ridică şi zise: „Tot ce s-a arătat aici, tot ce s-a spus în referat despre mine constituie o denaturare grosolană a faptelor, a realităţii, şi dacă acest lucru a devenit posibil. Înseamnă că ceea ce mi se-ntâmplă mie acum, mâine ar putea să se-ntâmple fiecăruia dintre dumneavoastră”. Preşedintele Comisiei de control se ridicase în picioare şi încercase să-l oprească: „Îţi iau cuvântu’! Stai jos! strigase. Interveni imediat: Iată, tovarăşi, adevărata faţă a lui Andrei Jinga! în loc să vină şi să recunoască deschis şi-n mod autocritic…” „Adevărata faţă voi v-aţi descoperit-o, nu eu!” îl întrerupse Jinga. „Tovarăşi, se grăbi Jiloc, supun votului! Cine este pentru excluderea acestui om care n-are ce căuta în rândurile noastre?! Şi ridică mâna, cu hotărâre şi dârzenie revoluţionară, încă înainte de a încheia fraza. E cineva împotrivă, se abţine cineva? rosti mecanic formula. Şi i se adresă lui Jinga: Predă legitimaţia de intrare în sediu!”, Iar când Andrei i-o depuse pe masă, îi ceru să dea în primire a doua zi ce avea la redacţie.

Odată cu numirea lui la ziar, făcută la câteva luni după instalarea lui Dima prim-seeretar, Smaranda fusese trecută şefa secţiei de agitaţie şi propagandă la Comitetul regional U.T.M., şi cum, spre bucuria lui, se

afla plecată în regiune, trecu să-l ia pe băiat de la creşă. Îndată ce-l văzu, Vladimir îl întrebă, sărindu-i de gât, dacă i-a cumpărat ceva bun. Dulciurile constituiau micul lor secret, căci Smaranda le considera un început de răsfăţ mic-burghez. Copilul, zicea, trebuie dezbărat de pofte şi capricii, de dorinţe personale, trebuie educat, format încă de mic, încă de la acea vârstă, ca om lucid, stoic, sobru faţă de sine. Îi promise că-i va. lua susan – dulciul preferat – de la simigeria de lângă casă. De acolo îi cumpăra mereu, cumpăra şi ascundea în grădină, în aşteptarea unui moment potrivit, pentru că într-o zi fusese surprins de Smaranda şi de atunci ea îl controla prin buzunare. Îşi dorise băiat, Vladimir era marea lui bucurie, mai ales că-i semăna leit, nu luase, cel puţin aparent, nimic de la maică-sa. Cu el de mână, răspunzând din când în când la întrebările lui, de ce aia şi de ce ailaltă, simţi cum i se limpezeşte mintea, cum se instalează în el un calm aproape nefiresc. Ştia ce are de făcut: „Munca de jos” – cum era denumită, cu acest termen cam ciocoiesc, trimiterea înapoi în producţie – avea de gând, idealizând-o, s-o transforme în atu, în armă pentru bătălia pe care era hotărât s-o dea cu Ştefan Dima. Asta îl şi făcu să se creadă puternic, era convins, nefiind totuşi un nimeni, că i se va face dreptate de la Bucureşti, că abuzul nu va putea rămâne nepedepsit. Până una-alta, însă, voia să se vadă trecut de discuţia cu Smaranda, a cărei reacţie oficială era uşor de întrevăzut: condamnare hotărâtă şi divorţ, ca o confirmare a poziţiei ei ferme. I se plânsese lui Borţan după ce se întorsese de la şcoală, îi povestise peste cine dăduse. Sandu îi invitase la el… Iată, avea Borţan, din grandomanie sau din ce dracu’, această plăcere – să invite, să dea de băut, se simţea bine când plătea, când avea musafiri. „Îţi porţi crucea, n-ai ce face, în socialism nu-i de divorţat, că te-ai ars!” Ştia şi Andrei asta. O dată, scos din sărite, nu se mai putuse stăpâni, o pocnise pe Smaranda, iar ea se plânsese a doua zi lui Ştefan Dima şi-l rugase să-l cheme

şi să-l critice, să-l critice aspru. Ceea ce Dima şi făcuse. „Uite ce să faci tu, îl sfătuise Borţan. N-o mai… poate-şi ia lumea-n cap şi-şi găseşte pe unu. Atunci s-a ras ea, nu tu. O să zici că-i nesătulă”. N-o cunoştea pe Smaranda. Cum spune însă o vorbă, nu-i rău fără bine. De un singur lucru se temea: să nu i-l ia pe Vladimir. Nu din dragoste pentru el – chiar şi despre aceste sentimente zicea că trebuie stăpânite, controlate, părinţii au nevoie de luciditate pentru a nu cădea în subiectivism deformant, care ar putea aduce un mare rău copilului, dezvoltării lui psihice, trăsăturilor sale de caracter –, ci din convingerea fermă că, fiind exclus din partid, nu era apt să-l crească, să-l formeze ca pe un om, cum spunea, al viitorului de aur al omenirii, în care el va fi fericit să trăiască. Argumente potenţiale, capabile să influenţeze un complet de judecată. Ajuns acasă, îi luă un puloveraş şi se duse cu el în parc. Se plimbară eu barca pe lac, se opriră sub podeţe, îl duse la lebede, mâncară apoi la restaurantul amenajat pe un ponton… Obosiră amândoi, Andrei îl dusese mai mult în braţe, dar în timp ce Vladimir adormi, el rămase la dispoziţia gândurilor.

A doua zi se duse la redacţie să predea puţinele hârtii pe care le avea în casa de bani, articolele din „portofoliu” pe care urma să le citească pentru viitoarele numere ale ziarului… Nu împlinise şase luni de când îl numiseră în această funcţie, în locul lui Marcel Grosu, trecut ca şef al secţiei administrative a regionalei. Marcel avea cât de cât tangenţă eu noua lui muncă, dar Andrei căzuse chiar ca musca-n lapte. Se pusese însă problema îmbunătăţirii compoziţiei sociale a redacţiei, odată cu el fuseseră aduşi vreo zece oameni noi, cei mai mulţi scoşi direct din producţie, unii din ei evidenţiaţi în activitatea de agitaţie, cum era de pildă redactorul-şef adjunct, Vasile Pânzaru, un activist de la U.T.M., pus în locul Smarandei la „Viaţa de partid”.

— Şi erau consideraţi ziarişti de tip nou, „forţe proaspete”, „întărirea muncii organului”, „sporirea

combativităţii sale revoluţionare”, „întărirea conţinutului său de clasă”… Dar ziarul era scris tot de cei cu origine nesănătoasă, mic-burgheză, vreo şase la număr, ei umpleau de fapt coloanele, „condeierii”, cum li se mai spunea, „caii de bătaie” pentru „materialele de culoare” – „cursivele”, reportajele, foiletoanele, interviurile, cronicile… iar ştirile le scoteau ca din pământ. Primul lucru pe care-l învăţase Andrei fusese nu genurile gazetăreşti, ci cum trebuie „supervizat” un număr de ziar. Începând de la titluri. Cum trebuie citite acestea, făcându-se legătură unul cu celălalt; secretarul responsabil de redacţie îi dăduse ca exemplu un caz petrecut în urmă cu un an, care făcuse ca „foaia”, să fie retrasă, doi oameni daţi afară – „supervizorul” şi „capul limpede”. Articolul de fond, scris pe marginea unei aniversări, purta titlul *Drum glorios*, iar jos începea un articol, continuat în pagina a treia, un articol critic, intitulat iniţial *să punem capăt risipei*! Nici acest titlu nu era nimerit, mai potrivit ar fi fost *în centrul atenţiei – economia de materiale*! dar, în sfârşit. Numai că umblând după efecte ieftine, tipice presei burgheze, unei prese de scandal, autorul articolului a trecut după-amiaza pe la redacţie, a citit şpaltul şi i-a pus alt titlu, cică mai gazetăresc: *Pe apa sâmbetei*. Şi „şopârla”, de fapt, ditamai crocodilul, a trecut şi de „supervizor” şi de „capul limpede”! Au prins-o când era prea târziu. „Foaia” se trăsese. „N-am înţeles… Care-i «şopârla»?” întrebase Andrei. „Vedeţi?!… *Drum glorios pe apa sâmbetei*!…” „Bine, dar sunt două titluri separate! Unul… al articolului de fond… iar cel de-al doilea… Unul sus, iar celălalt jos!…” „Da, dar se citesc împreună!” „Cum aşa, tovarăşe Niţu? Numai un idiot… un psihopat poate citi astfel un ziar! Adică cum? să iei un titlu şi să-l citeşti… să-l legi peste pagină cu un altul? Care om normal face asta?! După părerea mea, fiecare titlu este de sine stătător. Aparţine acelui articol. Acelui conţinut. Eu nu sunt ziarist, păcatele mele… Vă vorbesc doar în calitate

de cititor. Iar dumneavoastră faceţi ziarul pentru cititori… pentru oameni normali. Nu pentru psihopaţi. Mergând pe linia asta, cineva ar putea lua dintr-un articol numele unui om politic… sau chiar al unui clasic… să zicem chiar al lui Lenin, iar dintr-un alt articol un cuvânt… nepotrivit, de exemplu cuvântul «prost».”, „Nu glumiţi, tovarăşe Jinga! «Sus» aşa se citeşte… La titluri mă refer. Titlurile aşa se citesc – în cruciş!” învăţase mai apoi cum trebuie echilibrat conţinutul unui număr de ziar – industrie, agricultură… Şi să fie şi ceva de citit, un reportaj, o cronică la un film… pentru că „foaia” trebuie totuşi să se vândă… învăţase ce este un ziar. Asta dintr-un articol tradus. Care sunt funcţiile unui ziar de tip nou: agitator colectiv, mobilizator colectiv şi organizator colectiv. Citea, „dădea drumu’”, cum se spunea, articolelor de fond, de „viaţă de partid”, de „construcţie de stat”, articolelor de analiză, comentariilor de politică internaţională… materialelor cu greutate. „Cum ţi se pare că ceva este mai nou şi nu s-a mai spus, cum ai vreo îndoială, îl sfătuise Marcel, îl chemi pe autor să-ţi spună de unde a luat. Şi-l pui să-ţi aducă colecţia *Scânteai* sau traducerea după care s-a inspirat, să vezi negru pe alb! Ce nu s-a mai spus, tai! E-o vorbă: «Ce tai nu te fluieră…» Aşa că tai fără milă!” Ş: i-l învăţase că cel mai sigur material documentar erau traducerile: „După ele se inspiră şi *Scânteia* «bătrână», spusese, atunci de ce să nu mergem la sursă şi să luăm de la mâna a doua?!” Articolele cele mai delicate erau însă cronicile culturale, cu ele, vorba lui Marcel, puteai să iei oricând foc. „Aşa că, fusese sfătuit, le amâi până se perimează, sau dacă totuşi trebuie să apară, laşi doar «povestirea subiectului». Părerile să şi le ţină pentru ei, nu pentru ziar. Cea mai bună părere e să n-ai nicio părere, aşa că o cronică de film pe săptămână le-ajunge celor de la «Viaţa culturală». În rest, materiale despre artiştii amatori, despre brigăzi, despre activitatea căminelor culturale… Despre căminele culturale merge să se scrie şi critic”.

Intră întâi la redactorul-şef adjunct şi-l rugă să vină la el în birou ca să-i predea ce are de predat. „Tovarăşe Jinga, îmi pare rău, începu Pânzaru, îmi pare rău, că eu vă ştiu încă… vă ştiu de mult. Şi din auzite… şi de câte ori aţi venit pe la noi… Cine s-ar fi aşteptat că tocmai cu dumneavoastră… să se procedeze-aşa?! Mă gândii şi pe drum, mă gândii şi-acasă… Vorbii şi cu nevasta… E la toţi de mirare. La toţi nu le vine a crede. «Cum să-l excludă pe Jinga?!» «Cum, mă, pe Jinga?! Atunci unde-am ajuns?! Dacă şi pe Jinga…», aşa zic. Şi cum vă spusei! mă gândii. Şi-i vorbii şi nevestei. Că ce vi se-ntâmplă, mâine ar putea să ni se-ntâmple la fiecare. La fiecare din noi. Chiar, cum vine asta? C-adevărata faţă, cum zise… v-o ştim. Şi cine n-o ştie?! Păi cum să-i zică atunci la faţă cur?! Când ea-i faţă!… O ştie ş-o vede oricare!] Intră Costea, pus în locul Smar. andei, şeful secţiei „Viaţa de partid”, „Îmi pare rău, tovarăşe Jinga…” începu şi acesta în timp ce-i strângea mâna. „Tocmai îi spuneam tovarăşului Jinga ce discutarăm amândoi, îl puse la curent Pânzaru. Ei, cum aşa?… Ei, cum aşa, tovarăşe Jinga?” „Aşa, pentru că m-am ridicat în birou împotriva promovării lui Vrabie la Sindicate. Iar Vrabie e văr de mamă cu Ştefan Dima”. Şi le povesti cum îl cunoscuse pe Vrabie], ce boacănă făcuse la alegerile din ’46. „M-am opus, şi Dima nu m-a iertat. Iar dacă el a putut să facă asta, dacă abuzul a luat locul cinstei comuniste, dacă interesele personale au luat locul principiilor marxist-leniniste, al normelor de partid, înseamnă că la noi ceva nu este în regulă! în spatele principialităţii, al unei principialităţi afişate, strigate – lipsa totală de principii. În spatele intransigenţei revoluţionare – interese din cele mai meschine. Iată unde am ajuns!”

Cum nu exista nicio îndoială că excluderea va fi confirmată, mergând spre casă, Andrei hotărî să plece a doua zi la Comitetul Central, şi în acest sens se apucă de scris. La un moment dat, se auzi oprindu-se o maşină. Iar în scurt timp se trezi cu Borţan, urmat de doi ofiţeri. „Am

ordin să-ţi fac percheziţie”, îi puse Sandu în vedere. „Cum adică să-mi faci percheziţie? Ce-aţi înnebunit?” „Uite hârtia Procuraturii”, i-o întinse Borţan. „Mă Sandule, s-a întors lumea pe dos?… Au venit americanii? … Totuşi, ce se-ntâmplă?” Nu putea Andrei nicicum să priceapă. Borţan nu-i răspunse, trimise un ofiţer s-o aducă pe ţaţa Maria, vecina de peste gard, ca martoră. „Dar oare-i motivul?” „Mă, n-am ce-ţi face, am primit ordin, trebuie să-l execut! Cum spuse ăla, Ghiale: «Drujba-i drujbă, slujba-i slujbă…» Se bănuieşte c-ai oprit «cocoşei» din ce-a luat Ana atunci…”, „Pe ea aţi întrebat-o?”, îi vine şi ei rându…” Ofiţerul o aduse şi pe mamă şi pe fiică, ultima aflată în concediu de naştere. „Ce-i, muică, ce se-ntâmplă? pupa-ţi-aş sufletu’ tău!” făcu speriată ţaţa Maria, care-l ştia de când era ucenic. Lucra şi ea, şi bărbatu-su, şi fiică-sa, şi gineri-su la fabrica de ţigări, la fosta Regie, unde lucrase şi nea Anghel, se avuseseră bine, ea îl spălase şi făcuse tot ce se cuvenea făcut la un mort… îl pomenise la patruzeci de zile, la şase luni, la un an… îi dăduse bani Andrei, că doar stătea în casa lui Anghel! îi ajuta cu ce putea. Când îşi lua lemne, le lua şi lor… Iar ţaţa Maria avusese şi mai avea încă grijă să nu-i lipsească laptele dimineaţa. Îi gătea când Andrei făcea rost de carne…

Începură să caute. Nu căutau doar „cocoşei”; examinau carte cu carte, hârtiuţă cu hârtiuţă… Jing a era cu Borţan în camera dinspre stradă, unde avea dormitorul, şi Sandu, scoţând lucrurile din şifonier şi ajungând şi la compartimentul lenjeriei de pat, îi întinse carnetul de partid al Smarandei. „I-al neveste. ti. Tine-l la tine, să nu se rătăcească printre lucruri”. Andrei îi spuse că acolo trebuie să fie şi carnetul lui şi veni să-l ia. „Numai unu găsii”. „Cum numai unu? Că fură amândouă pe-un loc, sub cearşafuri!” Şi-l dădu pe Sandu la o parte. Raftul era gol. Măi, ce minune-i asta? Scoţând cearşafurile din şifonier, Sandu le desfăcuse pe fiecare în parte, le scuturase…

În altă parte carnetul nu putea fi, dar el se apucă să scotocească în rafturile în care Borţan nu apucase să umble, apoi în buzunarele hainelor, pantalonilor… Nimic. „L-o fi pus nevastă-ta în alt loc…” zise Sandu. „Da’ de ce să fi umblat ea la el? Ce rost ar fi avut să-i schimbe ea locul?” nu crezu Andrei în versiunea propusă de Sandu. „O fi zis că nu merită să stea împreună cu-al ei!… râse Borţan. Dac-ai plesnit-o ca un retrograd…” „Mai curând, gândi cu voce tare Andrei, l-a luat din greşeală… L-a luat pe-al meu crezând că-i al ei. Altceva nu poate fi! Acolo, sub cearşafuri, îl ţin… Acolo l-am pus acu două săptămâni, după ce-am plătit cotizaţia. Da’ de ce i-a trebuit ei carnetul? Şi cum să plece ea pe teren cu carnetul?” stătu la îndoială Andrei. Altă ipoteză n-avea, rămase la ideea că Smaranda luase carnetul lui în loc să-l ia pe-al ei.

Scotociră fiecare mobilă în parte, le mutară din locr verificară scândurile duşumelelor, ciocăniră pereţii, căutară în sobe, nu rămase nimic netrecut prin mâinile lor. Se urcară după aceea în pod… „Astea ce-s?” se înfipse în el unul din cei doi ofiţeri când dădu într-un cufăr pesteicoanele şi cărţile de rugăciuni ale lui Anghel. „Întrebaţi-l pe tovarăşul maior… Ştie el ce-s…” Chemat în pod, Borţan aruncă o privire în cufăr şi-l chestionă: „De cele-ai ţinut?” „Dar ce era să le fac? Să le-arunc? Ştii bine, casa şi tot ce-i în ea sunt ale lui Teo… El să le-arunce „eu n-am niciun drept. Mai ales că-l ştiu – şi-l ştii şi tu – credincios.1 [1]„Misticu!…” „Mistic, nemistic, i-au

---

1 :Js

Abia peste ani avea să afle Andrei — în parte cu pri- lejul reabilitării, în parte de la Teo, din cele povestite de Sandu — cum se petrecuseră lucrurile. A doua sau a treia zi de la acea şedinţă de birou, Ştefan Dirna îl chemase pe Borţan, avansat, la propunerea sa, maior, pentru fapte deosebite, şi-i spusese : „Vreau să-mi faci o treabă ca lumea. Ai fost mereu cu Jinga pe-un loc, începînd cu Broteanu. Scrie un raport amănunţit cu tot ce ştii des- pre el. Lună cu lună, an cu an, tot ce ştii c-a zis şi-a fă- cut. Şi-l iei imediat şi-l verifici din ziua în care l-a făcut curva aia de mă-sa. Că nu se poate să n-aibă el ceva de ascuns !

dat Premiul de Stat!...”

Când veni Smaranda, percheziţia era pe sfârşite, cei doi ofiţeri scormoneau curtea lângă magazia pentru lemne „întoarsă şi aceasta pe dos. Grăbise paşii, apoi, dându-şi. seama despre ce este vorba, pentru că şi Borţan şi ofiţerii erau în uniformă, se opri locului şi-i cercetă, parcă nevenindu-i să-şi creadă ochilor. „Andrei!” ţipă deodată, la el cu o voce în care era şi durere şi acuzare. Şi se adresă lui Borţan: „Sandule! Ce-i asta, Sandule?” „Ia uită-te în poşetă! îi ceru Andrei calm. Ai luat carnetul meu de partid în loc să-l iei pe-al tău...” „Nu-i adevărat! seapără. Eu n-am luat nimic! întrebă: Carnetul de partid?” Unde-i carnetul meu de partid şi se repezi în – casă. „Măi, Jinga, îl luă Borţan, sper că nu ţi-ai pus în gând să nu dai carnetul!? Ar fi un act duşmănos!...” „Cum să dau carnetul? Da’ de ce să-l dau?” „Păi, n-o să trebuiască să-l dai?!...” „Până atunci mai e!...” Smaranda reveni cu o privire rătăcită, încercă să întrebe ce înseamnă această percheziţie, aşa cum reieşea din gesturile ei, dar nu reuşi să articuleze ca lumea un singur cuvânt, de parcă îi fusese luat graiul. „Am fost exclus din partid, îi explică. Andrei. Aici m-a dus principialitatea. Chiar aşa, tocită „lipsită de combativitate, cum ziceai că este... Numai că Ştefan Dima face ceva pe principii. Principiile lui sunt: puterea. Interesul personal. În faţa căruia trebuie să templeci fără menire”. „Termină cu instigările!” îl apostrofă Borţan. „Vezi?... Prafu’ ţi s-a ales din dosar! simţi Andrei nevoia să fie rău. Nevastă de exclus din partid eşti acu. Aşa că n-ai altceva de făcut decât să te spânzuri în pod!” „Nu-i zeţărească?!... râse Borţan, ştiind cum îl muştruluia ea pe Andrei. Şi se adresă celor doi ofiţeri: Gata! Să mergem! Hai, Jinga!” îl chemă. „Cum hai?” „Aşa am ordin: să te

---

Fiecare are ceva de care nu-i convine să spună. Tu n-ai lucrat cu legionara ăla de Toma, strecurat în partid ? !... „Eu am spus, tovarăşe prim...“ „Lasă tu ce-ai spus ! îl iei şi-l verifici la meserie. Şi-i pui şi-un om de-al tău, să cunoaştem ce face el şi care e situaţia lui. Mie-mi raportezi, atît ! Ăsta-i un aspect. Alt aspect e că ori avan-

luăm cu noi”. „Uite c-o s-o trăiesc şi pe asta… orice, numa asta n-aş fi crezut! „Tu ţi-ai făcut-o! Da’ ce-i cu carnetu? Că se ivi şi problema asta acu!… Şi i se adresă Smarandei, care se uita pierită la ei; se uita la ei, dar se gândea la sine, de aia era ca pierită: Ai umblat sau nu cu carnetu lui Jinga?” „Ce? întrebă Smaranda, cu gândurile aiurea. Spuse deodată: Eu răspund numai de carnetul meu! De faptele mele! Eu nu ştiu nimic. Şi-o să mă duc imediat la tovarăşul pe imsecretar”. „Jinga, îl avertiză din nou Borţan, spune ce-i cu carnetu! Scoate-l de unde l-ai pus, că eu trebuie să raportez! Povestea asta cu carnetu eu trebuie s-o raportez! Şi fii atent! Dacă nu-l dai, e un act duşmănos! mai ales în situaţia ta, e un act foarte duşmănos!” „De unde să-l iau? N-aţi scotocit toată casa?! N-aţi scotocit peste tot?! Înseamnă că l-am pierdut…” „N-o lua cu pierdutu! Nu merge cu… l-am pierdut!… Eu îţi spun: nu-ţi agrava situaţia! Dă carnetu! Scoate-l de unde l-ai pus! „* şezi… ori… Una din două!” Borţan îşi adusese aminte ce-i spusese Jinga în curtea lui Iepureanu şi nu-i fusese greu să-l determine pe Bojin să-l schimbe pe „nu ştiu cu cine l-a făcut mă-sa”, aşa cum scrisese mai demult într-o referinţă cerută de un activist de la cadrele regionalei, în „cu mine l-a făcut maică-sa, l-a trecut pe numele ei pentru că nu eram cununaţi, însă eu îi sunt tată, a stat în casa mea, mi-a mâncat pâinea, l-am ţinut la liceu, da, vorba aia: ţiganu’ când s-a văzut împărat întâi pe ta-su l-a spânzurat. Acu nu vrea să mă ştie de tată că, de am cazier Referinţa a dispărut de la dosar, a fost pusă declaraţia. Întărită de-o alta. Borţan îi spusese lui Teo că îi forţase mâna lui Bojin abia după ce Ştefan Dima îl strânsese cu uşa că-i prieten cu Jinga. Cum dispăruse însă carnetul din şifonier, ce se întâmplase cu el, asta Andrei n-a mai aflat. Borţan i se jurase lui Teo că el n-a avut niciun amestec în povestea carnetului şi nici nu ştie nimic.

—

* *[2]

ranţă mai multe, şi în care s-a aflat în această stare de buimăcire, de teşmenire a minţii, chiar de dezorganizare a ei, de lipsă de orânduială, căci ce poate fi altceva această bruscă indisponibilitate a ei pentru gânduri?! Un mod de autoapărare, probabil, în faţa marilor şocuri, un mod de autoapărare propriu fiinţei sale. Aşa i se întâmplase într-o oarecare măsură după ce Lucreţia îi ceruse să-i zică la spital „tanti11 – fusese primul şoc –, aşa i se întâmplase acasă când înţelesese din cele spuse de Bojin şi apoi din cele auzite prin fereastra deschisă că dorinţele, speranţele sale de-a avea părinţi, mamă şi tată, aşa cum au toţi copiii, se transformaseră în cioburi; aşa i se întâmplase când îl depuseseră la închisoare, însemnat hoţ pe viaţă; aşa i se întâmplase după aflarea morţii lui Enciu, suprapusă peste evadarea forţată, când îi rămăsese mai puţin de o lună până la eliberare… Trăise o vreme năuc în barăcile acelea, bătut parcă în cap, o masă amorfă lipsită de gânduri, de posibilitatea de-a judeca. Acţiona doar instinctul, în această stare a lui, ca un efect oarecum întârziat, de parcă organismul său avea nevoie de un anumit timp ca să se replieze, să adune puteri. Auzi

---

2 urcară în maşină şi-l duseră la Securitate. I .se luă tot ce avea în buzunare, cureaua, şireturile, un ofiţer îi puse nişte ochelari negri de tablă şi-l porni, conducîndu-1 de braţ. Străbătu astfel cîteva coridoare, cotind cînd la stînga, cînd la dreapta, şi, în cele din urmă, coborî nişte scări. Ceea ce îl făcu să creadă că ajunseseră la arest. Aşa şi era. Fu predat unui plutonier-major. Acesta îl intro- duse într-o încăpere de vreo patru metri pătraţi, în care se afla un pat cu o saltea de paie, şi abia acolo îi scoase ochelarii. Rămas singur, se aşeză pe pat, îşi luă capul în mîini şi încercă să-şi adune gîndurile. Nu reuşi ; aceeaşi şi aceeaşi întrebare : „Cum e posibil ? Cum e posibil ?“ îi suna fără întrerupere în urechi. Ar fi vrut să înţeleagă, dar în loc de creieri, avea parcă vată. Se întinse pe pat şi, privind în tavan, făcu un efort de concentrare. Cu cît se străduia, cu atît golul din cap se mărea, pînă cînd acest gol deveni, ai fi zis, material, un ceva, un fel de cocă pusă la crescut care presa din interior ţeasta. După un timp anumit, care a durat o oră sau mai multe, cu sigu-

descuindu-se uşa. Dar, iată, nici măcar acest zgomot nu reuşise să-i trezească vreun gând. El veni abia după ce fu scos din arest şi dus pe coridoare. Îşi spuse că îşi luaseră seama şi-i dau drumul acasă.

Da’ de unde! Se pomeni într-o încăpere după mobila căreia înţelese că este destinată interogatoriilor şi el îşi aminti ce se spunea „că acestea au loc de obicei noaptea, în spatele unei mese şi în penumbra unei lumini foarte puternice, orbitoare, emanată de un fel de proiector îndreptat spre un perete, lumină care-l izbise în ochi când îi fuseseră scoşi ochelarii, stătea un ofiţer. Era Culea. Marin Culea, de la secţia de strungărie a fabricii de vagoane, îl recunoscu când se ridică de pe scaun şi-i spuse să se aşeze la masa de vizavi. Îndreptându-se într-acolo, văzu pe o a treia masă, aflată lângă perete, „sculele11 pentru bătaia la tălpi – frânghie, băţ, o bucată lungă de cauciuc tăiată, se vede, tot dintr-o margine de anvelopă. Cum, aici am ajuns?! îi veni să pună mâna pe băţ şi să-l croiască pe Culea cu el. „Le-aţi pus să mă speriaţi? Aţi uitat că eu am mai trecut prin astea? Prin «probă»? Prin proba bătăii la tălpi? Şi ăia îşi cunoşteau meseria, nu glumă! Chiar sunt curios: voi v-o ştiţi? Voi cum îi spuneţi? Tot «probă»? Aşa ziceau ăia, profesorii voştri: «Bagă-l la probă!» Iar asta însemna bătaia la tălpi într-un grajd. La voi ăsta-i grajdul? Camera asta Culea îl asculta rânjind. Stătea în faţa lui Andrei, cu picioarele depărtate, cu mâinile în buzunarele pantalonilor, şi rânjea. Adică, vorbeşte tu, vorbeşte… întrebă deodată: „Ce făcuşi, măi banditule, carnetu de partid?” „Bandit? Puţea pământul sub tine la fabrică… Dacă eu-s bandit, atunci tu ce eşti?” „Să ţii minte: braţul înarmat al revoluţiei care-i zdrobeşte şi-i va zdrobi pe cei care se ridică împotriva partidului şi-a noii orânduiri!” „Şi cum m-am ridicat eu împotriva partidului şi-a noii orânduiri? Mă, tu eşti păduchele revoluţiei, nu braţul ei înarmat!” Culea îl izbi cu pumnul peste faţă, şi cum Andrei se răsturnă cu scaun cu tot, Culea începu să-l lovească cu

picioarele în piept, în stomac. „Hristoşii mă-tii de bandit! … Te-nvăţ eu minte!” Apoi îi spuse celui care îl adusese pe Andrei să-l pună pe scaun şi să stea lângă Jinga. „Trei ani te bag înuntru! Pentru cuvântu’ ăsta trei ani încasezi! Te-nvăţ eu să mă faci tu păduche, banditule!” îl ameninţă în timp ce se aşeza la masă. Îndreptă reflectorul spre Andrei şi îi ceru să completeze formularul, cu datele de stare civilă. „Ei, Culea, Culea, ce-ai să plăteşti tu pentru toate astea!… De-aia v-am trimis noi în aparat?… Ai să plăteşti, Culea, că altfel ar însemna că degeaba am făcut revoluţia! Or, nu se poate s-o fi făcut noi degeaba. Chiar dacă se-ntâmplă ce se-ntâmplă cu mine acu. Problema care se pune este cum de-i posibil să se-ntâmple una ca asta…” „Lasă tu demagogia!” „Nu-i demagogie. Că eu sunt arestat şi bătut ca pe timpuri! V-am trimis în aparat să fiţi, aşa e, braţul înarmat al revoluţiei, s-o apăraţi de duşmani. Da’ voi îi căutaţi printre copii… Şi-acu şi printre activişti de partid!”

*

Hi *

Când era la U.T.M., Andrei fusese sesizat la un moment dat că Securitatea arestase vreo opt elevi şi eleve de la Liceul comercial, pentru nişte scrisori cu caracter suspect, că cercetările cuprinseseră şi alte clase şi chiar alte licee. Totul pornise de la un băiat şi o fată care stăteau în aceeaşi bancă, dar învăţau în serii diferite, el dimineaţa, ea după-amiaza. Băiatul, un pasionat rebusist, inventase un alfabet în care unele litere fuseseră înlocuite cu cifre, unele cuvinte sau grupe de cuvinte cu formule din fizică şi chimie, şi astfel, după ultima oră, îi scria fetei zilnic pe tăblia băncii câte o scrisoare de dragoste. Colegii şi colegele preluaseră exemplul scrisului anagramic, el îi punea la adăpost de indiscreţia profesorilor şi a părinţilor, acesta se extinsese, fetele se foloseau pentru a comunica între ele, devenise o adevărată modă. Neputând fi descifrate decât de cel iniţiat, bileţelele erau depuse în cele mai diverse

locuri, şi într-o zi, un lucrător al Securităţii surprinsese două fete în timp ce scoteau un asemenea bileţel de după burlanul dinspre stradă al unei case. Fiind vorba de lucruri intime şi temându-se de părinţi şi deopotrivă de şcoală, fetele refuzaseră să dea cifrul biletului, dar pentru a proba că este vorba de un sistem de comunicare larg răspândit printre elevi, spuseseră câteva nume de băieţi şi fete. Andrei se dusese la liceu, stătuse de vorbă „în particulari cu mai mulţi copii, aflase despre ce este vorba şi-l sunase pe locotenent-colonelul Secară, comandantul Securităţii, rugându-l să pună capăt întregii poveşti. „Da, ne-am lămurit şi noi, cu fetele alea aşa este, dar circulă sute de cifruri, cine ştie ce mai comunică ei şi ce pun la cale sub acest paravan., „Şi-i dăduse numele unui băiat al cărui tată fusese naţional-ţărănist şi care avusese vreo şase hectare de vie. Extinse la toate liceele, cercetările produseseră o stare de încordare şi chiar de teroare. Andrei îi raportase primului-secretar, celui dinaintea lui Dima, acesta se supărase că nu fusese informat şi-i ordonase lui Secară să pună capăt vâlvei stârnite.

*

* * *

Culea îi spuse că ştiu ei ce fac, îi caută nu printre activişti, ci printre cei strecuraţi în activ. „Activist ai fost cât ai fost… Acu eşti exclus din partid! Acu asta eşti:

17 – Scara de incendiu exclus din partid! Exclus din partid, ca duşman!” „Hotărârea organizaţiei de bază mai trebuie să fie şi confirmată! Dar tu habar n-ai de statut. Aşa că, până la confirmare, mai am calitatea de membru de partid!” „Am notat…” spuse Culea în bătaie de joc. Îi ceru să completeze formularul şi trecu la întrebări. „Scrie! La întrebarea ofiţerului anchetator, câţi «cocoşei» a luat fosta mea concubină, Ana Prodan, din casa de bani a moşieriţei Bituleanu din comuna Plosca, răspund următoarele Andrei se gândi că Securitatea o luase pe Ana la întrebări şi că era foarte posibil ca ea să

fi declarat că optzeci şi patru, patru i-a vândut şi şi-a cumpărat lucruri, i-a spus şi lui Jinga de ei. Dar dacă ea a ţinut-o că optzeci şi atât? Scrise: „N-am de unde să ştiu câţi «cocoşei» a luat Ana Prodan de la acel conac, deoarece n-am fost cu ea. Dumitru Anghel, fostul proprietar al casei. În care locuiesc, a găsit ascunşi în pod, după o încrucişare de grinzi, optzeci de «cocoşei» legaţi într-o basma. Atâţia am găsit, atâţia am predat tovarăşului Ştefan Dima”. Culea îl puse să citească şi îi dictă: „La întrebarea ofiţerului anchetator, de ce am ascuns-o pe autoarea furtului şi am indus în eroare organele de partid, spunând că am găsit «cocoşeii» într-un pachet aruncat noaptea în curtea casei, răspund următoarele…” „Am considerat, aşa cum s-a considerat şi cu ocazia verificărilor de partid din anul 1949, când Ana Prodan şi-a mărturisit, în spirit autocritic, fapta, că ea a săvârşit-o într-un moment de rătăcire şi din lipsă de nivel politic: provine de la ţară şi era analfabetă. În acelaşi timp, însă, muncitoare la fabrica de ipostav Papaianopol, în prezent «Steagul roşu», activa pentru partid, demonstrase ataşament, devotament pentru cauza partidului. Iniţial am vrut s-o duc la judeţeană împreună cu aurul, dar ea a zis că se omoară, că-şi ia zilele. Ca pedeapsă, am gonit-o de acasă şi nu m-am căsătorit cu ea”. Îi citi lui Culea ce scrisese şi acesta îi dictă o nouă întrebare, „în afară de participarea *la corul legionar al* profesorului Mircea Buga, la ce alte activităţi legionare ai mai luat parte în timp ce erai elev la Liceul industrial?” Scrise: „N-am cântat în viaţa mea în vreun cor, deoarece n-am ureche muzicală. În timpul rebeliunii legionare eram în clasa a 2-a de liceu şi n-am auzit să fi existat un profesor cu un asemenea nume. Nu ştiu măcar dacă liceul a avut sau nu cor”. „N-ai răspuns, obiectă Culea, dacă ai luat parte la alte activităţi!” „Cum să iau parte dacă aveam doisprezece ani?!” „Nu mă-ntreba tu pe mine! Tu scrie dacă ai mai luat sau nu parte şi la alte activităţi!” „Ce-nseamnă «şi la alte activităţi»? Care «şi

la alte»? când eu îţi spun româneşte că n-am cântat în niciun cor?! Legionar, nelegionar… n-am cântat în niciunul! „Completează răspunsul!” După ce termină de scris, Culea îi dictă: „La întrebarea ofiţerului anchetator, din care motiv am înlesnit fuga din ţară a fostei mele concubine Ema Fisher, fiica cunoscutului traficant de valută şi «cocoşei» Isac Fisher, răspund următoarele…” Scrise: „Ema Fisher nu mi-a fost concubină, ci o legătură întâmplătoare şi de scurtă durată. Pe vremea acestei legături, tatăl ei avea o agenţie cu bilete de loterie şi nu se ştia că se ocupă cu trafic de valută şi «cocoşei». Acest lucru a fost stabilit abia mult mai târziu. N-am înlesnit în niciun fel fuga din ţară a numitei Ema Fisher”. „I-ai înlesnit fuga, banditule, c-ai tăcut! îl acuză Culea după ce Andrei îi citi ce scrisese. Iar ăsta-i delict! Delictu de omisiune de denunţare! Da’ tu scrie ce vrei…”, „Ce să denunţ?” „Fuga!” „Păi de unde să ştiu eu că ea o să fugă?” „Cum dovedeşti?” „Da’ tu cum dovedeşti c-am ştiut?” „Ai să vezi tu cum dovedesc!… Tu scrii ce vrei, că asta-i doar prima întâlnire!… Te dovedesc eu şi-n declaraţii bandit! Cum te-ncurci tu în ele! Acu’ una, mâine alta. Cum încerci s-ascunzi adevăru! Şi-i dictă: La întrebarea ofiţerului anchetator, ce-am făcut carnetul de partid, răspund următoarele…” Scrise: „După ce-am plătit cotizaţia de partid acum două săptămâni şi ceva, am pus carnetul de partid în şifonier, sub cearşafuri, unde îl ţineam de obicei şi unde se afla şi carnetul de partid al soţiei. De atunci n-am mai umblat la el. Mi-am dat seama că lipseşte abia cu ocazia percheziţiei ce mi s-a făcut acasă de către organele Securităţii. Percheziţia, deosebit de amănunţită, n-a dus la găsirea carnetului. Înseamnă că ori l-am pierdut – ceea ce nu cred, eu ţin minte că l-am pus la loc – ori mi-a fost sustras din casă. Părerea mea este că mi-a fost sustras din casă. Cine a făcut asta este de datoria Securităţii să afle”. Andrei îi citi, şi Culea spuse: „Îţi zisei: tu scrie ce vrei…

Dreptu tău. Te dovedesc eu bandit şi în privinţa

carnetului!... Ia scrie tu: La întrebarea ofiţerului anchetator, ce-am urmărit prin denigrarea partidului... „Când am denigrat eu partidul?” îl întrerupse Andrei. „Da-n faţa tovarăşilor Pânzaru şi Costea ce-ai făcut?! Vorbele pe care le-ai spus lor, că se-ntâmplă la noi ceva în partid, că se-ntâmplă ceva care nu este în regulă, asta ce-i după tine, banditule?! Asta nu-i denigrare?!”, îi întinseseră, deci, o cursă, iar el căzuse în ea. Căzuse în ea pentru că vorbise într-un cadru neorganizat. Ei, cum dracu’ vorbise?! Doar ştia că-i împotriva regulilor de partid! „Ce-i, banditule, amuţişi?” „Am amuţit, că denaturaţi lucrurile! Că falsificaţi adevărul! Că-mi puneţi în gură ce n-am spus!” „îţi spun ce-ai spus cuvânt cu cuvânt! Faci instigaţie, ai?! N-ai dat peste cine credeai!... Pentru că tovarăşii s-au dus la partid plini de revoltă revoluţionară şi-au condamnat cu mânie comunistă atitudinea ta duşmănoasă! De bandit înrăit! Scrie de unde rămăseşi! La întrebarea ofiţerului anchetator ce-am urmărit prin denigrarea partidului în faţa redactorului-şef adjunct, Pânzaru Ion, şi Costea Vasile, şeful secţiei «Viaţa de partid», declar următoarele. Şi scrie ce vrei... C-ai să recunoşti tu la urmă şi ţâţa care-ai supt-o de la mă-ta, banditule!” Scrise: „În primul rând, ţin să precizez că în discuţia avută cu cei doi nu m-am referit la partid, ci la tov. Ştefan Dima. Iar de discreditat, nu eu l-am discreditat, ci abuzul pe care l-a săvârşit prin tot ce-a făcut uzând de funcţia sa de prim-secretar, ca să fiu exclus din partid. Motivul este ştiut de întreg Biroul Comitetului regional de partid: m-am opus argumentat promovării lui Ion Vrabie, care-i este văr bun, văr după mamă, în funcţia de preşedinte al Consiliului regional al Sindicatelor. Iar în legătură cu acesta am spus celor doi, lui Pânzaru şi Costea, că dacă tovarăşul Ştefan Dima a putut să facă una ca asta, dacă interesele personale au luat locul principiilor leniniste, normelor de partid, înseamnă că la noi ceva nu este în regulă. Bineînţeles că prin cuvântul «noi» eu am avut în vedere Comitetul

nostru regional de partid şi în niciun caz întregul. partid. O asemenea interpretare s-ar putea da’ numai dacă tovarăşul Ştefan Dima ar fi prim-secretâr al Comitetului Central al partidului. Nu a fost vorba, deci, de o generalizare, ci de o referire la un caz concret, petrecut în cadrul organizaţiei regionale de partid. Mai precizez că am spus asta nu din proprie iniţiativă, ci provocat de Pânzaru şi Costea. Au venit amândoi la mine în birou şi au început să-şi exprime părerea de rău pentru faptul că am fost exclus din partid. Dacă până şi pe mine m-au exclus din partid, atunci unde s-a ajuns?! şi-a manifestat revolta Pânzaru. Şi a ţinut-o cu provocări de genul acesta. Adică sunt convinşi că lucrurile au fost denaturate, mi s-a făcut o nedreptate strigătoare la cer. Iar dacă am spus cele de mai sus în afara unui cadru organizat, am spus-o provocat, împins, determinat de cei doi., „, După vreo două săptămâni, în timpul al nu ştiu câtelea interogator, Borţan, trecând dintr-un birou în altul, ca în căutarea cuiva, se opri când era gata să iasă pe uşă, de parcă şi-ar fi adus aminte de ceva, şi i se adresă lui Jinga: „Mă, tu ştii ce făcu nevastă-ta?” Andrei nu-i dădu atenţie. Vorbele lui Sandu îi trecură pe lângă urechi. (Culea îi spusese că Smaranda – „Până şi nevastă-ta te recunoscu duşman!”, spusese – luase poziţia împotriva sa, îl condamnase cu hotărâre, se înşelase, zisese, în privinţa lui, abia mai târziu începuse să deschidă ochii, să-şi dea seama că sub masca de activist se ascunde un om cu două feţe, ea n-a ştiut nimic despre originea lui descompusă şi nici despre faptele contrarevoluţionare pe care le-a săvârşit şi pentru care nu numai că n-are ce căuta în partid, dar trebuie să-şi primească pedeapsa de duşman al partidului şi-al noii orânduiri.) Se sesiză abia când auzi cuvântul „Bucureşti”. Înţelese că Smaranda ceruse să plece în Uniunea Sovietică. „Ea-i acolo născută, continuă Sandu, se consideră cetăţeancă sovietică, vrea să se repatrieze. Şi pleacă… O năroadă! Ce crede ea? N-or s-o ia ăia la

întrebări?! Ce-ai aşteptat atâta? Abia acu te trezişi?! îl andrei nu-l mai asculta. Realizase dintr-odată că Smaranda ar putea să i-l ia pe Vladimir, şi în acel moment avusese impresia că inima i se oprise în loc, se oprise brusc, şi viaţa se scurge din el, gata, s-a dus, îşi trăieşte ultimele clipe. Îşi acoperi faţa cu mâinile; sub degete simţi sângele cum pulsează în vine. „Borţane! zise, întorcându-se spre acesta. Indiferent cât oi sta, într-o zi tot o să ies! Şi atunci o să te caut oriunde-i fi şi orice-ai fi, şi-q să te strâng cu mâinile mele de gât. Chiar dacă o să-mi petrec restu' zilelor în puşcărie, că mie aşa se vede că-mi este scris. Pentru ziua asta şi pentru plăcerea asta o să fac şi pe dracu' să trăiesc şi să ies din puşcăria în care mă băgaţi voi acu! Ţine minte dacă-mi ia copilul… De toate te iert, da' pentru copil, neam! Dacă-mi ia aia copilul, să ştii că n-o să am alt scop şi altă plăcere în viaţă decât să te omor cu mâinile mele şi să mă uit la tine cum îţi dai sufletul sub privirile mele! Ţi-am spus, ca să ştii! Şi-ţi mai spun una, Borţane! Ce faceţi voi cu mine acu nu poate să dureze, Borţane! Că nu pentru asta am luat noi puterea… bandiţilor! Şi începu să strige: Bandiţilor! Bandiţilor!" Cui ea îi trânti un pumn şi-l doborî de pe scaun.

După câteva zile îl depuseră la penitenciar, într-o celulă din partea de nord a închisorii. Nu-l ţinură însă acolo decât vreo două săptămâni şi-l mutară la comun. La „406 comun". Crezuse că-l duc la o altă celulă, când fu băgat înăuntru şi văzu priciul de lemn, se gândi că-şi va putea întinde şi el oasele. Era o încăpere nu prea mare, şi deţinuţii – unsprezece la număr – stăteau destul de înghesuiţi. Le aruncă o privire şi ceru să i se facă loc. „Ooo! se auzi o voce dinspre colţul opus. Ce onoare!… Domnilor! dar dumnealui este tovarăşul Jinga 1 Eroul de la Prefectură!…" Andrei nu-l recunoscu. Trăsăturile îi păreau familiare… familiară i se păruse în special vocea. „Bratu, domnule Jinga!… îl ajută acesta. Comisarul-şef Bratu de la Siguranţă… Ce dracu', ai şi uitat?! Ei, cum

aşa, domnule Jinga? Că doar eu ţi-am făcut trecut comunist!”. Slăbise, se uscase… Dar nu de Bratu îi era lui. Înţelese brusc unde-l mutaseră, în ce mediu. Odată băgat în celulă, căzuse într-o stare de amorţeală, de moleşeală, dormise aproape tot timpul, un somn aproape letargic, fusese o bucată de materie cu viaţă în ea, fără creier, fără sentimente, fără nimic. Un mod de autoapărare probabil al organismului său, altfel nu se explica cum putuse să doarmă atâta, zi şi noapte, aproape fără întrerupere. Şi iată că odată cuvorbele lui Bratu acest organism reacţionă din nou şi-l puse în stare de alarmă. Ştia din detenţia trecută că existenţa printre puşcăriaşi este guvernată de un singur criteriu, forţa fizică, şi dacă, nou venit fiind, nu ţi-ai impus-o de la bun început, dacă deţinuţii eu care urmează să împarţi încăperea nu ţi-au luat frica de la prima provocare, e greu să mai faci după aceea ceva. „Îţi dau un sfat!…” începu, dar nu reuşi să continue. Un deţinut care, în momentul intrării sale, urina în tinetă, un fost căpitan de jandarmi, încercă să-l lovească cu piciorul în testicule. Făcu o eschivă şi-l izbi cu un pumn. Se trase apoi repede spre uşă, pentru a-şi acoperi spatele. Avea mină grea, ştia, pumnul său îl doborâse pe Savin, cum îl chema pe fostul căpitan de jandarmi, peste tinetă, aceasta se răsturnase, făcând o băltoacă pe jos… „Hai! v-aştept!” îi chemă. Stăteau impasibili, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat, şi Andrei se întrebă dacă chiar nu le pasă, sau se prefac doar, ca să-i sară apoi în spinare. Erau toţi trecuţi de 40 de ani, slăbiţi de anii de puşcărie (altfel loveau, alta era arma lor). Dându-şi seama că nu prezentau un pericol, se duse la Savin. Ridicându-se, acesta îl ameninţase cu ură: „Ţi-arăt eu ţie!…” „Arată spuse şi-l lovi cu pumnul în stomac. Savin scoase un ţipăt care avea să atragă gardianul. „Braţule! i se adresă fostului comisar. Dacă mai scoţi o vorbă cu mine, îţi rup maxilarele! Şi să ştii că abia aştept să fac treaba asta! îţi desfac fălcile, ca la câini, până îţi rup maxilarele, şi n-ai

să mai vorbeşti toată viaţa!” Gardianul deschise ferestruica uşii şi întrebă: „Care ţipă?” „A sărit la bătaie, dom’şef!” strigară câţiva. Gardianul descuie uşa şi-i făcu semn lui Andrei să vină la el. Când se apropie, îl croi peste cap cu bastonul de cauciuc. Nu ridicase mâinile să se apere, ştiind că asta înfurie gardienii, se lăsase lovit. „Mutaţi-mă înapoi la celulă!” se ceru. „Paştele mă-tii! înapoi la celulă, ha? Şi îl croi peste gât, peste faţă. Să n-aud un zgomot, că vă scot unu câte unu afară!” îi ameninţă şi închise uşa. Andrei aşteptă până se îndepărtară paşii gardianului şi-i întrebă: „Care strigarăţi c-am sărit la bătaie? „Rămaseră tăcuţi. Unul – îl chema Vărăscu şi era naţional-ţărănist – îi făcu semn, mişcând ochii spre cel din stânga. Tot naţional-ţărănist, Pleşoiu, avocat de profesie. „Pe tine te-am auzit!… arătă Andrei spre Pleşoiu. Dar mai strigarăţi vreo trei!” „Strigarăm… zise Pleşoiu. Şi ce vrei tu acuma cu noi?” Andrei vru să-l lovească. Se răzgândi – le demonstrase că-i brută – i se păru că se va putea înţelege cu ei. „Care scoate o vorbă la mine, îl schilodesc! Nicio vorbă măcar! Şi să nu-ncercaţi noaptea… Eu am mai făcut puşcărie!…”

Încă de la bun început îi fusese atrasă atenţia de un individ care stătea în genunchi în colţul de lângă ferestruică – Andrei îşi făcuse loc lângă uşă, chiar la marginea priciului – şi se ruga mai tot timpul lui Dumnezeu. În tăcere, mişcând aproape fără încetare din buze. Cei de la „406 comun” îl botezaseră, în bătaie de joc, „Sfântu Pafnutie”… Era membrul unei secte religioase interzise, „Oastea Domnului”, sau aşa ceva, dar semăna incredibil cu Burcă, studentul de la Drept, căruia i se găsise la percheziţie un ipistol ascuns în fotoliu. Acelaşi nas mare, urât, ca o cocoaşă, ochii tot aşa de apropiaţi… Slabi erau toţi – mâncarea era mămăligă rece şi o zemârcă în care pluteau câteva boabe de arpacaş; mâncarea asta avea să-l vindece de ulcer – Pafnutie însă devenise aproape scheletic, obrajii i se descărnaseră, pielea feţei i se uscase, se zbârcise, se

îngălbenise, întinsă rămăsese doar pe cocoaşa nasului, dar se subţiaşe într-atâta, încât aveai impresia că dacă ai atinge-o cu degetul, Tocul acela s-ar infecta. Asemănarea era izbitoare, numai că studentul fusese condamnat la doi ani închisoare şi era de presupus că se eliberase de mult. Şi-apoi, privirea lui de atunci, dârză, aprigă mai ales, vulturească, nici nu ducea la gândul unui om care să se „lase” doar Domnului, aşa cum era cea a lui Pafnutie, evlavioasă, smerită, lepădată de sine. Fără să vrea, ochii i se îndreptară spre Pafnutie, dar acesta părea că nu vede pe nimeni, îşi murmura ca un apucat ruga. Andrei îi „punea” carne pe obraji, îi înlătura barba, îi înăsprea, îi înverşuna privirea, şi atunci, da, atunci Pafnutie se transforma în Burcă. El nu putea fi însă acela, pentru că…

După vreo două luni fu scos şi dus la director. Crezu că-l eliberează. Nu încetase să spere că cineva se va sesiza 5 n cele din urmă cum fusese Jinga transformat brusc în duşman, înscenarea era cusută cu aţă albă, abuzul lui Ştefan Dima prea evident, toate la câte fusese supus erau nu doar contrare normelor şi principiilor de partid, legilor ţării, dar şi contrare, potrivnice firii; erau lucruri complet anormale, nu se putea ca adevărul să rămână măsluit, nu se putea să nu i se facă dreptate. Cum intră în cabinet, directorul îi făcu semn gardianului care îl însoţise să iasă afară, aşteptă să se închidă uşa în urma acestuia şi-i spuse: „Băiatu’ e la Predeşti, la bunici, iar acasă e bine, stau fata şi ginerele ţaţei Maria. Asta am vrut să-ţi transmit1. Şi-i făcu semn să iasă. Îi mulţumi în gând lui Borţan şi chiar fu gata să-l ierte că pusese capăt chinurilor care-l munceau zi şi noapte pentru soarta lui. Vladimir, al cărui viitor îl vedea lovit de blestem, de acelaşi blestem cu al său, crescut fără tată şi el, cu o mamă mai rea decât fusese Lucreţia. O apucată, ca Pafnutie. Scăpat de gândurile negre cu privire la Vladimir, îşi zise că Borţan îi transmisese vestea nu din omenie sau de teama răzbunării, ci pentru că intervenise

ceva, ceva care îi era favorabil, probabil de anchetă de la Comitetul Central, altfel nu l-ar fi anunţat şi despre casă, că se mutaseră fata şi ginerele ţaţei Mană în ea. Sau îl anunţase ca el să înţeleagă că Smaranda, gata, plecase? se îndoi Andrei.

Turnătoriile se făceau la chemări sau la ieşiri la raport sub diferite pretexte, şi când fu adus înapoi, îi văzu cum se uită la el pe furiş, de parcă l-ar iscodi cu privirea, ce spusese el despre ei. Se trăgeau unii pe alţii de limbă şi apoi se turnau. Mai întotdeauna, porneau de la aventuri cu femei, povesteau ce făcuseră şi dreseseră ei, sau cunoscuţi de-ai lor… Cel care se afla lângă Jinga, vecinul de prici, un fost magistrat, bolise rău câteva săptămâni, crezuseră că se duce – avea febră şi voma tot ce mânca – simţind probabil nevoia să vorbească, sau vrând poate să se apropie de Andrei, îi spusese într-o zi pe şoptite că el inventase jocul „anchetei oculte11, cum îl denumise, îl preluaseră unul după altul, până se molipsiseră toţi. îl practicau, îi zise, ca pe o perversitate, erau intelectuali, nu puteau lăsa creierul inactiv, creierului îi trebuie gimnastică. „În orice caz, spusese, ai făcut un lucru inteligent că ne-ai oprit să-ţi vorbim. Din duşmănie… din ură… pentru că Bratu zicea că eşti un fanatic, asta te-a şi adus probabil aici. Din instinct… Sau poate din experienţa puşcăriei trecute. Oricum, e un lucru inteligent că taci şi nu vrei să ai de-a face cu noi.11 Cel mai vorbăreţ era Bratu. Dar cel mai viclean, Pleşoiu, avocatul, cu siguranţă un as în meseria lui, îl înconjura mereu cu vorbe pe un fost colonel, un om mai rezervat, mai retras. Andrei îi urmărea, prefăcându-se că doarme, îi asculta şi încerca să-i dibuiască pe fiecare; nu-şi lăsa nici el creierul inactiv. De la început fusese convins că aducerea lui la „406 comun”, în aceeaşi încăpere cu Bratu, nu se datora unei simple întâmplări, ci încercării de-a-i măcina, de-a-i nimici moralul, psihicul. Apoi, cum fostul şef al Siguranţei îl lăsase în pace – îi respectau cererea şi ceilalţi deţinuţi – pusese sub semnul întrebării

această intenţie. Cu toate că chiar şi prezenţa lui Bratu, punerea lor sub semnul egalităţii, în fond a victimei şi a călăului, era prin ea însăşi psihic distrugătoare. Bratu mai încercă însă în două rânduri să intre în vorbă cu Andrei. Într-o zi, profitând de faptul că le căzuse rândul la amândoi să care afară tineta

— Unul singur n-o putea duce –, îi spuse că fusese Scos şi întrebat cum se comportase Jinga când îi propusese să devină informator. „De ce, domnule Jinga? Că doar ai făcut puşcărie, nu mai era nevoie să zic eu!...” Andrei rămase tăcut, ca şi cum nu cu el ar fi vorbit Bratu, iar când acesta deschise gura să mai spună ceva, îl ameninţă că-l bagă cu capul în tinetă. O lună şi ceva după aceea nu mai răbdă şi vărsă din el: „Noi... am făcut, e-adevărat... Dar v-am făcut barem procese... Ai dumitale te ţin fără proces, fără nimic!”

Îl scoseseră după opt luni şi paisprezece zile şi Andrei crezu că asta fac, îl scot la proces. I se dădură hainele

— De ce? se întrebă – şi-l urcară într-o dubă. Dar drumul se lungea. Deci, nu la tribunal. Nici la Securitate. Apoi, după o scurtă porţiune de asfalt, unde maşina căpătă viteză, simţi că o luaseră pe o şosea cu pietriş. Îşi spuse că îl transferă la un alt penitenciar. Dar de ce cu maşina? După câteva ore bune de mers, roţile începură să bocănească ritmic, ca la contactul cu încheieturile unor plăci de beton; desele claxonări, vâjâitul de maşini îi evidenţiară că se aflau pe o arteră cu trafic intens. Mai trecuseră prin oraşe, dar zgomotul celui în care intraseră, mai ales cel de tramvaie, îl făcu să se gândească la Timişoara (Şcoala de şase luni o făcuse în acel oraş) sau Bucureşti. Mai curând Bucureşti. Asta aprinse în el o speranţă. Nu dură mult, şi duba se opri fără să fi părăsit oraşul. I se puseră ochelari negri, de tablă, îl coborâră şi-l introduseră într-o clădire, îl urcară apoi într-un lift silenţios, îl conduseră pe un coridor... Cel care îi scoase ochelarii era în civil, iar încăperea micuţă,

doar cu un pat, nu aparţinea în niciun caz unei închisori. Mai mult decât atât: salteaua avea cearşaf.

Două zile nu-i spuse nimeni nimic, în a treia fu luat tot de un civil, dus într-un birou în care se aflau doar două mese, fiecare cu scaunul ei, şi lăsat singur acolo. Bănui că va veni cineva să stea de vorbă cu el, să-i ia un interogatoriu. Dar orele treceau şi nu se prezenta nimeni. Veni tot civilul care îl adusese şi i se adresă cu „tovarăşe Jinga”. Nu cu „domnule îi spuse că din acel moment este liber, s-a stabilit că nu se face vinovat de nicio faptă penală, îi dădu o foaie de drum, ca să se întoarcă în N., douăzeci de lei pentru mâncare, şi-l instrui ce are voie să spună şi ce nu despre perioada detenţiei. Apoi, civilul îi puse ochelarii, fu urcat într-o dubă… îl coborâră în Piaţa Elefterie. Când ieşi din maşină, văzu că se află în Piaţa Elefterie.

Avea să afle mai târziu ce se întâmplase. Întors într-o permisie la absolvirea unei şcoli de ofiţeri a M.A.I., băiatul lui Ştefan Dima sosise acasă exact în momentul în care taică-su îşi bătea nevasta. Între mamă şi fiu exista se pare o dragoste foarte puternică, şi acesta, băut, scosese pistolul şi trăsese în tată. Nu-l omorâse, îl rănise doar. Dar acel foc de pistol a dus la căderea lui Ştefan Dima, Prudenţa sau al nu ştiu câtelea simţ îl făcuse pe Borţan să acţioneze cu câteva săptămâni înainte de a se produce evenimentul. Secară nu era un novice, simţise că Dima merge pe „calul” Borţan, cazul Jinga îi întărise această convingere, şi el hotărâse să profite de faptul că operaţiunea condusă de Borţan, de prindere a doi criminali ce omorâseră un şef de post, se soldase cu arestarea acestora; îl umpluse de laude la şefii ierarhici din minister, unde se pare că avea şi un protector foarte puternic. Nebănuind despre ce este vorba, Dima confirmase caracterizarea făcută lui Borţan, de element excepţional, şi Sandu se trezise promovat la Bucureşti. Ceva mai târziu, Borţan depusese un raport cu privire la arestarea lui Jinga – nu participase la cercetări, dosarul

fusese întocmit de Culea – iar după scoaterea din funcţiune a lui Ştefan Dima, revenise cu altul mai detaliat. Cele două rapoarte aveau să-i folosească…

Capitolul VII

De la locul unde fusese depus până la casa lui Teo erau câteva sute de metri…

Cană avusese şansa să nimerească la un pluton comandat de un ofiţer rezervist, un cunoscut pictor bucureştean, Teofil Vântu, profesor la Institutul de arte plastice, în luptele din Cehoslovacia fuseseră răniţi deodată, cu prilejul unui atac, Vântu n-avea copii, soţia îi murise, toate se brodiseră parcă anume spre norocul lui Teo, şi el, după demobilizare, se stabilise la pictor. Trecuse pe acasă doar să-şi ia lucrurile. Nu-i plăcuseră lui Andrei ideile cu care se întorsese prietenul său de pe front. Teo gândea ca un reacţionar sadea, cele văzute în Cehoslovacia îl umpluseră de admiraţie, îi ridica în slăvi pe anglo-americani… Între ei avusese loc o discuţie, Teo îl făcuse vânzător de ţară şi ei se despărţiseră străini. Cană nu mai dăduse pe-acasă, însă în fiecare an îi felicitase de Paşti şi de Crăciun, în semn că nu-i uitase. Şi într-o zi, Andrei avusese surpriza să-i găsească numele în *Scânteia*. Era pus sub un desen mare din pagina întâi, în numărul de 23 August al ziarului. Şi astfel îşi explicase Andrei de ce dispăruseră din ultimele felicitări cuvintele „sfintele”, „Paşti” şi „Crăciun”, şi rămăseseră doar „de sărbători”. Când murise nea Anghel, îl chemase printr-o telegramă, dar Teo nu venise. Asta îi fusese de mirare lui Andrei; chiar dacă se ajunsese, bătrânul îl ajutase când avusese nevoie mai mult. La vreo două luni îi trimisese o scrisoare în care îi explicase că fusese plecat în Uniunea Sovietică, dar o să-şi facă timp şi-o să vină. Nu venise. îl căutase în schimb Andrei când dăduse examen la Politehnică. Îi luase din carte numărul de telefon, îl sunase de câteva ori, şi cum nimeni nu-i răspunsese, verificase la „Informaţii” dacă nu i se schimbase cumva numărul. Nu, numărul era bun, şi atunci hotărâse să-l

caute la adresa ştiută. Întrebase, i se spusese că strada se află în Cotroceni şi i se dăduse ca reper Podul Elefterie. Aspectul caselor, masive, înstărite, multe îmbrăcate în iederă, îi confirmase ideea că Teo se ajunsese. Curtea, pavată cu dale mici, albe, era a unei case impozante, dar din cele trei sonerii de la uşa monumentală a intrării doar una avea înscris un nume, numele unui inginer. O alesese pe cea de jos. Coborâse o doamnă mai în vârstă şi-i spusese că, după toate probabilităţile, tovarăşul Cană este plecat din Bucureşti. „Acolo are atelierul”, adăugase, arătând spre o clădire mică din curte, care servise probabil pe vremuri ca locuinţe pentru servitori şi garaj. Andrei încercase şi acolo, dar fără rezultat.

Se trezise într-o zi cu Teo la uşă; voia să se ducă în sat, în satul acela cu nume sucit, Ciorlocârta, să-şi ia nişte lucruri de-acolo, să-i vadă pe ai lui, nu-i văzusese de douăzeci de ani. Anghel fusese tipicar, avusese mania curăţeniei, când ningea, mătura cărarea de cărămizi de la poartă la casă; până ajungea la un capăt, zăpada se punea la celălalt, şi tot aşa, iar vara, ştergea de praf până şi gardul. Cu Smaranda însă casa ajunsese într-un hal făr-dehal, nu-i plăcea Smarandei nici să gătească, zicea că-i o concepţie retrogradă, mic-burgheză despre femeie, ei nu-i da apă, nu-i da mâncare, dar las-o să citească. Şi nu în pat, ci la masă. Patul înseamnă lenevie, zicea, tipică cuconetului de pe vremuri. Din pricina dezordinii din casă, a hârtiei de ziar pe care mâncau, a faptului că nu avea cu ce să-l trateze pe Teo în afară de ouă şi veşnicul salam, Andrei se simţise jenat; întâmplarea făcuse să aibă o sticlă cu vin. Cum vorbeau despre nea Anghel, înainte de-a bea, Teo, aşa cum se obişnuieşte la ţară, vărsase din pahar o picătură pe jos şi spusese „Dumnezeu să-l ierte”. „Cum? se revoltase Smaranda. Un pictor comunist… care publică în organul partidului?!…” Şi-l luase la prelucrat. Teo se uitase la ea să vadă dacă glumeşte sau vorbeşte serios, apoi se

întoarse spre Andrei şi-l întrebase deodată: „Unde-ai mai găsit-o şi pe sifilitica asta?” Smaranda protestase c-o făcuse sifilitică: „Vii în casă la noi…” Teo se ridicase să plece. „Du-te-n… o înjurase de mamă. E casa mea, nu a ta! împuţita dracului! Noi, nici când eram ucenici, nu mâncam pe hârtie de ziar! Mâncam pe muşama… Ce naiba, măi Andrei? Analfabeta aia… Acu… Pune, mă, bătaia pe ea!…” mai spusese ieşind. Şi de atunci nu mai dăduse un semn.

Aflându-se atât de aproape de casa lui Teo, hotărî să-l caute. îl găseşte – bine, nu – iarăşi bine, se duce la gară şi ia primul tren. Încercă întâi la uşa garajului. Se auzi zgomot şi îi deschise chiar Teo. „Andrei! Măi băiatule! explodă Cană de bucurie. Şi imediat se miră: Da’ ce-i, mă, cu tine, tuns şi-n halul ăsta de slab?!” zise, trăgându-l înăuntru. „Am fost închis.’1 Teo se uită la Andrei, nevenindu-i a crede, şi acesta confirmă printr-o mişcare a capului, adică aşa este, a fost închis. „Cum, mă, închis? De ce?” „E-o poveste mai lungă…” „Lungă, scurtă, tu spune-o! îi ceru Teo pe-un ton categoric. Ia stai jos! Ce dracu’ ai mai făcut iar?” „Da’ ce, data trecută am făcut?!” „Aşa dară!… o dădu Teo pe olteneşte. Stai să caut ceva de băut”. Încăperea în care avea atelierul fusese grajd, apoi garaj, Cană îi pusese duşumele, spărsese un perete pentru o fereastră enormă, dar de zugrăvit nu zugrăvise, se vedea tencuiala, pereţii erau murdari, afumaţi, pictaţi în tot felul, tapetaţi cu afişe, iar mobila – câteva dulapuri scunde de lemn, mânjite de vopsele, două lăzi, o somieră, scaune care încotro, două şevalete, în dreptul ferestrei o masă ca de ping-pong, încărcată cu de toate… şi o mulţime de sticle goale pe jos. „Deci, tu… «politic» ai fost?…” se opri Teo din drum. „Cam aşa ar veni… E de râs, dar aşa ar veni. E de plâns mai curând”. „Te pomeneşti că ţi-a făcut-o nevastă-ta aia a ta?” „Nu, nu ea mi-a făcut-o. Eu mi-am făcut-o… Iar Borţan mi-a dat brânci”. „Borţan de la Broteanu? Pricinosul ăla?” „El. E maior de Securitate acu…” „Ia

uite, Borţan!...” „Eu l-am tras în sus...” „Hai în casă, că n-am aicea nimic, îl chemă Teo. Şi se îngrijoră deodată: Măi Andrei, totuşi, ce dracu’ ai făcut?” înţelese teama lui Teo... „Ţi-am mai spus: n-am făcut nimic. N-aş fi venit dacă făceam. M-au adus acum trei zile la Bucureşti... M-au ţinut opt luni şi ceva arestat... Opt luni şi paisprezece zile. M-au ţinut fără proces. M-au adus la Bucureşti şi azi mi-au dat drumul. Mi-au dat drumul spunându-mi că nu mă fac vinovat de nicio faptă penală. Să mă-ntorc acasă şi să-mi văd de treabă. Să-mi găsesc un serviciu; din punctul lor de vedere, n-am nicio problemă. Şi mi-au dat o foaie de drum pentru tren şi douăzeci de lei pentru mâncare”. „Aoleu! tu oi fi nemâncat!... îşi dădu seama Teo. Hai sus, să mă schimb”. „Să-ţi spun drept, o friptură aş mânca...”

Din holul comun al etajului pătrunseră într-o cameră foarte mare, o cameră de vreo patruzeci de metri pătraţi, şi Andrei rămase în prag de uimire. Lipit de peretele din faţă, Teo construise o prispă de lut cu stâlpi ce susţineau o margine de acoperiş din paie, iar pe locul unde ar (fi trebuit să fie uşa, desenase un ochi enorm, compus din zeci de figuri geometrice, asociate prin culori ce treceau dintr-o figură în alta şi în mijlocul fiecăreia câte un iris distinct, negru ca păcura, de o fixitate stranie, halucinantă. În rest, totul amintea de-o odaie oltenească – un pat înalt de lemn, vârfuit cu perne brodate şi busuioc deasupra, un colţ plin de icoane, dulap, masă, scaune, de la ţară şi ele, ştergare şi ulcele, parchetul acoperit cu scoarţe... „Toate-s din sat, îi explică Teo. Le-am adus atunci când am fost... ăl bătrân murise... Maică-mea stătea cu soră-mea... Erau trecuţi la chiaburi. Bărbatu-su închis pentru cote... I-a săturat Dumnezeu de avere. Când m-au văzut, nu le-a venit a crede. «Ei, dadă, acu zi lui alde mama cum fu atunci şi cum făcuşi tu, şi cum mă trăseseşi tu pe tine, să mă gonească alde tata din sat, să-ţi rămână ţie partea mea de avere! Să afle la bătrâneţe pe cine-a crescut. Cine-i fii-sa»”.

Apoi Teo îi arătă locuinţa. Din acea odaie oltenească se ieşea pe un coridor, venea imediat o cameră cu şifonier şi divan-studio… „Tu nu te-nsori? îl întrebă Andrei. Ţi-a cam venit vremea”. „Nici nu mă gândesc. Ori îs proaste, ori îs curve. Şi toate urmăresc interesu. O iei şi nu ştii ce zace-n ea. Şi te şi bate la cap… Am pe una măritată… Vine… pleacă, *bonjour* şi la revedere. Mă lasă să lucrez. Muncesc ca un bou. Asta-i viaţa mea – lucrul. Nici nu vreau altceva”. Venea apoi baia, o baie enormă, toată-n faianţă şi marmoră, şi-o debara, în care Teo pusese aragazul, o masă… Bucătăria rămăsese proprietarului, era în partea cealaltă a casei. În timp ce-i arăta baia, Teo îi spusese să facă un duş, pute, o avea şi păduchi.

Apa duşului îl uşură, îl făcu parcă alt om. Doamne, ce bine era!… Se văzu însă cât este de slab şi se întrebă ce-o zice oare Vladimir când l-o vedea aşa slab şi tuns în cap. O impresie care rămâne, se întipăreşte. Aşa cum lui îi rămăsese Lucreţia, avea şi acum în faţa ochilor mâna ei albă, ca de mort. Hotărî să nu se-nfăţişeze deocamdată băiatului. O să se ducă doar să-l vadă de departe, să stea de vorbă cu foştii lui socri. În două-trei săptămâni o să mai pună carne pe el, o să-i mai crească şi părul, abia atunci o să se ducă să-l ia. Teo îi aduse ciorapi, chiloţi, o cămaşă… Nu crezuse c-o să-l primească Teo aşa; se îndepărtaseră unul faţă de celălalt.

Când ieşi din baie, îl găsi aşteptându-l cu coniac pus în pahare. „Măi Andrei, da’ tu în fond de ce-ai fost acuzat? Pentru ce te-au închis?” îl întrebă, temându-se să nu intre în vreo belea. Andrei îi povesti pe scurt, după care Teo chemă un taxi şi-l duse la magazinul universal „Victoria”. Îi cumpără costum, pantofi, cămaşă, cravată, cheltui o grămadă de bani. Andrei încercase să protesteze, are haine acasă, dar Teo îl înjurase de mamă şi-i alesese tot ce fusese mai bun şi mai scump şi strâmbase tot timpul din nas. „Haine după gârlă”, spusese. Teo era elegant, întotdeauna îi plăcuse să se

îmbrace, avea un costum de etamină crem, pantofi de antilopă bej… îi remarcai eleganţa de la distanţă. Şi avea în felul lui de a fi ceva boieresc, un aer boieresc.

Apoi îl băgă într-o frizerie să-l radă în cap. Când auzi ce vrea de la el, Andrei se împotrivi şi ieşi pe uşă. „Mă, nu fi prost!… Cică te-ai ras să-ţi crească părul mai bine. Să-i întăreşti rădăcina…” „Nu mă rad, mă, nu mă rad! se opuse Andrei cu hotărâre. Ce-o să zică băiatul când o să mă vadă aşa? Şi-o să trebuiască să treacă mai bine de-o lună, poate chiar două, ca să-l am cum e acum! Aşa… într-o lună mai creşte…” „Prostii!…” o ţinu Teo pe-a lui şi vru să-l tragă în frizerie. „Nu mă rad!” se feri Andrei. „Du-te-n mă-ta!” îl înjură Teo şi porni înainte, bombănind. După câţiva paşi, se opri şi-l aşteptă. „Ras în cap, ai fi şocant, tăticu’!… îi explică. Tuns, nu spui nimic. Da’ tu eşti un tip frust… n-ai pic de imaginaţie… Bine, dă-i în mă-sa!… Hai!”

Şi-l duse la „Athénée Palace” în hotel. Andrei fu izbit de liniştea nefirească ce învăluia holul, covoarele moi, groase absorbeau parcă şi vocile oamenilor. Coloane de marmoră, canapele, fotolii… Cotiră la stânga pe lângă o coloană şi intrară în restaurant. Nu era ocupată decât o singură masă. Totul strălucea, albul feţelor de masă îţi lua ochii şi o linişte şi acolo să te doară urechile. Chelneri eleganţi aşteptau lângă pereţi sosirea clienţilor. Unul din ei se desprinse din dreapta şi se grăbi, neauzit, să le iasă în întâmpinare. „Să-mi daţi voie să vă servesc eu, tovarăşe Cană!” spuse acesta parcă în şoaptă, după ce îi salutase înclinându-se. Şi-i conduse la o masă. Le ţinu scaunele. După aceea le dădu la fiecare câte o listă. Andrei se încurcă în ea, când vru să citească, literele îi jucară în faţa ochilor. Auzea parcă prin somn ce-i comanda Teo chelnerului. „Tămâioasă de Pietroasele” spusese, asta fusese tot ce reţinuse. „Ei, acu apucă-te şi povesteşte, îi ceru Teo după ce plecă chelnerul. Povesteşte tot. Despre toate capetele de acuzare pentru care te-au exclus din partid. Cum ai făcut tu pe deşteptu’

cu primul-secretar, crezând că schimbi tu lumea… că-i schimbi tu pe oameni… Barem să ştiu cât de tâmpit e prietenul meu”.

De acolo şi începu Andrei să-i povestească. Sau, mai bine zis, cum fusese cu Ana, cum o pusese Vrabie să-l care în cârcă pe schele, în batjocura tuturor a, întrerupându-se doar la venirea chelnerului sau a picolului, care stăteau tot timpul cu ochii pe paharele lor. Teo îşi comandase ciuperci *à la grecque*, iar lui Andrei mititei. Apoi le aduseră şniţele cu cartofi pai. Văzând cele două bucătoare care ieşeau aproape din farfurie, Andrei îl întrebă fără să vrea cât costă o asemenea porţie. „Opt lei şi ceva. Da’ de ce?” „Aşa, din curiozitate. Păi merită, dom’le!… Dacă într-un restaurant obişnuit e patru lei şi treizeci de bani o friptură… După o porţie ca asta chiar că nu-ţi mai trebuie nimic altceva!” Teo comandase însă şi un fel de îngheţată, „Melba” îi spusese că se cheamă, cu câte o jumătate de piersică însiropată, mare şi cu un gust deosebit, cică piersică de California.

„Uite ce e, tăticu’, îi spuse la un moment dat Teo, tu trebuie să faci facultatea! N-ai învăţat nimic de la viaţă… asta e clar, tot tâmpit ai rămas. Aşa că, bagă-i în mă-sa, tăticu’, şi apucă-te de carte. Te muţi la mine şi te-apuci de carte. Să termini Politehnica, să ieşi inginer. Asta-i singura soluţie, n-ai alta!” zise Teo pe un ton categoric. „Cum s-o termin când eu nici n-am început-o?! Am dat examenul de admitere, l-am dat la aşchierea metalelor, dar la examenele de an nu m-am mai prezentat. Aici, da, am fost prost. Trecusem din nou activist… şi, ca un idiot, nu m-am mai prezentat. Şi doar văzusem cum merge… Văzusem la examenul de admitere. Iar ca activist le treceam şi mai ceva, le treceam fluierând. Mi-a fost ruşine să mă duc nepregătit”. „Dar de intrat ai intrat…” „Am intrat”. „Găsim noi pe cineva la minister, tăticu’, să-ţi recunoască examenul!… Prost e că te-au exclus din partid… E ca un stigmat… tu ştii mai bine…” „Dacă mi-au dat drumul, nu se poate să nu se aranjeze şi asta! fu

mai mult decât sigur Andrei. Comisia superioară de control să nu infirme excluderea!” „Dar-ar Dumnezeu!” „Tu uiţi însă că eu am un băiat de crescut! Un băiat care nu trebuie să treacă prin ce-am trecut eu! Prin ce-ai trecut şi tu”. „Ai, aşa este… îl aduci şi pe el. Camera aia de pe coridor v-o dau vouă. Eu ş-aşa dorm pe prispă. Din rănirea aia de pe front, m-am ales c-o hernie de disc, trebuie să dorm pe ceva tare. Mi-am făcut o salteluţă din păr de cal, o salteluţă cât o plapumă de groasă, o aştern pe prispă şi-acolo dorm. Trebuie doar să-mi fac rost de-un dulap de haine potrivit cu restul. Tăticu’, eu ştiu la ce te gândeşti! Te gândeşti c-o să stai pe capul meu. Am, nu-ţi face probleme. Lucrez… Câştig… Bag peste tot… Am două lefuri…” „Cum vine asta?” nu pricepu Andrei. „Sunt angajat la o revistă unde trec să iau doar leafa şi să le duc din când în când câte-un desen, şi sunt consilier artistic la… numi Cană o instituţie culturală. Şi mă gândesc să-mi cumpăr o casă”. „Să-ţi cumperi o casă? se miră Andrei. Toţi vor să scape de ele pentru dosar…” „Vor să scape ăi de le-au avut de pe timpuri! Pentru că din asta reiese c-au fost bogaţi şi-au exploatat… O casă unde să-mi pot face un atelier. E frig rău iarna acolo la mine… Chiar dacă arde focul tot timpul în sobă. A fost garaj. Mai întâi grajd, apoi garaj, toţi pereţiî-s afară… O casă pe care să mi-o aranjez aşa cum vreau eu. Şi-n care, dacă bat un cui, să ştiu că-i al meu. Cum ai să te-ntorci tu acolo? Tu te-ai gândit? reveni Teo. Că ei te-au belit!… Ce-ai să faci? Unde te angajezi?” „Strungar. Dacă n-oi ieşi stahanovist în câteva luni…” „Eşti un naiv! Am avut dreptate, tăticu’, când am spus că eşti un tâmpit! O să-i convină ăluia, primului-secretar?!” „De asta mi-i teamă şi mie. De-abia acum, discutând cu tine… Ai dreptate, n-o să-i convină. Şi-o să mă ţină la fund! Poate chiar o să-ncerce să-mi agaţe ceva. Dacă a fost el în stare… N-o să-i convină nici măcar să mă ştie în oraş. N-o să am viaţă acolo. Nu-i vorba doar de mândrie, dar n-o să am viaţă acolo”. „Ba şi de mândrie-i vorba! Trebuie să faci

facultatea, să ajungi inginer!” „Facultatea ca facultatea… da’ de plecat trebuie să plec 1, spuse Andrei. Proiectul lui Teo cu facultatea îi apărea ca o nebuloasă, mai aproape de realitate vedea posibilitatea de-a se angaja în Bucureşti la vreo uzină. Teo îi deschisese ochii şi-i oferea o şansă… Da, trebuia să plece din acel oraş care-i adusese atâtea necazuri. „Măi, Teo…” oftă Andrei, fiindu-i greu să vorbească. „Du-te-n mă-ta! Am. Vino şi stai. Ne-om descurca noi şi cu băiatul… îi găsim o grădiniţă.

În salon îşi făcu apariţia un grup format din trei perechi, eleganţa femeilor avea o notă aparte, îndeosebi a celei din mijloc, o brunetă plinuţă, cu ochii mari… În atmosfera restaurantului se simţi imediat că se produsese un eveniment, aproape toate privirile se îndreptară în direcţia grupului. Chelnerii se precipitară, şeful de sală alergă să-l întâmpine, şi Teo, referindu-se la cea din mijloc, îi spuse în şoaptă că este fiica unui personaj politic la care Andrei, de când fusese exclus din partid, se gândise ca la o speranţă că-l va primi şi că-i va face dreptate. „Nu te holba aşa!” îl apostrofă Teo şi o salută apoi pe fiică. Nu se holba. Sau poate se holbase…

I se-nvârtea capul: de la închisoare, dubă şi ochelari negri la baia numai faianţă, „Athénée Palace” şi acum şi în societatea fiicei acelui personaj, doar câţiva metri de ea, era mult prea mult pentru el. Îi venea să se scoale şi să-i spună ce nedreptate i se făcuse. Avu deodată impresia că, mutându-se în Bucureşti, această nedreptate va fi grabnic, va fi cu siguranţă îndreptată. În colţul de lângă orchestră se dansa, abia aşezaţi la masă, membrii grupului se ridicară şi păşiră spre ring. Urmărindu-i cu privirea, Andrei îşi aduse aminte ce-i spusese Smaranda când o invitase atunci la restaurant. Despre muzică, despre dans…

Avea s-o cunoască pe fiică în casa unui inginer, cu vreo doi ani înaintea morţii tatălui ei; se pomeniseră ca ea sunând la uşă. Făcuse o pasiune pentru acel inginer, un bărbat frumos, cu o înfăţişare virilă, cioplit parcă din

stâncă, dar însurat şi cu copil, însurat cu o doctoriţă în timpul studiilor făcute în Uniunea Sovietică; nevastă-sa era plecată cu fetiţa acasă, la părinţi. Ieşind de la serviciu, inginerul, fiindu-i şef lui Andrei, îl invitase să bea o ţuică la el. Era bănăţean, îi plăceau tăriile. Şi deodată… „De ce nu răspunzi la telefon?” l-a luat la rost şi a intrat în casă, crezând probabil că e cu vreo femeie. „Dacă n-a sunat, cum era să răspund?! Tovarăşul e martor…” „A sunat!” a spus supărată, fără să-i acorde nicio atenţie lui Andrei, ca şi când nici n-ar fi fost acolo. „Poate ai format greşit numărul…” „Adică eu nu ştiu să formez un număr de telefon?…” Andrei s-a strecurat spre uşă şi a plecat, lăsându-i singuri. În faţa blocului a văzut „Mercedes” aşteptând-o. Nu se jena, puţin îi păsa. Inginerul i s-a plâns mai târziu că nevastă-sa era sunată la telefon de o femeie necunoscută, înjurată, făcută în fel şi chip, ca de-o ultimă ţaţă: „Curvă! Să te cari acasă! Ce-ai căutat să te măriţi cu un român?”… Ştiind probabil ce păţise, ce se întâmplase cu un altul, inginerul a lăsat şi serviciu, şi casă, şi s-a ascuns într-o pădure din locurile natale, o pădure de lângă o linie ferată, la care o soră de-a lui era cantonier. Ea l-a hrănit. A revenit după câteva luni, zicându-şi că între timp fiicei i-a mai trecut furia. Îi trecuse, dar nu chiar de tot. „Nu te pot împărţi cu un alt bărbat – fiica era măritată – de asta am dispărut”, a fost explicaţia pe care i-a dat-o.

Nu mai rămaseră. Ieşind în hol, Teo îl chemă după el. Intrară într-un fel de grădină interioară, cu câteva mese. La una din ele Teo îi prezentă un poet mai în vârstă, al cărui nume Andrei îl întâlnise deseori în *Scânteia*; aducea cu tatăl Emei şi fuma şi el pipă. Era cu nevastă-sa, mai tânără ca el cu vreo 25 de ani, şi cu alţi doi scriitori despre care nu auzise. Teo ceruse să i se facă un pachet cu două sticle de vin, luară un taxi din faţa hotelului şi, ajunşi acasă, stătură până la 5 dimineaţa de vorbă.

În tren, Andrei se gândi pe cine ar fi putut el să

întrebe, de la cine ar fi putut să afle ce se întâmplase că-l duseseră la Bucureşti şi apoi îi dăduseră drumul. îl duseseră la Bucureşti ca să se stea de vorbă cu el. Acesta şi fusese rostul acelei camere, o cameră ca pentru interogatoriu, unde aşteptase câteva ore; acel cineva care intenţionase să-l asculte se răzgândise probabil. Borţan ştia cu siguranţă, îşi zise Andrei, însă la el gândul îi era doar ca să se socotească odată şi-odată; nu se putea să nu vină şi o asemenea zi! Hotărî să nu se arate nimănui. O să se ducă să-şi ia băiatul – Teo îl sfătuise să nu se ascundă de Vladimir, acesta n-o să observe că-i slab, iar despre păr, dacă întreabă, să-i spună că-l tunsese ca să crească mai bine, aşa trebuie tuns din când în când părul –, mai întâi însă trebuia să afle ce-i spusese Smaranda, ce-i spuseseră bunicii.

Când ajunse acasă, începuse să se însereze. Tinerii ocupaseră doar camera de lângă bucătărie, fosta cameră a lui Anghel, dar zugrăviseră şi făcuseră curat peste tot. Le spuse că-şi găsise serviciu în Bucureşti, se văzuse şi cu Teo, că acesta le-a trimis vorbă prin el să stea mai departe în casă, dacă vor, le-o şi vinde, dacă nu, să-i găsească cumpărători, o să vină într-o zi să facă formele de moştenire. Coborî apoi un cufăr din pod, coborî şi icoanele, cum îl rugase Cană, şi se apucă de împachetat. Smaranda nu luase decât ceea ce fusese al ei, în rest împărţise frăţeşte, nu se folosise de lipsa lui, dar carnetul de C.E.C., pe care avea unsprezece mii, nu-l găsi nicăieri. Erau bani, nu glumă, pe vremea aceea. La prânz mâncau amândoi la cantină; în afară de un divan-studio, altceva nu-şi cumpăraseră, hainele nu erau în vederile Smarandei… restaurantele nu… Strânseseră.

Dimineaţa se sculă de cu noapte să prindă un loc la cursă, iar la 8 fu în Predeşti. Când ajunse aproape de casa foştilor socri, rugă un copil să-l cheme pe învăţător sau pe nevasta acestuia. Veni el. După vizita aceea dinaintea căsătoriei nu se mai văzuse cu bătrânul, îi vizitase de vreo două ori mama Smarandei şi atât. Când

îl recunoscu, Spoială clătină cu compătimire din cap şi-l cuprinse în braţe. „Bine c-ai scăpat! se bucură învăţătorul şi oftă. Vremurile!… Astea-s vx-emurile, tovarăşe Jinga…” „Ăştia-s oamenii!… Nu vremurile”. „Oamenii sunt după cum îs vremurile!… M-ai chemat, înţeleg, să afli ce ştie băiatul. Băiatului i-am spus c-aţi plecat amândoi în Uniunea Sovietică. Dumneata la o şcoală… cum pleacă atâţia să studieze acolo, iar maică-sa cu dumneata. Asta ştie băiatul. L-am păzit şi de sat, de vorbele lumii. Pentru că de dumneata s-a aflat imediat. S-a comentat… Mă duc la sfat, şi preşedintele îmi spune: «Să vezi că dacă-l debarcară pe Dima, se repară cu tovarăşu’ Jinga, precis, îi dă drumu’»!” „Cum, îl debarcă pe Dima?” întrebă Andrei surprins. „Cică a tras fiu-su în el cu pistolu… Erau beţi amândoi… Fiu-su, securist… Cine ştie de la ce s-or fi luat amândoi…” „Şi cine-i acu prim-secretar?” „Tovarăşu’ Corban. Îl cunoşti?” „îl cunosc.11 Se ridicase pe tăcute, pe neauzite în umbra lui Dima. „Hai, domnule Jinga, că ţi-o fi dor de băiat!” îl chemă bătrânul. Pe drum, Andrei crezu de cuviinţă să întrebe de Smaranda, dacă a scris, dacă au veşti de la ea. „A scris dintr-un orăşel din Kazahstan, e bine, sănătoasă, depăşeşte planul… În casa mea, însă, eu te rog să nu-i pomeneşti numele!”

Vladimir era la bucătărie, îi dădea bunică-sa de mâncare. Când îl văzu, scoase un ţipăt prelung, „tatiii!”, şi se aruncă în braţele lui. Andrei luase bani de la Teo, îi cumpărase o puşcă… îi cumpărase şi o muzicuţă, aşa cum îşi dorise el când era mic, îi păruse rău că Lucreţia nu-i adusese o muzicuţă de la oraş. Crescuse, arăta bine, roşu în obraz, era curat, îngrijit. Lui Andrei aproape că nu-i venea să creadă că sunt iar împreună. Se jucară şi, curios, băiatul nu întrebă de maică-sa. Dacă a venit şi ea… Unde-i… Nimic, îl întrebase doar de ce-a durat şcoala atâta, dar despre maică-sa nicio vorbă. Apoi, Vladimir fu trimis să se joace în curte.

Rămaşi singuri, Andrei le spuse planurile sale. „Faci

bine că pleci, dar faci rău că iei băiatul cu dumneata”, îi spuse învăţătorul părerea. Bătrâna făcuse la repezeală un scrob cu jumări, pusese masa în camera cealaltă, ca să fie feriţi de urechile copilului, adusese brânză, roşii, o sticlă cu vin… „E băiatul dumitale, noi n-avem niciun drept asupra lui, dumneata hotărăşti. Dar avem dreptul să te sfătuim, şi te rugăm la o judecată sănătoasă, având în vedere că în el curge şi sânge de Spoială. Şi mai ales că-l iubim pe copil. Ce-ai să faci acolo cu el? Chiar ajutat de prietenul dumitale? Când ai să ai timp să te ocupi de băiat? Dacă ai să lucrezi şi-ai să-nveţi? Nu te supăra că-ţi spun… îţi spun ca la copilul meu: n-ai să-i poţi da cei şapte ani de-acasă? Ăştia se dau cu răbdare, cu migală, cu grijă… La vârsta asta se dau! mai lasă-l un an, doi. Lasă-l să crească la aer curat, hrănit la timp, spălat, îngrijit… Şi fii sigur că va creşte şi-n cultul tatălui. Aşa cum se cuvine să crească un copil. Pentru noi, părinţii erau nişte sfinţi. Să spună nevastă-mea, eu n-am băgat o dată ţigara în gură în faţa tatălui meu. Şi eram însurat. Om la casa mea… învăţător… Se născuse Tudor, şi-n ziua botezului nu ştiu ce se întâmplase că i-am zis mamei să mă lase în pace. Tata a auzit. Spărgea nişte nuci. M-a chemat la el: «Cum vorbeşti tu cu maică-ta, Vasile? Du-te imediat şi cere-i iertare»!”

Învăţătorul se ridică, deschise fereastra şi-l strigă pe băiat să vină în casă. îl strigă Ylad, şi nu Vladimir. Apoi se duse în camera cealaltă şi se întoarse cu un carnet de C.E.C. „Ni l-a lăsat nevastă-ta, spuse înmânându-i-l. L-a lăsat pentru copil”. Băiatul veni fuguţa în casă. „Ia spune tu, Vlade, îi ceru bătrânul, pe cine iubeşti tu cel mai mult?” „Pe tăticul meu. îl iubesc mult, mult de tot”. „Şi de ce îl iubeşti tu atât de mult?” „Pentru că este tăticul meu”. „Şi încă pentru ce?” „Pentru că este un om bun, şi drept, şi curajos, şi cinstit… Şi este tăticul meu!”

Spoială îi zise să se ducă la joacă şi insistă: „Să judecăm sănătos… Să judecăm în favoarea copilului… Dumneata n-ai deocamdată condiţii să-l creşti. Doar să-l

chinui şi să te chinui. Nici de-nvăţat n-ai să poţi învăţa… Prietenul acela ţi-a dat un sfat cum nu se poate mai bun; în situaţia în care eşti, asta ai de făcut, să termini o facultate. Cum o s-o faci având de îngrijit un copil?” „Lasă-l, Andrei, să ţi-l creştem cum trebuie!” se rugă doamna Spoială. „Când ai să poţi, ai să vii… interveni învăţătorul. Ca să nu-ţi simtă lipsa prea mult… De câte ori ai să vii, ai să fii binevenit”.

Andrei îşi dădea seama că bătrânii au dreptate şi nu mai stătu în cumpănă, hotărî să-l lase la ei. Abia seara, când se culcă cu băiatul, întrebă Vladimir de Smaranda: „Mama n-a venit de la şcoală?” „Nu, îi răspunse, mama o să mai rămână câţiva ani acolo. Şi eu o să învăţ mai departe, dar nu mai plec din ţară, o să învăţ la Bucureşti şi-o să vin mereu să te văd”. Rămase două zile cu el, se duseră amândoi în pădure, culeseră ciuperci…

Întors la Bucureşti, primul lucru pe care îl făcu fu să scrie o contestaţie la excluderea din partid, adresată Comisiei superioare de control. Şi cu acest prilej îl înfurie pe Teo. Coborâse să i-o citească, dar acesta îl sictiri şi îi puse în vedere că n-are ce să caute în atelier când ştie că lucrează, să-l lase în pace, altfel îi sparge capul. Trăise într-un alt mediu, trebuia să se obişnuiască, să se adapteze la acest fel de a fi al lui Teo. „Hai, cară-te sus! Şi să ştii că n-am de gând să-ţi fiu dădacă!” încheie pictorul.

În ciuda acestei ameninţări, îi obţinu aprobarea ministerului de a se înscrie în anul întâi la cursul seral şi-i făcu rost printr-un cunoscut de o adeverinţă fictivă de „câmpul muncii”, apoi se consultă cu un avocat pentru divorţ şi cum să-i facă buletin de Bucureşti. Se crease cunoscuta barieră, un fel de cerc vicios – casă, serviciu, buletin – căci populaţia Capitalei se dublase aproape, iar de construit nu se construise mai nimic. Problema casei era rezolvată, dar nu şi legal. Odată cu începerea cursurilor, învăţat de Teo, se duse la secretariatul facultăţii cu o ciocolată şi astfel i se eliberă o adeverinţă

în care se menţiona că este student în anul întâi, dar nu se specifica dacă la zi sau la seral. Pe baza ei i se făcu intrarea în spaţiul locativ al lui Teo, iar miliţia îi dădu o viză pe un an.

Îşi făcuse un program riguros: se înfiinţa la bibliotecă la deschiderea ei, la fiecare oră, când se făcea după ceas „fără zece”, ieşea pe coridor să fumeze, pierdea o oră cu masa, după care se întorcea la bibliotecă. Până la 6 seara, când. intra la cursuri. De la 6 la 10. Într-o zi, în timp ce se afla în sala bibliotecii, ridicând ochii, îl văzu pe Aurel al popii Lisandru stând de vorbă cu bibliotecara şi înţelese că el anume la această facultate era asistent.

Politehnica ceruse despre Sitaru referinţe la sfat, şi dădica Ileana îl încondeiase atât de bine, încât fusese cât pe-aci să-l dea afară de la facultate. Se pomenise într-o zi cu el la partid. îl sunaseră de la „Informaţii” şi-i spuseseră că-l caută tovarăşul asistent universitar Aurel Sitaru. Coborâse, şi Aurel îi povestise că fata mamei Fana, ajunsă preşedinta sfatului popular din comună, a dat o interpretare politică incidentelor dintre ei, petrecute în copilărie. „M-au chemat la cadre, spusese, şi m-au întrebat despre întâmplarea cu scrânciobul. Sau cum v-am dat să mâncaţi în loc de măsline… murdărie de oaie, se jenase Aurel. Eu zău dacă ştiu! Este desigur aşa, îmi pare foarte rău c-am fost capabil de asemenea măgării… După ce ne-am întâlnit atunci la Prefectură… Într-adevăr, după aceea mi-am adus aminte. Mi-am adus aminte cum ne-am dat împreună în tiribombă. Dumneavoastră aţi mai rămas, dar eu a trebuit să cobor pentru că nu mai aveam bani, îl cheltuisem pe toţi, toţi banii pe care mi-i dăduseră tata şi mama de Paşti… Şi-am luat şi-o bătaie pentru asta. Este tot ce-mi aduc aminte şi-acum. Am fost acasă şi-am încercat să stau de vorbă cu fata ţaţei Fana… Ţaţa Fana e şi când n-o cauţi la biserică, dar degeaba, că ea îi cere tatii să se roage pentru păcatele fii-sii, spusese Aurel râzând. Tovarăşa Piedică

nici n-a vrut să m-asculte. Că înfruntarea – chiar aşa a zis, «înfruntarea» – a fost în spiritul luptei de clasă. Iar acu lupta de clasă se-ascute, adică nu vrea să audă. Problema este că a scris toate acestea, subliniind că sunteţi activist de frunte al partidului. Deci, vina mea pentru acele incidente este şi mai gravă. Din moment ce sunteţi acum activist, comportarea mea de atunci a fost nu doar regretabilă, ci de-a dreptul duşmănoasă, îndreptată împotriva unui viitor activist. Fiind şi fiu de preot, atârn de-un fir de păr. M-ar fi dat afară dacă n-aş fi apreciat profesional”. Andrei îl lăsase să vorbească, gândindu-se ce rol pot juca nişte întâmplări chiar minore în viaţa unui om, şi-l întrebase: „Şi-aţi dori să vă dau eu o referinţă c-a fost o simplă joacă?” Aurel tăcuse şi dusese capul în pământ. „Fata mamei Fana n-a greşit foarte tare, continuase Andrei. Ea desigur a exagerat. Dar o înfruntare a fost. Între mine, copilul sărac, şi dumneavoastră, copilul avut. Erau aceste sentimente în noi! Dar de aici şi până a face din ele un cap de acuzare… un cap de acuzare pentru o comportare la vârsta de zece ani, este într-adevăr cu totul exagerat”. îl luase cu el şi-i scrisese o referinţă în care minimalizase acele incidente şi în acelaşi timp scosese în evidenţă comportarea în Piaţa Prefecturii a fostului ofiţer Aurel Sitaru.

*

* * *

Înseamnă, se gândi Andrei, că nu-l dăduseră afară, că referinţa aceea îi folosise; iată cum e viaţa, acum putea să aibă el nevoie de Aurel. Îi aşteptă privirea. Întâlnindu-i-o, Sitaru făcu o mină plină de surprindere şi vocea sa explodă în liniştea bibliotecii: „Tovarăşe Jinga!” Ieşiră pe coridor şi Aurel îl întrebă mirat: „Ce-i cu dumneavoastră aici?

Ce faceţi la noi?” „Sunt student. Nu mai sunt activist… nu. mai sunt nimic, sunt doar student la seral”. Aurel îl privi o clipă tăcut. „Foarte bine! înseamnă că ne

vom întâlni mereu. Ştiţi, am vorbit cu tata, am uitat să vă spun atunci, el vă ţine minte. Când preda la şcoală, mi-a povestit, l-aţi întrebat la o lecţie: «Domn părinte, dar dacă Dumnezeu a. fost atât de puternic, de ce s-a odihnit în ziua a şaptea?» Cică v-a dat afară din clasă11, râse Sitaru. „Aşa l-am întrebat?” se miră Andrei, neamintindu-şi. „«Fir-ar el de copil „zice, auzi ce să mă-ntrebe el pe mine!» Sunt lector la catedra, de rezistenţa materialelor, când aveţi nevoie de ceva… indiferent ce… voi fi bucuros să vă ajut. Poate nişte cursuri… ovorbă bună pentru un examen… Nicio problemă… cât oi mai fi… Referinţa aceea a dumneavoastră e aur, dar sunt fiu de preot şi-atârn mereu de un fir. Ştiţi bine, în afară de casă, tata n-a avut nimic, da’… Veniţi, vă stau oricând la dispoziţie. Suntem, în definitiv, consăteni! Am copilărit împreună… Chiar dacă… Sper că aţi uitat…” „Da’ de ce să uit?! Cum o să uit cum m-am furişat cu traista în biserică în duminica. Paştilor, când ştiam că părintele doarme şi, obligat, fiu-su, Aurel? Pentru că eu cu Aurel aveam ce-aveam! Şi-acum. mă văd în altar, iar acolo de toate: curcan, damigene cu vin, afumături… Eu însă după ouă roşii venisem… Iar ouă. erau câte vrei! Două lighene, şi-ntr-un colţ, altele. Ia şi. bagă-n traistă. Iar a doua zi, fuga cu ele la tiribombă, să leschimb pe bilete, să mă dau până l-oi răzbi pe Aurel… Şi-atunci să-i fac cu sâc, aşa cum îmi făcuse el mie în prima zi. Iar când Aurel o-ncaşa de la părintele că prăpădise toţi bănişorii la tiribombă, cine nu mai putea de bucurie dacă nu eu?!” „Atunci, am o propunere: să ne spunem pe nume, Aurel şi Andrei”.

Odată înscris în facultate, odată scopul atins, gândul la adeverinţa fictivă începuse să nu-i dea pace. Dacă sedescoperă? Dacă se află? Atunci chiar că s-a terminat cu rezolvarea problemei lui de partid. Teo trata lucrurile aşa cum îi era felul: „Dă-i în mă-sa!… Nu stau ei să verifice fiecare student! Se presupune, îi explicase, că cei de la seral sunt trecuţi prin cadrele locurilor de muncă, au adus adeverinţă? bună ziua! Grija facultăţii

sunt studenţii la zi”. Cu vorbele astea, când completase fişa, la „situaţia politică” îl pusese să tragă o linioară în loc să; scrie „exclus din partid”. „Odată Dima mazilit, cazul tău e ca şi rezolvat, spusese. De ce să te mânjeşti cu rahat? Şi fii sigur c-o să-l belească şi mai tare pe chestia cu abuzul. Când unul din ăsta se compromite cu ceva, îi atârnă şi alte greutăţi de picioare. Ca să se ducă la fund, să nu mai revină”. Andrei îşi făcea însă probleme şi în subconştient ele şi fuseseră acelea care îl îndemnaseră să-i aştepte privirea lui Aurel. Ar fi vrut să-i spună, să-i ceară părerea, să se sfătuiască cu el, şi cu toate că Sitaru se arătase cât se poate de binevoitor şi-l îndemnase să apeleze la el ori de câte ori are nevoie, nu se hotărâse să-i spună – se văzuse decăzând nu numai în ochii lui Sitaru, dar şi în propriii săi ochi. „Problema se pune într-un singur fel: de-a supravieţui, îi spusese Teo atunci. Aşa se pune problema”.

Era deviza lui, i-o repeta mereu. O vreme, Andrei tăcuse, nu spusese nimic. Într-o duminică însă… Teo îl cărase la un concert la Ateneul Român – „Trogloditule, vreau să fac din tine un intelectual, nu doar un inginer”; enervat nu atât de cele două ore de scârţâială – ba fuseseră unele părţi care îi plăcuseră – cât de lumea din jur, o lume de „foşti”, care, iată, era bine mersi, se afla într-o stare mai bătăioasă şi nu mai tăcuse. Intraseră la braseria lui „Athénée Palace”, frecventată de lumea artistică. Teo lua cu regularitate prânzul acolo la meniu fix, cu 9 lei fără pâine, şi pictorul îi spuse la un moment dat, tot pe chestia. supravieţuirii, că mănâncă rahat ştiind că-i rahat şi că pute, în timp ce Andrei mănâncă rahat şi e convins că ronţăie stafide. „Uite ce-au făcut cu tine! Ăsta mai e socialism?” „Au făcut. O revoluţie presupune şi victime. Nu mă refer la cazul meu, vorbesc în general. Unele sunt necesare, altele nu…” „Nu există «victime necesare», există doar victime!” „Aşa este. Ai dreptate! Dar într-o revoluţie fără victime nu se poate”. „Deci tu legitimezi dreptul la abuz?!” „Nu-l legitimez. În

cadrul unei schimbări sociale atât de profunde nu se poate să nu apară însă şi unii care să caute să profite de conjunctură. În scopuri personale, egoiste, în scopuri meschine. Şi care, pentru a ascunde, pentru a camufla aceste scopuri, recurg la orice mijloace. Demonstrează devotament... Observă: în aproape fiecare stângist, în fiecare extremist se ascunde un oportunist. Cu cât se bate unul mai tare cu pumnul în piept, cu cât îşi ţipă mai tare devotamentul, revoluţionarismul, cu atât e mai probabil să descoperi în el un oportunist sadea. Ideile, crezul politic trebuie să fie sobre, discrete... mai ales eficiente. Dar cum n-a fost inventat încă un aparat cu care să se cerceteze conştiinţele... prioritate au din păcate cei care se bat cu pumnul în piept. Demagogii. Aşa că lasă-mă cu stafidele, nu sunt convins că mănânc doar stafide, dar cred, în mod dialectic – nu pot să nu cred! – că va veni şi vremea «stafidelor». Să nu mai discutăm însă, să vedem cui îi va da timpul dreptate”.

La cele cu adeverinţa fictivă se adăuga faptul că banii se duceau văzând cu ochii – fusese de două ori la Predeşti să vadă băiatul – dar nu-şi căuta încă serviciu, aştepta rezultatul la contestaţia sa. Veni tocmai în iarnă „înaintea primei sesiuni de examene. La depunerea ei, lucrurile nu se desfăşuraseră deloc aşa cum şi le închipuise... Fusese îndrumat spre un birou pe uşa căruia scria „Audienţe”, dar acolo, aşteptând să-i vină rândul, şi apoi intrând în camera aceea, îşi dăduse seama fără prea mare greutate că tovarăşul care-l primise nu avea în niciun caz o competenţă deosebită, ci doar sarcina de-a-i îndruma pe cei ce se prezentau la el, în dependenţă de obiectul fiecărui memoriu în parte. La cererea sa expresă, acel activist îi explicase că tovarăşii din conducerea partidului nu pot să-i primească pe toţi cei care vin cu plângeri sau cereri. Să-i lase lui contestaţia şi ea va ajunge la Comisia superioară de control. „Tovarăşii de acolo, spusese, vor analiza situaţia, dacă va fi nevoie te vor chema să stea de vorbă, cu

dumneata”. Nu-l chemaseră. Întorcându-se într-o seară de la facultate, Teo îi arătă un plic şi-i spuse să dea ceva de băut, e chemat la Comitetul orăşenesc de partid al Capitalei în legătură cu memoriul său. Se duseră împreună, urmând ca după aceea să sărbătorească evenimentul. Toate circumstanţele îl îndreptăţeau să creadă într-o rezolvare pozitivă a situaţiei, se aştepta chiar să i se reproşeze că plecase din N. Activistul care-l primi în camera cu numărul 5, unde fusese invitat să se prezinte, îi spuse însă îndată ce se aşază pe scaun că, după cum s-a stabilit, hotărârea de excludere a fost o măsură justă, îndreptăţită. „Cum «îndreptăţită»? Cum «justă»? Cine a stabilit asta?” „Tovarăşe, dumneata ai ascuns partidului că ai tată! Ai ascuns şi alte lucruri pe care, ca membru de partid, ar fi trebuit să le înfăţişezi cinstit! Şi-n contestaţie, în loc să recunoşti, în loc să-ţi faci autocritica, în loc să regreţi sincer… aşa cum prevede statutul… Vi s-a cercetat dosarul…” „în faţa dumneavoastră se află un om, nu un dosar! se enervă Andrei. Un om cu o viaţă!… Ea trebuie cercetată, această viaţă… Nu un dosar contrafăcut, măsluit din ordinul fostului prim-secretar Ştefan Dima!” „Te poţi adresa Congresului dacă nu eşti mulţumit, spuse impasibil activistul. Conform statutului, lui i te poţi adresa mai departe”.

Cunoştinţa lui Teo care îi făcuse rost de adeverinţa fictivă aranjă să fie angajat la fabrica de pompe, la controlul tehnic de calitate. Prezentându-se tovarăşului Măriuţă, şeful C.T.C.-ului, tehnician cu experienţă, la vreo 50 de ani, acesta nu se arătă prea încântat. „Oi fi dumneata student la Politehnică… Numai că eu am nevoie de-un om care să ştie ce-i ăla un motor! Să ştie să strângă o pompă pe banc!” îi spuse că el nu-i doar student, ştie să facă de toate, a lucrat în uzină, a fost strungar, cunoaşte mecanică, lăcătuşerie… „Atunci îi altceva, se însenină Mânuţă. Hai!” îl duse într-o încăpere în care domnea un zgomot asurzitor – pe bancuri erau

încercate, cu motoarele cuplate, pompe de apă – şi-i arătă un tânăr, spunându-i c-o să lucreze vreo două zile cu acela, după care Grăjdaru, cum îl chema pe tânăr, o să treacă la normare. Apoi îl scoase în curte, îi vorbi despre importanţa sectorului lor, care trebuie să fie „o barieră de netrecut în calea rebuturilor şi a defecţiunilor de montaj”. „Îţi cumperi, să zicem, de la «Victoria», o cămaşă, îi dădu Măriuţă un exemplu. O cămaşă albă, frumoasă… te bucuri. Dar acasă când s-o-mbraci, vezi c-o mânecă-i mai lungă, alta mai scurtă, lipseşte o butonieră… Aşa, aşa, chiar eu am păţit-o! Cine-i de vină? Ceteceu, că i-a dat drumu’ să iasă din fabrică”.

Studie în birou instrucţiunile privind normele controlului tehnic de calitate, iar a doua zi se prezentă la lucru. Grăjdaru îl asigură că nu-i nicio filosofie în treaba pe care o avea de făcut, totu-i să strângă bine pompa în şuruburi. „Oamenii trag, scot producţie, trebuie să pună cineva şi C.T.C.-ul pe ea, spuse. Bine că scap. Pleci năuc: şi să vezi, îţi urlă capu’ şi-n somn”. Aşa era, în asta consta şi hiba pompelor, făceau un zgomot nepermis, cu mult peste cel indicat de norme. De vină erau şi rulmenţii, dar mai ales defecţiunile de montaj, centrarea de mântuială a cuplajelor. I se spuse că dacă pompele ar fi fost proiectate pe lagăre şi nu pe rulmenţi, ar fi fost altă mâncare de peşte. Străinii aşa le fac, pe lagăre, torc de ţi-i mai mare dragul, se-aude doar un sfârâit, şi nici lovitura de „berbec” nu-i aşa de puternică. „Şi-atunci de ce nu le schimbă?” se miră Andrei. „Ei, sunt ele mai multe… Nici compoziţia nu rezistă… Compoziţia lagărelor de-o avem nu rezistă la turaţia asta”.

Veneau însă pompe cu defecţiuni peste care nu se putea trece. Se sfătuia cu Lăzăroiu, cetecistul de la bancul vecin, şi făcea ce zicea acesta: „Dă-i drumul”, sau:

„Opreşte-o”. Cel mai adesea era însă: „Dă-i drumu’, că ni-i punem în cap”. Când o pompă se încălzi de frigea, se duse la Măriuţă. Îi spusese la câteva zile după ce se

prezentase la lucru: „Mi-ai dat dumneata exemplul cu cămaşa, da'… ce fac, tovarăşe Măriuţă? Dac-ar fi să mă iau după exemplu dat, n-ar trece mai mult de-o pompă sau două!" „Beneficiarii au mecanici, le mai centrează, le mai schimbă un rulment… Sunt întreprinderi de stat, mă-nţelegi!… Orientează-te… întreabă-l pe Lăzăroiu". Veni, puse mâna pe pompă… „Nu, asta nu!" hotărî.

Se adunaseră însă vreo paisprezece pompe respinse, şi a doua zi, înainte de ieşirea din schimb, se treziră cu inginerul Gârleanu, şeful montajului. „Daţi-le drumu', că le luăm noi la mână!" Măriuţă era în spatele inginerului. Se uitară la el, şi acesta le făcu un semn din cap că da, să le dea drumul. În timp ce se îmbrăcau, discutând despre intervenţia inginerului Gârleanu, care proceda mereu aşa, sau se ducea la inginerul-şef, la director, şi atunci interveneau aceştia, ca să nu-şi pună primele în pericol, Andrei le spuse la ce se gândise: „Eu aş cere ca C.T.C.-ul să nu aparţină de fabrică, ci să fie subordonat direct ministerului. Numai aşa s-ar schimba lucrurile la calitatea producţiei". După două zile fu chemat la şeful cadrelor. „Tovarăşe Jinga, îi spuse acesta, cu situaţia dumitale politică nu poţi lucra la controlul de calitate, nu corespunzi. Aşa că ţi-am făcut lichidarea". „Da' strungar?" „Strungar poţi. Da' n-avem locuri!" i-o reteză şeful cadrelor şi se ridică, dându-i de înţeles c-ar avea de mers undeva.

La vreo două săptămâni, văzându-l pe Sitaru – se mai întâlnise cu el –, Andrei hotărî să apeleze la relaţiile lui, cadrele universitare, aşa cum auzise, aveau legături cu diferite întreprinderi. Îi spuse despre ce este vorba, Aurel se gândi câteva clipe şi-l chemă cu el. „La catedră nu-i nimeni… să dau un telefon, şi cred că se rezolvă" zise ferm. „Numai că eu am situaţia politică pe care o ştii…" îl puse Andrei în gardă. „Acolo unde m-am gândit eu nu vor fi probleme…" De la celălalt capăt al firului îi răspunse o voce de bărbat, şi Sitaru spuse: „Te sărut, Aurel la telefon. Am un caz în care aş vrea foarte mult să

m-ajuţi. M-a rugat decanul pentru un student la seral, să-i găsesc un serviciu. Băiatul a făcut mecanica auto şi m-am gândit că l-ai putea plasa la unul din atelierele voastre de reparat motociclete. Programul nu-i atât de strâns... Mai trebuie să şi înveţe!” „Am carnet de lucrător”, îi şopti Andrei auzind despre ce este vorba. Sitaru preluă: „Are carnet de lucrător. Omu are carnet de lucrător, dom’le!... Ce zici, mă poţi ajuta?” „Cred că da, răzbi din receptor. Dar stai niţel să vedem unde”. „Într-un colectiv mai spălat...” îi mai ceru Sitaru şi-i făcu semn lui Andrei că se aranjează. „O clipă, să vorbesc pe interior cu şefa de cadre”. În timp ce aştepta răspunsul, Aurel acoperi cu palma pâlnia receptorului şi-l informă: „Naşmiu. E inginer-şef la cooperativa «Mecanica». Aşa că n-ai să ai probleme”, mai spuse. Răspunsul fu într-adevăr pozitiv: a doua zi urma să se prezinte la – tovarăşa Motea, şefa cadrelor cooperativei, iar după aceea la unitatea de pe Şoseaua Ştefan cel Mare, în apropiere de Lizeanu. Tovarăşa Motea, o femeie scundă şi grasă, la vreo 40 de ani, se arătă un om cumsecade şi chiar îl învăţă să-i spună şefului de atelier, Crişan, că vine din partea tovarăşului preşedinte Vasiliu.

Unitatea ocupa o curte enormă, cu foste case de locuit, ale căror încăperi serveau drept ateliere. Abia se desprimăvăra, afară era încă destul de rece, şi toţi lucrau înăuntru. Un ucenic îl conduse la clădirea din fund şi arătă spre un om de vreo 30 de ani, cu chelie pronunţată, mic şi uscăţiv, ocupat la un birou cu nişte chitanţiere. Când îi spuse că este trimis de tovarăşul preşedinte Vasiliu să lucreze la ei, Crişan îşi mângâie chelia ca şi când s-ar fi aflat în mare încurcătură. „Daaa... făcu în silă în cele din urmă. Şi ce ştii să faci?” „Ce-mi daţi, aia fac. Sunt mecanic auto”. „Ăsta-i atelier de motociclete, nu de maşini! La motoare-n doi timpi te pricepi?” „Dacă nu mă pricep, o să-nvăţ... Ce-i aşa mare lucru?” „Nu vorbi, dom’le?!” făcu Crişan ofensat. Apoi ieşi în curte şi strigă să vină Victor la el. Intră un bărbat voinic, tot la vreo 30

de ani, cu o faţă energică. „Uite, Victore, ni l-a trimis preşedintele să lucreze aici”, îi spuse Crişan, cerându-i parcă părerea. Victor îl măsură pe Andrei cu o privire supărată şi, scoţând o cârpă din buzunarul halatului, începu să se şteargă pe mâini, de parcă s-ar fi pregătit să-l ia la bătaie. „Ce să facem noi cu el?” se răsti la Crişan, arătând printr-un semn al capului la Andrei. „Dacă ni l-a trimis preşedintele, trebuie să facem ceva…” îi ceru Crişan înţelegere. „În cot mă doare pe mine de preşedintele tău! Pe meseria mea eu-s preşedinte! Şi-n Mandravela dacă mă duc, vin după mine clienţii buluc! Şi se stropşi la Jinga: Ce ştii să faci?” „Eu te rog să vorbeşti frumos! îi puse Andrei în vedere. Am venit aici să lucrez… Dar dacă te mai înfoi şi mai ţipi o dată la mine, să ştii… că ne batem! Uite-o – îi arătă Andrei palma – şi-a mea e făcută tot la bomfaier…” „Victor!…” îl chemă la ordine Crişan, făcând pe autoritarul. „L-am întrebat ce ştie să facă!… Asta l-am întrebat”, se mai muie Victor. Din încăperea alăturată apăruse în uşă un mecanic. „Du-te, domnule, la altă unitate! i se adresă acesta lui Jinga. Ce-ai venit la noi?! Să te ţinem noi în spinare?” „Dacă l-a trimis preşedintele, asta-i situaţia!… îi rugă Crişan să înţeleagă. Ştie mecanica auto…” „Are dreptate Panait, se referi Victor la mecanicul din uşă. După ce-i ţinem pe ei în spinare… Strungar, că-l cerem din toamnă, nu ne trimit… că stă fără om strungul… Ne trimit…” „Eu ştiu şi strungărie!” îl încunoştinţă Andrei zâmbind, acum stăpân pe situaţie. „Ce-nseamnă că ştii strungărie?” întrebă neîncrezător Victor. „Înseamnă că sunt şi strungar”. „Şi ştii să lucrezi după schiţă?” „Da’ dumneata ştii să-mi faci o schiţă de profil după care eu să lucrez? Uite ce-i, domnule Victor, eu-s în meserie de la zece ani. Şi la strung aşa am învăţat să lucrez, după schiţă. Am făcut liceu industrial şi acolo aşa am învăţat să lucrez… Am trecut şi prin ateliere, am fost ucenic, am fost lucrător… am lucrat şi-n fabrică… acu sunt student la aşchierea metalelor… Aşa că nu mă lua dumneata pe mine dacă

ştiu să lucrez după schiţă!” Se făcu linişte, şi Victor mută privirea într-o parte, arătând prin asta că el nu mai are ce spune. „Nu ieşisem încă lucrător, eram ucenic

— Continuă Andrei – şi meşterul de la care am învăţat meserie, şi care nu era meseriaş mai slab ca dumneata

— Să nu crezi că n-am priceput că eşti asul aici! – nu băga decât pistoane strunjite de el sau de mine! Şi-aveam şapteşpe ani!…” „Atunci eşti omu’ care ne trebuie, dom’le!” spuse Victor înveselindu-se şi-i dădu una prieteneşte cu mina.

Victor era nu numai un mecanic de elită, ci şi un mare sportiv, de câteva ori campion naţional la motociclism, la clasa „500 cm³”. Alergători de curse erau şi alţi doi mecanici, Crişan alergase şi el, înainte de-a intra în cooperativă, avuseseră mici ateliere, fiecare era în felul său o personalitate în jurul căreia roiau clienţi credincioşi, majoritatea tineri, dar şi oameni spre 40 de ani, loviţi cu toţii de pasiunea motociclismului. Căutau să câştige prietenia mecanicilor sau măcar simpatia, ceea ce însemna o mare favoare; erau în stare să-şi cheltuiască şi ultimul ban pentru nu ştiu ce modificare la motor, la transmisie, la aprindere, la carburator, pentru nu ştiu ce reglaj, ca motocicleta lor să se „înfigă”, să se „ducă”, „trăsnet” să meargă, pierdeau ore întregi la poveşti despre motociclete şi curse… O lume aparte, pitorească în felul ei, care trăia parcă în afara clocotului social, chiar în afara oricăror altor preocupări şi căreia Andrei nu i se integra.

Strungul se afla instalat într-o cămăruţă, spaţiul îngust nu permitea altă activitate, era mulţumit că poate să lucreze retras, iar când n-avea treabă – şi treabă nu era cine ştie ce – să citească pentru examene. Ca şi Jinga.

19 – Scara de incendiu o notă aparte făcea şi alt angajat, „dom colonel”, cum îi spuneau toţi – el îi ruga însă să-i zică „nea Jean” – un om în vârstă, colonel

deblocat, înalt, slab, cu trăsături distinse, un bărbat frumos pe vremuri. Se specializase în repararea ceasurilor de kilometraj, a diferitelor indicatoare de bord, sau vopsea numere. Nu se amesteca niciodată în discuţii, vorbea numai când era strict necesar şi ce era necesar, mai tot timpul migălea ceva la masa lui aşezată în dreptul ferestrei, şi-ai fi zis că nu vede, n-aude.

Îi bătu într-o zi în geam şi-i făcu semn să vină înăuntru. „Tovarăşe Jinga (toţi îi spuneau domnule Jinga, colonelul i se adresa cu tovarăşe), uite – arătă el spre o motocicletă din curte – «Jawa» aia e de vânzare. Au adus-o acum o jumătate de oră. A căzut cu ea… îl ştiu, e inginer, a luat-o vara trecută şi a îngrijit-o ca pe ochii din cap. E la spital, iar nevastă-sa o vinde. Bijuterie. Ia-o, n-o scăpa! Roata din faţă e strâmbă, rezervorul înfundat… Şi-i ruptă o pedală, un fleac. Şi mi se pare şi ghidonu-i crăpat. N-are importanţă, se face. Vorbeşte cu domn Stamate. Lui i-a adus-o s-o pună la punct şi s-o vândă. Ocazie ca asta nu mai întâlneşti!”

Era ca şi cum colonelul i-ar fi citit gândurile. Este adevărat, Victor îl întrebase mai demult de ce nu-şi ia „motor”, cum le spuneau ei la motociclete, apoi, parcă vrând să-l corupă, îl urcase la spate pe „Northon”-ul său şi-l plimbase la Şosea, îi arătase circuitul de la Arcul de Triumf unde se desfăşuraseră cursele cu câţiva ani în urmă. Ca să nu facă notă discordantă, îi însoţise la antrenamente – atunci atelierul se închidea – la alergări pe circuitul din Parcelarea Floreasca, la care venea până şi colonelul… Motocicleta o vedea ca pe o distracţie, iar el nu avea timp de distracţii. O dată pierduse însă cursa la Predeşti, îi fusese pur şi simplu imposibil să se urce în autobuz, atât de aglomerat îl găsise, rămăseseră şi alţii pe jos, ieşiseră cu toţii la şosea, la o ocazie. Predeştiul e pe o şosea mai puţin circulată, abia spre seară trecuse un camion care îi luase. O problemă o constituia şi întoarcerea. Fiind duminică, autobuzul se umplea încă la capăt de linie sau în următoarele două sate, iar prin

Predeşti trecea fără să mai oprească. Te uitai după norul de praf şi te apuca disperarea.

Singura soluţie – i-o dăduse bătrânul Spoială – era să aranjeze cu şoferul, să-i dea douăzeci şi cinci de lei, iar duminica la prânz să aştepte cursa la marginea satului. Asta când reuşeai să prinzi sâmbăta cursa. Dar şi aşa, ca să-şi vadă băiatul, trebuia să plece din Bucureşti vineri cu trenul de 11 noaptea, deci, să se învoiască sâmbăta de la lucru, iar în Bucureşti să se întoarcă la 3 dimineaţa. Se gândise că o motocicletă ar simplifica mult lucrurile; ar pleca sâmbătă la prânz şi s-ar întoarce duminică seara. Fuseseră însă nişte gânduri amăgitoare peste care trecuse, le înlăturase.

Cele spuse de colonel îi stârniră interesul. „Jawa” nu arăta rău, îl căută pe Stamate să se intereseze de preţ. I se spuse că-i plecat c-un client la o probă şi atunci se duse la Victor şi-l întrebă dacă n-a auzit cât cere nevasta inginerului pe motocicletă. „Să ştii c-ar fi o idee s-o iei! Ar fi exact ce ţi-ar trebui dumitale. Şi «Jawa» de doi jumate e mai reuşită decât «Ogarul»… numi el «Jawa» de 350 cm³. Scula-i bună, n-a tras ăla de ea. Suspensie, suspensie, n-ai treabă… Iar ce-a păţit din buşitură, aia se face, nu-i o problemă. Principalu-i că nu i-a strâmbat cadrul şi nu-i motoru’ lovit”. „Da’ cât o cere pe ea?…” „Cât cere merită, gata, o iei! hotărî Victor şi-i spuse să ia motocicleta şi s-o bage în magazie. Imediat se află. Se duce unu, îi pune banii pe masă şi-ai rămas fără ea!” „Stai, domn Victor, că n-am bani…” „Te-ajutăm noi. Cum să fii printre noi şi să n-ai motor?! Ce dracu’!…” „Dar părerea matale… Cât ar putea ea să ceară?” „Dac-o ia Stamate la vrajă şi-o-nşurubează cum trebuie… Dar ce s-o înşurubeze, că ea-i înşurubată şi-aşa. Am văzut-o eu… Una, că bărbatu-su-i în ghips. Doi, gagiu a avut accidentul aproape de Pustnici?!… Ce căuta el la Pustnicu când ea-l ştia la serviciu?! Să-ţi spuie Stamate ce căuta. A aflat de la ăia în curtea cărora a fost dusă motocicleta. Era cu una, e şi ea la spital. Trecuse o

cisternă cu motorină, lăsase o dâră pe şosea, acolo-i piatră cubică… S-a dus ca pe gheaţă! La Pustnicu, la Băneasa… Pac! Pac!… Ce, crezi că ele-s proaste?! Nu ştiu că fetele trag la motocicletă ca albinele la miere?! Ştiuuu… Da’ se fac că nu ştiu, că n; i le convine!… La şapte mii cred c-o scoatem. «Paradită rău, doamnă!… Iar dac-o reparaţi, cât vă costă!… Şi-atunci poate n-o să mai vrea soţu’ s-o vândă!…» îi bagă Stamate o strâmbă. Aşa o scoatem la şapte mii”. „Nu dispun de banii ăştia. N-am”. Andrei îi avea, dar nu-şi putea permite să cheltuiască o asemenea sumă pentru o comoditate de-a lui. Nu-şi revenise încă din cele prin câte trecuse, ele instalaseră în el o teamă secretă faţă de ziua de mâine, o nelinişte ca un abur nevăzut îi ţinea simţurile tot timpul la pândă, imperativul lui Teo: „Trebuie să supravieţuim!”, mereu repetat, devenise şi-al lui, considera o rezervă de bani drept o măsură de siguranţă absolut necesară într-o anumită împrejurare nefavorabilă. Victor nici nu-l luă în seamă. „Motoru’ ăsta nu trebuie scăpat! Ţi-am zis: te-ajutăm noi!… Mie să-mi spui câţi bani ai”. „N-am disponibil mai mult de trei mii”. se hotărî Andrei. „Uite, eu te pot împrumuta cu două… Două cred că ţi-ar putea da şi Stamate… Şi ăştia-s banii. Stai! că ştiu ce vrei să spui. O să-ţi mărim şi partea… Dom’le, ce-i al dumitale e-al dumitale, gata, jos pălăria! Uite, aşa-s şi eu, când pun mâna pe-o treabă, o fac. O fac să-mi placă întâi mie. Şi când e de tras – trag… ai văzuţi când nu… gagici, chestii…”

Într-o sâmbătă, la vreo două săptămâni şi ceva după ce se angajase, şeful. de atelier venise, urmat de Victor, la Jinga, şi Crişan îi întinsese cinci sute de lei. „Atâta ţi-a ieşit partea”, spusese. „Cum partea?” ceruse Andrei lămuriri. „Aşa-i la noi… dom’le Jinga, îi explică Victor. Noi suntem ca o familie, şi cum se-ntâmplă într-o familie, ţinem seama cu ce contribuie fiecare şi cât ar trebui să-i revină lui pentru asta. Şi-atunci, noi, care lucrăm cu clienţi şi-i avem, facem parte şi celor care stau numai pe

leafă. Cum e el, arătase Victor spre Crişan – care aleargă şi-i pus să toace hârtii… Cum eşti dumneata, cum sunt ucenicii… De ucenic a revenit câte o sută de lei. Mai sunt şi bani de dat mai departe… Şi vreau să-ţi spun cu ocazia asta că-mi pare rău pentru ce-am zis atunci despre ţinutu-n spinare”.

În ajunul lui 7 Noiembrie fură chemaţi la Centrală, la adunarea festivă, cu ocazia căreia urma să se împartă diplomele şi steagurile de unităţi fruntaşe în întrecerea socialistă organizată în cinstea acelei sărbători. Atelierul lor se număra printre asemenea unităţi. Găsiră sala ticsită. Prezenţa era obligatorie, fuseseră punctaţi la sosire, îşi făcuseră loc pe lângă perete şi rămaseră în picioare. După cuvântarea de rigoare se trecu la anunţarea rezultatelor întrecerii. Crişan se afla în concediu – odată ieşiţi din sezon, activitatea scăzuse – îi ţinea locul Victor, dar el îl trimise pe Jinga să ia diploma şi steagul, zicând că face pe ele ceva. „Unitatea numărul şase!” strigă din nou preşedintele sindicatului. Neavând încotro, se duse. Urcă pe podium, preşedintele cooperativei îl felicită, preşedintele sindicatului îi dădu cele două însemne de unitate fruntaşa, şi Andrei, aşa cum făcuseră şi ceilalţi reprezentanţi ai unităţilor strigate, începu să strângă mâna tuturor celor din prezidiu, ca după aceea să coboare pe la capătul celălalt al scenei. Se opri deodată – în faţa lui se afla Gonţea cu mâna întinsă. Toate se învârtiră, se învălmăşiră, simţi cum i se urcă sângele în cap. Îl văzu ca prin ceaţă ridicându-se şi îndepărtându-se de la masă, dispărând în spatele scenei. Îşi reveni şi coborî în sală. „Ce s-a întâmplat, dom’le?” îl întrebă Victor intrigat. „Ce s-a întâmplat, dom’le?” se interesară şi ceilalţi. „Ai avut vreodată ceva cu inginerul-şef?” insistă Victor. „Mâhî”, confirmă Andrei, arătând prin felul cum mormăise că lucrurile îl privesc numai pe el, şi dintr-odată realiză întreaga situaţie – la el, la Gonţea, intervenise Aurel… El era naşul acela… Popa Lisandru fusese cununat probabil

de moşierul Sihleanu din comuna vecină Sihleni, şi căsătorindu-se cu fiica acestuia, Gonţea, împreună cu ea, după datină, îl botezase pe Aurel. Să-l angajeze Gonţea! … El, exclus din partid… tremurând pentru pâinea lui de strungar… Iar Gonţea inginer-şef. Felicitându-l de la masa prezidiului pentru câştigarea întrecerii socialiste în cinstea lui 7 Noiembrie! Tot ce are este carnetul de sindicat, se duce mâine şi-l depune.

Seara, când se întoarse de la facultate, îi povesti lui Teo şi-i spuse ce are de gând să facă. „Şi ce crezi c-o să iasă din asta? îl luă pictorul. O să-i doară-n cur! Problemele lor sunt puterea, tăticu’! O să te dea afară din facultate… şi nu-i exclus să te şi închidă! în faţa puterii eşti un gunoi pe care-l mături când vrei. O să-l dea afară şi pe Gonţea… Inginer, îşi găseşte el… De ingineri e nevoie.

Uite, am uitat să-ţi spun… M-am ţinut să-ţi spun şi tot am uitat. Pe vară, când băteam străzile din jur poate ştie cineva de vânzare o casă, dau peste o vilă rămasă numai zidurile. Arsese, cum am aflat, în timpul războiului, de la o bombă incendiară a nemţilor care vruseseră atunci, la 24 august, să nimerească Palatul Cotrocenilor. Da’ ce casă, ce vilă!… C-o scară în faţă cu doi lei… Gard înalt, din cărămidă, de jur-împrejur. Ar fi o treabă!… zic. Cu alergătură, cu balamuc… dar dacă o dă ieftin… şi cred că o dă, o fi chiar bucuros să scape de dărâmătură, ar fi o treabă de făcut. Încerc portiţa – încuiată. Şi, în plus, grilajul acoperit cu tablă, să nu vezi ce-i înăuntru, am zis. Mă, fir-ar al dracului! Voiam să mă uit la casă şi din partea cealaltă, să văd curtea… Copaci, şi teren cât ţine gardul, încă pentru o casă. Mă urc pe un leu, de-acolo pe zid şi săr înăuntru. Corespunzător cu garajul din faţă, în spate un demisol care scăpase. Îl apărase planşeul. Iar la geamuri, perdeluţe. Şi-aud venind de-acolo o voce de femeie care ţipa cam isteric: «Eu sunt o…» Asta a zis că e, o Sihleanu. «Eu sunt o Sihleanu! ţipa. Nu o parvenită ca tine! N-am ce să caut la

ei! Te duci singur! Eu nu le trec pragul! Nu le fac cinstea! O să merg la ceaiul Slaviniei! Şi-adăugă tot ţipând, dar pe un alt ton: Marioara! dă-mi pălăriuţa albă cu voaletă! Vezi să nu greşeşti iar, toanto! să mi-o aduci pe cea crem! Şi spune-i lui Ghiţă să tragă în faţă!» înţelesesem că-i vorba de-o nebună… Şi-o văd deodată ieşind goală-puşcă în curte. Da' încălţată cu pantofi albi cu tocuri înalte şi păşind ţeapănă, băţ. Începu să certe slugile că n-au făcut aia şi aia. Mă trăsesem repede după clădire… Mă, zic, s-o întind cât mai repede, cine ştie ce-i vine ăsteia dacă dă cu ochii de mine. Nebunu-i nebun!… Altfel însă, bine făcută femeia!… Femeie la vreo patruzeci – patruzeci şi, dar să fi văzut cum îi stăteau sânii! înapoi însă n-am mai sărit atât de uşor, m-am julit la un genunchi. Peste drum, ceva mai încolo, un bătrânel alegea nişte trandafiri din grădină. îl întreb… De la el am aflat cum a ars. «A fost a bătrânului Gonţea, care nu mai trăieşte. Fiu-su, zise, ar putea s-o şi vândă, că nu mai are el bani s-o ridice la loc, dar unde s-o ducă atunci pe nebună, că aia iese goală în stradă!» „A-nnebunit că i s-a luat bogăţia, slugile…" „Aia, slugile! Nu mai are la cine să comande! Ce-i bogăţia altceva decât putere?! Bogăţia-i putere, iar puterea-i bogăţie. Eu te-nţeleg ce simţi… Te-nţeleg foarte bine, la hai jos!" îl chemă Teo în atelier.

De când îl repezise atunci şi-i ceruse să-l lase în pace când lucrează, locul lui e sus, n-are ce căuta în atelier, Andrei căutase să respecte această toană, cum o socotea el, a prietenului său. Pictorul instalase în fostul garaj o derivaţie a telefonului din locuinţă, lucrarea nu fusese bine făcută, pentru că în momentul când formai un număr la un aparat, se auzea ţârâind soneria în celălalt, şi ei hotărâseră să folosească această defecţiune pentru a comunica între ei – când aveau să-şi spună ceva, formau de cinci ori zero. îl avertizase că n-o să-i fie dădacă, dar îi era. îl ducea prin muzee, la spectacole, îl obliga la lecturi selectate de el… „Să ne cultivăm grădina!" îi cerea, folosind expresia Profesorului, cum îl

numea pe Teofil Vântu, la al cărui mormânt de la „Bellu” nu era lună aproape să nu se ducă cu flori. „Mă duc la Profesoru, zicea, în câte-o duminică dimineaţa, nu mergi cu mine?” Plătea un om care să îngrijească de mormânt, să aprindă candela de sărbători... Iar el, se gândea Andrei învinovăţindu-se, nu se interesase măcar unde-i îngropat Enciu, nici nu i s-o mai cunoaşte mormântul. „Citeşte, tăticu’, că noi n-am avut parte să ne naştem cu bibliotecă în casă. Citeşte, că altfel ajungi inginer, dar rămâi troglodit!” Avea ce-avea cu inginerii. Andrei începuse să se adapteze „stilului Teo”. „Mă, zugrav nenenorocit! cine împinge, mă, civilizaţia înainte dacă nu creiere inginereşti?! Electricitatea, motorul, cu explozie, radioul, televiziunea, energia atomică... ale cui produse sunt?!” „Ale unor minţi de excepţie. În niciun caz ale unor ingineri rudimentari! Câţi pictori sunt, tăticu’, în ţara asta şi câţi ingineri?” „Exact! Care vă hrănesc pe voi!” „Ne hrănim noi şi singuri!... Fără noi, rămâneţi bătuţi-n cap!” Se hârjoneau. Alteori însă treceau săptămâni întregi când nu-l vedea nici măcar la faţă; lucra până la 3 – 4 dimineaţa şi nu voia să ştie de nimic şi de nimeni.

Ajuns în atelier, îi spuse: „Un moment, să-ţi arăt ceva”, şi aduse dintr-o încăpere alăturată o pânză pe care o aşeză pe unul din cele două şevalete. Tabloul reprezenta un fel de furcă de tors, cuprinsă în întregime de flăcări. Furca se torsiona, se încovoia ca o cobiliţă, însă în mişcarea asta nu se simţea doar durerea arsurii, ci şi o încordare de arc, o adunare de puteri, ai fi zis că, arzând, furca se îndrepta, îşi revenea, renăştea, căci limbile de foc, în loc să mistuie lemnul muncit, îi smălţuiau parcă arsurile, învigorându-l. „Ei?” întrebă Teo după un timp. „Ga şi când ar fi o vietate...” spuse şi se uită la Teo, să vadă ce zice-Pictorul deschise deodată gura şi trase cu putere aer în piept. Andrei crezu că se sufocase sau că e ceva de la inimă, dar Teo începu să gâlgâie de râs. „Pentru răspunsul ăsta, zise, mergem în

oraş şi te-mbăt! Tăticu’, tu nu eşti chiar aşa de tâmpit!...” „Nu sunt, dar trebuie să mă înveţi să înţeleg”. „O vietate care poartă şi-un nume... Ia vino cu mine!” îl ch & mă şi luă tabloul cu el, nu-l lăsă pe şevalet. Când pătrunseră înăuntru, Andrei rămase uimit de cât aer şi soare degajau pereţii plini de tablouri ai acelei încăperi nu prea mari; parcă l-ar fi scos cineva într-o poiană plină cu flori. Era numai culoare camera aceea. Mult galben, mult albastru, mult roşu închis. Pe o ploscă, ar fi fost, doi miri ieşeau dintr-o biserică, cu două bufniţe uriaşe pe cap în loc de cununi; peste o troiţă, în mijloc de Ian, zburau fluturi cu aripi de ştergare; de cumpăna unei fântâni, în loc de ciutură era prins un cap omenesc, ce se oglindea în zeci de chipuri în adâncuri; pe o scoarţă olteneasc̆ă jucau căluşari – după îmbrăcăminte, după port, asta erau, căluşari – se ţineau de beţe, crescute din pământ, parcă temându-se ai fi zis să nu-i ia vijelia, şi-aveau burdufuri de armonici în loc de picioare; numai a căluş nu semăna dansul. Era tot acolo şi un fagure uriaş cu celule ca nişte acoperişuri de şiţă, contopite printr-o subterană mişcare, ca şi când sub fiecare din ele năştea o femeie. Rămăsese într-o margine, atârnând de o streaşină, ca o căciulă bearcă, şi cuibul de barză; acum însă cuibul nu mai era golun ochi omenesc râdea dinăuntru cu o bucurie ştiută numai de el. „Hai! îl chemă Teo. Mai am şi altele. Camera cealaltă e plină... Le vine într-o zi vremea. Trebuie să le vină! Să chem un taxi!...”

A doua zi dimineaţa îl găsi pe Sitaru aşteptându-l pe stradă, la intrarea în curtea atelierului. Aurel îi ieşi înainte, desfăcând dezolat mâinile. „N-am ştiut nimic. Abia aseară mi-a povestit despre acel rău pe care ţi l-a putut face. Este după colţ şi te roagă să stai câteva minute de vorbă cu el”. „De ce? Ce să-mi spună? N-avem ce vorbi unul cu celălalt. N-am de gând să mă răzbun... Dacă pentru asta a venit, transmite-i...” „Te-aş ruga totuşi, Andrei, să-i dai această posibilitate. Îmi faci o favoare. Ştiu, îţi cer mult...” N-avea niciun interes să se

strice cu Sitaru. În fond, Aurel îl ajutase, îi făcuse un bine. Un bine care, iată, putea să aibă urmări cât se poate de neplăcute pentru naşul său, şi Andrei păşi în direcţia colţului cu Lizeanu. Gonţea îl salută înclinându-se. „Domnule Jinga, începu el, ce-am făcut eu este nescuzabil, de neiertat. Dar nu sunt singurul vinovat. Am găsit ceasul după două zile în spatele noptierei. Căzuse acolo. Eu avusesem însă certitudinea că-l uitasem pe cristalul de la oglinda chiuvetei. Momentul îmi era foarte bine întipărit: fusesem invitaţi la nişte prieteni, venisem târziu… Dar n-are niciun rost… Şeful Siguranţei mi-a cerut să nu retrag reclamaţia din motive pe care le ştiţi. Simt o enormă părere de rău…” „Sunt în timpul serviciului…” spuse Andrei, îl strânse de braţ pe Aurel în semn de la revedere şi plecă.

Nu trecu o jumătate de oră şi veni şoferul preşedintelui să-i spună că-l cheamă tovarăşul Vasiliu, l-a trimis să-l aducă la centrală. Tulburase apele. Şoferul încercă să-l descoase, portarul îi aruncă o privire încruntată, secretara, o fâşneaţă, cu buze mari, cărnoase, şi le pusese bot când îl văzu şi, deschizând o uşă dublă, capitonată cu pluş roşu, de-ai fi zis că cine ştie ce treburi de stat erau puse la cale în spatele ei, se grăbi să anunţe că a venit. Cabinetul era pe măsura uşii. Cu draperii grele din pluş, în pluş. roşu erau îmbrăcate şi fotoliile; masa de consiliu, scaunele, biroul imens al preşedintelui, biblioteca, în care se afla probabil tot ce se editase în România din operele clasicilor marxism-leninismului, arătau că Vasiliu se afla în bune relaţii cu omologul său de la „Arta lemnului” sau cum i-o fi spunând acelei cooperative, se ajutau, se vede, reciproc. Era un om la vreo 45 de ani, cu o faţă prosperă, dar cu părul vâlvoi, ce salva aparenţele; neglijenţa cu care era îmbrăcat asta ar fi vrut să semnifice şi ea – o ţinută muncitorească. Arăta absorbit de lectura unei hârtii aşezate deasupra unei mape de piele în faţa căreia se găsea o vază mică de cristal cu o mulţime de creioane de

toate culorile, ascuţite frumos o singură dată. Într-un fotoliu stătea, stingheră, tovarăşa Motea, şefa de cadre. „Poftim, tovarăşe, poftim! se grăbi preşedintele, rupându-se parcă cu greu de lectura hârtiei. Ia loc, te rog, ia loc! Aşa… împinse hârtia în lături. Uite de ce te-am chemat, începu el, lăsându-se cu braţele peste birou, adică va avea loc o discuţie mai intimă. Te-am chemat să vedem, să analizăm în spirit critic şi autocritic, aşa cum ne-nvaţă partidu, ce-i între dumneata şi tovarăşu' Gonţea". „Autocritic de ce?" se miră Andrei. „Uite, tovarăşe, este aici şi tovarăşa de la cadrele noastre… Pentru că, aşa cum arată tovarăşu' Lenin, cadrele hotărăsc totul! Şi noi, tovarăşe… sigur… Ai făcut rău, tovarăşe Jinga! Nu trebuia s-ascunzi partidului c-ai tată! Chiar dacă a fost nelegitim cu soţia şi nu-i porţi numele lui!" Andrei dăduse o autobiografie sumară, în care scrisese că fusese exclus din partid deoarece se considerase că ar fi ascuns că ar avea tată, lucru neadevărat, şi motivase de ce. „Calm, băiete, calm! îşi spuse. N-are rost să te pui cu toţi tâmpiţii din lume, problema este să supravieţuieşti!" „Asta-i una, continuă preşedintele. Alta ar fi că ingineru nostru şef e un bandit! A avut fabrică!… A esplotat!… deveni dârz Vasiliu, şi îşi însoţi cuvintele cu gesturi energice ale mâinii, al cărei pumn demonstra, prin energia strânsorii, revoltă muncitorească, atitudine revoluţionară de neclintit. Şi-n spiritu luptei de clasă care, aşa cum ne-nvaţă tovarăşu' Lenin, se-ascute ceas de ceas şi-n proporţii de masă – amestecă el din nou borcanele – trebuie să-mi spui ce conflict antagonist a fost între voi! Pentru că sunteţi amândoi din acelaşi oraş! Ai lucrat la el, te-a asuprit cu ceva?" „Nu, tovarăşe preşedinte, mi-a dat chiar şi o primă de cinci sute de lei…" „Şi noi o să-ţi dăm! îl asigură. Am auzit, eşti un strungar bun… îţi îndeplineşti sarcinile de plan… Sunteţi unitate fruntaşă… Tovarăşă Motea, noi n-ar trebui oare să-l promovăm pe tovarăşu' Jinga? Să-i dăm o unitate! Tovarăşu' a fost, la

urma urmei, activist! Sigur… Da’ o unitate îi putem da! Are perspective inginereşti…” „Tovarăşe preşedinte, sunt mulţumit acolo unde sunt. N-am aptitudini de şef de unitate, nu mă pricep la scriptologie…” „Just! Gestiunea nu-i un lucru uşor! *Motamot* una peste alta, îmi place cum gândeşti! Bine. Deci, n-a fost nimic antagonist între voi. Doar că l-ai văzut pe bandit în prezidiu. Ne-o însuşim, e o lipsă a noastră, nu ne-am orientat! Să nu-l mai punem în prezidiu, tovarăşa Motea! ţipă la ea Vasiliu. Problema e că-i inginer şi că-i bun. E bun, fir-ar mama lui de bandit! Ţine planu-n mână… Şi-a fost hoţ, a predat fabrica statului, nu s-a lăsat naţionalizat de istoricul act. Când clasa muncitoare, condusă de partidul ei de avangardă, a pus capăt esploatării omului de către om, a predat-o din patru’şapte, banditu! A simţit el ce-l aşteaptă. Şi-a scăpat de naţionalizare…’1 Aşa era. Gonţea cedase statului fabrica şi dispăruse din oraş. „Iar ingineri nu se găsesc pe toate drumurile… Şi ăi care se găsesc strâmbă din nas când aud de cooperaţia meşteşugărească. Până o să creştem ingineri de-ai noştri, izvorâţi din rândurile clasei muncitoare, uite, *motamot* una peste alta, cum eşti dumneata. Până atunci însă trebuie să ne folosim de ei, de cei vechi. Dar vigilenţa, aşa cum spune tovarăşu’ Lenin, trebuie să rămână trează, liber consimţită, de fier. De fier, tovarăşe!” „Tovarăşe preşedinte, nu se mai putu abţine Andrei, nu ştiţi cumva ce-a spus tovarăşu’ Lenin despre creşterea peştilor exotici în acvariu?” „Da’ de ce?” întrebă Vasiliu cam bănuitor. Şi Jinga încercă s-o dreagă: „Am nişte peştişori din ăştia… A spus cu siguranţă ceva, aşa cum a spus şi despre esperanto, viitoarea limbă internaţională, dar ce-a spus, şi unde, am uitat”. „Bine, tovarăşe, asta am vrut să discutăm, îi dădu de înţeles Vasiliu că întrevederea luase sfârşit. Şi când ai ceva, vino! Eu, să ştii, primesc pe oricine, îmi aplec urechea la mase. Legătura cu masele…” vru el se vede să se refere din nou la vreun citat, dar se răzgândi, îi întinse mâna şi-

i spuse încă o dată: „Bine. tovarăşe Jinga”.

Îl adusese pe Vlad la Bucureşti, iar după o lună şi ceva, primind bilet prin sindicat, au plecat la Eforie. Fuseseră şi în vara trecută la mare, împreună cu Teo, stătuseră două săptămâni la 2 Mai, într-o societate de prieteni ai pictorului… Când dăduse ochii cu imensitatea de ape, Vlad reacţionase într-un mod cu totul neaşteptat. Merseseră cu el de mină, Andrei de o parte, Teo de cealaltă, şi, în loc să fi fost încercat de un sentiment de teamă, aşa cum se întâmplă de obicei la copii, sau măcar de sfială, de surprindere, de nedumerire, Vlad îşi desprinsese mâinile din ale lor şi pornise în fugă spre apă, ca şi când ar fi fost cuprins de nerăbdare, de parcă marea l-ar fi ispitit cu ceva şi el voia să ajungă, să se întâlnească cât mai degrabă cu ea. Alergaseră instinctiv după el. Se oprise la marginea plajei şi se uitase nu în depărtare, nu spre linia orizontului, impresionat de vastitatea mării, ci la spuma care o lăsau valurile pe nisip. „Ce-i, Vlăduţ?” îl întrebase, intrigat de această comportare a lui. „Taţi, dar vapoarele unde sunt?” „Aici vrei să vezi tu vapoarele? Ele plutesc departe, în larg…” „Dar nu-s nici departe!…” Spusese probabil ce gândise când îi arătase marea din tren.

La Eforie toate erau bune, staţiunea, cochetă şi intimă, constituia o revelaţie. Numai că pe ei îi cazaseră departe de plajă, şi asta n-ar fi fost încă nimic dacă vila n-ar fi mirosit, nu se ştia de ce, a ulei rânced. Un miros puternic, insuportabil, nu era de intrat în casă, haineleprinseseră şi ele miros, căci, fiind la parter, nu puteau lăsa geamul deschis la plecare. Coborau pe lângă „Neon”, cum se chema restaurantul acelui complex rezervat activiştilor de partid, traversau strada cu două sensuri de circulaţie, dar pe care accesul maşinilor era interzis, şi ieşeau la faleză. Aici Vlad se oprea, cerceta marea uitându-se după vapoare, apoi se întorcea şi arunca o privire spre vilele elegante din spate. îl întrebase cine stă în ele. „Oameni care au o muncă de

mare răspundere”. „Tu de ce n-ai o muncă de mare răspundere?”

Erau la sfârşitul şederii, mai aveau două zile… Nu venea prea multă lume la mare, era destul loc pe plajă, şi pe la 10 şi ceva se instală alături de ei un grup vesel şi gălăgios, care, după pielea albă, era la prima zi de plajă, iar după saltele, destul de rare pe-atunci, halate de baie prosoape, genţi de provenienţă străină – dacă n-ar fi vorbit româneşte, i-ar fi luat drept străini – după costumele femeilor şi tot felul de dichisuri, făcea parte dintr-o lume situată la vârf. Remarcă toate acestea – etalarea prosperităţii lor i se păru sfidătoare – şi căută să nu se mai uite într-acolo.

Avuseseră parte de o vreme frumoasă, nu pierduseră o zi de plajă măcar, de o mare caldă, tot să te bălăceşti. Se jucă cu băiatul în apă – începuse să înoate binişor – la ieşire, îl lăsă cu nişte copii care construiau în nisip o cetate, iar el se duse să se întindă la soare. Când. se apropie, se văzu fixat de o membră a grupului. Trăsăturile ei i se păreau cunoscute, dar nu insistă cu privirea. Ea însă se ridică şi porni în direcţia lui. Abia atunci o recunoscu: era Irăchiţa, o recunoscuse după ochi.

Se îmbrăţişară… Mai bine zis, Irăchiţa îl îmbrăţişă ca pe un frate cu care nu se întâlnise de mult. „Doamne, Andrei, cât mă bucur! Mi-am dat seama imediat că eşti tu. Ia să vedem: el o să mă recunoască?… Ce bărbat frumos te-ai făcut!…” „Tu vorbeşti? Tu te-ai făcut frumoasă! Te-am recunoscut când ai pornit în direcţia mea. Te-am recunoscut după ochi. Din pricina lor îţi ziceam «Cireşele negre»”. „Dar nici tu nu stai mai prejos la capitolul ăsta! Şi îl privi cercetător: Ai ochi de prerevoluţionar rus”. „Ei, cum? se miră, izbucnind în râs. Ochi de oltean, nu de rus…” „Nu, nu-s de oltean. Prea visători… Lelia, prietena mea, zicea: «Dracu’ să-l ia ce gene poate să aibă la ochii ăia ai lui de romantic!» Credea că mă uit… Şi-a zis că eşti un tip bine. Eu pe tipul

ăsta îl ştiu, zic, de când eram uite atâta. L-a ajutat pe tata să evadeze din închisoare. „Ce vrei să spui? o întrebă Andrei nedumerit. Că nu eşti fata lui Enciu, am aflat…” „Cum, tu nu ştii încă pe cine ai ajutat să evadeze atunci?” „De unde să ştiu?! Nu mi-a spus nimeni!…” „Dar mama zicea că eşti activist de partid!” „Da. Cine v-a spus?” „Să stăm jos, îi propuse Irăchiţa, şi se aşeză pe cearşaf. I-a spus unul care a fost la voi prim-secretar. I-am uitat numele”. „Cine putea fi? se întrebă Andrei cu glas tare. Ghiale?” „Asta demult, eram încă elevă…” „Şi tatăl tău cine-i?” „Filip Clejan”. „Filip Clejan?” spuse Andrei fără să vrea. Înţelese deodată de ce fusese ţinut departe de acest nume, de ce nu-i spusese nici Ghiale şi nici Dima pe cine scosese el cu camionul atunci. Îl întrebase pe Ştefan Dima, când acesta îi ceruse prima autobiografie amănunţită, pe cine să treacă în chestiunea evadării. „În ilegalitate ştii cum era: din pricina căderilor, se lucra doar cu nume conspirative. Pune Barbu. Ăsta era numele conspirativ al tovarăşului pe care l-ai evadat. Acţiunea-i cunoscută… în problema asta totu-i clar, ţi se ştiu meritele.’1 „Ce-i, Andrei?” îl cercetă Irăchiţa, remarcând tulburarea lui. „Ia spune-mi, ce face mama?” întrebă, vrând să afle veşti despre Dora, dar şi cu gândul de-a o căuta imediat după întoarcerea la Bucureşti, pentru a o ruga să-i înlesnească să fie primit de Clejan; pe Irăchiţa o vedea în afara unor asemenea treburi, o mondenă, şi atât. „Mama nu-i bine. Stă prost cu inima. Andrei, tu ai păţit ceva!… Unde eşti? Ce faci? Unde lucrezi?” Andrei se gândi că s-ar putea ca Irăchiţa să fie slăbiciunea lui taică-su şi se hotărî să-i spună jumătate de adevăr. „Am fost exclus din partid. O înscenare…” „Cum aşa?” îl întrerupse. „Uite, bine. Primul-secretar de atunci, Ştefan Dima…” „Ăia în care a tras fiu-su cu pistolul…” „Acela”.

Începuse să-i povestească despre acea şedinţă de birou în care fusese propusă promovarea lui Vrabie, dar Lelia veni la ei şi le spuse glumind că a început să se

bârfească pe seama tête-d-tete-ului lor şi, într-adevăr, el dă de gândit. „Şi, Ira, e şi cazul să ne retragem, pentru prima zi e suficient cât am stat”. Irăchiţa i-l prezentă pe Andrei, după care o expedie cu un: „Venim imediat”, arătânau-i astfel că ei mai aveau ceva de vorbit. După ce prietena ei se îndepărtă, îi explică ce avusese în vedere prin folosirea pluralului: „Mâncaţi cu noi. E băiatul tău, nu? Soţia?... Văd că n-ai verighetă...” „Sunt divorţat”. „Cum asta?” se miră, dar în ochi sclipi o luminiţă de satisfacţie. „Bine... Iar verighetă n-am purtat niciodată; fosta soţie o considera ca o rămăşiţă mie-burgheză, incompatibilă, nedemnă nu doar pentru nişte activişti de partid, dar în general... Şi chiar a iniţiat o campanie împotriva portului de verighete de către oamenii de tip nou, constructori ai socialismului”. „Da’ unde ai găsit-o pe nebuna asta?” „Am primit sarcină să mă-nsor şi m-am însurat. Tu o ai... eşti căsătorită?” „Credeai c-o să te-aştept?” spuse pe un ton iritat, nestăpânit. Ca imediat să glumească: „Nu ştii ce zicea mama?! Hai, cheamă-l pe băiat! Ca să nu facem lumea să aştepte. Mâncăm şi după aceea stăm de vorbă în linişte”. „Irăchiţa, tu eşti în grup, mai bine vin mai târziu. Am bonuri la cantină...” „Nici nu vreau să aud! Hai, strigă-l pe băiat! îi ceru pe un ton autoritar. Şi ca şi cum ar fi vrut să prevină orice fel de opoziţie şi în acelaşi timp să-l pună în faţa faptului împlinit, se ridică sprijinindu-se de umărul lui, se duse la Vlad. veni cu el de mână şi-l chemă pe Andrei printr-un gest.

Făcu apoi prezentările. Dar nu printr-o formulă generală, Cutare, prietenii mei, ci la un mod oarecum protocolar, luându-l pe fiecare la rând, femeile, după aceea bărbaţii. Printre numele rostite auzi şi unul sonor, fiul chiar semăna cu acel om politic... „Iar acesta este soţul meu, Tutu”, încheie Irăchiţa. „Arhitect Miroiu”, zise soţul apăsat şi îi întinse parcă în silă o mână moale, indiferentă. Faţa, cu trăsături efeminate, avea distincţie, accentuată de părul grizonant la tâmple; bărbia moale

trăda însă slăbiciune, iar pentru înălţimea lui, umerii erau prea înguşti: îmbrăcat, arăta mult mai bine decât în costumul de baie. Irăchiţa îi întinse şi ea mâna şi spuse, luându-şi soţul în zeflemea: „Medic stomatolog Ira Miroiu, născută Clejan. Ha-ha-ha! râse. Acum să vă spun – se adresă tuturor – cine este acest individ! Avea optsprezece ani când a fost condamnat. Iar eu nouă, şi-am asistat la proces. Doi: cu ajutorul lui a evadat tata din închisoare. Prindeţi şi arestaţi! Gata, Andrei, eşti arestat, nu mai scapi! Nici tu, nici băiatul! Copii! Să facem o poză!” le propuse cu aceeaşi exuberanţă şi îi ceru arhitectului să scoată aparatul din sacoşă. Grupul era format din unsprezece persoane, unii rămaseră în picioare, alţii, în general bărbaţii, se aşezară în faţă, în diferite poziţii, aşa cum făcuse şi Andrei la sugestia Irei. Şi ea, trecându-şi un picior peste umărul lui, îi puse gamba pe piept. „De ce să-mi maschezi tu picioarele?! Picioare într-adevăr fără cusur. Şi ai să ai ce arăta soţiei!” adăugă cu voce excedată, ca şi când ar fi vrut ca toţi să audă că el are soţie.

Ocupau două din vilele acelea de pe faleză, una mare, cu un părculeţ şi o terasă enormă în faţă, pe care erau instalate umbrele de soare, şezlonguri, iar cealaltă alături, mai mică. Intrară în prima. La parter se aflau o sufragerie unde mânca întreg grupul şi un apartament de două camere – salonaş şi dormitor – în care stăteau soţ II Miroiu. În timp ce Ira îi cerea unei femei să pună prosoape curate la baie, au musafiri, or să facă un duş, arhitectul se duse să aducă bere de la frigider. Şi pe terasă, şi în vilă, Vlad exclamase: „Vai, ce frumos e aici!” Andrei nu putuse să-i zică nimic, pentru că băiatul mersese cu Ira de mână; rămânând însă pentru câteva minute singuri, îl certă şi-i spuse să stea tăcut şi cuminte, când vorbesc cei mari copiii trebuie să rămână tăcuţi.

Se conformă, dar pe la mijlocul mesei, într-o pauză a conversaţiei, se adresă Irei, care îl luase lângă ea, o

întrebă referindu-se la cele două chelneriţe: „De ce poartă mănuşi albe pe mâini?” „Aşa e mai şic. Se zice: «La mănuşi şi la cleşte»”. Arhitectul ţinuse să precizeze: „Dar mai ales ca să nu ne dea microbii lor de pe mâini”. „Mănuşile n-au microbi?” întrebă Vlad. „Ba au câţi vrei!” îi răspunse cel cu nume sonor şi i se adresă râzând lui Miroiu: „Fii sigur, Tutule, că le spală laolaltă cu ciorapii!

La terminarea mesei, îl culcară pe Vlad pe canapeaua din salonaş, apoi Andrei şi cu Ira luară două şezlonguri de pe terasă şi se instalară la umbră, în părculeţ. Când Andrei sfârşi de povestit, Ira spuse că este „de groază”, expresie pe care o mai folosise din când în când. „Este de-a dreptul incredibil! Dar de ce nu ne-ai căutat, omule?” „Unde? Şi cum?... Teo mi-a sugerat şi el: «O fi ajuns ceva mare în partid... „Barbu „... ăla al tău...» Mă gândisem şi eu...” „Să fi plecat la Bucureşti îndată după excludere!” „Probabil că asta le-a fost teamă şi lor... De-aia au şi acţionat imediat. Aşa cel puţin cred. Ţi-am spus, intenţionam să vin la Bucureşti cu acel memoriu...” „Nu rezolvai nimic. Pe noi trebuia să ne fi căutat! Pe mama!” „V-am căutat când am venit să dau examen la facultate... Fiindu-mi dor să vă văd... să vorbim despre Enciu... Căutându-l pe Cană în cartea de telefon, m-am uitat şi la Enciu. Mulţi, dar niciunul Dora, niciunul Dorina sau Dumitra, cum am zis că poate o cheamă pe maică-ta. Am întrebat la 03. Nu figurează. Nu se poate, zic. Îi spusesem că nu ştiu strada, că.

sunt din provincie, o rugasem frumos să mă ajute. „Poate este la «nu se informează». Intenţionam să fac şi altceva: să mă înarmez cu fise şi să sun la toţi Enciu cu nume feminine, să spun: «Cu Dora Enciu, vă rog»...” „Ai fi găsit-o la Elena... Aşa o cheamă pe mama, Elena. Când a fost mică, i-au zis Dora şi aşa a rămas”. „Poftim!... Am renunţat la tentativa asta, gândindu-mă că se recăsătorise...” „Nu, nu s-a recăsătorit. Şi păcat. Ştii bine, era o femeie frumoasă... Nu l-a putut uita pe Gicuţ al ei. O să-ţi spună, o să-ţi povestească... Ai să vezi cât o

să se bucure când o să te vadă!... Uite, Andrei... nu eu sunt aceea care trebuie să intervină la tata, ci ea! Şi nu-i vorba de-o intervenţie... E ca şi cum mama ar fi fost «legătura ta superioară». A avut de îndeplinit o sarcină de partid... O sarcină de partid ai îndeplinit şi tu! Nici ea nu era pe atunci membră a partidului...” „Dar ce face acum!” „E pensionată medical. Ţi-am spus, stă. prost cu inima... A lucrat tot timpul la U.F.D.R”.

Vlad veni la ei. Veni împreună cu Radu, fiul celui cu nume sonor, cam de aceeaşi vârstă cu el, îmbrăcat în *cowboy* – pălărie cu boruri mari, jachetă cu franjuri, în piept o insignă de şerif, cizmuliţa cu toc înalt şi pinteni, curea bătută în ţinte, lăsată pe şolduri, cu două pistoale atârnând în tocuri... Coborau scările terasei arhitectul, mama lui Dan şi Lelia, prietena cea mai bună a Irei, medic stomatolog şi ea. Andrei se ridică, era momentul cel mai potrivit, să se despartă de ei. Se simţea stingher în acea societate, ca o rudă săracă. Ira se împotrivi. „Nu se poate! Diseară mergem să dansăm undeva...” „Dar eu trebuie să-mi fac bagajele, pentru că la cinci dimineaţa am tren! Asta-i ultima zi!” „Cum ultima zi, tati, când mai avem şi mâine de stat?!” îl dădu de gol băiatul. „Te rog să mă înţelegi, Ira!...” o rugă. „Nici nu vreau s-aud!” Rămase.

Sosi pe la unsprezece în Bucureşti, iar la prânz o sună pe Dora. Ira îi telefonase de la Eforie. „Vino imediat! Aş vrea să-ţi văd băiatul, dar vino fără el, ca să putem sta de vorbă în linişte. Am gătit... am făcut ce-i plăcea şi lui nen-tu Enciu să mănânce. Am şi chisăliţă să-ţi dau, că voi eraţi în gusturi...” şi izbucni în plâns. Îi spuse apoi să se urce în 31, să coboare la „Fabrica de spirt” şi s-o ia spre sala Floreasca; iar în spatele sălii e strada. Şi Andrei se gândi din nou, aşa cum se gândise după întâlnirea cu Ira, că Dora, cu toate că ştiuse despre el că-i activist de partid şi avusese cum să-l caute, nu-i dăduse niciun semn. Luată de viaţă, de treburile zilnice, îl uitase. Dar, iată, nu de tot.

Se ţinea bine, nu-i dădeai 50 de ani, pentru că în jur de 50 de ani ar fi trebuit ea să aibă. „Ce fel de bolnavă eşti dumneata, că văd… ce văd e dimpotrivă!…” „Sunt, Andrei, fir-ar să fie! Nu arăt, da’ sunt. Oboseam repede, gâfâiam. Şi eu, vorba aia, nu ţigară… cum e acuma moda, toate puf, puf, că de dacă am devenit cucoane, faţă de lume cum să te-arăţi cucoană dacă nu şi prin puf, puf? Şi ce ne mai place când ni se zice «doamnă»!… Mă duc la policlinica aia a noastră, cu doctori, cu dosare bune… Nu prea avusesem treabă cu ei. Mă ascultă ăla la inimă… Mă suceşte, iar mă ascultă… Văd eu că ceva nu-i în regulă, că nu-i place lui ceva… Zice la urmă: «Tovarăşă Enciu, dumneavoastră aveţi o stenoză mitrală». «Mă, zic, ăsta mă ascultă la inimă, nu se uită în altă parte… Nu-i ginecolog!» spuse Dora râzând. Şi-a zis că ori am făcut-o de la o infecţie în gât, de la amigdale, aşa cum fac copiii, da, uite, pot s-o păţească şi oamenii mari, şi-i adevărat, amigdalele mă supără mereu, ori e din naştere, congenitală, în termenii lor. O am, să-mi fie de bine, nu mă sperii eu dintr-atâta. Iar când e să te duci, pac! te-ai dus, nu te chinui, nu boleşti”.

În timp ce mâncară, vorbiră de una, de alta, mai mult despre Enciu, despre gusturile lui, şi Dora începu să-i povestească cum fusese cu ei: „Când îl închiseră pe Clejan, la nici doi ani după ce ne luaserăm, abia o născusem pe Chiţa. Am intrat la o croitoreasă. Nu era de mine împungălitul cu acul. Un văr după o soră de-a mamei, cu aproape două pogoane de grădină, mă tocmi, ca om de încredere, să-i desfac zarzavaturile în piaţă, şi luă fetiţa la el. Veta, nevastă-sa, îi născuse un băiat, cu o lună mai mic decât Chiţa, mai avea unul de doi ani şi ceva, or să crească toţi trei, asta era treaba Vetei, să-i crească. Să-i crească şi să facă de mâncare la oameni. Că era de muncă la grădină, nu glumă! Interesu lui era interes, da’ eu şi pe-al meu îl ştiam. Altfel cum?! La procentul pe care mi-l dădea se adăuga ce puteam scoate peste preţul pe care-l fixa. Iar marfa fiind proaspătă, de

mine curăţată, stropită, făţuită, se adăuga. Stăteam de dimineaţă până seara şi n-aveam alt gând decât să strâng ban pe ban şi să-mi deschid o dugheană. Vara nu era nimic, da' iama… înţelegi şi singur ce înseamnă să stai toată ziulica în frig. Pentru că eu mă înţelesesem şi cu unu de la fisc, Mihai Andon, inspector, care-şi cumpărase livadă… Tot stăteam cu morcovi, cu albitură… Iar la albitură ce să câştigi?! Şi-ntr-o zi, după trei ani şi ceva, m-am pomenit cu unu din partea lui Clejan. Cu nen-tu Enciu. Mă căutase întâi acasă, să-mi spună că bărbatu-miu îmi trimite vorbă să lichidez prăvălia – închiriasem dugheana pe care o ştii, o închiriasem în primăvară – s-o lichidez şi să mă mut cu fetiţa la Bucureşti, acolo o să se stabilească după eliberare. Adică după vreo patru luni, cât mai avea de făcut. Să caut din timp casă şi să fac ce-i de făcut. Nerăspunzându-i nimeni la uşă, a întrebat o vecină şi aia i-a spus că în piaţă, acolo mă poate găsi, sau după opt seara acasă. N-a intrat, a aşteptat afară, să rămân singură, şi trăgea cu ochiul la geam. Văzându-mă trupeşă… Na, că mă ştii cum am fost! Văzându-mă zâmbăreaţă… Cum să-ţi vinzi marfa dacă nu-i zâmbeşti clientului?! îi faci un compliment… Şi l-a căinat pe Clejan; îl cunoscuse în puşcărie. «Asta-i ibovnică de luat, nu s-o iei de nevastă!» Auzi ce-a gândit, Dumnezeu să-l ierte, nen-tu Enciu despre mine! A pândit momentu', a intrat şi mi-a zis ce-i ceruse Clejan. «Nici nu mă gândesc! Cum o să fac eu o prostie ca asta?!» Şi chiar, cum era să desfac o prăvălie muncită?! Muncită cu mâinile şi cu oasele mele?! Să se ducă unde-o şti, nu mă priveşte! Nu mă priveşte el nici aşa, cu ce i-a intrat lui în cap, că dacă ştiam, nu-mi trebuia! Mie îmi trebuie bărbat în casă, nu puşcăriaş… în prăvălie a intrat o doamnă, şi Gică a dat să plece. M-am gândit să-i dau nişte bani, şi i-am zis să mai stea. Era slab şi prăpădit… o piele pe băţ. O piele pe băţ, da' de uitat se uita!… Mă mânca. «Ce te uiţi aşa?» l-am luat după ce-a plecat doamna. Uite-aşa l-am luat, nu ştiu nici eu ce mi-a venit, că doar nu era

primul care se uita la mine aşa! Şi mi-a părut rău: e hămesit, săracul de el. L-am înţeles. S-a ruşinat: «Cer iertare dacă aşa m-am uitat». «Tot politic?» l-am întrebat. «Nu, pentru un accident, m-a minţit. Sunt mecanic auto.» «Uite, zic, nişte bani de ţigări.» Şi i-am dat un pol. A trecut după vreo trei săptămâni să mi-l dea înapoi. Se împlinise, pusese carne pe el… Dar eu, şi aşa slab cum fusese, mă gândisem la el. Nu ştiu cum, da' mă gândisem. Îmi fugise gândul la el. Clejan e înalt… De aia-l luasem, că era frumos. În rest, însă, tăcut şi închis, mai târziu i-am cunoscut firea. Nen-tu Enciu mai trecuse pe la prăvălie, dar nu îndrăznise să intre. «Am venit, zice, să-ţi înapoiez datoria.» închideam. Ştiuse el când să vină! … Şi-am plecat împreună. «Dumneata, mă ia el, nu mai cunoşti ce-i aia odihna?» «Şi ce să fac eu cu ea dac-o cunosc?…» «N-ai vrea să mergem amândoi la un film? Am luat două bilete.» M-am uitat la el şi el s-a uitat cu ochii ăia ai lui la mine. Şi aia a fost. Am mers la film, duminica după-masă ne-am dus în parc şi-am mâncat o friptură la debarcader… Seara, când să ne-ntoarcem, m-a sărutat pe-o bancă. Eu, după Enciu alt bărbat n-am cunoscut. Nu mi-a trebuit. Adică mi-a trebuit, da' n-am vrut. N-am vrut, şi pace! Aşa l-am iubit eu pe nen-tu Enciu. Doamne, ce om!… N-am divorţat, am aşteptat să iasă Clejan. Aşa a zis Gicu să facem – să-l aşteptăm. A venit pe la zece la prăvălie. De ce n-am lichidat? «N-am lichidat şi nu lichidez!» Şi l-am trimis acasă, vin şi eu şi vorbim. Cum mă înţelesesem cu Gicu, am trecut pe la Broteanu, l-am luat şi ne-am dus împreună acasă. Clejan a priceput de cum am intrat. Stătea la masă şi scria o scrisoare. „Dacă aşa stau lucrurile, am plecat". Atâta a zis. A strâns hârtia, şi-a pus cămaşa, a luat haina… Când să iasă, s-a întors spre Gicu: «Ai fi bun în Spania de luat». Cuvintele astea mi s-au înfipt ca un ghimpe în inimă. Şi cu toate că nen-tu Enciu mă asigura că nici el nu înţelesese ce vrusese Clejan să spună, ce avusese în vedere cu Spania aia a lui, eu, când Gicu întârzia mai

mult de o oră, să zicem, la cuvintele lui Clejan mă gândeam. Şi tremuram, presimţindu-l comunist. îl întrebam, dar el nu şi nu. Când te-a trimis atunci să-mi spui c-o să întârzie pentru o lucrare urgentă, el la o întrunire de-a lor trebuia să se ducă. A venit plin de vin pe cămaşă… întrunirea urma să se ţină în atelierul unui tâmplar – casa lor conspirativă la ăla era – când s-a apropiat, a recunoscut un agent de la Siguranţă. Îi ştia pe toţi la faţă, comisari şi agenţi… Erau nouă cu toţii. Puţini faţă de câţi sunt acu. Ce-i dăduse prin minte? Asta-i dăduse prin minte – să-i ştie, ca să se poată păzi. La Turnu-Severin aşa căzuse şi făcuse apoi puşcărie. Dimineaţa, înainte de începerea serviciului, lângă poarta Chesturii se aduna lume. Care chemaţi pentru cercetări, care cu treabă la circulaţie, care pentru autorizaţii de comerţ ambulant… Cui îi dădea drumul gardianul înăuntru şi-l saluta, însemna că-i de-al casei. Ai văzut, mulţi din comisari purtau uniformă, unii veneau însă civili. Din ăştia, nouă la număr se îndreptau spre corpul cel mic de clădire în care se afla Siguranţa. Adică, ce-ţi spun eu ţie, că ştii! Se amestecase câteva dimineţi printre lumea strânsă la poartă… Aşa-l recunoscuse el pe agent. Asta îi dădu de bănuit… Şi-o luă pe prima stradă la dreapta, stradă care ar fi venit în spatele atelierului. Într-o curte văzu un comisar, şi tot de la Siguranţă, stând de vorbă cu-ai casei. Clar – înconjuraseră atelierul. La colţ era o cârciumă. Intră în ea prefăcându-se beat, ceru o sticlă de vin roşu, o puse la gură şi, gâlgâind, lăsă vinul să se prelingă pe barbă, apoi pe cămaşă. Sticla îi dădu ideea cum să-i prevină pe cei care trebuiau să vină în urmă-i. Ca să nu bată la ochi, urmau să sosească din zece în zece minute, or, Gicu n-avea cum să ştie al câtelea e. Putea să fi fost programat printre ultimii, dar şi printre primii!… Trădase cineva, altfel cum aflase Siguranţa?! Dar dacă, aflând de întrunire, aflând casă, aflaseră, şi semnalul? Ieşi din cârciumă, ţinând sticla îmbrăţişată la piept, şi o porni spre atelier. Ştia bine: în cazul în care

Siguranţa aflase şi semnalul, cădea plocon în mâinile ei. Îşi dădu curaj cu vinul din sticlă. Semnalul era o cutie de conserve pusă într-o şipcă a gardului. Se opri în dreptul ei împleticindu-se, urină pe gard, apoi, ca şi cum. ar fi dat atunci cu ochii de cutie, o luă din vârful şipcii. Cutia o ţinea într-o mână, sticla în alta. Turnă vin în ea, bău şi plecă mai departe. Din deal venea la întrunire Dima Ştefan. îl ştii, a fost la voi prim-secretar, a tras fecioru-su cu pistolul în el… cunoşti cazu…” „Dacă trăgea cu opt luni înainte, scăpăm. Nu eram azi exclus din partid… trecut prin puşcărie şi-acu!” „El?… Ăsta?… Dima Ştefan? … Ooo! Gicule, unde eşti tu, Doamne, s-o auzi şi pe asta?!! Cum, Andrei, cum?” „Lasă… povesteşte!… Deci asta a fost ziua unuia la care, cică, se ducea, să nu-ţi faci matale griji dacă întârzie? Şi?” „Şi s-a oprit înainte de a se încrucişa cu Dima. A turnat vin în cutie, ca ăla, fir-ar el al dracu’ cu sufletul lui! s-o vadă, i-a făcut semn cu ochiu’ şi-a plecat mai departe. S-a dus la unu, Ion Pisică, şoferul prefectului, a stat ce-a stat şi-a venit noaptea acasă. Îl ştii, nu bea… adică, bea şi el ca omu’, dar de-mbătat, niciodată! Sau să-njure… să spună vreo vorbă urâtă… El cu vorbele lui… Când l-am văzut cum arăta, nu mi-a venit a crede că-i el. «Se poate, măi Gicule?!…» am dat să-l cert. Da’ el cască gura şi-mi zise să bag mâna în ea. «De ce s-o bag, ce, eşti trăsnit?!» «Să mă întorci pe dos. Ţi-o trebui nişte negreală, poate ai ceva de vopsit.» Aşa era el”. „Da’ cum a ajuns la comunişti? Cum a devenit comunist?” „De la ţigări. De la ţigări i s-a tras. Ştii bine, îi plăceau ţigările bune… «Regale R.M.S.» fuma. Luat militar, îşi făcuse o rezervă în cufăr şi din când în când îşi îndulcea viaţa cu câte-o ţigară din asta. Sergentu l-a văzut de câteva ori – miroseau şi frumos – şi a început să-i ceară ţigări. «Din alea bunele.» Gicu îi dădea, n-avea ce să facă. Într-o dimineaţă… «Enciu! fuga marş c-o ţigară la mine!» Până atunci venea sergentu la el. «Nu poftiţi?» Erau în dormitor, se-mbrăcau. «Mă, tu nu ştii ce-i ăla un ordin?» «Ştiu, dom sergent, cum să nu

ştiu?! Da’ n-am cunoştinţă că după regulament soldaţii trebuie să dea sergentului ţigări». Sergentul n-a mai zis nimic, însă la instrucţie i-a căutat nod în papură. L-a pus să sară broasca cu arma, şi când Gicu n-a mai rezistat, a făcut culcări cu el până ce nen-tu Enciu a rămas lat. După-masă, la lecţiile de învăţare şi curăţirea armei, i-a făcut observaţii, ca seara, la prezentarea efectelor, să se agaţe iar de el. Gicu ieşise afară, bătuse hainele de zid, le scuturase, le împachetase, un soldat i le pusese pe braţe şi el se aşezase în rând, aşteptând să le prezinte inspecţiei. Un soldat lovea cu o curea peste pachetul de haine, iar sergentul se uita în zare să vadă dacă se ridică sau nu praf din ele. Când veni rândul lui Gicu, sergentul pufăi şi se făcu a se şterge pe faţă de praf. «Lăsă hainele şi întinde palma!» îi ordonă. Şi luă cureaua de la soldat. Îi dădu peste palmă şi-i ceru s-o întindă pe cealaltă. Două curele la palmă erau pentru praf. Sergentul îi dădu şase. N-a spus nimic. Îşi aşeză hainele pe cufăr la capătul patului, aşa cum prevedea regulamentul, şi se băgă sub pătură, aşteptând inspecţia la efecte. Sergentul coborî în front, pe intervalul dintre paturi, câţiva soldaţi şi-i găsi şi lui Gicu un cusur la efecte. «Ei, mă, ce să fac eu cu voi, mă?» Trecu pe la fiecare şi-l întrebă ce să facă cu el. Spuseră, luându-se după primul, că să-i ierte. Şi ajunse la Gicu. «Tu n-ai iertare, mă, c-ale tale le-am găsit ăl mai rânjite. Şi-au fost şi pline de praf!» îl opri pe interval. Apoi începu să se plimbe, cu mâinile la spate, pe culoar, prefăcându-se a gândi ce pedeapsă să-i dea. Da’ pedeapsa era ştiută de el. «Atenţiune! răcni sergentu deodată. Un ac la mine fugaaa, marş!» Măi, ce i-o fi trebuind ăstuia acu? se miră Gicu. Întreg dormitoru se miră şi se-ntrebă ce-i putuse oare să-i dea sergentului de la plutonu unu prin cap. Alese un ac, cel mai mic; întinzându-i-l lui nen-tu Enciu, îi ordonă: «Treci la perete şi măsoară de câte ori intră acu ăsta în dormitor». Gicu îl privi nedumerit. «N-ai înţeles, mă?» «Să trăiţi, n-am înţeles.» «Lasă, că înţelegi tu acu! Hai!» îl chemă. îl duse

la capătul dormitorului, îi ceru să aşeze acul pe pardoseala de ciment, perpendicular pe perete, şi-i ordonă să înceapă cu măsuratul. «Numără cu glas tare!» îi ordonă. Cimentul era lustruit ca oglinda, dat cu bradolină în fiecare dimineaţă… «Nu pe mutatulea, mă! Pe răsturnatelea! Ia-o de la început!» Acul luneca, îi intra sub unghii… Şi nu uita că primise şase curele la palmă! Curele apăsate, nu… Genunchii îi amorţeau de durere… Bătaia bătăii de joc! Da' Gicu măsura şi număra cu glas tare, păzit de sergent. Trecuse ca o jumătate de oră şi el nu măsurase un metru. Iar dormitoru avea vreo douăzeci, nu mai puţin. Sergentu se plictisi, îi spuse să continue număratul în gând, ca să poată – ceilalţi dormi, şi se duse să se culce. Mai întâi însă îi ordonă plantonului să-l scoale dacă Gicu se opreşte din numărat ori nu măsoară pe ridicatelea; consemnul ăsta să-l transmită – plantoanelor schimbu doi şi trei. Soldaţii ţin între ei, după ce sergentul adormi, Gicu nu mai ridică acul de capete, doar îl muta împingându-l. îl muta

Să târându-se pe fund după ac. Pe părţile moi ale fundului. Şi numai în izmene. Somnul îi îngreuna capul, că ziua nu fusese uşoară… Sărise broasca, făcuse culcări – îţi spusei – până căzuse lat… Aţipea – plantonul îl trezea, mişcându-l cu talpa bocancului. Măsura, iar aţipea… Plantonul din schimbul trei, cu ochii pe sergent, îl lăsă să doarmă o oră. Termină cu puţin înainte de-a suna deşteptarea. «Raportez, să trăiţi, că de-o mie şi-atâtea de ori!» îi raportă el sergentului sculat de planton. «Nu se poate! Numai de-atâtea? Ai tras chiulu la măsurat!…» «Raportez că de-o mie şi-atâtea de ori!» îi spuse Gicu iar cifra. Dată din burtă, că tot aţipind, pierduse şirul numărătorii. Dar cam pe-acolo trebuia să fie, zicea. «Spui, da' cin te crede?! Eu nu te cred. Şi dacă nu te cred eu…» râse sergentul cu batjocură. «Controlaţi, să trăiţi!» Sergentul îl plesni peste faţă. A doua oară însă nu mai apucă să dea – Gicu îl izbi cu capul în piept… Asta nu putea suferi nen-tu Enciu:

nedreptatea. Nu ştiu cum i-ar fi lui acu… Câţi ilegalişti n-au fost daţi deoparte?! Pentru tot felul de pricini. Şi-au apărut unii, cică ilegalişti, şi ei… Numai la policlinica aia a noastră câţi am văzut eu că vin!… Cică au suferit… Circulă chiar o vorbă printre ai noştri: «Puţini am fost, mulţi am rămas». Eu n-am pretenţii… Am făcut ce-am făcut pentru că mi-a cerut nen-tu Enciu… De dragul lui am făcut. Când cu prostia aia a mea… Plantonul i-a sărit în spate, să-l apere pe sergent. Declarat arestat, fu dus sub escortă la ofiţeru de serviciu. Nici nu vru să-l asculte. Pleosc! Pleosc! câteva palme şi-l băgă la arest. La carceră. E adevărat, Gicu îi dăduse una peste beregată sergentului… Scos la raport, povesti cum se întâmplase, începând cu ţigara… Da' soldaţii ţinură cu sergentu – că aşa-i românul nostru, să-i fie bine doar lui – şi după trei zile îl înaintară la Tribunalul militar, îi dădură doi ani. Iar în închisoare se făcu comunist. îl cunoscu pe unu Ilie Diaconu din Turnu-Severin, şi acela mecanic auto… La Turnu-Severin a fost activitate ilegală, nu glumă!… Diaconu îl avea pe taică-su caloriferist la spital… îţi povestesc eu… Am aflat abia când l-ai trimis pe prietenul tău să-mi spună, să mă prevină că Siguranţa îl bănuieşte în chestiunea carcaselor. Şi mi-am pierdut minţile. Primul gând mi-a fost să mă eped la fabrică şi să-i spun să fugă. Da' unde să fugă? Unde să se ascundă? Şi la cine? Unde-o fugi, o să-i prindă. Mai bine lichidez prăvălia şi plecăm din oraş. Şi dacă pun mâna pe el pân-atunci? Să fugă el… Să ia şi fetiţa… Iar eu între timp lichidez prăvălia. De ce-a fugit? o să-ntrebe. Şi-o să-i dea semnalmentele. Eu de ce-am lichidat prăvălia? Şi-o să dea şi semnalmentele mele. Oriunde ne-om duce, până la urmă tot o să dea peste noi! Şi-o să fie şi prăvălia pierdută. Prăvălia muncită din greu! Prăvălie cu vad! Vad muncit, nu luat pe de-a gata! Aşa cum l-ar lua ăla de-o cumpăra prăvălia. Şi mi-am adus aminte că Bratu, comisarul ăla cu nasul mare, îmi era client. Iarna mai ales. Venea după mere. Aşa auzisem, că-i şeful

Siguranţei. Să-i ţin calea sau cum? Şi fără să mă mai gândesc la nimic altceva, am dat fuga acasă, am luat cinşpe mii din banii strânşi pentru casă şi m-am dus la Chestură. Să-l aştept ca să iasă. L-am. aşteptat câteva ceasuri. Şi cu frica să nu mă ia gardianul la ochi, şi cu frica să nu-l scap pe Bratu. Când a apărut, l-am lăsat să se depărteze puţin şi abia atunci… «N-aţi mai dat pe la mine, domn şef! Şi marfă ca a mea, ştiţi bine, n-au mulţi! …» Şi i-am spus c-am primit nişte ciuperci, o frumuseţe, vreau să-l servesc. Le-am pus deoparte pentru domn avocat Lăsculeanu – şi aşa şi era – îl rog să treacă, îl aştept. Şi-am plecat iute înainte, ştiind că-i în drumul lui piaţa. Dacă te prindea că închizi prăvălia în orele când trebuia să fie deschisă, te ardea c-o amendă de te usca la ficaţi. Nu cum e acu, închid pentru orice fleac. Şi nu erau prăvăliile statului, nu pierdea stătu nimic!… Pentru client, pentru dreptu clientului. Am lăsat pe uşă tăbliţa cu «Închis», am ales la repezeală ciupercile cele mai frumoase, iar când să le pun în pungă, a venit Bratu. Două pungi erau pentru ciuperci, una cu banii. Peste care urma să pun alte ciuperci după ce m-oi înţelege cu el. Auzisem că ăi de la Siguranţă fac foamea faţă de cei de la judiciar, de la moravuri… de la circumscripţii, n-o să lase el să-i scape o sumă ca asta! mai ales că se purta elegant. «Ia uitaţi-vă, dom şef! zic. *A la grecque* sau cu smântână… Ştie doamna cum să le facă, n-am nicio grijă! …» «Da’ cum le dai chilu?» «Păi dumneavoastră doar n-o să vă iau bani!… Ciuperci… ce mare lucru?!» Am umplut o pungă, când am început să pun şi-n cealaltă, am pornit vorba: «Acu, nu pentru asta, zic, da’ cum tot v-am întâlnit şi cum suntem singuri, aş vrea să vă-ntreb… Ia, o prostie muierească… Aşa-s femeile, le ştiţi, zic, se sperie de orice.» Şi m-am oprit. «Spune! Spune! Dacă pot, te ajut cu plăcere.» «Eu nu ştiu… o fi şi-o prostie… zic. Mi-a adus unu vorbă că un domn comisar de-al dumneavoastră s-ar interesa de bărbatu-miu. De ce să se intereseze? Să-l lase în pace! Eu recunosc, nu vreau

degeaba!» «Da’ cine-i bărbatu-tu? Cum îl cheamă?» «Enciu. Gheorghe Enciu», am spus codindu-mă, de teamă c-am greşit şi îl bag pe Gicu în cine ştie ce şi intru şi eu. Zice: «Gheorghe Enciu de la Gonţea?» «Da, zic, acolo lucrează.» «Cam ştiu eu, zice, cine ţi-a trimis ţie vorbă…» «Domn şef, zic, suntem numai noi, n-are cine să ne ştie… Aveţi în punga asta cinşpe mii, purtaţi-i dumneavoastră de grijă să nu i se întâmple vreodată ceva. Şi n-or fi numai „ciupercile” astea…» «C-o singură condiţie, zice făcând ochii mici, să plece imediat de la Gonţea!» «Bine, zic, o să plece.» «Şi încă ceva: să se lase de prostii! E război!…» a mai zis, prevenindu-mă. Când a venit nen-tu Enciu acasă, i-am zis. Întâi, m-am gândit să nu-i spun… Da’ cum să nu-i spun?! I-am povestit cum mi-ai trimis vorbă… I-am zis tot. Am ştiut c-o să mă bată… După cum mă asculta, fără să scoată o vorbă. Era amuţit, Dumnezeu să-l ierte. «Bine, Dora, la mine de ce n-ai venit? De ce, Dora? De ce?» Şi, jap! m-a plesnit. Prima palmă. Prima dată când a dat el în mine. Atunci. Dar de-atunci n-a mai dat. A vrut să mai dea, da’ n-a mai dat. «De ce n-ai venit la mine întâi? Te repezeai pân’ la mine, ce mare lucru era?! în loc să te duci acasă, veneai la mine. Ne sfătuiam…» Ş-avea dreptate: aşa trebuia să fi făcut. Da’ eu îmi pierdusem minţile. «Ce-mi rămâne acu de făcut?» s-a întrebat. Întâi pe el, şi-apoi m-a întrebat şi pe mine. «Ce? Ce-mi rămâne? Spune!» «Gicule, eu am vrut…» «Ce-ai vrut? Să mă scapi?» «Da, asta am vrut.» «Şi m-ai prefăcut într-un om mort între vii! Te omor! Şi a vrut iar să dea, dar mâna a rămas în aer. Asta sunt eu de-acu înainte: un om mort între vii.»

S-a frământat toată noaptea… A zis că pleacă, se stabileşte în alt oraş… Şi spre dimineaţă… Şi spre dimineaţă m-a trimis acasă la Onofrei, care era legătura lui superioară, să-i spun lui Onofrei ce-am făcut, să-i povestesc tot. Dar nu hotăra Onofrei. Hotăra Dima. Iar Dima a hotărât ca Gicu să se roage de Broteanu ca să-l ia înapoi. Şi nu l-au mai folosit. Decât atunci, înainte de 23

August, pentru cablul acela, când i-au împuşcat şi pe el şi pe Onofrei nemţii. În schimb, m-au folosit pe mine. Una, că aveam acoperire cu Bratu… Doi, că prăvălia-i prăvălie, intri şi cumperi… Aşa că tot ce venea din afară prin mine venea, îi spuneam lui Gicu, iar el – lui Onofrei. Aşa cum a venit şi sarcina de-a încerca să-l scoatem pe Clejan. Se temeau c-o să-i împuşte nemţii în puşcării. Se pregătea actu… L-a aşteptat Dima pe dealul Brabeţilor… „Mie mi-ai spus că Enciu…” „Ţi-am spus, că ştiam cât ţii la el. «Nu există, zicea, Andrei îl scoate precis!» Da’ Dima n-a uitat. N-a uitat de povestea cu Bratu, cu toate că le-a folosit până la urmă, le-a servit prăvălia, şi n-a uitat în special că m-am încurcat, cum zicea, cu Enciu – lui Gicu îi dăduseră o sancţiune pe chestia asta – şi când a avut de hotărât dacă să-mi deasau nu pensie de fiapistă, m-a chemat…” „Cine?” „Dima”. „Păi unde-i el acu?” „Şef de sector la Cece”.

Dora vorbise cu Clejan, şi acesta îi spusese că-l aşteaptă pe Jinga duminică la vila lui de la Snagov. Nu se aşteptase la o asemenea promptitudine: îl putea chema, în cel mai fericit caz, luni sau în cursul săptămânii, dar iată că nu, Clejan îl chemase duminica, în timpul său liber. De bucurie, Teo vru să meargă şi el, se oferi să vorbească cu un prieten, arhitectul Marius Beraru – fusese cu ei la 2 Mai – care avea o „Ifa”, un autoturism premergător „Wartburg”-ului – Teo avea s-o cumpere de la el în primăvara următoare – îl lasă la vila lui Clejan, se duc la plajă, unde o să vină şi el după încheierea întrevederii. Andrei voia să fie singur, simţea nevoia unei concentrări prealabile, pentru a fi cât mai concis, cât mai sintetic; povestind Irei, apoi Dorei, constatase că fusese furat uneori de amănunte. Erau amănuntele lui, amănunte trăite, unele deosebit de acut, amănunte care îl dureau, dar pentru Clejan, pentru un om politic, ele nu prezentau niciun interes. Ba puteau chiar să-l deranjeze.

Află că autobuzul de Snagov pleacă de la Podul Băneasa; ca să-şi asigure o marjă de timp, se sculă de cu

noapte, temându-se de aglomeraţia inerentă unei zile de duminică. Erau autobuze destule, plecau patru deodată. Şi astfel, la 7 şi ceva sosi în comună. îl întrebase pe şofer de „Vila 16” sau „Sanda”, cum se chema înainte. Şoferul n-o cunoştea, dar pricepuse despre ce fel de vilă este vorba şi îi spusese că o să-i arate unde trebuie să coboare. Întrebând, depista vila, şi cum ora era prea matinală, ieşi, prin spatele curţii unui sătean, la marginea lacului, ca să-şi sistematizeze încă o dată relatarea pe care urma să i-o facă lui Clejan.

Dimineaţa era frumoasă şi calmă, priveliştea apei odihnitoare, dar el nu se simţea la îndemână, o stare de nelinişte inexplicabilă îi dădea tot timpul târcoale, se furişa ţiptil, ca o pisică sălbatică prin întuneric. Încercă să se concentreze, imaginându-şi discuţia’ cu Filip Clejan. Ce-o să-i spună el, ce-o să-l întrebe acesta… Dacă o să-i aducă aminte sau nu de momentele dinaintea scoaterii pe poarta închisorii, cum îi spusese să se bage sub cergă… Iar dacă-l descoperă să spună că s-a băgat singur, văzând că şoferu-i plecat… Nu, asta parcă nu-i spusese… Vrusese, dar nu-i spusese. Frica. Ei, n-ai ce să-i faci. O simţi ca o durere care te seacă. Aşa o simţise din chiar clipa în care fusese arestat de Borţan şi până îl lăsaseră liber la Podul Elefterie, o simţise mai ales la „406 comun”, după ce-l recunoscuse pe Bratu. Frica de degradare psihică e mai rea decât toate; abia ea, frica asta, e „frică fizică”. Nu se putea concentra. Soarele dimineţii poleia pădurea, strecurându-se printre frunzele nemişcate ale pomilor, nicio adiere nu le clintea, apa lacului abia se încreţea, vârfurile stufului rămâneau şi ele neclintite, dar prin aerul, s-ar zice liniştit, trecea mereu ceva necunoscut, zgomote fără pricină, şi mai ales zgomote pe care el n-ar fi trebuit, n-ar fi avut cum să le audă: freamăt de vânt, foşnete de animale în fugă, trosnituri de ramuri uscate, fâşâit de păpuriş… Chiar iarba de lângă el începuse parcă să scârţâie. Se instală la pândă, hotărât să prindă de unde veneau, care-i sursa

acestor zgomote misterioase. Pădurea era departe, tocmai pe malul celălalt, stufărişul la fel… Se simţi la rându-i pândit. Pândit de un ochi nevăzut. Din spate, din părţi… Un broscoi ieşi din apă. Era, ai fi zis, un dulău, un buldog cu dinţii rânjiţi. Asta declanşă în el o alarmă. Timpul devenise tot mai intens, aerul se ascuţise… în acest aer auzise soneria de alarmă care-i izbise fiinţa. Se ridică – senzaţia unei primejdii începuse să-l domine; trebuia să plece neîntârziat de acolo! Ieşi la şosea şi porni să se plimbe, să se uite la case. Mirosul de apă îl însoţi însă tot timpul.

Intră în curtea vilei când se făcu 10. În stânga şi în dreapta aleii, destul de lungă, erau câteva rânduri de pomi fructiferi, mai ales pruni, iar la capăt, câţiva nuci bătrâni. Apropiindu-se, auzi muzică. Şi uşa de la intrare şi cea a holului erau la perete; dând să bată la prima, văzu o siluetă feminină ce dansa, cu braţele ridicate ca nişte aripi de pasăre, şi stând cu spatele la intrare. Era o blondă zveltă, graţioasă, cu un păr lung, auriu, ce-i cădea peste umeri. îmbrăcată într-o rochie largă şi scurtă, mov, ce-i punea în evidenţă nu atât picioarele cu o linie impecabilă, cât ciorapii albicioşi, frapant albicioşi. Dora îi spusese de Clejan că „dăduse în patima femeilor, îi plăcuseră lui şi înainte, după Eliberare schimbase două neveste, dar acum, la bătrâneţe, a înnebunit de-a binelea, şi-a găsit o artistă”. Auzind bătaia la uşă, tânăra se opri din dansul ei în faţa magnetofonului şi, întorcându-se, îl examină cu mirare. Avea o faţă de o candoare uluitoare, cum nu mai văzuse. „Sunt Andrei Jinga, mi s-a spus să vin la tovarăşul Filip Clejan”. Nu reacţionă în niciun fel, continua să-l examineze de parcă ar fi fost un animal ciudat. „Fiţi amabilă, puteţi să-l anunţaţi c-am venit? Aştept în curte…” mai adăugă văzând că ea stă, ai fi zis, pe gânduri. „Este pe lac, se hotărî să vorbească. Aşteaptă-l la debarcader”. Şi se întoarse la magnetofon.

Coborî panta ornată eu ronduri de flori şi se aşeză

pe una din cele două bănci ale debarcaderului, de scândurile căruia se loveau valurile stârnite de o barcă cu motor ce dispărea în depărtare. Cu o barcă cu motor era şi Clejan pe apă. Sosi cam după un sfert de oră. Ridicându-se pe debarcader, spuse ca răspuns la salutul lui: „Ai venit, *mă*?” Un „mă” scurt, repezit, icnit, ca lătratul unui câine. „Da, tovarăşe Clejan!” „Bine, *mă*!” Dar nu se opri, îi întinse din mers o mină neglijentă şi totuşi ca pe o favoare, grăbindu-se în direcţia casei, încât ai fi putut crede că acolo îl aşteptau treburi importante ce nu sufereau amânare. Vila avea şi o intrare secundară, o uşă ce dădea spre lac; în timp ce o deschidea, Clejan îl întrebă dacă a adus cu el ceva scris. „Îmi pare rău, n-am ştiut, nu m-am gândit”. „Ei, cum să nu ştii tu că vorbele nu le poţi înainta nicăieri?!”

Încăperea era mobilată ca o cameră de lucru, Clejan se aşeză într-un fotoliu şi îi făcu semn lui Andrei să ia loc în cel de vizavi. „Acu apucă-te şi povesteşte cum te-au exclus din partid şi… ce-ai păţit după aia. Scurt. Şi numai adevărul. Deci, vreau şi autocritic să fii! Tu ai fost ucenicul lui Enciu?” „Am fost”. „Şi ce-ai învăţat tu de la el?” Andrei îl privi în faţă; gândindu-se la cele întâmplate între Clejan şi fostul său meşter, avu un moment de ezitare. „Enciu mi-a fost ca un tată. Poate pentru faptul că n-am avut tată. Iar la Siguranţă n-am devenit informatorul ei nu datorită unei conştiinţe muncitoreşti, unei conştiinţe de clasă, ci gândindu-mă la el”. „Bine. Autobiografic atunci. Să ştiu şi eu cine eşti. Da’ pe scurt!”

Clejan îl asculta jucându-se cu un creion mecanic şi din când în când ridica privirea spre Andrei, ca şi când ar fi vrut să-i surprindă expresia feţei, dar o făcea nu la momentele esenţiale ale relatării, ci la trecerile, la pauzele dintre aceste momente. Înşelătoare era şi joaca sa cu creionul. îl învârtea între degete şi lovea braţul de lemn al fotoliului ba cu un capăt, ba cu celălalt, transformându-l astfel într-un fel de metronom, numai că

distanţele între bătăi variau, aşa cum varia şi intensitatea zgomotului pe care îl produceau. Ele nu reflectau însă în niciun caz starea sa interioară, reacţiile produse de cele povestite de Andrei; dimpotrivă, le disimulau.

Nu-l întrerupse nici măcar o singură dată, nu-i puse nicio întrebare, şi când Andrei termină, se uită grăbit la ceas, de parcă Jinga ar fi avut fixat în prealabil un timp anumit şi el ar fi vrut să vadă dacă timpul acesta n-a fost cumva depăşit. „Bine, *mă*! Uite creion, ia o hârtie de pe birou şi scrie-ţi numele şi adresa. Ai să fii chemat. Adăugă în timp ce Andrei scria: Cât priveşte devotamentul… În timpul contrarevoluţiei din Ungaria s-au cam lămurit lucrurile şi cu devotamentul… cu ataşamentul… Pentru ce-ai făcut ai fost plătit! Ai luat leafă!” „Am luat, tovarăşe Clejan… Jumătate cât puteam să câştig ca strungar. Ştiţi bine, aşa erau plătiţi pe atunci activiştii. Abia din ’52…” „Lasă tu astea!… îl întrerupse. Tu termină de scris ce ţi-am spus eu! Cavalerule!” mai spuse, vrând parcă să îndulcească prin această expresie duritatea tonului său. S-o fi gândit că Jinga îl ajutase să evadeze, că îşi pusese pielea în joc pentru el nu pentru că fusese plătit. Dar asta, ehe! fusese demult.

Plecă de la el, din acea vilă, cu senzaţia că uitase să spună ceva important, dar care era acel ceva nu reuşea să-şi dea seama – îi răsuna tot timpul în urechi zgomotul produs de creionul mecanic lovit de braţul de lemn al fotoliului. Ţac! Ţac! Ţac! la intervale şi cu intensităţi diferite.

Prolog

1

Andrei a vrut să stea de vorbă cu un prieten, un fost coleg de „Ştefan Gheorghiu”, prim-secretar într-un judeţ din zona centrală a ţării, şi m-a rugat să ne repezim până acolo. Am sosit la prânz, am stat şi ziua următoare, iar a treia zi am plecat spre Bucureşti. După câţiva kilometri, a spus că am dreptate, poate ar fi bine să se mute la Teo.

— Eu ţi-am zis, nu ştiu de ce te-ncăpăţânezi să stai în subsolul acela! Supraveghezi oamenii cât timp lucrează şi pleci odată cu ei!...

— Ha-ha! a râs. Şi a spus cu voce plină de satisfacţie: O să vină aia la geam şi n-o să aibă la cine să se uite! Cheala... a adăugat văzând că tac şi crezând că nu înţelesesem la cine se referise.

— Da' ce, a mai venit?

— Dă-o-n mă-sa!... Matei, atunci hai pe-acasă, să-mi iau nişte lucruri. Nu sunt mai mult de o sută patruzeci de kilometri de-aici. Te superi?

— Cum o să mă supăr?!

După-amiază o lălăiserăm prin oraş, aveam impresia că el discutasp ce avusese de discutat cu prietenul lui şi că rămăsesem încă o noapte la casa de oaspeţi nu atât pentru că prietenul său insistase, ci dintr-un anumit calcul. Cei o sută patruzeci de kilometri i-am fi putut face după-amiaza, am fi dormit la el, iar dimineaţa am fi plecat la Bucureşti.

Are o locuinţă foarte frumoasă, o vilă cu o curte amenajată ca un mic părculeţ... A umplut la repezeală două geamantane, apoi şi-a sunat soţia şi a rugat-o să-l aştepte în cofetăria de lângă policlinica ei. Când s-a întors, m-a rugat să trecem din nou pe acasă.

— O să-ţi aduc o pasageră... a zis după ce-am oprit în faţa intrării.

Şi s-a întors ţinând la piept o broască-ţestoasă de mărimea unei farfurii, ce i se agăţase cu ghearele de umerii sacoului. S-a urcat în maşină, a aşezat-o pe genunchi şi mi-a prezentat-o:

— Dânsa este Mira. O alintată. Dar, scumpo, i-a vorbit, n-o să stai aici, o să te aşez la geamul din spate, ai acolo loc suficient. Nu, Matei?

— Da, i-am răspuns, uitându-mă la broască; mă examina parcă şi ea. Ai o ocazie în plus, am glumit, să apreciezi comoditatea unui „Renault 16”! O altă maşină nu i-ar fi oferit un asemenea spaţiu... Şi-n plus, tapetat

cu mochetă, am adăugat în timp ce el o punea pe Mira acolo.

— Nevastă-mea n-o poate suferi, de-aia am luat-o, mi-a explicat.

Ştiam de la Teo povestea broaştei, am tăcut, crezând că Andrei o să continue, dar el a scos din buzunar un etui foarte frumos, cu un stilou şi mai frumos înăuntru, un stilou „Sheaffer”, şi mi l-a întins, spunând că este pentru mine, îl primise la rându-i cadou.

— Un stilou de scriitor, să ai cu ce da autografe. Şi mai am ceva pentru tine în geamantan. Uite, îţi spun: am două pipe şi câteva pachete de tutun foarte bun. Dar, după părerea mea, să fumezi pipă când conduci este cât se poate de neindicat. *I*

21 – Scara de incendiu

I-am mulţumit şi i-am zis că nu fumez pipă decât acasă, şi asta din când în când, pentru că nu găsesc tutun bun. iar când fac rost de câte un pachet, am. grijă să-l drămuiesc.

Pe drum, cum e normal, îmi aruncam mereu privirea în oglinda retrovizoare şi vedeam şi broasca – stătea dormitând parcă. L-am întrebat după un timp, cu scopul de-a-l stimula, de-a-l face să povestească, dacă o are de mult.

— Din patruzeci şi opt. Mi-a dat-o o ţigancă. Când vin acasă, îmi recunoaşte paşii… Ia opreşte, te rog! Să vezi tu ce face când o strig.

— Da’ ce dracu’, e câine? am spus fără să vreau.

Am oprit: nu-i chiar o treabă de fiecare zi să vezi o broască-ţestoasă răspunzând la apel! O fi ştiind şi *twist* să danseze! Andrei a strigat-o fără să se întoarcă spre ea. Ei bine, broasca şi-a mişcat brusc capul, a stat o clipă parcă la îndoială, iar în momentul în care Andrei a strigat-o din nou, s-a pus în mişcare cu o iuţeală pe care nu i-aş fi bănuit-o.

— Anulează comanda! Spune-i să stea locului! i-am cerut. O şi vedeam înfigându-şi ghearele picioruşelor în

stofa spătarului canapelei.

A coborât, a luat broasca, a pus-o la piept, lângă umăr, apoi mi-a cerut să mă dau jos, să văd ce face. Broasca îşi lungise gâtul şi îşi băgase căpşorul în locul de după lobul urechii.

— Vezi cum se răsfaţă? I Dacă o iau la piept când vin acasă, de bucurie dă drumul la o picătură, două de pipi. Ţin mâna dedesubt, ca să nu mă pătez ne haine.

Mă rog!…

După ce am pornit, l-am întrebat, cu acelaşi gând de a-l face să vorbească, cine-i pusese numele de Mira.

— Eu, a zis. Nu vezi ce mutrişoară mirată are?!…

— Credeam că ţiganca de la care o ai…

— Nu-nu, eu i-am pus numele.

Şi a schimbat vorba.

Broasca stătuse vreo cinci ani la Teo, pictorul îmi povestise istoria ei, dar nu-mi vorbise nimic despre talentele Mirei. După eliberarea din detenţie, Andrei se dusese la foştii lui socri să-şi aducă băiatul şi, când colo, în loc să vină cu Vlad, apăruse cu broasca. Pictorul protestase: „Să mi se e… asta-n casă?!” Andrei îl asigurase că e foarte curată, îi pune o coală de hârtie, acolo îşi face ea treburile, aşa o învăţase.

*

* * *

În fiecare miercuri în oraş avea loc tradiţionalul Târg de săptămână. Ţăranii veneau cu de toate, într-o margine era oborul de vite… Piaţa asta liberă nu convenea, statul avea nevoie de cereale, şi în acest sens fuseseră iniţiate câteva acţiuni pentru depistarea acelora care veniseră cu grâu sau porumb fără să aibă adeverinţă că-şi predaseră cotele. Erau mobilizate toate forţele poliţieneşti, la acţiune participau şi activişti de partid.

La sfârşitul unei asemenea acţiuni, Andrei dăduse peste un grup de reţinuţi, în mare majoritate ţărani. În timp ce-i tria, privirile i s-au întâlnit cu ale unei ţigănci

de vreo 18 ani de o frumuseţe tulburătoare, deloc idilică, mai curând aspră, sălbatică. îl întrebă pe unul din gardieni ce-i cu fata, şi acesta îi răspunse că-i pungăşoaică de buzunare. „E cu fapt?” „Nu, nu-i cu fapt, dă-i cunoscută…” „Dă-i drumul!” îi ceru gardianului. „Să vedeţi, a adus-o domn comisar Zamfir. Dumnealui a reţinut-o!” încercă gardianul să se opună. „Eşti liberă! Poţi să pleci!” i se adresă fetei şi-i făcu semn să plece.

Era un sfârşit de noiembrie, umed şi friguros… Dar Andrei nu din pricina asta intervenise pentru ţigancă sau pentru faptul că arestările aşa-zis preventive le ofereau poliţiştilor o cale de-a lua de la hoţi nişte bani, ci impresionat de frumuseţea fetei.

A doua zi dimineaţa o găsi aşteptându-l lângă intrarea în sediu. În locul fustelor largi şi al broboadei groase de lină, avea un loden, un loden din acelea atât de comune în acea vreme, ca o uniformă, dar care pe ea, strâns cu cordonul, căpătase eleganţă, chiar distincţie, pantofi cu toc, ciorapi de mătase, părul îl strânsese la spate într-un conci greu şi-şi pusese un batic. Ai fi. zis, o studentă din anul întâi, o studentă de o neobişnuită frumuseţe. Ieşindu-i în întâmpinare, ţiganca îl privi în ochi şi cu privirea aceea desfiinţă tot ce-i separa. Erau un bărbat şi o femeie.

„Vino diseară la mine. Te-aştept, uite adresa! îi spuse întinzându-i un bileţel. Să vii, nu te feri…” adăugase, cu un tremolo al vocii. Dar nu pătimaş, ci încărcat de emoţie, de emoţia acelei chemări. Apoi se întorsese şi se amestecase în mulţime.

Andrei rămase locului, uitându-se după ea. Ţiganca dispăruse de mult, dar el parcă o vedea întorcându-se şi plecând. Ciudat era altceva: după povestea din Târgul de săptămână, ea îi revenise de câteva ori în faţa ochilor. Dar nu faţa, frumuseţea acelei feţe care îl impresionase atâta, revăzuse el, ci o făptură chircită, legată cu o broboadă mare şi groasă.

Nu ştiuse nimeni să-i spună unde vine strada scrisă

pe bileţel – scrisă cu siguranţă de altcineva după caligrafia literelor, de un elev – sunase în cele din urmă la Chestură şi primise informaţiile necesare. Se afla situată dincolo de parc, în apropiere de barieră. Autobuzul întorcea la parc, o luă de acolo pe jos. Burniţa şi întuneric să-ţi bagi degetele-n ochi. Pe drum, nici ţipenie. Pe cine să întrebe? Trecuse de marginea Parcului, se-apropia de barieră. Lăsă în urmă o uliţă, apoi alta, uliţe cu câteva case, nu mai mult, fără tăbliţele cu nume. Şi auzi chiar lângă el o voce de femeie în vârstă. „Domn şef?” Venise de la o mogâldeaţă care îl chema s-o urmeze. Era străbunica Zancăi. O luară la stânga şi bătrâna îl conduse la ultima casă a ulicioarei; dincolo de ea începea câmpul. O casă destul de arătoasă. Intrând în curte, lui Andrei i se păru a desluşi lătrat înăbuşit de câini. Zanca îi băgase în pivniţă, iar uşa acesteia o acoperise cu saci. În timp ce-l introducea în casă, bătrâna îl asigură: „Să n-ai nicio grijă. Vă păzesc. Şi tot eu te scot”.

S-a deschis îndată o uşă şi a apărut Zanca. îl aşteptă, să intre. Era o cameră curată, cu mobilă „de oraş” – şifonier, divan-studio, cum se purta pe atunci, şi masa pusă cu de toate. Zanca închise uşa şi, sprijinindu-se de ea, spuse râzând bucuroasă: „Te-a chemat Zanca, şi-ai venit!... Hai dezbracă-te”, a mai zis desprinzându-se să-i ia haina de piele. Fata vorbea cu accent ţigănesc, iar asta l-a deranjat pe Andrei. De ce? se întrebă. Doar ştia că-i ţigancă! Ştia că e hoaţă, că-i pungăşoaică de buzunare!... Acu, dacă venise, venise. Venise gândindu-se tot timpul la ea, la acea tulburătoare frumuseţe a ei...

La plecare, când să iasă din cameră, Zanca îşi scoase de la ureche, ca sub imperiul unui impuls, un cercel zimţat, artizanal, şi i-l întinse: „Ia-l! Nu-l pierde... Şi nu-l da nimănui niciodată. Iar eu o să port numai unu. Pe unu l-am pierdut, o să zic. Sunt de la mama”.

Se înţeleseseră să nu se mai întâlnească, dar după trei zile se pomeni seara acasă cu ea. îl aşteptase la

sediu, venise după el, apoi dăduse târcoale pe la ferestre, bănuind că e însurat şi că el o minţise când îi spusese că nu. După ce se convinsese că nu se află nicio femeie în casă, îi bătuse în geam. A venit vreo opt zile la rând. Venea, făceau dragoste şi plecă. În seara a noua n-a mai apărut. Iar în cea următoare îl căută bătrâna. Micuţă, cu faţa ca o prună uscată, sub broboadă i se vedea părul alb ca zăpada. Nu mai rămăsese nimic din bunăvoinţa din seara aceea, avea o privire rea, încruntată… Scoase dintr-o traistă broasca-ţestoasă, o aşeză pe duşumea, îi zise că i-o trimite Zanca, s-o ţină, să n-o dea, că altfel „ea-i pierdută”, şi ieşi pe uşă. Andrei se luă după ea. „S-a întâmplat ceva? Au venit fraţii?” Zanca avea doi fraţi, hoţi de cai, ce bântuiau toată câmpia Dunării, şi ea se temea de ei mai rău ca de foc. Bătrâna bufni că da, au venit, ea i-a chemat. I-a chemat să vină s-o ia. Că fraţii Zancăi au vrut să-l taie, dar că Zanca s-a pus pentru el, mai zise cu voce plină de duşmănie şi ieşi pe portiţă. Odată ajunsă însă în stradă, se întoarse spre el, începu să dea din mâini, de parcă s-ar fi apărat de muşte, şi, bolborosind ceva pe ţigăneşte, probabil vreo vrajă, scuipă în direcţia lui de câteva ori.

3

O bună bucată de vreme mă tunsesem la o frizerie pe Batişte, alături era un atelier particular de cizmărie, cu o vitrină ca de magazin, cizmarului îi plăceau florile, şi avea o broască-ţestoasă care stătea adesea pe pervazul vitrinei, printre ghivecele cu flori. Într-o zi cizmarul n-a mai găsit broasca, dispăruse, nu se ştia cum. S-a bănuit că ieşise pe stradă şi că o luase un trecător. Dar după patru sau cinci zile s-a pomenit cu ea, piş – piş, în atelier. Unde fusese? Unde stătuse în acest timp? La vreo sută de metri se află o biserică veche, iar în curtea ei, un copac uriaş, declarat monument al naturii. Să se fi dus ea acolo? Dar de unde ştia de existenţa acelui spaţiu micuţ cu verdeaţă?

Am vrut să-i povestesc lui Andrei întâmplarea, dar

un ce nedefinit m-a făcut să renunţ. Să nu creadă că i-o pun în umbră pe Mira; am ajuns să nu mă mai mir de nimic. Şi-apoi, Andrei nu avea vocaţie de ascultător, când vorbeam, era absent sau mă privea concesiv, nerăbdător să termin mai repede. Nu se amuza el prea tare nici la bancurile spuse de alţii. Teo ne povestise o anecdotă… Cică în preajma sezonului estival au fost convocaţi la Bucureşti, pentru a fi trimişi pe litoral, toţi agenţii de circulaţie care vorbesc o limbă internaţională. Odată sosiţi, au fost supuşi la teste. Cel care-i examina la italiană era un maior. Intră primul, şi el îl întrebă: „Comeşi *chiama*?” „Ordonaţi?” „Ieşi afară! Să vină altul!” Intră următorul. „*Come şi chiama*?” „Ordonaţi?” „Ieşi afară! Să intre cel mai bun!” Intră. „*Come şi chiama*?” „*Ma perche*?” „Maperche şi mai cum?” Conducătorii auto trebuie să se răzbune într-un fel!… Izbucniserăm cu toţii în râs, numai râsul lui Jinga fusese formal. „Ţie nu ţi-a plăcut, nu? îl întrebase pictorul şi-l luase în răspăr: Ori bancurile bune le spui numai tu?! Tu faci glumele… rostul nostru este să râdem”.

Sosiţi la Bucureşti, l-am mutat la Teo, iar seara ne-am dus la doctorul Bania, să facem un pocher. Al patrulea fiind Nela, soţia lui Omi. Ca şi cu prilejul celor două întâlniri pe care le avuseserăm înainte de-a pleca în provincie, cel care pierdea era Andrei. Acum însă fără să mai întrebe: „Mă, da’ eu când câştig?”, cum întreba pe vremea careului cu Teo. De vină era nu atât cartea, cât şi jocul său anapoda, total diferit de cel pe care i-l ştiam. Intra mereu în cacealmale – înainte le dezavua, ne făcea „bombişti”, tot astfel ne zicea când majoram miza „pulover”, „de trei”, şi ne dezvăluia noul său joc, arătându-ne cărţile: „V-am tras-o!” sau: „Am vrut să v-o trag!” Şi adăuga: „Gata, nu mai sunt la «grupa mică»…” Aşa-i zicea Teo: „Eşti la grupa mică, tăticu’, nu ştiu ce cauţi tu printre noi?!?” El, cel circumspect şi prudent, plătea acum cu orice carte, şi chiar când era aproape evident că adversarul are o carte mai mare. Şi-i plătea

astfel şi Nelei, cu toate că ea, ca orice începător, juca numai în carte. Îi erau gândurile aiurea – îl surprinsesem nu o dată absent – sau pierdea premeditat? Pentru a ne obliga la o nouă seară de pocher?

Mă despărţisem de Andrei cu „vorbim mâine la telefon”. Văzând că nu mă sună, l-am sunat eu. N-a răspuns şi am încercat la locuinţa din Haga. Era acolo.

— N-ai mai avut răbdare să vin să te iau, nu înţeleg…

— A, nuuu… M-am sculat însă mai devreme, să-mi cumpăr lapte… De când am avut ulcer, sânjt obişnuit să mănânc dimineaţa de cum mă trezesc. N-am găsit, se terminase. La mine aşa ceva nu se-ntâmplă, găseşti lapte, iaurt chiar şi la prânz!

Face mereu asemenea comparaţii: „La mine” e aşa, „la mine” e pe dincolo. Bucureştiul este într-adevăr un oraş murdar, mergeam cu maşina pe Ştefan cel Mare, în urma tramvaiului se ridicau nori de praf, Andrei spusese cât se poate de plastic: „Parcă am fi la curu’ maşinii de treierat1 şi adăugase că la el „primaru-i primar, altfel l-ar lua mama dracului”. Şi în asemenea cazuri însoţeşte cuvintele cu mişcări imperative ale degetului arătător, un gest intrat în reflex. „Cu degetul ăsta dai tu indicaţii de atotştiutor!” îl ironiza pictorul.

— Dar de ce nu m-ai sunat, cum ne-am înţeles, să vin să te iau?

— Am pornit-o pe jos, să fac niţică mişcare. Şi m-am apucat de treabă.

— Ce treabă?

— Dau jos tencuiala care se macină. Am găsit un ciocan mare la Teo…

Mi-a deschis alb de moloz, iar în casă un praf că nu puteai să respiri. Mi-a zis că o luase sistematic, începând cu prima cameră de la stradă.

— Măi. omule, dar asta-i o treabă…

— Aiurea! Nu-i nicio filosofie! a spus supărat. Dar uite, uite şi tu cum erau făcute casele pe vremuri. Pereţii

exteriori sunt căptuşiţi cu plută. Plasa de sârmă – mi-a explicat competent – e rabiţul pe care se aruncă tencuiala, iar în spatele lui, pluta, plăcile de plută.

— De-aia şi sună tencuiala!…

— Nu sună, se macină! A avut dreptate Aici!… Unde se macină, trebuie dată jos!

— Dar pe ceilalţi pereţi se macină?

M-a privit gânditor, ca şi când ar fi încercat să desluşească sensul celor spuse de mine. Cu toate că acest sens era cât se poate de evident, îi propusesem o ipoteză. Mai avusese asemenea momente de opacizare paradoxală a minţii; situaţii clare, limpezi, foarte la îndemână îi ceruseră un efort de concentrare ca pentru ceva confuz, abscons, un efort cu totul nejustificat faţă de situaţia dată.

I-am propus, aşa cum îi propusesem, cum vorbisem şi seara, înainte de-a ne despărţi, să-l caut pe arhitectul pensionar care se ocupă de supravegherea unor asemenea lucrări, şi chiar mai mari, din câte înţelesesem.

— Şi nu rm mai pentru muncitori… Dacă e liber, n-ar strica să-l angajezi, şi scapi…

— Nu-mi trebuie! m-a repezit.

— Da, tu ai dreptate, am încercat să repar, căci vorbisem dintr-un punct de vedere comun, ori Andrei asta şi căuta: să fie ocupat cât mai mult cu putinţă, de aceea se şi apucase să dea jos tencuiala pereţilor. În fond, am continuat, tu n-ai nevoie de un asemenea om – „ochiul stăpânului îngraşă vita”, nu ochiul altuia! Dar el are cu siguranţă zidari, instalatori, echipe, poate, gata formate… Ni i-ar putea da… sau recomanda alţii. Dacă e să deschizi şantier, deschide-l!

— Bine, dă-i telefon! a fost de acord sau. mai bine zis a aprobat.

Praful albise telefonul, ca şi glaful de marmură verzuie; am sunat cunoştinţa care îl ştia pe arhitect, mi-a dat numărul de telefon al acestuia, dar arhitectul, cum

mi-a comunicat soţia sa, se afla la spital.

— Hai la ţigan! a hotărât brusc. Şi a spus cu voce sonoră: Alcibiade Ionescu! A promis că se interesează… Poate a făcut ceva. M-o fi căutat, da’ nu m-a găsit. Îmi place: e isteţ, e simpatic… am încredere în el.

L-am căutat acasă, maică-sa ne-a dat adresa unde fiul erare „o lucrare” şi ne-am dus pe strada Tunari. L-am găsit în fundul unei curţi; stropea cu pompa o cameră. Văzându-ne, Aici a rămas cât se poate de uimit şi s-a grăbit să ne scoată de acolo, ca şi când l-am fi surprins asupra unui fapt nepermis, ruşinos.

— Ce să fac, tovarăşe şef?!… i s-a justificat lui Andrei desfăcând mâinile, cerând înţelegere. Pâsss, pâsss… – a imitat zgomotul pompei de stropit, ajutându-se prin gesturi – şi-am luat cinci „albăstrele”. Două camere – o „foaie”.). Ca să-mi fac meseria, trebuie să mai iau şi din astea. E-n curte aici o gaştoniţă… Aur curat!

— Gaştoniţă! a repetat Andrei, plăcându-i expresia, şi-a izbucnit în râs. Ha-ha, ha-ha! gaştoniţă… Eşti un deliciu, mă Alcibiade Ionescu! De „paraşută”…

— Nuuu! „Paraşuta” e o… fufă cam japiţă. Te-a fript, a zburat şi pac! altu’. Manichiuristă. Picioare, trup… n-ai treabă – aur curat! O iau eu… domnişoară… chestii… ea, nimic. Mă-ncliftez, sanchi o scot la plimbare şi-o duc la un director care stă aici, pe Floreasca. Gagiu dă tare… Altfel de unde atâţia bani?! Bani gârlă! îi cer şase mii, el, mai ai două de la mine dacă iese ca lumea. A vrut calcio smuls. Calcio smuls peste tot. Şi-n dormitor. Gustului de neam prost. E-adevărat, are mobilă florentină… Cumpărată, a zis, de la o babă. O generăleasă… Tot să stai să priveşti! Mă ia unu, un inginer, într-un bloc nou, să-i fac doi pereţi *bleu-ciel*, cum îi ceru. Ăilalţi doi – galbentămâie… Citron. *Bleu* unde bătea soarele. I le-am preparat cu tempera… pastel. Te-nveseleau. Putea afară să cadă ceru pe tine, casa râdea. Şi-o mobilă mică, haioasă…

— Bine, *mă*!

— Staţi să vedeţi! Acasă – doamna. Am mai fost. Mă mai duc. Când am timp, mă mai duc. Îmi place să mă uit la lucrări unde-i un interior mişto. Să-mi daţi voie, zic, doar să-i arăt domnişoarei lucrarea. A căzut în fund. Da, da’ mi-a luat două luni!…

— Tu lucrezi singur?

— Cum o să lucrez singur?! Am ajutor!… L-am trimis după humă. Aţi găsit oameni?

— N-am găsit, am fost plecat. Uite ce-i, Aici… a continuat Andrei scoţând portofelul. Ai de la mine cinci sute dacă-mi aduci meseriaşii care-mi trebuie pentru casă. Ţine una ca să ai de cheltuială.

— Staţi, tovarăşe… a refuzat zugravul să ia suta. Am spus că vă servesc?… Vă servesc. Mai am de dat o mină aici… Aşa că mâine dimineaţă la zece sunt la dumneavoastră. Vorbesc cu tata… Mergem în Sfântu Gheorghe… Acolo s-adună zidarii. Ştiu doi bolentineni… poate-i găsim.

— Dar la întreprinderea aia a ta…

— Aia-s calificaţi la locu de muncă… trag la nasoale, la normă, ce să facem cu ei?!

— Îţi fac o propunere: ocupă-te de întreaga lucrare. De tot ce trebuie făcut.

Aici a rămas câteva clipe pe gânduri.

— Am înţeles. Da’ rezistă vreunul cu mine? Că eu le cer meserie!

— Tocmai de-aia!…

— Nu, tovarăşe şef, îmi ia prea mult timp. Da’ vă servesc. Mă împart. Mai am două mărunţişuri din astea de făcut… Mă urc pe bicicletă, vin la dumneavoastră… Că sunt în cartier! Mă uit, văd… îi iau la bastoane… Şef, nu? Fără bastoane nu se poate, că omu’ nostru nu ştie decât de baston! Cum ai lăsat bastonu… cum dă rasol. Vrajă nasoală asta cu omu’ nou, tovarăşe şef! într-o mână – banu’, în alta – bastonu. Asta aş face eu dac-aş fi mare, tovarăşe şef! Aşa… muhaiaua câştigă la fel ca şi mine. Nu văd?! Peste tot e aşa. Când vine unu să se-angajeze,

se uită mai întâi cât poate chiuli şi ce poate fura. Dacă-i rost de fuşerai…

— Bine, *mă*! i-a retezat-o Andrei. Atunci, mâine la zece.

„Renault”-ul era parcat lângă trotuarul de vizavi, în timp ce traversam strada, conduşi de zugrav, acesta mi-a spus că-i place „căruţa”.

— Mâine mergem cu ea, nu?

— Mergem.

În maşină, Andrei mi-a propus să bem o bere, îi este sete, tot timpul, „vinul lui Omi a fost o poşircă”, în afară de vinurile pe care le aducea când venea la Bucureşti, celelalte erau taxate de el cu această expresie…

*

*

Eram la Omi, doctorul scosese o sticlă cu un alt sort de vin, pentru că primul nu-i plăcuse lui Jinga, şi-i turnase în pahar, să-l guste.

„Ei?” întrebase.

„Tot poşircă-i şi asta”.

Lui Andrei îi plac vinurile foarte seci, Teo cunoştea expresia, dar impoliteţea prietenului său îl făcuse să-şi iasă din pepeni: „Mă, ţie nu ţi-e ruşine puţin?!… Vii la om în casă, el îţi dă ce are mai bun, adică din ce se găseşte mai bun în comerţ, şi tu, neam prost… C-ai devenit un neam prost… Paştele mă-tii de parvenit!”

Andrei tăcuse mâlc, ruşinat parcă – aşa făcea mereu când îl lua pictorul la refec – de ziceai că-i un şcolar moralizat de profesor. Doctorul schimbase imediat vorba, pentru a-l scoate pe Jinga din situaţie, dar Teo, după un moment de tăcere, mai răbufnise o dată, ca în urma unor gânduri: „Numai nevastă-ta aia te-a făcut aşa!… Fir-aţi ai dracului!…”

4

Teo şi soţia lui Andrei se antipatizau reciproc. Nu se suferiseră de la bun început, cu timpul, situaţia asta dusese la tot felul de certuri, Andrei îndeplinea rolul de

tampon între ei, până când pictorul o pocnise şi de atunci nu mai vorbeau. Din cele povestite de Cană, totul pornise de la o discuţie despre pictură. Sau, mai bine zis, de la expoziţia pictorului Jianu, pe care ea îl ştia. Andrei trăia cu Ira de câteva luni, aceasta se mutase la maică-sa şi dăduse divorţ de fostul ei soţ; Teo abia o cunoscuse, pe

Nineta, prima soţie… Plecaseră toţi patru la Braşov cu maşina lui Teo. Se cazaseră la hotelul „Carpaţi”, seara, la restaurant, venise vorba de expoziţia lui Jianu. Ira îi spusese că participase la vernisaj, invitată de nişte colegi care cred în arta lui Jianu, îi văzuse pe unii – snobii – entuziasmându-se în faţa câte unui tablou peste care marea majoritate a oamenilor – şi când spune asta se referă evident la intelectuali – ar trece cu un zâmbet ironic.

Nonfigurativii începuseră să scoată timid capul, tema era oarecum la modă şi Teo o întrebase dacă gustul mediu poate fi decretat drept judecată de valoare. „Mai ales – spusese – în condiţiile în care vreme de cincisprezece ani şi mai bine, sub pretextul unui realism cum nu se poate mai limpede, de fapt cum nu se poate mai limitat, nu s-a văzut altceva decât nişte bărbaţi oarecare în haine de muncitori, femei pitoresc îmbrăcate, uzine cu coşuri fumegânde şi aşa mai departe, ilustrări adică, ce cultivau platitudinea, dar nu vorbeau deloc despre sentimente, nu erau, într-un cuvânt, nici documente psihologice şi nici sociale. Că aşa au stat lucrurile în toate domeniile artei, de ce ne mai mirăm că se aud râsete gratuite, fără acoperire, la unele filme străine, la unele scene de un profund dramatism… Că nu se face nimic pentru ridicarea nivelului estetic al oamenilor…”

Povestindu-mi, Teo se înfierbântase, e drept, vocaţia sa este metafora, dar el luase Premiul de Stat tocmai cu acei „bărbaţi oarecare în haine de muncitori, femei pitoresc îmbrăcate, uzine cu coşuri fumegânde”, şi se înfruptase pe săturate din cozonacul de pe vremuri,

servit pentru asemenea tablouri, bunurile sale – casă, piese unice de mobilier, tot felul de Ludovici, dormitorul Biedermayer, tablourile, icoanele, „cloisonne”-urile – acestui cozonac le datora.

„Cum ai învăţat să citeşti? o întrebase. La fel ca şi mine: o, i – *oi*. Iar el – se referise la Andrei – a ajuns inginer parcurgând drumul de la tabla înmulţirii. Aşa cum tu ai parcurs drumul de la anatomie. Intuiţia sau bunul-simţ nu sunt în niciun caz suficiente pentru înţelegerea unui limbaj artistic! Pe care nu-l poţi accepta sau respinge decât în cunoştinţă de cauză!

Ira se enervase ca din senin şi îl acuzase pe Teo că face pe „mandarinul” cu ea. „Deloc! Eşti tu subiectivă! …” „Cum îţi permiţi să mă faci subiectivă?! Mojicule!” Fusese debutul. Încercând să-i împace, Andrei îi spusese că Ira avusese impresia, chiar certitudinea, că Teo a vrut să-l vizeze pe Clejan, care tunase şi fulgerase la o adunare cu oameni de cultură şi artă împotriva „decadenţilor”. Ruptura definitivă se produsese când Teo, aflându-se cu Onuţa într-o călătorie prin ţară, când nu erau căsătoriţi încă, se dusese la ei. Scuzându-şi nevasta, Andrei avea să-i spună că asta o deranjase pe Ira, faptul că pictorul venise însoţit de prietena lui.

„Seara băusem mai zdravăn, îmi povestise Teo, când m-am sculat, Ira şi Andrei erau plecaţi la serviciu. Onuţa s-a dus să facă un duş, iar eu – la bucătărie, să văd ce găsesc de mâncare. În frigider – ce vrei şi ce nu vrei, dar mie mi s-a făcut de ochiuri pe jambon. Fetele de azi n-au fantezie culinară, numai cu mirosul o dau gata. Tai din bucată, pun feliile de jambon într-o tigaie, după ce-au lăsat puţină grăsime, le-ntorc şi sparg un ou deasupra. Avea două gălbenuşuri. Sparg al doilea – tot două. Sparg al treilea – două şi el. Două gălbenuşuri a avut şi-al patrulea. Nu putea fi o întâmplare. Nu mai văzusem ouă cu două gălbenuşuri… Tu ai văzut?” mă întrebase. Îi spusesem că nu. „Mă duc la frigider. Acelaşi aspect aveau şi restul de ouă: mari, iar coaja spre roz, nu

albicioasă ca cele din comerţ. Le număr – douăzeci şi trei. Bine, zic. le plătesc. Am mâncat. Onuţa s-a dus să se îmbrace… Am scos ouăle şi le-am spart, unul câte unul, într-o cratiţă. Toate cu două gălbenuşuri. Am fost în oraş, am intrat prin magazine, le-am vizitat. Şi Teo divagase: «Vizitaţi magazinul cutare», sună reclamele. Câte sunt. Şi mă mir de ce sunt. Mă rog… Vizitaţi magazinul sau magazinele… Da’ ce, magazinele-s muzee? De ce nu se spune «cumpăraţi»? Cumpăraţi din magazinul cutare. Pentru că ăsta-i rostul unui magazin: să intri în el şi să cumperi. Nu să-l vizitezi I

Sau altă drăcie: «Expoziţie cu vânzare»… De fapt, un magazin obişnuit… de multe ori chiar o dugheană, mărfurile nu sunt nici ele mai de soi, dar pe vitrină stă scris «Expoziţie cu vânzare». Ca să iasă la statistică: atâtea expoziţii, sondăm cererea cumpărătorului… Ne-am dus acasă. După o jumătate de oră vine şi Ira. Iese la două. Cu şoferul după ea, care-i ducea pachetele… «Măi Ira, o întreb, ce dracu’, voi aveţi la dispoziţie o fermă unde găini selectate anume se ouă special pentru familia Jinga?» «Da’ de ce?» râde. «De-aia, că n-am găsit un ou, unul măcar, cu un singur gălbenuş.» «Păi ce, tu le-ai spart pe toate?» «Le-am spart din curiozitate: minuni din astea n-am mai văzut. Şi ţi-am pus banii pe bufet pentru pagubă. Un ou e optzeci de bani, dar având în vedere că cele sparte de mine aveau valoare nutritivă dublă, am calculat la un leu şi şaizeci de bani oul. Voi tot aşa l-aţi plătit?» «A, mă spionezi?! Umbli cu mârşăvii?! Atunci ia-ţi curva şi carăte!» „se isterizase Ira şi-i arătase uşa.

5

Stăteam cu o bere în faţă în camera mea, la un moment dat, venind vorba despre pictor, Andrei s-a mirat cum de-a putut Onuţa să-l părăsească, să lase o asemenea situaţie, o asemenea casă şi să plece doar cu nişte lucruşoare într-un geamantan.

— Totuşi, ce s-a întâmplat? Ai fost cu ei…

— La început… M-am apucat apoi de o carte, vreo

opt luni aproape n-am ieşit din casă. Teo lucra şi el foarte intens. Ne vedeam doar când veneai tu, în rest vorbeam la telefon. Nu mi-a dat amănunte, nu puteam să i le cer…

— Şi-o fi găsit pe vreunu'… Dar putea să-l înşele!…

— Nu ştiu dacă putea. Teo o luase de la serviciu, de la fabrica aia a ei… Şi apoi… Dar ea îl avertizase că este imprevizibilă…

— Ei… imprevizibilă!… Cu aproape douăzeci de ani mai tânără ca el… ce-i imprevizibil aici?! Şi doar ştia foarte bine cum sfârşesc, ce se-ntâmplă, ce dezastre se produc în asemenea căsnicii!… Ce-au păţit chiar doi cunoscuţi de-ai lui…

— Ştia. Teo nu-i bărbatul care să-şi spună că viaţa începe la patruzeci de ani…

— Şi-atunci?

— Intrase spaima morţii în el… De la povestea cu braţul. Zicea că doctorii sunt nişte tâmpiţi, electrocardiogramele mint, face de fapt nişte preinfarcte oculte… Se temea să nu-l moştenească soră-sa aia a lui… „Barem să-i fac un bine Onuţei, zicea. Merită. Nimeni n-ar merita-o ca ea".

— Uite c-a meritat!…

— Teo are ceva din „complexul slav"…

— Ei, asta-i acum!… a râs. Oltean şi „complex slav", na, c-ai nimerit-o! Şi a continuat cu tot felul de presupuneri marginale. Să vezi, a zis, pare anecdotă, dar nu e. Vine un tovarăş la mine şi mă roagă să-l ajut, are un necaz cu băiatul, ar vrea să-l vadă un doctor. I-l ştiam: înalt, frumuşel… Se însurase de câteva luni c-o ingineră. Inginer şi el. Am vorbit cu un endocrinolog. Şi după câteva zile îl întreb pe Ganea, pe activist: „Ei, cum e? Ce-a zis doctorul?" „Doctorul a zis că băiatul e normal, n-are nimic. Ştiţi ce cred eu, tovarăşe prim? Că ea-i de vină, e… «funcţionară»…" Ha-ha, „funcţionară".

Am râs şi Andrei a revenit la Onuţa:

— L-a îmbrobodit. Aşa cum l-a îmbrobodit şi prima, Nineta, judecătoarea. „O candelă într-un ocean de

abjecţie”… s-a referit Andrei la cuvintele lui Teo despre Onuţa. Candelă, pe dracu’!… Actriţă!…

— Dacă-i aşa, înseamnă că merită un „Oscar”!… Dar părerea mea este că ea l-a iubit cu adevărat.

— Ha-ha! ha-ha! a izbucnit Andrei în râs.

— Lasă-mă, domnule, să vorbesc!… nu m-am putut stăpâni, iritat, de râsul lui; am vrut să-i zic să mai înveţe să şi asculte, nu numai să vorbească, dar m-am abţinut. Lui Teo, am continuat, nu-i dai vârsta, n-arată nici patruzeci, are distincţie… în momentele bune e strălucitor… Poate s-a îndrăgostit de artistul din el… avea şi ea aptitudini pentru pictură. Poziţia lui, situaţia lui materială au jucat şi ele, probabil, un rol, nu-i aşa, de afrodiziac…

În timp ce-i spuneam astea, mi-am dat seama că repezindu-l cu „lasă-mă, domnule, să vorbesc!”, făcusem o gafă. În maşină îi servisem exemplul acela din Carnegie, cu peştii care preferă râme şi nu fragi cu smântână… Şi Carnegie mai are şi un altul. Cică într-o zi, cunoscutul filosof Ralph Emerson, aflat la fermă, se căznea împreună cu fiul său să bage un viţel în grajd. Unul trăgea, celălalt împingea… Amândoi se gândeau, însă, doar la ce doreau ei. Iar viţelului puţin îi păsa, era preocupat numai de ce dorea *el* – se proptea în picioare şi refuza să părăsească păşunea. Servitoarea, care asista la scenă şi care nu ştia să scrie cărţi sau eseuri filosofice, s-a apropiat de viţel, i-a băgat în gură un deget matern, viţelul a început să sugă şi ea l-a condus astfel la grajd.

— Dar cu Nineta ce-a fost? „Un eşec”, asta zicea Teo când se referea la prima lui căsătorie. Era bine, din câte am înţeles… Nu?

— Era. I-a sucit capul, şi Teo al meu… ce mai, era *groggy*. S-a însurat galop, la câteva luni după ce-a cunoscut-o. Munceşte ca un dement, stă pustnic, de parcă nici n-ar exista femei pe lume, estet cum e, că aia-i aşa, că ailaltă-i pe dincolo… Un gen foarte reuşit de femeie-pisică. Ochi verzi… Bine făcută… Nu proastă…

Şmecheră. Fără să fie însă deşteaptă. Ca dovadă că până la urmă a dat cu băţu-n baltă. Uşor paranoică, mitomană. Avea impresia că ea chiar împarte dreptatea, era plină de importanţa funcţiei şi în acelaşi timp se plângea de ingerinţele la care era supusă, de pile şi intervenţii, de pile „principiale”… Ştii chestia: „O pilă atât de principială incit mi-i şi teamă să spun din partea cui vine”. Şi sunt sigur că nu era o incoruptibilă. Genul ăsta a cam dispărut, corupţia se întinde, fir-ar să fie! Teo n-avea tot ce are acum în casă, dar vila şi-o cumpărase. L-a pus şi i-a luat o haină de astrahan. Care şi pe vremea aceea costa. Ştiu că Teo a dat o groază de bani. Şi-l cunoşti cum e… Eu n-ar trebui să vorbesc, n-am acest drept, cu mine a fost mai mult decât generos, un frate, şi n-ar fi făcut ce-a făcut el pentru mine. Ei bine, Nineta a încercat să-l monteze împotriva mea… A încercat şi nevastă-mea, dar eu i-am retezat-o de la bun început! a zis Andrei, subliniind ultimele cuvinte prin acel gest al lui, prin acea mişcare imperativă a degetului arătător. Toate îi mergeau bine, dar judecătoarea îl avea, se vede, pe prostu-n ea şi a dat cu băţu-n baltă – i-a cerut lui Teo să facă vila şi pe numele ei. Lulu!… Teo începuse s-o miroase. „De ce? E ca şi când ar fi şi a ta…” „Teuţule dragă, există viaţă… şi există moarte… Ăsta e adevărul! …” „Ai dreptate, aşa este, numai că eu nu mă pregătesc încă să mor. Ar fi prea devreme…” „Teuţule, sigur că nu! Dar ferească Dumnezeu de-un accident… Cum conduci tu maşina…”

Am izbucnit în râs: judecătoarea avusese dreptate, în materie de volan, pictorul e un antitalent desăvârşit. Andrei s-a asociat râsului meu şi a spus:

— Când ziceai că Teo e strălucitor, am vrut să adaug: la accidente. Dar să vezi cum a fost… Teo avea o „Ifa” cumpărată de la un prieten, i-o întreţineam eu… Intrasem la „Ştefan Gheorghiu”, însă duminica îi făceam ba una, ba alta… Pe atunci nu ştiu dacă existau mai mult de o mie sau două de maşini particulare, dar el reuşise

pe Lemnea să intre în „Pobeda” lui… a spus Andrei numele unui cineast cunoscut. Scosesem maşina de la reparat, i-o revopsiseră toată, dăduseră ramele farurilor, bara din faţă la nichelat.). Maşina sclipea. Eram toţi patru: Teo la volan, eu lângă el, Ira şi Nineta în spate. Mergeam la un spectacol, însă el trebuia să treacă mai întâi pe la ARLUS. Veneam pe Magheru dinspre Piaţa Romană… Nu fuseseră scoase tramvaiele. Urma să virăm la stânga pe

Batişte, în rând cu noi mergea un tramvai, Teo se angajează în viraj şi ne întreabă: „Vreţi să vă bag în tramvai?” L-a lăsat să treacă şi a apăsat pe accelerator. Din sens invers venea însă un altul, credeam că-l văzuse… Şi buf! în tramvai. Am intrat cu capul în parbriz. Iar faţa maşinii – varză. Să nu-i spui însă cumva că nu ştie să conducă… Dar nu remarca aceea a Ninetei l-a scos din sărite, cât amintirea soră-sii. Erau în pat, s-a ridicat fără să spună o vorbă, a deschis şifonierul şi a început să-i arunce lucrurile pe fereastră. Nineta a sărit la el, Teo a îmbrâncit-o şi atunci ea l-a pocnit cu o vază în cap, un „Galle” superb, care s-a făcut ţăndări. De la „Galle”-ul acela are cicatricea pe frunte. Divorţul a fost o treabă urâtă, Nineta a recurs la tot felul de mârşăvii – o tipă abjectă – abia atunci a văzut pe cine luase el de nevastă; a fost inspirat când s-a dus la medicul legist.

— Mie mi-a spus că are cicatricea de la un accident de maşină.

— Pe dracu’!… De la astălaltă, de la Onuţa, s-a ales cu suferinţa… Vorbeşte-i unui bărbat despre el, şi-l ai în buzunarul poşetei!…

— Ai spus adevărul. Teo însă nu-i omul pe care să-l cumperi flatându-l… Şi eu ţi-am spus: sunt convins că Onuţa a fost îndrăgostită de el.

— Măi Matei!… Fetele astea se pricep de minune să disimuleze… Său. mai bine. zis. să simuleze perfect sentimente… Le-nvaţă şi nevoia… La naiba, Matei, doar eşti scriitor!… Iar astea ca Onuţa, cu chip de icoană…

Chip de icoană, iar pe dinăuntru, cocină de porci!

— Nu te supăra. Andrei. În cazul Onuţei eu cred că nu este aşa.

M-a privit gânditor, ca şi când ar fi încercat să priceapă sensul spuselor mele.

— La candidele astea cam aşa e cum zici… Dar nu şi la Onuţa.

— Dar unde naiba a găsit-o? Cum s-au cunoscut? Mie nu mi-a spus prea multe…

— Teo lăsase maşina la o parcare, când a revenit, a găsit-o lovită la o aripă din spate. Cu aripa înfundată. A vorbit cu un tinichigiu cunoscut, acesta i-a spus să vină acasă la el a doua zi la zece, o întinde de la serviciu şi i-o face. Tinichigiul stă undeva pe la Depozitul sanitar, pe una din străzile acelea care leagă Calea Griviţei de Bulevardul 1 Mai. Teo s-a prezentat la ora fixată, dar nu şi tinichigiul. îl aştepta în faţa porţii, zicându-şi că trebuie să apară din clipă în clipă. Trecuse mai bine de o jumătate de oră, la un moment dat a zărit o fată care ducea în fiecare mână câte o cutie de carton ce păreau mult prea grele pentru puterile ei. Se oprea să se odih – nească, făcea câţiva zeci de metri, iar se oprea… Ce-o fi având în ele? s-a întrebat Teo. Şi cum de s-a încumetat ea să care asemenea greutăţi? Până la Bulevardul 1 Mai era destul drum de făcut, sfoara cutiilor îi intra în carnea palmelor… Asta şi făcea’ ea când se oprea: îşi freca palmele ca să-i mai treacă din usturime. Fata venea pb trotuarul de vizavi; când s-a apropiat, Teo s-a întors cu spatele, pentru a n-o pune într-o situaţie neplăcută, jenantă. Şi s-a gândit că ar putea s-o ducă până la staţia de autobuz sau de tramvai; tinichigiul avea acelaşi drum. „Fiţi amabilă, domnişoară!” i s-a adresat, îndreptându-se spre ea. Onuţa s-a oprit, şi Teo a remarcat că ea a avut o tresărire de-o clipă. „Vă rog să-mi daţi voie să vă duc până la prima staţie…” Onuţa lăsase cutiile din mâini, şi Teo, fără să mai aştepte ca ea să-i răspundă, le-a apucat de sfori; abia ridicându-le şi-a dat seama cât erau de

grele. Le-a dus la maşină, le-a pus în portbagaj şi, deschizând portiera, a invitat-o să urce. În timp ce porneau, a întrebat-o ce are în cutii, că sunt atât de grele, şi l-a izbit fineţea chipului Onuţei. Tot ce remarcase până atunci la ea fusese ţinuta mai mult decât modestă, părul cam lălâu, o rochiţă şleampătă, sandalele scâlciate. Onuţa i-a spus că are cărţi. „Şi unde le duceţi? în ce cartier?” „în Ferentari”. Teo. s-a îngrozit: cum o să ajungă ea tocmai în partea cealaltă a oraşului ducând asemenea greutăţi? Va fi nevoită să schimbe câteva mijloace de transport, să urce, să coboare… Venea colţul cu Bulevardul 1 Mai, s-a gândit că tinichigiul nu putuse probabil scăpa, a virat spre centru şi i-a spus că o s-o ducă el, e liber, nu-i nicio problemă. „Dar cum o să faceţi asta?! a protestat Onuţa. Am înţeles, v-aţi pus în situaţia mea… Totuşi, dumneavoastră aveaţi acolo o treabă!… Aşteptaţi desigur pe cineva!…” Teo i-a explicat ce anume îl adusese pe strada aceea şi din când în când îşi arunca privirea spre ea. Înfăţişarea Onuţei trăda o stare de jenă, chiar de vinovăţie, o ciudă ascunsă i s-a conturat la un moment dat în colţul buzelor. „Şi aţi găsit o cameră mai bună, mai aproape de serviciu?” „Nu, dar gazda la care am stat mă enerva”. „În ce fel?” s-a interesat Teo. „M-aţi îndatorat, domnule Cană, dar v-aş ruga să nu vă răspund, sunt lucruri care îmi aparţin”. Teo nu se aşteptase la o asemenea punere la punct, s-a grăbit să se scuze şi a realizat deodată că ea îi ştia numele. „Mă cunoaşteţi? Poate e o altă impoliteţe… Sunt cam împrăştiat, ne-am cunoscut, se vede, într-o anumită împrejurare de care eu, mă iertaţi, nu-mi amintesc”. Onuţa a zis că nu, nu s-au cunoscut, n-are de ce să se scuze, i-a văzut expoziţia din februarie, de acolo îl ştie. „Chiar am fost curioasă… mă aşteptam să arătaţi altfel. Nu neapărat în sensul unei ţinute boeme sau mai exotice… Este o treabă care ţine de aparenţe, de convenţii, de modă… nonconformismul se poate transforma foarte uşor în conformism, nu? Pictura dumneavoastră este profundă, profund

metaforică, iar ţinuta – sper să nu vă jignesc, vă spun asta din respectul, din admiraţia pentru artist, sunt o voce din public… – ţinuta este superficială. Un cuvânt, desigur, prea dur, ar fi fost mai nimerit un eufemism… Acordaţi cam prea multă atenţie ţinutei dumneavoastră vestimentare. Sunteţi într-adevăr un bărbat interesant… Este o ingratitudine din partea mea… Este chiar o măgărie! Faţă de gestul dumneavoastră atât de amabil. V-am spus de fapt nişte gânduri mai vechi, ceea ce am gândit după ce am vizitat expoziţia. Vă rog să mă iertaţi!” Teo a întrebat-o cum o cheamă, Onuţa i-a spus, şi el: „O să vă dezvălui un secret, domnişoară Onuţa: aţi spus adevărul. Şi o să vă mai spun un secret: fericirea… cită există, o extragi de multe ori şi din micile bucurii, din micile satisfacţii – au apanajul de a fi numeroase. Una din aceste mici bucurii este plăcerea de a mă îmbrăca. O plăcere estetică. Nu pentru a epata sau a face pe cuceritorul, pe *play-boy-ul*… O altă bucurie este maşina…”

— Mai ales când o buşeşte!… a izbucnit Andrei în râs. Spune! Spune!… Nu-i proastă fata!…

— Nuuu! Deloc! Şi l-a întrebat dacă e fericit. „Domnule Cană, îndrăznesc o întrebare… Sunt bucuroasă că v-am întâlnit şi aş vrea să vă pun o întrebare…” „Poftiţi…” a îndemnat-o văzând că ezită. „Iată, întreb eu, cea care mai înainte v-am rugat să-mi daţi voie să nu vă răspund. Poziţiile sunt însă altele… întrebarea este adresată de o voce din public – am mai folosit expresia asta, este cea mai adecvată cred – unui artist… şi în plus unui om cu – fără îndoială – o mare experienţă de viaţă: sunteţi fericit, domnule Cană?” „Doar când lucrez. Munca îmi dă o stare de beatitudine. Cobor din atelier – îl am la etaj – când nu mai pot, când sunt la limita rezistenţei fizice, dar gândul îmi este la bucuria lucrului de a doua zi dimineaţa. Restul nu este nimic. Sau aproape nimic. Dar spuneţi-mi, a întrebat-o, ce înţelegeţi dumneavoastră prin fericire? Ce este în

fond fericirea?” I-a zis că întrebarea lui, prima întrebare, cuprinde în ea şi răspunsul; pentru fiecare om fericirea este altceva. Apoi Teo s-a interesat unde lucrează şi ea i-a zis că e bobinatoare la „o fabrică de aparataj electric. O muncă frumoasă, dar o enervează colegele. Le înţelege, dar o enervează. „Presupun că aţi dat examen la o facultate şi n-aţi reuşit, aşa aţi ajuns muncitoare”. „Da. Dar prefer să nu vorbesc despre asta”. „Domnişoară, un eşec nu înseamnă că totu-i pierdut…” a zis Teo, sesizând un tremolo uşor în vocea ei. „Un eşec este un eşec!… Şi nu unul, ci două”. „La ce facultate?” „La Română. Am dat la Arte plastice mai întâi”. „Ooo! înseamnă că aveţi aptitudini!…” Onuţa a rămas tăcută. „Deci aţi dat la Arte plastice… Dar eu am o mulţime de prieteni la institut!…” „Aş prefera să nu vorbim despre asta… l-a rugat. Este un capitol încheiat. Numiţi-mi, vă rog, un mare pictor femeie… Iar ca să ajung profesoară de desen undeva… Eu doar ştiu cum era ironizată profesoara mea de desen de către colegii ei de la celelalte materii!… Prefer să fiu bobinatoare. O să fac o şcoală tehnică… Mie nu mi-i teamă de muncă. În ultimul an de liceu, ca să-mi pot cumpăra o rochie pentru balul de absolvire, am făcut curat, am spălat rufe la o familie mai în vârstă… Aşa mi-am plătit camera la gazda de la care mă mut: spălând, făcând curat trei jumătăţi de zi pe săptămână. Dar ea căuta să mă umilească, mă trata ca pe o servitoare; de aia am şi plecat. „Au oprit în faţa unei case micuţe, într-un cartier vechi, cu cişmele pe stradă. „Sunt curioasă, a zis Onuţa, ce-o să spună doamna… Prima întrebare care mi-a pus-o a fost dacă am un prieten”. Când au pătruns în curte, gazda le-a ieşit în întâmpinare şi i-a urmat în casă. „Spuneai că n-o să ştii cum opsă-ţi aduci cărţile!…” a insinuat, intrând după ei în cameră. „Fetele de azi, doamnă!… M-am descurcat. Nu vă fie însă teamă… Domnul este pictorul Cană!” Ajutând-o să scoată cărţile din cutii, Teo a fost plăcut surprins de calitatea lecturilor ei, ca selectate de un

critic literar. I-a zis că vrea să vadă dacă tinichigiul a venit acasă – nu venise – şi a dus-o la vechea gazdă. Onuţei îi rămăseseră acolo încă de două ori atâtea cărţi – iarăşi proză, volume de poezii, de critică literară, albume de artă – le-a încărcat în portbagaj, iar pe canapeaua din spate a aşezat puţinele lucruri de îmbrăcăminte: câteva rochiţe, pulovere, o pereche de pantofi, una de bocanci, un paltonaş ponosit, o plapumă, o pătură şi o geantă în care ea îşi împachetase lenjeria de corp. Drumul şi descărcatul le-a luat încă o oră. De la noua gazdă a dus-o la fabrică; Onuţa lucra în schimbul de după-amiază. Iar seara la 10 a aşteptat-o la ieşire. Onuţa l-a privit plină de mirare şi a avut o clipă de ezitare când Teo a invitat-o în maşină. Plimbându-se pe malul lacului Herăstrău, i-a zis că este din Urzieeni, maică-sî e femeie de serviciu la liceul unde a învăţat, iar taică-su, tată de-a-l doilea, şofer de camion, are trei surori mai mici decât ea, surori vitrege, când avea 15 ani a. vrut s-o înfieze o profesoară măritată cu un inginer, dar asta ar fi însemnat să trăiască tot timpul într-o stare de îndatorare şi mai ales cu complexul acestei îndatorări. După ce a căzut la Arte plastice, a intrat să lucreze la fabrică, a dus-o acolo o fostă colegă de liceu, şi i-a povestit lui Teo cum o luau în derâdere, cum îşi băteau joc de ea muncitoarele mai vechi, în special cele în vârstă, că la cămin, stând. cu şase fete în cameră, ca să poată învăţa, pentru că fiecare voia să facă altceva, trebuia să iasă într-un părculeţ alăturat sau să citească la lumina unui bec de la colţul clădirii, îşi dăduse seama că la Arte plastice nu are şanse, criteriile de apreciere la probele practice sunt cât se poate de subiective, se intră numai cu pile, şi se hotărâse să dea la Română: a fost foarte bună la acest obiect, scrie poezii din liceu, două i-au fost publicate în ziarul judeţean *Steagul roşu*, azi le consideră, însă, simple versificări. A luat proba orală la gramatică, proba eliminatorie, dar chiar la începutul celei scrise a simţit nişte crampe puternice la stomac, mâncase nişte cârnaţi

care nu fu-eseră proaspeţi, a făcut o toxiinfecţie alimentară, a trebuit să iasă din sală. De ciudă şi-a tăiat părul cu foarfecă, s-a ciopârţit până la piele în acea criză a ei, un lucru stupid, desigur, dar atunci a simţit nevoia să se pedepsească într-un fel şi a rupt toate poeziile pe care le scrisese. Teo mi-a vorbit despre Onuţa la vreo lună după ce-o cunoscuse, şi din felul cum mi-o descria, cum o lăuda, am înţeles că se îndrăgostise de ea. „Aşa suntem noi, bărbaţii, am zis, idealizăm femeile care ne plac”. „Să mor, tăticu’, dacă am exagerat cu ceva! O să ţi-o prezint, ai s-o cunoşti… Are ceva de prinţesă… Acu ştiu! a izbucnit. Indira Gandhi! Exact ochii ei! Cu o uşoară umbră detristeţe… O privire uşor metafizică… O fată nepereche!” „Măi, du-te dracului de tâmpit! am râs. Exaltatule!” –, Bineee!” Era într-o luni. O dusese la Târgu-Jiu să-i arate capodoperele lui Brâncuşi – până atunci o scosese la Snagov, la biserica de pe insulă, unde ea îl uluise vorbindu-i de Antim Ivireanu şi Iorga, la Palatul de la Mogoşoaia… – au dormit la motelul de lângă Peştera Muierilor… Era, am înţeles, prima lor noapte petrecută împreună. După ce s-au cazat şi au început să despacheteze, Onuţa a scos din geantă pacheţele cu de-ale gurii, o sticlă de Cabernet… „Măi fată, dar câţi bani ai cheltuit tu?!” „Valeu, Teo, cum poţi să pui *o* asemenea întrebare?!” A desfăcut apoi un pacheţel înfăşurat în ziare, în cele din urmă a ieşit la iveală o hârtie pergamentoasă, iar din ea o scrumbie afumată, după care Teo se dă în vânt, îi aminteşte de vremurile când era ucenic. Îi povestise şi ea reţinuse. „Eşti nemaipomenită, dar de ce a trebuit să cheltuieşti atâţia bani?!” „Am luat alaltăieri lichidarea”… „Câţi bani ai luat?” „Aproape şapte sute de lei! a spus cu mândrie. Luna asta am ieşit bine. Cotizaţiile, abonamentul la ziar, meşterului… Am rămas cu şase sute, bani curaţi”. „Gazdei – trei sute… Astea, cumpărăturile…” i-a făcut el socotelile. „Nu, gazdei îi plătesc la avans”. „Şi la avans cât iei?” „Avansul e fix – patru sute cinzeci de lei”. Povestindu-mi, Teo se

mirase: „Ei, cum poate trăi din opt sute de lei? Din care să mănânce… Din care să se îmbrace… Şi atâtea!…” Când m-au dat afară din presă în ’58, am trăit vreo trei ani cu şi mai puţin. La întâlnirile cu Onuţa, ca să n-o pună într-o situaţie de inferioritate, Teo se îmbrăca şters, în pantaloni pe care nu-i mai purta de mult, în cămăşi vechi, demodate… îşi scosese şi lanţul de la mână. Se pregăteau să plece în concediul ei la mare, Onuţa n-o văzuse, Teo a mers cu ea la o fabrică unde are o pilă, să-şi cumpere cică pantofi, şi a pus-o să probeze nişte sandale. Onuţa le-a probat, două perechi îi veneau foarte bine, şi pictorul a zis că le ia pe amândouă. „Dar de ce, Teo, de ce două?” l-a întrebat Onuţa iritată, prinzându-l de braţ, şi i-au apărut lacrimi în ochi. „Pentru că amândouă sunt reuşite, este o ocazie care nu trebuie scăpată. „Iată, Andrei, că mai există şi fete din astea…

— Dacă a putut ea să plece dintr-o casă ca cea a lui Tpo…

— După ce au ieşit în stradă, şi cum faţa Onuţei avea o expresie de suferinţă, pictorul a încercat să-i explice… Reacţia ei îi dezvăluise o sensibilitate ieşită din comun, i-o intuise, dar nu bănuise că ea, această sensibilitate, ar putea fi atât de puternică. I-a spus că ei sunt egali, dacă sentimentele lor sunt egale ea nu poate fi decât egala lui, iar faptul că el are bani mai mulţi nu-l ridică, situaţia lui materială o datorează nu doar muncii, talentului, dar şi norocului de-a-l fi întâlnit pe Profesor… O roagă foarte mult să nu-şi facă complexe inutile, ea merită cu mult mai mult decât poate el să-i ofere. Nu se gândea să se însoare. Şi nici n-o dusese acasă; a făcut-o abia după ce s-au întors de la mare. „Mă, îmi spunea, eu îi fur tinereţea. O să-i pară rău mai târziu”. Şi-i spusese şi ei asta. Onuţa îi răspunsese că e fericită cu el, nu-şi doreşte altceva, e viaţa ei, îl roagă să nu mai revină la acest subiect. Mi-o lăuda: „Mă, ce fată de calitate!” Şi totodată întreba: „Mă, ce vrea fata asta de la mine? De îmbrăcat, nu vrea s-o îmbrac… De scos la restaurante, nu vrea s-o

scot...”

— Se jena poate...

— În sensul diferenţei de vârstă?

— Bineînţeles.

— Deloc. Mai curând Teo... Onuţei îi place să-l ţină de braţ... Când merg cu maşina, mi-a zis, se ridică şi-l sărută lung pe obraz... îl sărută ca sub impulsul unei nevoi imperioase, al unei stări sufleteşti ce se cere neapărat exteriorizată. E caldă, calină... După ce s-au întors de la 2 Mai, Teo mi-a povestit că în timp ce erau pe plajă, Onuţa i-a arătat o doamnă spre şaizeci de ani ce stătea cu bărbatu-su ceva mai încolo şi i-a zis că se întâlniseră dimineaţa la aprozar şi că doamna o întrebase: „Nu te supăra, domnişoară, eşti o fată frumoasă, n-ai putut să-ţi găseşti un bărbat de aceeaşi vârstă cu dumneata?” Ştii ce răspuns i-a dat? „Aveţi dumneavoastră mâinile atât de curate incit să umblaţi cu ele în sufletul meu?” „Uită-te, Teo, în jur, i-a zis, crezi că-i vreunul mai bun decât noi? Numai cei cu mâinile murdare se încumetă să umble cu ele în sufletul altora. Îi măsoară pe ceilalţi cu propriul lor metru”. E o bună parteneră de conversaţie, Teo avea ce să comunice cu ea... Râde, glumeşte, inteligenţa o serveşte prompt, face jocuri semantice, nişte calambururi de mare fineţe... Cu sentimentul vinovăţiei că-i fură tinereţea, Teo a început să tune şi să fulgere într-o zi că *România liberă* nu înfiinţează şi o rubrică de anunţuri matrimoniale. „În locul «morţilor» –, mai bine am avea grijă de cei vii! Dacă mai crede cineva că omul e cel mai preţios capital! Atâta lume e singură... Femei, bărbaţi... Cum să se întâlnească ei?! Cum să afle ei unul despre celălalt?! Lucrează într-o întreprindere sau instituţie... nu-şi găseşte acolo pe nimeni. De la serviciu se duce la cozi şi acasă. Că trebuie să facă şi treabă, treburile casei. Cade frântă. Să umble pe străzi, să se lase agăţată? O fată de calitate nu face asta. Şi, apoi, ce fel de bărbat e acela care agaţă pe stradă?! în autobuz, în tramvai?! Iar

duminica nici măcar la un film nu poate ieşi din pricina derbedeilor. Sunt femei divorţate, văduve… femei încă tinere. Care ar dori, cum se spune, să-şi refacă viaţa. Şi ce să facă ele? pe cineva trebuie să aibă!… Şi-atunci îi strică alteia casa. E mai moral? E mai bine? E rău, e imoral, e cineva vinovat, e vinovat partidul că în socialism există şi oameni singuri? Oameni care vor să se găsească pentru a întemeia un cămin? Că-i lăsăm singuri, abia asta e imoral! Că nu le întindem o mână de ajutor!”

— Dar cu tânărul ăla care cică a violat-o, ţie nu ţi se pare a fi o poveste?

— Nu-i o poveste. Şi-o să-ţi spun şi de ce. L-a cunoscut cu ocazia examenului la Română, n-a reuşit nici el şi l-au luat în armată. Îşi scriau… O să-ţi arăt caietul pe care mi l-a adus Teo. După ce Traian, băiatul acela „a terminat stagiul militar, au hotărât să se căsătorească… Părinţii băiatului, taică-su inginer într-un minister… – când a hotărât să se însoare cu Onuţa, Teo l-a căutat şi a stat de vorbă cu el – părinţii au zis că vor locui la ei, vor învăţa împreună şi vor da din nou la facultate, la Română; Traian încerca să scrie şi el literatură. Totul fusese stabilit. Sâmbătă Onuţa a vorbit cu maică-sa la telefon de la Traian de acasă, i-a spus că se căsătoreşte, O să vină cu Traian să-l cunoască, şi-au luat bilete de tren. În acea după-amiază părinţii băiatului erau plecaţi într-o vizită şi, într-un anumit moment, el a încercat s-o aibă. La împotrivirea ei, i-a dat două palme, a trântit-o pe pat. şi a început s-o strângă de gât, până când ea i-a cedat. Onuţa a plecat şi n-a mai vrut să-l vadă, a rupt orice legătură cu el. La câteva zile a căutat-o mama lui Traian. Scuzându-şi fiul, i-a spus că el a bănuit-o că nu mai e fată, că în timpul cât a fost în armată ea a avut un bărbat, din pricina asta n-a vrut să-i cedeze. Şi a încercat s-oconvingă că e firesc să se căsătorească amândoi, că, fiind deflorată, va avea greutăţi cu viitorul băiat care ar dori s-o ia de soţie. Părinţii lui Traian au chemat-o pe

mama Onuţei la Bucureşti… Din câte am putut deduce, Teo a avut probleme cu ea, brutalitatea lui Traian o inhibase… Pentru o fată de sensibilitatea Onuţei, o asemenea treabă poate produce un şoc psihic, un traumatism… Ea însăşi, i-a mărturisit lui Teo că o vreme a. crezut că e anormală, a căutat un student, un fost coleg de liceu care îi făcusecurte, fusese îndrăgostit de ea, l-a căutat special ca să seculce cu el. Dar după aceea s-a simţit murdară, parcă, plină de slin. Şi a mai fost un bărbat în viaţa ei, i-a zis, un tip, un veleitar, care încerca s-o imite pe Ger trude Stein, o cunoscută prozatoare occidentală. Onuţa a stat o vreme la un subsol cu mai multe camere, una din ele era ocupată de un absolvent al Filologiei, care abandonase catedra din provincie; se angajase undeva, voia să devină scriitor, publicase câteva schiţe prin reviste, veneau tineri literaţi la el, unul din ei şi-a şi făcut nume, subsolul se transforma uneori într-un adevărat cenaclu; după o seară în care s-a băut vodcă, veleitarul acela cu Gertrude Stein a rămas să doarmă la ea.

— Ca s-o scape de inhibiţie… Toate fetele au pregătite diverse poveşti… în spatele cărora drac. u ştie ce se ascunde!

Aşa gândise şi Teo. Borţan i-a propus să-l pună în legătură cu un ofiţer de la Interne, care s-o verifice discret pe Onuţa pe la gazdele la care stătuse, şi Teo a acceptat.

— Poveşti, nepoveşti… am zis, treaba ei. N-o fi fost Teo vreun neprihănit!…

— Şi cum s-a hotărât s-o ia de nevastă?

— A venit într-o zi şi mi-a spus că se-nsoară cu ea, să-i fiu martor. „Măi, zic, o avea inima raţiuni pe care raţiunea nu le cunoaşte, cum spune Pascal, dar dragostea mai trece şi prin cap!… Mai aşteaptă…” „Aşa mi-a zis şi Onuţa: să lăsăm lucrurile aşa cum sunt. Şi că viaţa e o cărare printr-o pădure întunecoasă… Uite ce este, ştiu, o să se zică: «A-nnebunit Cană…» E-adevărat,

omul nu poate trăi doar în prezent, şi cine ignoră legile biologice se ignoră pe sine. E un idiot. Dar eu mă-nsor cu ea”. „Are dreptate Onuţa, lasă deocamdată lucrurile aşa cum sunt. Despre căsătorie se spune… În raport cu mariajul, naşterea nu e decât un simplu episod, iar moartea, un banal accident!” am ţinut să-l previn, gândindu-mă că vrea să fie pentru Onuţa ceea ce a fost Profesorul pentru el. Să fie, dar să nu se însoare cu ea. „La moarte mă şi gândesc… Nu mai am mult şi mă curăţ, tăticu’, nu-i în regulă cu inima mea. Doctorii sunt nişte tâmpiţi! De ce simt dureri mari în braţ, în coşul pieptului, dureri precordiale imediat după ce beau o cafea?! Să-i rămână ei casă, Onuţa merită asta. Nimeni n-ar merita-o ca ea”. Şi s-a însurat. Iar după vreo cinci luni a venit la mine şi mi-a adus un caiet al Onuţei, spunându-mi să-l ţin, sunt în el nişte poezii şi câteva scrisori din corespondenţa cu

Traian pe care ea le-a copiat acolo ca o elevă. Mi s-a părut o treabă bizară. După ce-a plecat, am citit poeziile – nu proaste, unele chiar foarte reuşite – scrisorile, dar n-am înţeles ce l-a putut deranja pe Teo, pentru că e singura explicaţie a gestului său. Să iau caietul, am zis, ridicându-mă. Sunt nişte scrisori deloc de elevă, vreau să spun, siropoase… Şi ele ilustrează într-o oarecare măsură ce-a fost între ea şi acel băiat, Traian, care s-a dovedit a fi o brută, şi o ilustrează, dacă vrei, şi pe ea însăşi.

Reaşezându-mă, am început să citesc câteva din acele scrisori:

„Drumul spre tine a fost neaşteptat de plăcut: nu credeam că o să fiu primită de ai tăi cu ît̂ata căldură, naturaleţe. Mămica ta este o dulce, iar tatăl – un lord. Privindu-l, descopeream tot timpul imaginea ta: aceeaşi sinceritate, atenţie, bună dispoziţie… M-au întâmpinat simplu, familiar, eliberându-mă de complexe. Le sunt recunoscătoare pentru asta.

În cele câteva minute de «singurătate în doi» am

schimbat doar câteva replici. Prea puţine. Suficiente însă pentru a te simţi aproape şi bun ca începutul unei mari dimineţi. Acum eşti din nou departe, dar şi mai prezent în fiecare gând. Ochii mei văd mereu: un tren, o tribună, o ceremonie, un soldat – înalt, frumos, emoţionat. În acest moment spun: stop cadru. Derulez, contemplu şi o iau *da capo*. Iată pelicula mea preferată – tânărul soldat Traian. Un contrast straniu între uniformă şi chipul lui de copil. Iubesc acest copil-soldat.

Onuţa

P.-S.

«Să asculţi, să taci şi să-ţi vezi de interesele tale.» Ce promiscuitate, ce disoluţie morală! O”.

„Am trecut încă un prag al timpului. Uimitor de simplu, o trecere verticală, un drum înainte, cu sens unic.

Să ne apropiem de cuvintele noastre şi să ne spunem că încă mai putem privi cu încredere, şi încă mai putem spera în prietenie şi dragoste, că suntem încă neaşteptat de frumoşi şi de tineri, că încă nu ne-am pierdut toate speranţele…

N-am petrecut niciodată un revelion cu mai mult optimism. îl datorez părinţilor tăi, scrisorilor tale. Începutul de nouă încredere cu care încerc să privesc lumea şi pe mine în mijlocul ei mă surprinde şi mă bucură în acelaşi timp. Este primul semn al ieşirii din dezastrul celor două eşecuri.

Am băut cu ai tăi, dar mai întâi am băut cu tine, am râs cu tine, am cântat împreună cu tine, şi chiar am dansat, străduindu-mă să nu-mi fac profesorul de ruşine. Nu sunt o elevă prea reuşită, nu-i aşa? Scrie-mi când vii în permisie, mi-e dor de tine. Ce părere ai de mine?!

Onuţa

P.-S.

Mă mir că P.-S.-urile mele au provocat o asemenea reacţie. Gândirea nu e subversivă; de ea se tem numai proştii. Este ultimul. O”.

„Alerg printre cuvintele tale. Aştept altele. Un rând, un gând, care să-ţi acopere lipsa. Nedreaptă substituire, nu-i aşa? Mămica ta mi-a spus că problema este pe punctul de-a fi rezolvată. Săptămâna viitoare îţi voi trimite un nou pacheţel în care voi pune şi ţigări «din ălea buni fie, cum spun colegele mele. Aştept cu privirea ta pe buze. deşirând cumpăna dintre noi.

Onuta”.

„Am aflat vestea. Ziua când vei veni, când vom fi din nou împreună, va fi sărbătoarea cea mare. Vom fi mai aproape de noi, vom fi mai aproape de speranţele noastre, mai aproape de viaţă. Dorinţa de a te revedea se amplifică necontenit.

Iată, ieri, nevoia de a scrie a biruit. Nu-mi pare rău de poeziile rupte, nu era mare lucru de ele. Dar voluptatea muncii asupra cuvântului mi-a dat deodată măsura stupidităţii mele – de a mă fi privat de această a doua bucurie a mea; a treia a devenit un nonsens, iar prima bucurie eşti tu. Acum am ieşit de sub timp, sfărâmând anotimpuri de piatră, te aştept pe drumul de cerb, cu privirile ninse de fluturi.

Onuţa”.

Iar după două luni şi ceva a dispărut de acasă, lăsându-i acel bileţel: „Teo, nu mai pot rămâne cu tine. Explicaţiile n-ar folosi la nimic. Nu mă căuta – nu mă voi întoarce nici chiar adusă cu forţa. Foloseşte prezentul bilet la divorţ. Vina desfacerii căsătoriei este în exclusivitate a mea. Onuţa”.

6

Eram sub duş când am auzit zbârnâind telefonul. E un moment idiot, apa şiroieşte pe tine, dar te gândeşti că la capătul celălalt al firului ar putea fi cineva în fel şi chip trebuincios, cu toate că, dacă memoria nu mă înşală, pe cei necesari mie eu îi sun, nu ei pe mine. Până am îmbrăcat halatul de baie, până m-am şters pe picioare şi-am ajuns la telefon, am crezut că persoana o să închidă, zicându-şi că nu sunt acasă; nu s-a întâmplat

aşa.

— Ce faci, maestre? m-a întrebat o voce care mi s-a părut cunoscută.

— Lucrez, am spus, ca să fiu în ton cu apelativul.

— Pe cine lucrezi?

O asemenea întrebare încă nu mi s-a pus.

— Hârtia, am zis. Altă posibilitate nu mi s-a oferit încă.

Şi m-am gândit, cu efort, care din cunoscuţi ar putea să mă ia astfel, cu o asemenea expresie. Mintea nu m-a dus la niciunul.

— Hh-ha! Ha-ha! Lucreaz-o!… Alex la telefon.

Asta chiar era o surpriză, a meritat tevatura ieşirii din baie.

— Ooo! am făcut cu încântare. Era de presupus că nu simpatia sau dorul de persoana mea, lipsită pentru el de importanţă, îl determinase să-mi dea telefon. Ce faci, domn profesor? am mai zis pe acelaşi ton.

— Impresie. Asta fac, ha-ha! impresie!… s-a amuzat de acest joc de cuvinte, cu siguranţă împrumutat şi prin care spusese adevărul. (Nu era un semn chiar rău, ultimul dintre proşti ştie să râdă de alţii; ceea ce, de altfel, şi fac proştii. Sau poate era cinism? Mai curând.) Ce mai ştii despre Teo? Ai mai primit veşti de la el? Nu mi-a trimis, măgarul, o ilustrată măcar! O ilustrată nu mi-a trimis!

I-am spus ce ştiam.

— Deci nu-i adevărat c-a pierdut biletu de-ntoarcere… Aşa se vorbeşte, că pictoru Cană îi „căruţă”.

— Vorbesc cei care ar dori asta… „Prietenii”! Toţi îi avem!…

— Mă miram eu: cum să laşi o casă ca a lui?! L-a descumpănit aia, ziceam… după ce s-a uşchit fătuca, începuse să bea… Era descumpănit rău!… Dacă-i tâmpit şi se-nsoară… Astea trebuie ţinute la distanţă, domnule! la respect, să te ştie de jupân! Domn scriitor, da’ de nişte pantofi de export eşti mătăluţă cumva amator?

Îl lovise grija mea. Ce dracu’, mă crede chiar tâmpit? Era o viclenie naivă, rudimentară.

— Mai e vorbă?! Cum să nu fiu?!

— Am vrut să te sun mai demult, să te-ntreb de Teo… da’ ştii cum e: laşi o treabă şi te-apucă alta de cap! După masă la cinci mă duc pentru mine şi te iau, dacă vrei. Aşa ţi-am dat telefon. Teo, zic, se-ncaltă el în Italia, ia, zic.

23 – Scara de incendiu să-i dau telefon lui Matei. Să-l întreb şi de Teo. Tot „Wartburgu” îl mai ai?

I-am spus că nu, mi-am luat un „Renault 16”.

— Eşti deştept! Mi-am luat şi eu unu. Maşină!… Unt!… Şi dac-ai fript-o niţel, n-ai treabă cu nimeni! Numai că mecanicii noştri sunt nişte cretini! Au rămas cu ce-au învăţat ei odată, da’ nu pun mâna pe-o carte, că astea nu mai sunt maşinile care erau!

Am discutat pe tema aceasta, apoi despre maşinile noastre, mi-a spus că a lui e o „comandă specială1, făcută pentru un tovarăş, că acela n-a mai luat-o, a cumpărat un „Mercedes” confiscat de la un străin, prins „e-o treabă nasoală”, o poveste, bineînţeles, inventată, pentru a mă face să cred că el are într-adevăr o „comandă specială”. Nu l-am dezamăgit. Am făcut chiar „ţţţţţţ!” Apoi a zis c-o să treacă să mă ia la 5 şi jumătate, să-l aştept în faţa casei.

Abia pusesem receptorul în furcă, şi telefonul a sunat din nou. Am crezut că Borţan mai avea să-mi spună ceva. Nu, era secretara directorului general al unei uzine din provincie, la care urma să mă duc în „documentare”, ca să folosesc un termen consacrat, în baza căruia şi încasasem nişte bani de la „Fond”; un „Fond” tot mai sărac, mai zgârcit. Treaba asta vrusesem s-o fac la începutul lunii aprilie, îi telefonasem directorului general, îi spusesem cine sunt, că am o adresă de la Uniunea Scriitorilor prin care este rugat să mă sprijine, şi-l întrebasem când pot veni. Pleca din ţară pentru aproape o lună de zile. „Trebuie să ne vindem marfa, aţi

văzut cum se pune problema acum!” şi fusese de părere să-l aştept până se întoarce. Nu avusesem încotro, o uzină nu-i o pădure, să te plimbi prin ea *cum* doreşti. Mai mult: intenţionam să mi-l apropii, auzisem despre el vorbe frumoase, voiam să aflu cum gândeşte conducătorul unei asemenea uzine. Şi asta deoarece obiectivul meu real era nu atât uzina, cât el – aveam de plasat un personaj într-o asemenea ipostază. Şi fiind în acel mediu, să „amuşinez” cum se adaptează absolvenţii de liceu, traumatizaţi de eşecul pătrunderii în facultate, la condiţia de muncitori, circumstanţele mai ales ale acestei acomodări. Secretara mi-a făcut legătura cu directorul general, şi acesta, după un schimb scurt de amabilităţi, m-a întrebat când vreau să vin la ei.

— V-am tot amânat pe agenda mea de pe o zi pe alta, am avut nişte necazuri, dar, gata, au trecut.

— Luni, tovarăşe Pescaru. Azi e vineri… Luni la ora nouă sunt la dumneavoastră.

— Vă reţine Uniunea cameră la hotel sau să-i spun secretarei?

— Ooo, aveţi o părere prea bună despre Uniunea noastră, sunt acolo doar câţiva salariaţi… Vă mulţumesc foarte mult!

Găsisem zidari, oamenii lucrau în plin, alergasem pe la depozite, cumpărasem ciment, var, nisip. Aici adusese doi instalatori… „Mă, voi cu mine vorbiţi, eu vă plătesc! le spusese. Tovarăşu’ şef e cu banii, da’ eu vă plătesc! Eu sunt antreprenoru aici! Şi ştiţi cum e la mine: meserie, te halesc!” începuse să-mi devină simpatic, atât doar că vorbea foarte mult, dar lui Andrei îi plăcea logoreea zugravului. Iată, cu el era dispus să fie auditor. Şi când i-am zis că am o treabă de câteva ore în după-amiaza aceea, m-a sunat vară-mea să trec pe la ea, mi-a răspuns că o să-l scoată pe Aici la o bere şi cârnăciori olteneşti; ţiganul se dă în vânt după ei. Vestea cu plecarea în provincie am lăsat-o la urmă, ştiam că n-o să-i convină, dar nu mă aşteptasem că el va reacţiona atât de

vehement.

— Bine, *mă*, mă laşi baltă?! s-a revoltat.

Într-o anumită situaţie, Andrei avusese într-adevăr dreptate, dar o revendicase cu o voce excedată, şi Teo îl pusese la punct: „Tăticu’! cu cine vorbeşti tu aşa?! Tu uiţi că noi suntem prieteni şi nu subalterni?! Cum îţi sunt ăia de la tine, aşa-zişii tăi prieteni?! La ei poţi să ridici tonul cât vrei. Dar dacă mai ridici tonul odată cu noi, să ştii că te ia mama dracului! Noi suntem prieteni cu tine, nu tu cu noi

— Cum, te las baltă?

— Păi, n-a fost vorba să mergem luni după obiectele sanitare?! Să cumpărăm cadă, chiuvetă…

— Putem merge mâine. Cada tot n-o s-o transportăm cu „Renault”-ul…

— Şi cât vrei să stai tu acolo?

— Andrei, nu-i vorba de vrut! E musai! Cu câte are el pe cap, omu-i lord, îmi dă telefon, îmi spune să vin… Şi eu nu mă duc?! Când eu am nevoie de el, nu el de mine?!

— A simţit că vrei să-l bagi într-o carte!… Ai nevoie de ceva – îţi spun eu. Tu întreabă-mă şi eu îţi spun.

— Evident c-o să te întreb! Dar de plecat trebuie să plec. N-o să stau mult, câteva zile. Născocesc eu ceva… Am luat bani de la „Fond”!… Şi mi-am zis în gând: „Unde sunteţi, fraţilor, să mă auziţi?”

Borţan a fost punctual. Şi a ţinut să scoată asta în evidenţă: cum m-am urcat în maşină, mi-a arătat ceasul de la mână, adică poftim! e 5, 30 fix, a făcut un gest semnificativ şi a spus:

— La mine, cine nu-i parolist nu-i om! N-am eu ce discuta cu acela! N-am ce discuta! Nimic!

— Corect! Aşa este! l-am aprobat cu hotărâre.

A deschis vorba despre „Renault”-ul său, am discutat pe tema aceasta, ca orice proaspăt posesor – am băgat de seamă că termenul de „proprietar”, este evitat, dar e aceeaşi Marie cu altă pălărie – deci, ca orice posesor de autoturism, era dispus să despice firul în

patru, l-am secondat. N-avea la parbriz semnul începătorului, iar după reflexele sale am înţeles că nu era prima maşină la volanul căreia se aşeza; el conducea, însă, „din bucăţi”, smucit, mai ales năvalnic, imperativ, de parcă ar fi strigat celorlalţi: „Daţi-vă la o parte, vin eu!”

A oprit în faţa unei prăvălioare dosnice de lângă binecunoscuta fabrică de pe malul Dâmboviţei şi astfel mi-am explicat acea oră de după-amiază, pentru că data trecută, când mă dusesem cu Teo, mersesem la director şi acesta ne dăduse un om care ne condusese la un mic depozit, unde ne aleseserăm pantofii. Responsabilul prăvăliei îl cunoştea, ne-a introdus într-o încăpere din spate şi ne-a prezentat două modele. Erau foarte reuşite, iar pielea şevro, moale ca de mănuşă. Le-am luat, nici vorbă.

Când am ieşit, m-am îndreptat spre portiera pasagerului, dar Borţan m-a chemat: „Ia vino să vezi!” şi a arătat spre numărul de înmatriculare. Era din acela cu trei cifre, începuse goana de-a dreptul paranoică după numere mici, „speciale”. Oare ce anume o născuse, ce-o propulsase? Exerciţiul imunităţii în faţa legii? Vanitatea privilegiilor? Mă mir foarte tare că această realitate, care nu-i doar o anexă, o simplă şi nevinovată anexă a vieţii, nu a produs încă o reacţie în spiritul noilor norme.

În maşină, Borţan mi-a spus că pantofii fuseseră refuzaţi de importator pentru că acela îi vrusese cu nu ştiu ce „bibil, „din metal, dar ai noştri crezuseră c-o să-i ia şi aşa, calitatea pielii şi-a execuţiei va prevala, nu găsiseră cine să execute bibilul, nicio fabrică nu se arătase dispusă să se încurce cu un asemenea fleac. Iată însă că importatorul îi refuzase: la el în ţară aşa era moda, pantofii trebuie să aibă şi un ornament din metal. îl ascultam şi mă întrebam când va trece la subiectul real – Andrei, desigur – care determinase grija lui bruscă faţă de încălţările mele, şi cum o va face. Îşi elaborase probabil o schemă…

— Mergem să „udăm” pantofii la mine, a zis când am trecut de Piaţa Bălcescu. A virat la dreapta pe Batişte şi a continuat, citindu-mi parcă gândurile: Ce, Jinga face pe victima? Iar face pe victima! A crezut că l-a prins pe Dumnezeu de picioare cu socru ăla al lui… şi-acu, buşit, zice că din cauza ăluia. Îţi spun eu de ce l-au buşit… Sunt multe… N-are ştofă de om politic, se-ncrede, n-are ştofă. I-au pus ăia ghioc la ureche cum au vrut. Că de nevastă să nu mai vorbim!… învârtea judeţul pe degete, ea călărea doctorii, nu ăla, şeful direcţiei sanitare. Ziua lui, ziua ei… aniversarea căsătoriei, dracu-lacu… Făcea cheag… punea osânză… Puterea corupe… Nimic nu strică mai rău ca puterea! Când toată lumea te laudă, când toţi se dau la o parte şi ţi se înclină în faţă, te-apucă nebuneala la cap. Nebuneala te-apucă. Ha-ha! Dealu are şi vale!…

Un dicton german spune că bucuria cea mai curată este plăcerea răutăcioasă pe care o simţim văzând nenorocirea celor pe care i-am invidiat. Borţan ştia multe, o să-i dau, bineînţeles, „râme”, nu „fragi cu smântână”.

A oprit în faţa unei vile cu etaj. Locuia la parter, într-un apartament care m-a surprins prin sobrietatea aranjamentului său. Impresia se datora şi mobilei florentine – mobila asta face ravagii, criteriul fiind nu atât frumuseţea sau o manifestare a neosnobismului păturii respective, cât acela de investiţie sigură –, totul într-o ordine desăvârşită şi mai ales într-o armonie perfectă, ca o casă de academician, nimic în plus, nimic distonant. Sufrageria şi holul-bibliotecă în care intrasem erau reunite printr-un glazvand, larg deschis. În timp ce deschidea bufetul, Borţan mi-a propus:

— Bem un *whisky*, nu?

— Dacă tot m-ai întrebat şi ai, aş prefera un vin…

— Ce fel de scriitor eşti tu?!… Mai rafinează-te, mă!

— Am de mers diseară undeva cu maşina…

— Un păhăruţ… Acu v-au dat drumu’ din cuşti, şi voi

sunteţi gata să vă repeziţi ca dulăii! Suntem criticaţi noi, ăştia, care am făcut revoluţia!… Dau cu noi de pământ! Dar ţine minte!… Noi vom mai veni la putere!… Istoria e făcută nu numai din trecut şi prezent, dar şi din viitor e făcută! E făcută şi din viitor!… Asta nu-i de uitat!…

— Da’ se uită, am zis pentru a-l stimula.

— Se uită, că trecutul e o fabulă din care unii nu ştiu să extragă morala; sunt furaţi de prezent.

Nu puteau fi vorbele lui, am spus că are dreptate şi el a continuat:

— Da, am fost stângişti: am făcut şi am dres… Aşa au fost vremurile, aşa ne cerea revoluţia, altfel nu era chip! Nu era chip: burghezia trebuia desfiinţată! Sigur, acu, după ce-am construit socialismul…

Desfăcea o cutie cu alune; uitându-mi în direcţia lui, am recunoscut în sufragerie, deasupra bufetului, un tablou de Luchian; în camera în care mă aflam avea un Pallady…

— Da, l-am construit… am zis. Dar mai avem încă…

— Mai avem, e-adevărat… O s-o faceţi voi, ăştia, care sunteţi mai tineri… Mă, de criticat e uşor!… Ca şi căcănarul de Teo… Ce, Jinga s-a mutat la el?

— S-a mutat, am zis, întrebându-mă de unde ştie, cum a aflat. Şi de ce?

Poate de-abia acesta era interesul lui Borţan faţă de Cană, adevăratul interes – să ştie mereu ce face Andrei. Şi-acum încerca să mă cultive pe mine? N-aveam nimic împotrivă. Numai că de vorbit trebuia el să vorbească, nu eu.

— Are casa moştenită…

— I-a lăsat Teo un rând de chei…

— Păi de ce le-a lăsat? Poate de aia. că n-are de gând să mai vină!…

— Ei, asta-i! Ţi-am zis doar că stă la *Academia* aia *di România*!…

— Ce, Jinga n-a fost stângist?! El câte-a făcut?! Cu unu de la hăituit într-o iarnă până s-a spânzurat ăla în

pădure cu hăţurile de la cai! L-au găsit primăvara… Da’ întrebarea e: cum de s-a spânzurat? Cum s-a urcat în copac… sau pe ce s-o fi urcat el când avea osu’ rupt la o mină? Cum a legat hăţul de copac? Cum de-a făcut laţu dacă avea mâna ruptă? Că doar nu era să i-o rupă careva după ce se spânzurase?!

— El a făcut asta, Jinga?

— Nu el. Da’ şeful de post din comună, precis. Era câine, nu om! L-au împuşcat doi ţărani. Eu i-am prins. Cine l-a împins însă pe şeful de post? Cine-i cerea tot timpul să i-l găsească pe ăla, viu sau mort?! E ranchiunos, asta e! Şi pe mine n-are de ce; dacă n-aş fi fost eu, ar fi stat încă multă vreme închis! Am făcut rapoarte… rapoarte înregistrate… Ăsta a fost norocul lui! („Şi-ai tău!” în gândul meu.) Crede că nu se ştia cum şi-a făcut buletinul? De adeverinţele false din câmpu muncii, la facultate?… Se ştia. Toate se ştiu. Se ştiu, da’ se tac. Numai când se crede de cuviinţă, atunci… Atunci nu se mai tace.

În uşă a apărut o femeie, după toate aparenţele o fpmeie de serviciu.

— Domn Alex, doamna nu se simte bine, i-e rău… Veniţi până jos! l-a chemat.

Unde „jos, „? La subsol? Rămânând singur, m-am ridicat din fotoliu să mă uit la tablouri. Am trecut apoi în sufragerie… într-o „vitrină”, cum se cheamă acea piesă de mobilier, înălţată pe coloane contorsionate, mi-a atras atenţia, prin contrastul cu celelalte obiecte aflate acolo – pahare, vaze, bibelouri –, o miniatură realizată din beţe de chibrituri, în care am recunoscut biserica Mănăstirii Curtea de Argeş. Era o copie executată până la amănunt, o treabă cât se poate de migăloasă, i-o dăduse, am bănuit, cineva şi, iată, el o pusese în acea vitrină. S-a întors în timp ce o examinam.

— Îţi place? m-a întrebat cu interes.

— Domnule, e formidabilă chestia!… Am auzit, da’ n-am văzut până acum. Cu penseta, cu acul… cu ce s-a

lucra?

— Ia vin încoace! m-a chemat.

În camera alăturată, aranjată ca un fel de birou, în care avea însă şi o dormeză, cu mobilă simplă, obişnuită, am văzut vreo douăzeci de asemenea miniaturi: Palatul Poştei, mănăstirile Suceviţa, Moldoviţa, Sala Palatului, Ateneul Român, Palatul Mogoşoaia, Curtea Domnească de la Târgovişte, Castelul Bran… iar pe masa sa de lucru o miniatură abia începută şi tot felul de ustensile, asemănătoare întrucâtva celor de ceasornicar, inclusiv o lupă aparţinând acelei meserii.

— Doar voi sunteţi creatori?! Uite, mai sunt şi alţii… Mai modeşti, sigur… şi anonimi. De noi nu ştie nimeni. Matei, o să te rog să mă scuzi, soţia nu se simte bine, trebuie să chem „Salvarea”. E obeză, săraca, din cauza asta are mari probleme cu inima.

În timp ce mă îndreptam spre ieşire, m-a asigurat că o să mă caute, o să mă sune.

Plecasem la 6 dimineaţa din Bucureşti, iar la 9 eram în anticamera directorului general, Anton Pescaru. Nu-mi făcusem niciun plan, nicio schemă a convorbirii cu el; când conduc, nu mă gândesc decât la cele ce se petrec pe şosea sau cu maşina. Secretara, cu o aluniţă în vârful nasului în vânt, m-a rugat să iau loc, şeful e cu un ministru adjunct, şi mi-a zis că mi-a reţinut cameră la hotel. În anii cât lucrasem la un cotidian, umblasem prin destule uzine… Luam de la Comitetul de partid nume de muncitori fruntaşi, cifre despre îndeplinirea sarcinilor de plan la diverşi indicatori şi fuga la tren, nici n-aveai de ce să rămâi, restul trebuia făcut din vorbe, din vorbe frumoase, cu cât era1, mai liricoid reportajul, cu atâta era mai „literar”. Gazetăria mi-a folosit, am cunoscut ţara, am cunoscut oameni, dar am avut şi de tras din pricina ei. Rugasem un critic să-mi citească un manuscris, îl citise şi îl umpluse de adnotări: „Adjectivită!” „Jurnalistică!” „Fals!” „Preţios!” „Alo! domnule, ce naiba?!…”

Şederea se prelungea. Secretara, tovarăşa Gina, tinerică, micuţă, vioaie, cu o voce tăioasă, repezită, autoritară, deloc simpatică, chiar dacă avea ea nasul în vânt şi o aluniţă în vârf, era pusă mereu de Pescaru să-i facă legătura, cu câte cineva. La un moment dat a fost vorba, cum am înţeles, de directorul unei uzine dintr-un alt oraş. Pescaru a chemat-o; când fata a deschis uşa, i s-a auzit vocea:

— Ce faci, nu mi-l dai pe Badea la telefon?

— Îl caută prin uzină. îl caută probabil aşa cum vă caut şi eu pe dumneavoastră când nu vreţi să fiţi de găsit.

În cele din urmă, ministrul adjunct a ieşit, dar odată cu mine au intrat şi câţiva tovarăşi, factori de răspundere în uzină, făcuseră şi ei anticameră. Directorul general mă poftise în birou ca să-mi îndulcească şederea şi. tot în acest scop îi ceruse secretarei să-mi facă o cafea. Abia aşteptam s-o beau… Invitându-mă să iau loc pe canapea. Pes24 scara de incendiu caru îmi spusese: „Un moment, să rezolv câteva probleme, şi stăm de vorbă”, evident nu putea fi doar „un moment”, văzând însă că sună când un telefon, când celălalt, când guvernamentalul, „scurtul”, şi că unele replici erau de notat, mi-am scos carneţelul din buzunar: „Termenii nu ţin loc de motoare, au prostul obicei de-a rămâne doar termeni!” „Avem un stil nemaipomenit de-a ne scuipa singuri!” „Tehnicienii fac comerţ, iar comercianţii se ocupă de tehnică!” „Dacă nu mă-nşel, «tovarăşu’ Diesel» a rezolvat problema asta demult!” „în loc să căutăm pieţe, le pierdem”. „Spunem una şi gândim alta, să terminăm odată!” „Ce-n. searhnă «am conturat problema», panglicarule?! Eu ţi-am dat-o s-o rezolvi, nu s-o conturezi! Lucrezi într-o uzină, nu la sindicate! Ia să vii la mine!” „E-adevărat, tovarăşe secretar, e de încredere, dar încrederea nu ţine loc de competenţă!” „Cum defecte pe calculator? Verifică! Asta-i indisciplină tehnologică „Tovarăşe ministru, este ceea ce v-am raportat: ne trebuie industrie de ambalaje; nu

putem trimite afară piese de schimb învelite îţi hârtie”. „Ai loc destul acolo ca să te dai cu capul de zid!” Venindu-i rândul, unul din tovarăşii care intraseră odată cu mine l-a informat că mai au şuruburi de 14/95 doar pentru trei zile, o să fie nevoiţi să oprească linia de montaj.

— Acuma-mi spui? De ce n-ai venit peste trei zile?

— Ne duc mereu cu vorba… Ne-au minţit c-au expediat vagonul. E nevoie de-un telefon la nivel de ministru, altfel nu rezolvăm…

— Bine, o să dau. Şi dacă nu sosesc în trei zile, ce faceţi?

— Avem şuruburi de 14/95, da’ cu 46 de milimetri mai lungi; am pus să le taie.

Productivitate, nu glumă!…

Odată, rămaşi singuri, Pescaru s-a aşezat lângă mine pe canapea, scuzându-se că m-a făcut să aştept… I-am arătat delegaţia Uniunii, i-am dat o carte de-a mea pe care-i. – scriseseru o dedicaţie şi i-am spus ce trebuia să-i spun.

— Înseamnă c-o să staţi la noi vreo şase luni?… a vrut el probabil să mă încerce.

— O să stau şi şase dacă o să fie nevoie…

Mă gândeam la vreo două luni şi mă gândisem mai ales să lucrez, nu să stau. Nu i-am spus-o, ca să nu i se pară un carambol ieftin. Cât mă priveşte – vremea trece, dar la mine leafa nu merge, dacă nu muncesc cu spor, nu mănânc.

Am chemat’un inginer, a spus, trebuie să vină îndată, 5 să vă conducă prin uzină, ca să luaţi un prim contact eu ea. O cunoaşte foarte bine, e vechi, o să puteţi afla o mulţime de lucruri de la el. Şi, desigur, de la mine. Venitmehiar dacă sunt ocupat, vă primesc. Ascultaţi, notaţi-vă ce credeţi de cuviinţă, aşa cum am văzut că aţi făcut mâi-înainte… Să vă arăt ce-am găsit pe birou azi-dimineaţă, a zis, s-a ridicat, a revenit cu un telex şi mi l-a citit. Reprezentantul nostru într-o ţară sud-americană

cerea să i se aprobe o masă de protocol în valoare de 200 de dolari, iaruzina să-i expedieze douăzeci de sticle cu vin în vederea”, soluţionării unor detalii ale contractului cunoscut”. Pentru firmele occidentale, a continuat Pescaru, concurentele noastre, nu? o asemenea sumă e o bagatelă. La realizarea unui contract cheltuiesc mii de dolari ca nimic. Mese, cadouri… împing bani… Noi vrem să vindem acolo… Puţijnie paşă lor de principiile noastre…

Inginerul Ghiboc, un om în jur de 50 de ani şi cu o faţă pu prea inteligentă, căruia directorul general mă dăduse). În primire, mi-a zis, coborând scările, că o să mă ajy, te i să-mi. fac o idee în mare despre uzină, o cunoaşte ca pebuzunarele pantalonilor, iar după aceea o s-o luăm pe secţii, în amănunt, când o să am ceva de întrebat, să-l întreb, e şeful Cabinetului tehnic, are treabă cu toţi. Cuvintele acestea mi le-a spus însă plat, monoton, cu gândurijle parcă aiurea. îl înţelegeam, avea sarcini destule pe cap, numai eu nu-i lipseam. Şi cu cele zise, a tăcut. îl urmam, spunându-mi că, dacă n-am intrat în hala pe lângă care; trecusern, vom intra în cea următoare. Dar nu, mergeam şi mergeam, iar el nu scotea un cuvânt. La un moment dat mi-am pierdut răbdarea:

— Vreţi s-o luăm pe flux, probabil?

— Lăsaţi, că ştiu eu… m-a asigurat. O să vă dau şi materialele care vă trebuie…

Şi iar a tăcut. Făcusem vreo doi kilometri, drumul nu se sfârşea. La un moment dat s-a oprit să vorbească cu cineva. Am aşteptat la o parte, dar o frântură din prima frază a ajuns până la mine: „Am auzit că vor să mă verse…” i s-a plâns aceluia inginerul Ghiboc. Un motiv de preocupare mai mare nici nu putea fi. Şi astfel l-am înţeles că el parcă uitase de mine, a stat vreo zece minute de vorbă. Ceea ce nu înţelegeam era unde mă tot…4 ucea, pentru că ajunsesem pe teritoriul „Vechii uzine, „. În cele din urmă am intrat într-o clădire pentru

birouri, am urcat la etaj, şi inginerul a descuiat o uşă pe care scria „Cabinetul tehnic”.

— Pe aici trec toate inovaţiile, toate invenţiile, inima noului din uzină aici bate! a zis şi mi-a arătat nişte schiţe pe un perete. Astea sunt inovaţiile făcute de mine. Am şi-o invenţie… O să vă dau toate datele despre ele. Şi a deschis un sertar!

— Tovarăşe inginer, avem tot timpul… Am de gând să stau în uzină câteva luni… Ca să-mi dau seama de adevărata valoare a invenţiei, a inovaţiilor dumneavoastră, de care nici nu mă îndoiesc, trebuie întâi să mă familiarizez cu uzina, cu producţia ei. Şi mai am o rugăminte: să-mi aranjaţi să mănânc la cantină. Şi o cameră la un cămin de nefamilişti. Atâtea luni, o să mă coste prea mult hotelul; mie nu mi-l decontează nimeni, îl plătesc din buzunar.

Era adevărat, dar nu şi motivul.

— Cu masa aranjăm, da’ la cămin nu vă sfătuiesc să staţi, nu ştiţi ce-i acolo!… Cu masa însă se aranjează. Există o cameră unde mănâncă. direcţia, cei din minister…

După ce mi-a dat o monografie a uzinei, spunându-mi că mai are doar două, noroc că a pus bine câteva exemplare, am plecat prin uzină. Dar a trebuit să mergem iar câţiva kilometri, ca să începem cu ce trebuia început. Din felul cum îmi prezenta lucrurile, cum îmi arăta ceea ce era mai făţos, folosind expresii luate din ziare, am înţeles că asta-i o treabă de rutină la el. L-am lăudat:

— Tovarăşe inginer, este extraordinar ce bine cunoaşteţi uzina! Dar nu numai: aveţi nivel politic, vorbiţi foarte frumos…

— Păi eu îi însoţesc pe străini prin uzină! Sau când vine câte-un câine din ăla de ziarist occidental… Ştiţi ce ochi au?!…

— Şi ce spun când văd că la montaj, la aproape fiecare post de lucru, există câte-un ciocan?

Mi-a aruncat o privire surprinsă şi a mustăcit, adică nu mi-a scăpat.

— Nu văd; ei după alte măgării umblă… Pun întrebări provocatoare… Câte perechi de pantofi poţi să-ţi iei din salariu… dacă nu vii stresăt – ei sunt cu stresurile – la muncă din cauza transportului în comun… Chestii din astea. Ce stresaţi, că ei vin cu capu' mare de băutură. Lunea e jale! mai ales cu ăia din schimbu unu. Sâmbătă a lucrat în schimbu trei, a dormit câteva ore, şi după aia, la băutură. Primăvara şi toamna sunt nunţile… Îi de noapte nu se odihnesc ziua, umblă după alte alea, iar la lucru cucăie. Dorm pe ei.

— Şi nu-i luaţi de urechi? Nu daţi cu ei de pământ?

— Cum?! Când problema este să-i stabilizezi!… Asta-i marea problemă!

— Ce, pleacă?

— Pleacă. Şi pleacă ăi buni. La douăzeci de oameni e-un maistru. Din douăzeci, zece trag chiulu. Dă-i aduc maistrului ţuică… altele, ca să-i ponteze ca lumea, să iasă bine la leafă. Încălecaţii îşi iau transferu sau pleacă prin demisie, nu stau. Vine unu mai înţepat… sau cu gărgăuni în cap… Ori se dă pe brazdă, ori pleacă. Şi fură tot ce pot fura. Orice, numai să fure. Cincisprezece mii de oameni – cincisprezece mii de furnici.

— Şi paznicii?

— Paznicii sunt de la ei din comună… îl caută, se uită în servietă, vede, da' nu spune nimic. Sunt înţeleşi! Câţi n-au fost schimbaţi!… Da' ce nu le-a trecut prin cap! … Furau prin canalizare, fir-ar ai dracului – uzina-i canalizată, nu? – umblau prin canale ca şobolanii! Şi ieşeau, hă-hă! în spatele gardului. Puneau deasupra gurii de canal un cort mare luat de la telefoane, venea o camion età… Până i-a dat de gol un pensionar. N-avea ce face şi le-a luat seama. „Mă, ce tot repară ăia acolo? O fi vreun adăpost antiatomic, mascat de gura de canal?" şi-a zis omu'. Domnule, da' nu te apuci să scrii despre astea! …

— Păi cine mi le publică?! Da’ cei care au terminat un liceu şi n-au intrat la facultate vin, se califică?

— Mai rar. Vin şi se cară. Trag la uşor… Nu li-i gându la treabă. Stau până-şi găsesc un loc mai curat – au pretenţii. Sau unde pot să scoată un ban lateral… Cei de la ţară sunt baza. Acolo ce să câştige?! Vin, se-angajegză… Se califică la locu de muncă. Stă trei luni pe lângă unu, da’ ăla nu-i dă să facă nimic. Omu are plan, nu stă. nu-şi pierde timpul. „Uită-te, bre. da’ nu mă bate la cap!” După trei luni, îi trece la lucru. Da’ ei tufă, nimic… învaţă stricând.

— Da’ şcoli?

— Sigur că da. În aia de calificare lucrează, şi două ore pe săptămână face un curs. Care vine, care nu… Sau se-nvârte la „Personal”. Ca să-i dea categoria, îi trebuie adeverinţă de la şcoală. I-o trece, i-o dă. Predau şi eu… Nu te poţi înţelege cu ei. Predau la şcoala de maiştri. L-aţi întrebat pe maistrul de la presaj de ce crapă tabla. Aşa-i: ţabla-i mai groasă decât e prevăzut, crapă la ambutisaj şi uzează matriţa. Ăsta-i necazu, că uzează matriţa. Care dă apoi diferenţe. A făcut şcoala de maiştri şi i-a spus profesoarei: „Puneţi-mi 2! Tot dumneavoastră o să-l prefaceţi în 8!” Şi s-au ambiţionat amândoi. Aia l-a lăsat corigent… Şi toată vara a umblat să-l cheme la ore de pregătire. „Nu, eu vreau să rămân repetent! Aşa vreau eu – repetent!” Iar Secţia de învăţământ o lua la întrebări: „Ce-i cu rebutul?”

— Spuneţi-mi, aveţi un cenaclu literar la uzină?

— Cenaclu? s-a mirat. O fi…

Aveau. Şi câţiva membri – mai ales un tânăr inginer cu care am stabilit repede o legătură de suflet – m-au ajutat. Stăteam de dimineaţa până seara la uzină, uneledimineţi le petreceam la cabinetul directorului general „am fost şi la căminele de nefamilişti, locatarii erau de la ţară, dar în stradă răzbeau bubuitor melodii rock *and rolly twist*; am mers cu autobuzele navetiştilor, nu atât ca să văd în ce condiţii călătoresc, cât să asist la

discuţiile lor; am stat nu puţine ore printre blocurile ce aparţin de uzină... Oamenii se întorc de la lucru, mănâncă, şi ce să facă ei după aceea în apartamentul acela al lor? Cârciumile din jur sunt pline. Spre seară, femeile ies şi se adună pe bănci făcute anume în faţa intrărilor, aşa cum se adunaseră la şanţ mamele sau bunicile lor, şi se apucă să le foarfece pe cele din blocul vecin. „Fă! nu bem şi noi ocafea? Că s-a făcut ora cinci!” am auzit-o la un moment dat pe una adresându-se din balcon unei alteia, ieşită şi. ea pe balcon. Într-un orăşel învecinat, nimerisem în timp ce pe stadion se desfăşura un meci de fotbal. Şi, totuşi, n mare grădinărestaurant în apropiere era plină de oameni, iar mesele, la acea oră a după-amiezii, încărcate cu sticle de „trei sferturi”; restaurantul avea plan de făcut.

Reuşisem să mă „lipesc11 de Pescaru, un om, de altfel, foarte plăcut şi, aş zice, un conducător exemplar de uzină. M-a invitat sâmbătă seara la el. Avusese şi alţi musafiri, doi amici cu soţiile, duminică am ieşit cu toţii „la iarbă. verde11 şi aşa am avut prilejul unei discuţii mai libere... Luni, când am sosit la uzină, secretara mi-a spus că maică-mea fusese internată în spital, sunase, cu câteva minute înainte, un prieten de-al meu, o rugase să mă caute şi să-mi transmită să vin urgent la Bucureşti.

Îi lăsasem, într-adevăr, maică-mii numărul de la cabinetul directorului general, dar ea fusese bine mersi când plecasem, numai Andrei putea fi acel „prieten al meu11... Intenţionasem să plec sâmbătă şi să mă întorc luni, pentru a mai sta o săptămână, altfel riscam să par neserios, ori eu mai aveam de gând să vin la uzină; vineri, însă, intervenise invitaţia lui Pescaru şi ea în niciun caz nu era de refuzat. Într-un fel eram mulţumit de această rezolvare a situaţiei, căci nici pe Andrei, în degringolada sufletească în care se afla din pricina băiatului, nu puteam să-l las singur. Am mimat ce era de mimat, am intrat la Pescaru, i-am spus ce se întâmplase, m-am dus la hotel să-mi iau lucrurile şi am demarat spre

Bucureşti.

8

Strada Haga îmi era în drum, am oprit întâi la Andrei. Când îl suna cineva la uşă sau la telefon, întreba supărat şi cam repezit: „Cine-i?!”, de parcă ar fi fost deranjat din cine ştie ce treburi. Înainte de a-mi deschide, l-am auzit spunând un „daaa” plin de voie bună, ca şi când ar fi aşteptat o vizită plăcută şi el se grăbea, era încântat s-o primească. A apărut în uşă cu o faţă surâzătoare.

— Ce dracu’, bătrâne?!… a zis, dar în vocea lui nu era pic de reproş. Mi-a făcut semn să nu scot un cuvânt, a închis uşa după el, ca să nu se audă ce urma să vorbim, şi, luându-mă de braţ, m-a îndemnat, să cobor cât. era trepte. Tu ştii cine-i la mine? Onuţa!

Dacă mi-ar fi zis că-i Nixon la el, n-aş fi rămas mai uimit.

— Cum Onuţa? De unde?

Mi-a cerut printr-un gest să vorbesc mai încet.

— A adus-o Aici, e faianţărească. Doamne, ce om poate fi fata asta!… Şi tu ziceai c-a plecat c-un bărbat… Uite că mai există pe lume şi asemenea oameni! Există, Matei! Poate puţin anormali… sau anormali îi vedem noi, noi cei excesiv de normali… dar există!

Nu eu, ci el fusese acela care spusese că Onuţa „şi-o fi găsit pe vreunul”, dar nu asta era important.

— Stai, stai, totuşi explică-mi şi mie…

— Hai în stradă! m-a chemat. E la bucătărie, sortează faianţa… Ştie că urmează să vii… Trebuia să cumpăr faianţă: – mi-a făcut Aici o legătură la un magazin –, da’ nu ştiam câtă. „Staţi, tovarăşe şef, zice, e la întreprinderea mea o gaştoniţă, a făcut unora nişte băi în ceramică de-a pus lumea-n fund. Pictură! V-o aduc, măsoară pereţii, staţi de vorbă cu ea, poate vă arată o baie făcută, dacă nu v-o place, pun capu’! N-ai treabă ce gust are fata asta! Şi cică pune faianţa s-o dai jos cu ciocanu!” Şi a adus-o a doua zi după-amiază.

— Când asta?

— Miercuri. Deschid uşa – Onuţa. Nu-mi venea să cred. Şi nici ei. I-au dat lacrimi în ochi. Şi a plecat pe scări. Am întors-o. Nu ştia că Teo e-n Italia.

— Dar de ce-a plecat, nu ţi-a spus?

— Nu poţi vorbi cu ea despre asta, i se umezesc ochii şi tace. „Am plecat pentru că am vrut să-l păstrez aşa cum era el cât timp l-am iubit”. Apoi mi-a zis că nicăieri nu s-a simţit mai străină, mai stingheră ca în casa acea. Iar mai târziu, că Teo îi cerea să picteze, insistând că ăst. a-i vocaţia ei, adevărata ei vocaţie, nu literatura… Şi mi-a spus de caietul acela pe care ţi l-a dat Teo, fără să aibă niciun drept asupra lui. „E o amintire inofensivă”, a zis.

— Şi ce-a făcut după aceea, unde a dispărut?

— A zis că la fabrică nu se putea întoarce, Teo a căutat-o cu siguranţă acolo, s-a dus la o fostă colegă pe care o părăsise bărbatul şi s-a angajat muncitoare pe un şantier de construcţii din Drumul Taberei. S-a calificat faianţăreasă…

— E cu cineva? S-a măritat?

— Nu. Şi nici nu cred că e cu cineva. A lucrat în fiecare după-amiază aici. A lucrat toată duminica, a pus faianţa la bucătărie… Iar de azi e în concediu. De asta a venit: să câştige nişte bani şi cu cei de pe concediu să plece în Moldova, n-a văzut mănăstirile.

— Fantastic!

— Este.

— Ce-ai făcut, Teo, mama ta de idiot!

— N-a meritat-o. Să ai un asemenea om şi să-l pierzi?!… I-am propus să plecăm împreună să te chem şi să plecăm toţi trei în Moldova. Să plecăm chiar de mâine. Nu-i păcat să-şi petreacă ea zilele de concediu muncind?!

— Şi casa? am întrebat, părându-mi-se suspectă1 – toată atitudinea asta a lui, noua lui stare de spirit. O

— Dă-o dracului de casă! Tot n-o să stau eu în ea…

„Chiar aşa?”

— Şi vrei să plecăm mâine? am întrebat.

— Te opreşte ceva?

— Nu.

— Atunci vino peste o jumătate de oră sau chiar mai târziu, pentru că ea a auzit soneria, o să priceapă c-îm vorbit amândoi…

— Ce importanţă are?! E normal să-mi fi spus…

Şi am pornit spre intrare. Îmi convenea ca Onuţa să ştie că Andrei îmi vorbise, asta va justifica abţinerea mea de la întrebări, căci ele, ştiam de la Teo, o agresau.

Stătea în bucătărie pe un scăunel, îmbrăcată: într-o salopetă albastră de doc, nu prea curată, iar în jurul ei – cutii cu faianţă. Ne-a auzit că am intrat, dar şi-a păstrat privirea pe scândura pe care o ţinea pe genunchi şi pe care glisa o placă de faianţă.

— Onuţa! am zis cu bucurie în glas şi am izbucnit în râs, ca amuzându-mă, de o glumă foarte bună.

A ridicat faţa, cu buzele uşor deschise într-un zâmbet moale şi cald…

— Unde-ai fost, dom’le, că am şi eu de pus nişte faianţă în baie?! Şi chiar dacă n-am, o sparg, ca s-o pui! M-am dus s-o sărut pe obraz, şi-am continuat: în orice caz, e mai mişto treaba asta decât împuţita aia de fabrică unde lucrai. Dar „unealta”?… m-am referit la scândura pe care o ţinea pe genunchi.

— Sortez faianţa cu ea, a zis. Chiar dacă pe cutii scrie calitatea întâi, plăcile nu sunt perfect egale, şi atunci le sortez trecându-le printre cuiele astea… Vezi? – mi-a demonstrat – asta nu trece. O pun în cutia „doi”. Cele care trec prea uşor – în cutia „trei”. Altfel, diferenţele se adună şi mă „aruncă” când le pun „fug pe fug”, cum e acuma modern. Iar eu vreau să „mă joc” în /baie cu nişte „floarea-soarelui” pe care să le arunc pe… pereţi. Te-a deranjat poate „pepe”-ul, dar n-am avut încotro, s-a scuzat. Camera o să râdă atunci…

— Gata! a intervenit Andrei. Nu mai „arunci” nimic, mâine plecăm în Moldova.

— Chiar vrei, Matei? m-a întrebat, sondându-mă cu privirea.

— Evident! Sunt liber şi aş vrea să revăd mănăstirile. După vreo trei luni, când am înţeles că ruptura este definitivă, m-am dus la ai tăi, sperând să-ţi pot da de urmă şi crezând că o să am mai mult noroc decât Teo. Dar nu ca să te conving să te întorci… am nuanţat, căci ea reluase lucrul. Voiam să-ţi dau caietul acela… Sunt câteva poezii foarte bune în el. Ai mai scris?

— Da. M-a publicat *Luceafărul*.

— Dar e minunat! Te felicit! Jinga a dat să plece. Andrei, am spus, nu ştiu ce părere ai tu: să mergem prin Braşov, ca să facem Valea Oituzului, sau prin Urziceni-Buzău – Focşani, pe unde-i mai drept, dar drumul anost, monoton? Hotărăşte. Eşti şeful expediţiei.

— Nu, dragă, sunt sătul de şefie! A ta e maşina, tu vei fi conducătorul!

— Al maşinii… Altceva nu mă pricep să conduc, n-am aptitudini. Nici chiar pe mine… aşa cum ar trebui. Iar cu maşina… o să vedeţi, sunt căscat, greşesc drumurile, mă întorc… Uite ce zic: să punem de fiecare dată la vot. Majoritatea decide, suntem trei, nu riscăm balotajul. Ce zici, Onuţa? Ce zici, Andrei?

— E bine aşa. Dar să facem votul secret, ca să ne amuzăm.

— De acord! a zâmbit Andrei cu gura până la urechi.

Ca să avem o zi plină, am stabilit să plecăm la 8 dimineaţa. Conducându-mă la maşină, Andrei mi-a zis:

— Mă iei de aici, m-am mutat înapoi.

— Cum aşa? Asta de ce?

— Uite-aşa! n-a vrut să-mi dea explicaţii.

I s-o fi făcut dor de Cheala… Sau mai degrabă simţise nevoia acelui pat al lui Iov… Să aibă mutarea lui vreo legătură cu Onuţa?…

— Te-au chemat? l-am întrebat, arătând în sus.

— Nu. Dar am vorbit cu cineva… Nu cred că o să mă cheme prea curând…

A doua zi, când am trecut să-l iau, l-am găsit aşteptându-mă cu bagajele în stradă şi ţinând broasca-ţestoasă la piept. Uitasem de ea. Desigur, nu putea s-o lase acasă, îl înţelegeam, dar nici nu-mi surâdea perspectiva ca ea să-şi facă treburile în maşină, eu s-o urmăresc mereu prin oglinda retrovizoare… în fine, asta era situaţia. I-am pus geamantanul şi o geantă în portbagaj, după care Andrei a aşezat-o pe Mira lângă geamul din spate, dar fără să se refere la ea. „Vom fi patru, nu trei… Mira, tu l-ai cunoscut pe Matei, cunoşti şi maşina…” Chestii din astea.

— Bătrâne, a zis când am plecat, să n-avem discuţii, benzina şi restul de cheltuieli cu maşina le suportăm jumate-jumate!

— Bine, vedem noi…

— Niciun „vedem”! Plăteşte unul din noi, notează – cât a plătit, când ne întoarcem, adunăm şi împărţim.

— Bine, am zis, ţine tu contabilitatea asta, eu cu curele nu mă împac, şi ţie o să-ţi fie şi mai uşor…

— Onuţa o să stea în spate, nu?

— Da’ bineînţeles! Are întreaga canapea la dispoziţie, o să se poată mişca în voie… Şi la „Renault” ai o vizibilitate perfectă din spate.

Onuţa stă în Giuleşti, chiar pe strada cu maternitatea pe colţ, ne înţeleseserăm s-o luăm din faţa spitalului, ca să nu-şi închipuie gazda cine ştie ce văzând-o pierind în concediu cu „maşină mică” şi, pe deasupra, însoţită de doi bărbaţi; pe strada aceea e mai rău ca într-un sat, se ştie diecare mişcare, ne spusese. Am găsit-o aşteptându-ne. Când am coborât cu Andrei să-i luăm bagajele, ne-a întâmpinat zâmbind şi ne-a întins fiecăruia câte o garoafă. – albă. Ei, cine o învăţase pe ea, fata unei femei de serviciu, toate acestea? E tot timpul cu „mulţumesc” pe buze, rar. am întâlnit un om atât de bine-crescut.

— Ooo! s-a mirat dând cu ochii de Mira, în timp ce se urca în maşină. A cui e?

— A mea, a zis Andrei.

— A ta? Şi ce faci cu ea?

— Ce să fac, a râs, o ţin... O am de foarte mulţi am „mi-a dat-o o ţigancă frumoasă... Zanca! S-a întâmplat. acum douăzeci de ani şi ceva. O cheamă Mira şi e minunată. N-ai idee ce minunată e şi cât ţine la mine. Dar, ca orice fiinţă, ca orice vietate, are dreptul să fie ea însăşi. Aşa că, Matei, o să te rog să ne abatem pe la Snagovr vreau să-i dau drumul în lac.

Sfârşitul primei cărţi

Lector: GEORGETA NAIDIN Tehnoredactor: GHEORGHE CHIRU

Apărut 1982. Bun de tipar: 25.09.1982. Format 15154X84. Coli tipo: 23, 5. Coli ed.: 21, 71.

Comanda nr. 20 413

Combinatul poligrafic... Casa Scânteii*”, Piaţa Scânteii nr. 1, Bucureşti, Republica Socialistă România

* * *

Coperta IV

N-a răspuns, a rămas tăcută. Tăcută ca şi mine. Tăcută şi cu ochii ascunşi de preaalbul, ca de zăpadă, al capului ţuguiat, astfel că ochii i se aflau într-un fel de penumbră. Şi, ca şi când ar fi vrut să-şi sublinieze tăcerea, a dus pumnul la gură. Aşa cum fac femeile de la ţară. Iar în mâna aceea avea… ţinea în pumn o batistă. O batistă albă. „Vorbeşte! a îndemnat-o deodată aceeaşi voce a mea. Pe mine mă cauţi?” Deci, am judecat, vocea ştia că ea nu vorbise, că nu răspunsese. Şi n-am mai răbdat, m-am ridicat să văd cine-mi foloseşte vocea şi spune cu ea ceea ce eu nu vreau să spun. Chiar în clipa aceea femeia a dispărut de la geam. De parcă ar fi înghiţit-o întunericul grădinii cu trandafiri. De parcă s-ar fi topit în acel întuneric. M-am dus la fereastră, şi când s-o deschid, am auzit un râs, un chicotit scurt, venit din stânga, ca şi cum ea s-ar fi dat, s-ar fi ascuns după perete. Am vrut să scot mâna şi s-o apuc de fustă. Dar unei nebune orice poate să-i treacă prin cap! Altfel de ce-a venit ea acolo la geam?! Trebuia s-o gonesc! De la bun început ar fi trebuit s-o gonesc! Ce-i aia, să se uite muteşte la mine?!…